REVISTA DE FOLCLOR

ANUL VIII Nr. 3—4

BUCUREȘTI

1963

REVISTA DE FOLCLOR

ANUL VIII Nr. 3 — 4

BUCUREŞTI

1963

Publicată de INSTITUTUL DE ETNOGRAFIE ŞI FOLCLOR
București str. Nikos Beloiannis, nr. 25

S U M A R

STUDII

Pag.

AL. I. AMZULESCU — Ion ăl Mare — balada clăcașului răzvrătit 11
ANCA GIURCHESCU — Jocurile ciobănești din satul Dumbrava 60
GOTTFRIED HABENICHT — Fenomenul reelaborării unui text folcloric epic. « Meșterul Manole » în versiunile unei informatoare din Sîngeorz-băi-Năsăud 74
MONICA BRĂTULESCU — Contribuții la cercetarea metaforei în folclorul din Maramureș 94

MATERIALE

N. RĂDULESCU — Cîntece muncitorești de origină italiană în Romînia 117
ROMULUS VULCĂNESCU — Călăreții sărari 129
N. AL. MIRONESCU și PAUL PETRESCU — Construcțiile viticole din zona Hușilor. Contribuții la studiul etnografic al viticulturii 140
Ing. M. MIHALCU — Contribuții la problema conservării materialelor etnografice și folclorice în colecțiile muzeale 152

DIN ISTORIA FOLCLORULUI ȘI FOLCLORISTICII

ION TALOȘ — Arthur Schott și culegerile lui de povești romînești 156

BIBLIOGRAFIE

ADRIAN FOCHI — Bibliografia etnografică și folclorică romînească pe anul 1962.. 166

CONTENTS

STUDIES

Pag.

AL. I. AMZULESCU — „John the Great" — the Ballad of the Rebel Bondsman.... 11
ANCA GIURCHESCU — Shepherd Dances from the Dumbrava Village............ 60
GOTTFRIED HABENICHT — The Re-elaboration of an Epic Folklore Text. The Ballad of „The Building Sacrifice" in the Versions of an Informer from Sîngeorz-băi, Năsăud 74
MONICA BRĂTULESCU — Contribution to the Study of the Metaphor in Maramuresh Folklore 94

FOLKLORE DOCUMENTS

N. RĂDULESCU — Workers' Songs of Italian Origin in Rumania................ 117
ROMULUS VULCĂNESCU — The Salt-bearing Horsemen........................ 129
N. AL. MIRONESCU and PAUL PETRESCU — Vineries in the Huşi Area. Contribution to the Ethnographic Study of Vinegrowing 140
Ing. M. MIHALCU — On the Conservation of Ethnographic and Folklore Materials in Museum Collections 152

HISTORY OF RUMANIAN FOLKLORE

ION TALOŞ — Arthur Schott and his Collection of Rumanian Tales 156

BIBLIOGRAPHY

ADRIAN FOCHI — Ethnographic and Folklore Bibliography for 1962 166

С О Д Е Р Ж А Н И Е

СТАТЬИ

стр.

А. И. АМЗУЛЕСКУ — Ион Великий — баллада о восставшеет крепостном 11
АНКА ДЖУРКЕСКУ — Пастушеские пляски в селе Думбрава 60
ГОТТФРИД ХАБЕНИХТ — Феномен воссоздания эпического фольклорного текста. Баллада о «мастере Маноле» в версии песенницы из Сынджорз-бэй, Нэсэуд 74
МОНИКА БРЭТУЛЕСКУ — Метафора в Марамурешской области 94

МАТЕРИАЛЫ

Н. РЭДУЛЕСКУ — Рабочие песни итальянского происхождения в Румынии 117
РОМУЛУС ВУЛКАНЕСКУ — Верховые с грузами соли 129
Н. А. МИРОНЕСКУ и ПАУЛ ПЕТРЕСКУ — Виноградарское строительство в Хушском районе. К этнографическому изучению виноградарства 140
Инж. М. Михалку — О вопросе хранения этнографически и фольклорных материалов в музейных коллекциях 152

ИЭ ИСТОРИИ ФОЛЬКЛОРА ИФОЛЬКЛОРИСТИКИ

ИОН ТАЛОШ — Артур Шотт и его записи румынских сказок 156

БИБЛИОГРАФИЯ

АДРИАН ФОКИ — Румынская этнографическая и фольклорная библиография за 1962 год 166

«Institutul de folclor» a primit, o dată cu integrarea lui în sistemul institutelor de cercetare ale Academiei R.P.R., o nouă structură organizatorică și științifică prin fuzionarea cu secția de etnografie a Institutului de istoria artei al Academiei RP.R. Pe viitor cercetările de etnografie și folclor se vor efectua în cadrul Institutului de etnografie și folclor al Academiei R.P.R. cu sediul în strada Nikos Beloiannis nr. 25, raionul 30 Decembrie, București.

Potrivit acestei noi structuri organizatorice „Revista de folclor" va cuprinde și materiale de etnografie și va apărea, începînd cu anul 1964, sub titlul de „Revista de etnografie și folclor".

Redacția va fi bucuroasă să-și continue și să-și lărgească schimbul de publicații cu revistele de specialitate din străinătate. Cititorii și colaboratorii noștri sînt rugați să ne trimită în continuare corespondența și colaborările lor pe adresa de mai sus, paginile «Revistei de etnografie și folclor», rămînînd deschise pentru publicarea de studii științifice și materiale de specialitate.

REDACȚIA

" The Rumanian Institute of Folklore " has assumed, by its incorporation in the research institutes of the Academy of the Rumanian People's Republic, a new scientific character and organization, by its fusion with the Section of Ethnography of the Institute of Arts History of the R.P.R. Academy. Ethnographic and folklore researches will henceforward be carried out within the framework of the Institute of Ethnography and Folklore of the R.P.R. Academy, with its headquarters in Strada Nikos Beloianis No. 25, Raion 30 Decembrie, Bucharest.

In accordance with its new organization "The Revista de Folclor" will also include ethnographic material and, beginning with 1964, will appear under the title of "Revista de Etnografie şi Folclor".

The Editor will be glad to continue and expand the exchange of publications with similar reviews in foreign countries. Our readers and collaborators are requested to continue sending their correspondence and contributions to the above-mentioned address, the columns of the "Revista de Etnografie şi Folclor " remaining, as in the past, open for publication of scientific surveys and of ethnographic and folklore material.

THE EDITOR

ION ĂL MARE

Balada clăcaşului răzvrătit

AL. I. AMZULESCU

Cîntecul lui *Ion ăl Mare*, cules şi publicat uneori şi sub titlul *Călin, Călin Secărin, Călin Curcă*, este o baladă populară binecunoscută şi azi în cîmpia dunăreană a Olteniei, în care se povesteşte despre o răfuială sîngeroasă, din prima jumătate a secolului trecut, între clăcaşi şi arendaşii de moşii din părţile Calafatului.

Cu prilejul unei cercetări asupra cîntecului bătrînesc, întreprinsă de Institutul de folclor din Bucureşti în decembrie 1951 în raioanele Calafat, Băileşti şi oraşul Craiova, balada *Ion ăl mare* a fost notată în repertoriul curent al celor mai mulţi dintre actualii cîntăreţi de cîntece bătrîneşti din acele părţi.

Variantele cunoscute ale acestei balade sînt următoarele:

I. VARIANTE PUBLICATE

1. **Cîntecul lui Călin**, pe care spre uşurinţa citării îl notăm în studiul de faţă — după iniţiala localităţii de unde a fost cules — cu *U*; cules în lunile iulie-octombrie 1897 de Christea N. Ţapu de la lăutarul Ion Concilă din Urdarii de Jos-Gorj, publicat de Gr. Tocilescu, *Materialuri folkloristice*, Tip. Corpului Didactic, Buc., 1900, vol. I, pp. 108—110 [1].

2. **Călin Curcă**, pe care îl notăm Pl_1, cules de la Ion Marinică din Pleniţa-Dolj şi publicat de I.A. Candrea — Ov. Densusianu — Th. D. Speranţia, *Graiul nostru*, Socec, Buc., 1906—1907, vol. I, pp. 58—65.

3. **Călin Secărin**, pe care îl notăm P_1, cules de învăţătorul Sterie D. Enuică (1929 ?) de la lăutarul Trăilă Vădeanu din Poiana Mare-Dolj, publicat [2] în *Cîntece bătrîneşti din Oltenia, Muntenia, Moldova şi Bucovina*. Culegere îngrijită de Const. Brăiloiu (Societatea compozitorilor romîni, Publicaţiile Arhivei de folklore, IV), Buc., 1932, pp. 136—142.

4. **Călin Curcă**, pe care îl notăm Pl_2, cules de I. Moţoi de la bătrînul Florea Murtaza din Pleniţa-Dolj, publicat în revista «Izvoraşul», XVI (1937), nr. 5, pp. 185—186.

---

[1] Pentru datarea culegerii, cf. ibid. Precuvîntare, p. XV.

[2] Text şi melodie.

5. **Călin**, pe care îl notăm R_1, cules din Rudari-Dolj şi publicat [3] de Nelu Ionescu, *Cîntecul oltenesc*, Ramuri, Craiova, [1937], pp. 20—31.

6. **Ion ăl Mare**, pe care îl notăm *B*, cules în 1932 de M. Gregorian de la C.I. Bancă din Bistreţ-Dolj, publicat în revista «Ethnos», II, Focşani, 1942, fasc. 1—2, pp. 233—236.

7. **Ion ăl Mare**, variantă pe care o notăm O_1 [4], auzită de la Pătru Budică din Risipiţi-Dolj;

8. **Ion ăl Mare**, variantă pe care o notăm O_2, culeasă de la Ion I. Solceanu din Orodel, 1923;

9. **Ion ăl Mare**, variantă pe care o notăm O_3, culeasă de la D. M. Ciuciulete din Plopşor, 1926;

10. **Ion ăl Mare**, variantă pe care o notăm O_4, culeasă de învăţătorul Fl. I. Marinică de la lăutarul Ilie Băloi din Cetate-Dolj.

11. **Ion ăl Mare**, variantă pe care o notăm O_5, auzită de la Florea Pîrvu din Carpen, 1924;

12. **Ion ăl Mare**, variantă pe care o notăm O_6, culeasă de la Gheorghe P. Mîndroiu din Risipiţi, 1923;

13. **Ion ăl Mare**, variantă pe care o notăm O_7, culeasă de la Alecu Fişcu din Cornu, 1925;

Toate aceste variante (O_1—O_7) au fost publicate în «Oltenia» (Documente-cercetări-culegeri), cartea X, partea I, *Monografia judeţului Dolj*, tipărită sub îngrijirea lui C.S. Nicolaescu-Plopşor, *Izvoare folklorice*, vol. I, partea I, *Balade*, Craiova, 15 august 1944, pp. 45—63.

14. **Ion ăl Mare**, pe care îl notăm *De*, publicat în volumul *Din folclorul nostru*, E.S.P.L.A., Buc., 1953, pp. 218—227 [5] (din Arhiva Institutului de folclor, mg. 14 a, cules la 21 februarie 1951 de la lăutarul Mihai Constantin din Desa, raionul Calafat) [6].

II. VARIANTE NEPUBLICATE

(din colecţiile Institutului de etnografie şi folclor)

1. **Călin**, pe care îl notăm cu *L*, cules la 19 septembrie 1930 în Turnu Măgurele, de la Ion Olteanu, elev în clasa a VII-a secundară originar din Leu-Romanaţi, de unde declară că a învăţat cîntecul (de la lăutarul Costică Neagoie, la 19 octombrie 1926); fond «Transcrieri auxiliare».

2. **Călin**, pe care îl notăm *G*, fg. 4836, cules la 27 august 1935 de I. Cocişiu din Goicea Mare, raionul Segarcea, de la lăutarul N. Budulică.

3. **Ion ăl Mare**, pe care îl notăm *g*, fg. 4851, cules la 27 decembrie 1936 de I. Cocişiu din Goicea Mică, raionul Segarcea, de la D. Calopăreanu.

---

[3] Text şi melodie.

[4] Folosind iniţiala publicaţiei «Oltenia», în care apare.

[5] Melodia, ibid., p. 336; republicat în colecţia Vechi cîntece de viteji, E.S.P.L.A., Buc., 1956, 108—113.

[6] Nu am putut cerceta şi varianta publicată de C. I. Popa-Pleniţa, Monografia oraşului Pleniţa-Dolj, 160—163, semnalată de M. Gregorian în «Ethnos», 1. c.

Nu s-a inclus aici versiunea din vol. Voinicii, balade populare prelucrate de Al. Amzulescu, Ed. Tineretului, Buc., 1956, 120—131.

4. **Ion ăl Mare,** pe care îl notăm *C*, fg. 4888, cules la 30 decembrie 1936 de I. Cocișiu din Ciuperceni, raionul Calafat, de la lăutarul G. Budulică.
5. **Călin,** pe care îl notăm *D*, fg. 6563, cules la 27 iunie 1938 de C. Brăiloiu din Dioști, raionul Caracal, de la G. D. Buică.
6. **Ion ăl Mare,** pe care îl notăm P_2, i. Calafat 2101, cules la 10 aprilie 1950 de Al. Amzulescu din Poiana Mare, raionul Calafat, de la lăutarul Gruia Florea.
7. **Călin,** pe care îl notăm *Ca,* i. Pitești 11742, cules în 1950 de prof. Nan Dumitru-Găvana, de la Ion Mihalache, zis Vîrtej, din Caracal.
8. **Călin,** i. Calafat 2114, cules la 12 aprilie 1950 de Al. Amzulescu din Poiana Mare, raionul Calafat, de la clarinetistul Dincă Ibraș. (Text fragmentar; nu a fost citat în lucrare).
9. **Călin,** pe care îl notăm *b*, i. Băilești 13897, cules la 3 decembrie 1951 de Al. Amzulescu din Băilești, de la lăutarul Baicu Stan Tereacă.
10. **Călin—Ion ăl Mare,** pe care îl notăm R_2, i. Plenița 13861, cules la 7 decembrie 1951 de Al. Amzulescu din Rudari, raionul Băilești, de la lăutarul D.S. Iliuță [7].

STUDII

Bibliografia problemei înscrie pînă la această dată o singură încercare critică de a pune în lumină valoarea acestei balade: I. Schinteie, *Ion ăl Mare*, Ed. Scînteia, Buc., 1946, 24 pag.

Este vorba de o sumară analiză a conținutului ideologic al baladei, care, dacă nu e lipsită de unele observații și intuiții juste, rămîne totuși un comentariu succint, fără o amplă documentare. (Între pp. 15 și 24 se reproduce varianta din Orodel, pentru care vezi mai sus bibliografia variantelor publicate, nr. 8) [8].

Luînd în considerație aria de răspîndire, pe care a fost de peste 20 de ori semnalată și culeasă de cercetători între 1897 și 1951, se vede că balada *Ion ăl Mare -Călin* nu a depășit, cel puțin în acești 54 de ani, limitele regiunii Oltenia, menținîndu-se ca zonă activă de circulație mai ales în partea de cîmpie a Olteniei, unde se manifestă cu maximă frecvență în ultimii 30 de ani, mai cu seamă în triunghiul teritorial Calafat-Craiova-Caracal (raioanele: Calafat, Băilești, Segarcea, Caracal).

Vom da la locul potrivit [9] o explicație a acestei limitări a ariei de răspîndire.

Balada începe aproape totdeauna cu o prezentare a lui Călin, exploatator lacom de moșii doljene. Toate variantele menționează moșiile Plenița și Poiana:

Foaie verde di-un pelin,
Ia s-ascultaț la Călin,

La Călin poenariu
De bătea cu tufanu,

[7] Pe lîngă acestea, arhiva fonogramică a Institutului de etnografie și folclor mai posedă încă trei înregistrări fragmentare ale cîntecului, făcute de prof. G. Breazul: fg. 12092/18 aprilie 1928, de la Petrache Ochea din Amărăștii de Jos, raionul Caracal; fg. 12626 b/30 august 1929, de la I. Milian din Craiova; fg. 12281/23 aprilie 1930, de la Ion St. Vlad din Marotinu de jos, raionul Caracal.

Textul nefiind cules, aceste trei variante nu au fost folosite în studiul nostru.

[8] Citarea baladei Ion ăl Mare, în cadrul lucrării lui S. Știrbu, Răscoala din 1821 și legăturile ei cu evenimentele internaționale, E.S.L.P., Buc., 1956, 156—158, își va găsi, nădăjduim, deplina ei semnificație o dată cu unele precizări — necesare — în studiul de față.

[9] Mai jos, p. 53—55.

Dijma o ţînea cu anu.
Şî Călin, Sărdar Călin,
Cîte moşîi mi-a ţînut,
Cu claca le-a sărăcit!

Cînd oi zîce-o viorea,
Ce moşîie că-m ţînea?
Poiana cu fînurile,
Pleniţa cu vinurile... (C)

La acestea, unele variante adaugă încă, voind parcă să angajeze în acţiune întreaga regiune, şi numele comunelor:

Risipiţu, Cetatea... (Pl_1)
Şi Ghidiciu-aşijderea... (R_2)

cea mai veche dintre variante precizînd, două fînuri şi vinuri:

Risipiţ cu grînele... (U)

Trei variante[10] atribuie acestor moşii epitetul «*lumite*», adică renumite. Într-adevăr, Pleniţa şi Poiana sînt două dintre satele cele mai cunoscute din regiune, Pleniţa fiind vestită în partea locului pentru viile sale, iar Poiana — un uriaş sat băltăreţ[11], bogat odinioară în fînaţuri.

Vom observa de asemenea că, în afară de două variante care vorbesc de proprietate:

... *Trei moşii că cumpăra...* (U)
sau: ... *Care-mi avea moşii multe...* (L)

majoritatea textelor subliniază că temutul exploatator «*ţînea*» aceste moşii, ceea ce înseamnă «ţinea cu arendă», numitul Călin fiind deci un «ciocoi»-arendaş.

La prima vedere, un cunoscător al regiunii ar putea face o confuzie. În regiunea Craiova există şi alte Poieni, de Sus sau de Jos, ba chiar satul Poiana-Pleniţii. Fiind însă vorba de «fînuri», aceasta ne duce cu gîndul la Poiana din lunca Dunării, Poiana Mare, mai ales după ce vom stabili că celălalt erou principal al acţiunii, clăcaşul Ion ăl Mare cu cetaşii lui, trăia către anul 1830 în Poiana Mare de lîngă Calafat.

Pentru a contura mai bine figura nemilosului arendaş, vom sublinia următoarele:

Balada înfăţişează astfel de la început lăcomia acestuia:

Cîte moşîi mi-a ţînut,
Cu claca le-a sărăcit... (G)

Cu claca şi cu dijma,
Pîn-a speriat lumea!... (g)[12]

Desigur ironic, variantele Pl_1, O_6 şi *L* îi atribuie arendaşului epitetul de «*cuminte*», cînd zic:

Călin, omu-ăl cuminte ... (Pl_1, O_6)
sau: *Călin, boier cuminte!* ... (L)

[10] Pl_1, O_6, *G*.

[11] Una dintre cele mai mari comune rurale din ţară, avînd o populaţie de peste 12.000 locuitori. Vatra satului singură se întinde pe aproximativ 10 km^2.

[12] Cf. şi R_1, O_2, O_4, R_2.

Variantele redau apucăturile hrăpăreţe ale arendaşului, care jecmănea pe ţărani luîndu-le claca de mai multe ori prin mistificarea contabilizării în catastif.

În toate, clăcaşul începe prin stăruinţa:

Da la ce m-oţ mai chema?
Că, nu ştiţ, anu trecut
De trei ori claca-am plătit,
Nici chitanţă n-am primit
C-am crezut la crezămînt,
(«el a fost cinstit», zice informatorul)
Ce gînd cu mine-aţ avut,
C-o să fac ce n-am făcut!

după cum sună variantele: P_2, O_4 şi *De*.

De aici şi pînă la revoltă e numai un pas. «*Calicii*» adaugă de obicei:

— *Mi-ai prins fata la urzîci,*
I-ai luat salba de la gît,
Toată vara a jelnicit!... (Pl_2)

Alteori obida clăcaşului se vede în versuri ca acestea:

— *Nu ţi-e, Căline, păcat*
Că sunt bani pe secerat,
Toată ziua cocoşat
Şi de şale aplecat!
Cînd vine namneaza mare
Mă doboară din picioare... (P_1)

Dar «socoteala» se încheie de obicei simplu:

Catastivu-n mînă lua,
Nici bine nu socotea,
Cu cinci lei mi-l ajungea.
Scotea banii şi-i plătea,
Nici fitanţă nu-ş mai loa! (Pl_1)

Jaful şi lăcomia sînt însă numai două dintre apucăturile serdarului arendaş. El avea încă şi alte cusururi, care-l fac şi mai odios. «*Boierul*» Călin tratează cu aroganţă şi brutalitate pe clăcaşi, îi îmbrînceşte, îi suduie şi-i loveşte.

Pe lîngă faptul că «*bătea cu tufanu*», cum accentuează una dintre variante [13], el răspunde totdeauna la salutul cuminte al «calicului»:

— *Bună ziua, măi Căline,*
cu: — *Nu-ţ mulţumesc, porc-de-cîine!...*

la care clăcaşii răspund în varianta *Ca*:

— *De ce mă faci porc-de-cîine,*
Că sunt în casă la tine? [14]

Iată cum se descrie într-una dintre variante confruntarea arendaşului cu clăcaşul:

Cînd acolo c-ajungea (clăcaşul),
Căciula din cap ş-o loa:
— *Bună ziua, măi Căline!* [15]
— *Nu-ţ mulţumesc, porc-de-cîine!*
— *De ce mă faci porc-de-cîine?*
Da', nu ştii, anu trecut
Toată claca v-am plătit
Şî nu m-aţ mai socotit!
Da' Călin ce mai grăia?
— *Ai sictir, nu zî aşa!...* (C)

[13] Varianta *C*.
[14] Cf. şi var.: O_1, O_5, *De*, *L*, P_2, *b*, R_2.
[15] Varianta Pl_2 dă versiunea modernizată: «Te salut, sărdar Căline!»

Atitudinea cuviincioasă a «calicului» contrastează cu violența jefuitorului, care nu îngăduie amînare:

— Cîț pîndari trimet la tine
Ca să te plătești de mine?

zice Călin în trei dintre variante [16].

Într-alte variante, fără multă vorbă, după jefuirea clăcașului, serdarul arendaș:

Brînci pe ușă că mi-i da
Și de mamă-l înjura... [17]

Pentru a smulge banii clăcașilor, ciocoiul recurge adesea la amenințări:

— Scoate banii, porc de cîine,
Că pui arnăuți pe tine
De te-ntinde ca pi-un cîine! [18]

sau:

— Puneț mîna de-l legaț,
Și-l legaț, să-l ferecaț! [19]

ori:

— Scoate banii și plătește
C-aici dracii te găsește!... (P_2)

La acestea, o ironie stupidă vine să sporească uneori sadismul jefuitorului. Cînd clăcașul întreabă:

— Nu ți-e, Căline, păcat?

arendașul răspunde:

— N-am ce-ți face, frățioare,
Pentru cinstea dumitale!... (P_1)

Aceeași aroganță și brutalitate dovedește Călin și în relațiile lui cu logofătul:

... logofătu Neța,
Că cu iel știa vorba
Și toată socoteala... (C) [20]

Într-adevăr:

Logofătu de-l vedea,
Caii la butcă lua,
Știi, ca varga tremura!

precizează varianta *C*.

---

[16] Pl_1, O_6, *g*.
[17] O_7, *g*.
[18] O_5, *g*.
[19] Pl_1, O_6.
[20] Cf. și var.: Pl_1, P_1, O_{1-3} și O_{4-6}, *De*, *D*, R_2. Varianta Pl_2 zice: « Și toată obăcia»; iar g: « Și toată hoțiia!»

Cînd logofătul, care se teme de mîna calicilor, refuză să cheme la ordine pe clăcaşi, ciocoiul trece la violenţă şi faţă de dînsul:

Da' Călin dac-auza,
Aşa rău să năcăja
Şî la palme că-l loa,
Fo trei bastoane că-i da,
Pe de-o fugă că pleca ! ... [21]

Dar pe lîngă modul arogant şi brutal în care tratează nu numai pe clăcaşi, ci chiar pe logofăt, Călin desfăşoară cu cinism un lux care contrastează cu starea jalnică a clăcaşilor aduşi în sapă de lemn. Sfidînd sărăcia poporului, el se plimbă în butcă, în rădvan sau, în alte variante mai noi, în brişcă, uneori şi « *cu mîndruţa* », sau măcar călare « *pe-un cal negru* »:

Iară Călin ce-m făcea?
Caii la rădvan punea;
Punea ham de patru cai
Înainte doi telegari... (Pl_2)
Foaie verde buruiană,
Pleacă Călin la Poiană,
La Poiană, la Pleniţă,
Cu şase cai la căruţă
Şi cu-a lui dalbă mîndruţă... (D)

În sfîrşit, pentru a-i spori lăcomia, balada îl înfăţişează pe serdarul Călin ca pe un mare mîncău. La masa lui îmbelşugată

Cele bucate gătite
Parcă mi sun-zugrăvite !... (g) [22]

O variantă romanaţeană zice:

La Poiană se ducea,
Frumoasă masă-ntindea,
Tăia miei, tăia purcei,
Şi-i gătea cu saramură
S-aibă chef la băutură... (Ca) [23]

Masa copioasă a ciocoiului arendaş este însă suma silniciilor unui exploatator nesăţios. În legătură cu aceasta, iată ce spun cele mai multe variante despre hrana clăcaşului:

Că ne-a uscat, cîinele,
Plătim şi urzîcele !
Pentru-o oală de urzîci
Mi-a luat vaca din gîrlici.
Plîng copiii pe bordei
Că n-au lapte-n putinei.
N-au de dulce să se spurce,
Nici pătură să se culce.
Că ne-a uscat, cîinele,
Tot plătindu-i clăcile,
Plătim şi urzîcile !... (Pl_2) [24]

Măcriş şi urzici scump plătite — iată hrana sărăcăcioasă a clăcaşului spoliat. Balada deplînge lipsa laptelui şi a cărnii cu care se ghiftuia, în schimb, din plin

[21] Cf. var. *De* şi *C*.
[22] Cf. şi Pl_2.
[23] Aceleaşi apucături dovedeşte, în variantele Pl_1 şi O_6, şi isprăvnicelul Andrei:

« ...*Andrei isprăvnicelu,*
De bea vin ca mieluşelu
Şi mănîncă ca purcelu !... »

[24] Cf. şi: *U*, Pl_1, P_1, *B*, O_{-4} şi O_{6-7}, *De*, *g*, *C*, *Ca*, R_2.

arendaşul. Subliniem pentru expresivitatea şi dramatismul lor laconic, care redau admirabil culmea înfometării ţăranului în momentul cînd, din lipsa hranei normale, pînă şi pisicile au devenit... vegetariene primejdioase, versurile:

Priponesc pisicile
Pînă fierb urzicile !... [25]

Ceea ce pune însă vîrf contrastului social este felul arbitrar şi provocator în care Călin îşi îngăduie, fără a da cuiva socoteală, să batjocorească munca clăcaşilor şi roadele acesteia. Arendaşul îşi permite astfel unele capricii necugetate, scandaloase şi revoltătoare prin gratuitatea lor. Lăcomia nesăţioasă se conjugă în mentalitatea lui cu risipa samavolnică în anumite momente de impulsivitate nesăbuită.

Astfel, fiind — după cîte se pare — un mare amator de vinuri de Pleniţa, Călin savurează vinul bun, dar se grăbeşte să pedepsească parcă însăşi natura, sau cel puţin munca oamenilor, cînd risipeşte fără seamă vinul care nu-i e pe plac.

Într-adevăr, patrusprezece dintre variante [26] cuprind acest motiv:

Dealu viilor suia,
Pimniţele-m izbiia.
Care vin că mi-i plăcea,
Punea bivoli de-l trăgea;
Care vin că nu-i plăcea,
Trăgea ietăganele
De tăia cercurile,
Le vărsa vinurile !... (C)

Motivul acesta al ciocoiului samavolnic se întîlneşte şi într-o altă baladă, mai veche, *Enea Vameş-Mare*, inserată în culegerea — din aceeaşi regiune — a învăţătorului folclorist C. Ciobanu-Pleniţa [27], ceea ce ar putea servi ca argument pentru ipoteza unei contaminări din acel cîntec, unde trei boieri se plîng la domnie de vameşul Enea şi oamenii săi, care:

Ne izbesc pimniţele,
Ne cearcă vinurile.
Care vin că mi-i plăcea,
Cu argaţii-l împărţea.
Care vin că nu mi-i place,
Trage iataganele
Şi tae cercurile,
Ne varsă vinurile,
Umple toate văile,
Se scaldă păsările,
Blestemă mătuşile ... [28]

În această privinţă, chiar dacă balada lui Călin nu a fost poate cea dintîi care să fi pus în circulaţie acest motiv, este totuşi foarte probabil că arendaşul Călin a fost cu adevărat un asemenea risipitor de vinuri. Va trebui să ţinem seama de faptul că documente istorice grăiesc limpede despre necazurile pe care tocmai «boierul» Călin le-a întîmpinat cu cîrciuma, aparţinînd ... sacrului patrimoniu al mănăstirii Călui, pe care arendaşul o «ţinea» în Pleniţa, fără să fi rezistat cu succes concurenţei vinaţurilor gospodăreşti ale podgorenilor localnici.

Iată ce notează în legătură cu aceasta, în «*octv. 1832*», dregătorul justiţiei Iordache Otetelişanu, «*orînduit*» de «*cinstita prezedenţie*» a «*cinstitul[ui] divan al Craiovi[i] secsia sivilă*», să facă o «*cercetare în faţa locului*», în Pleniţa, după

[25] Cf: *C* şi P_1.
[26] *U*, P_1, R_1, O_{1-4} şi O_7, *De*, *g*, *C*, P_2, *b*, R_2.
[27] Cuvîntări adînci. Tip. Sache Pavlovici, Craiova, 1909, 269. (O variantă în *Izvoraşul*, XVII, 61).
[28] Motivul acesta se întîlneşte, cu altă semnificaţie, şi în cîntecul, mai cunoscut, al Nunului (Letinul bogat). Cf. Gr. G. Tocilescu : Materialuri folkloristice, vol. I, 112.

« înfățișarea ce au avut-o în cinstitul divan... cuviosul Tarasie protosinghelu[l], egumenul mănăstiri[i] Căluiului, cu Panait Vasiliu tovaroșu[l] lui Călin Piscanu, arendași moșii Poiana-Pleniți[i], pentru talere 6000 și 6000 ocă grîu și orz ce i-au poprit pîrîți[i] arendași dîn bani[i] arenzi[i] . . .»:

« . . . *Asemenea și pentru venitul cîrciumii, au arătat Barbu cîrciumariu[l] că, dă sînt patru ani trecuți, iel au fost cîrciumari lui Călin Piscanu arendașu[l] iar de atunci încoaci nici iel, nici altul n-au mai fost cîrciumari, că au stătut cîrciuma fără nici o vînzare, și că atunci vindea cîte o bute de 40 și până la 50 vedre vin de la paști până toamna la cules iar pă toată iarna nu vindea nici o vadră de vin și rachiu niciodată, că mai toți lăcuitorii de-acolea au vii și beau din vinurile lor dînd și la cei ce nu au, încă uneori le dă de băutură și degeaba, avînd vinuri de prisos* . . .» [29]

Luînd în considerație acest document, nu este exclus ca temutul arendaș plenicean să fi încercat să lichideze, așa cum arată balada, concurența țărănească, fiind poate adevărat că vărsa vinurile oamenilor [30]. De altfel documentul citat menționează anume că clăcașii datorează arendașului « *adecă vedr[e] vin șaizăci-șișașe și ocă no[u]ă și jumătate, toată suma vedrelor din leat [1]831, și vedr[e] treizăcișișase ocă trei, toată suma din leatul [1]832 următori*», precizînd numele celor 19 datornici și cantitatea de vin pe care fiecare aveau s-o dea arendașului.

Așadar, om de rea-credință, spoliator nemilos al clăcașilor, impulsiv, bătăios, violent pînă la brutalitate în relațiile lui cu țăranii și cu servitorii; lacom, zgîrcit cu avutul lui, dar risipitor cu al altuia și nesocotind dreptul la viață al « *caliculu*i», pe care-l acoperă de injurii; arogant, batjocoritor, sadic, sfidînd sărăcimea satelor de la înălțimea bunurilor jefuite, în care cinic se lăfăia « *cu a lui dalbă mîndruță*», acesta este Călin, arendașul moșiilor Plenița și Poiana către leat 1830, așa cum rezultă din portretul pe care balada populară i-l conturează în diferite variante.

Cîntecul opune samavolniciei arendașului trei clăcași, dintre care unul, Ion ăl Mare, este eroul principal în acțiune. După ce sînt pe rînd chemați la « *socoteală*» și storși de bani, copleșiți de urgie, clăcașii se unesc în cele din urmă cu fiii și nepoții lor, sub îndemnul lui Ion ăl Mare, într-o adevărată ceată pentru răzbunarea tuturor jafurilor și umilințelor provocate, atît lor cît și sărăcimii din partea locului, de către nesăbuitul arendaș. După o scurtă judecată, clăcașii îl ucid pe arendaș împreună cu oamenii lui, într-o noapte, în conacul din Piscu, pe cînd « *boierul*» tocmai se îmbuiba din bucatele agonisite de pe urma suferințelor lor. Creatorul popular dovedește cu acest prilej un ascuțit simț dramatic, folosind admirabil, ca în genere în întreaga baladă, efectul contrastelor. « *Calicii*», înfometați și aduși în sapă de lemn, dezlănțuie o pedeapsă binemeritată asupra arendașului nesățios tocmai în clipa cînd acesta se înfruptă la masă îmbelșugată din snaga clăcașilor. Dar iată mai întîi pe clăcași:

Cu neînsemnate deosebiri, toate variantele vorbesc de *Ion ăl Mare*, fruntaș al acestei răfuieli, de *Chiriș* și de *Băldăran*. Dacă numelui de Chiriș i se adaugă uneori pronumele Niță, Dincă, Ghiță sau Rincă, încolo acesta rămîne, ca și primul, aproape neschimbat în cele mai multe variante: Chiriș. În schimb, al treilea clăcaș, Băldăran, devine uneori Băldălan, alteori Bădălan, Bătălan sau Măldăran. În sfîrșit, numai cinci dintre variante schimbă în chip mai sensibil numele acesta în: Băsălan *(U)*, Văsîlan *(Pl_1, O_6)*, Băraban (O_2), varianta elevului din Turnu Măgurele transformînd

[29] Arhivele Statului, fond Mănăstirea Călui, pachetul VIII, doc. 11.

[30] În legătură cu rînduiala cîrciumilor și cu monopolul feudal al vînzării vinului și rachiului, cf. Istoria R.P.R., Editura de Stat, Buc., 1952, 237.

cu totul acest nume în . . . Moldovan ! [31]. De asemenea în această variantă, cea mai îndepărtată — după cum se va vedea — de locul de naștere al baladei, numele lui Chiriș, aproape neschimbat în celelalte variante, devine Ion Cireș !

Luînd în considerație majoritatea textelor, cei trei clăcași care ar fi pus la cale uciderea arendașului sînt: Ion ăl Mare, Chiriș și Băldăran. Dintre aceștia, cel puțin despre primul, balada precizează că era din Poiana:

Ion ăl Mare din Poiana . . . [32]

Ceea ce ni se pare foarte semnificativ e faptul că, la îndemnul lui Ion ăl Mare, Chiriș și Băldăran, după ce refuză mai întîi să pornească la acțiune sub pretextul vîrstei înaintate, angajează mai apoi, ca într-un adevărat început de răzmeriță, pe copiii și pe nepoții lor. În diferite variante ale baladei se pomenește despre: Dobrică, Dobriș și Tănase ăl Mic, dintr-ai lui Chiriș; și de Andrei, Fănică și Preduț, dintr-ai lui Băldăran.

Urmărind mai departe subiectul baladei, constatăm din analiza variantelor că, venind din Plenița la Poiana, după cîte se pare, în drum spre conacul din Piscu, arendașul este întîmpinat de logofăt. Cerînd raportul socotelilor și aflînd de la logofăt că

A mai rămas trei calici, (U)

« boierul » trimite pe logofăt să-i cheme în fața sa la socoteală.

Este de notat că, trecînd la executarea ordinului, logofătul, temîndu-se de « *calici* », se codește să plece, așa cum reiese din unele variante. Și șovăiala lui se accentuează mai ales cînd este vorba de Ion ăl Mare. De aceea el cere să-l însoțească «*două-trei*» [33] «*cinci-șase*» [34], «*fo șasă*» [35] sau chiar « *cinșpe* » [36] isprăvnicei, arnăuți ori cătane. El nu cutează în general să calce pragul casei clăcașului căci:

Așa de frică-i erea ! . . . [37]

În majoritatea variantelor, chemarea se face succesiv și gradat. În această situație, Ion ăl Mare rămîne totdeauna ultimul, ceea ce ține de simțul compoziției în arta populară. În unele variante se arată cu lux de amănunte chemarea fiecărui clăcaș în parte și confruntarea lui cu arendașul, în timp ce în altele este redat numai momentul chemării și confruntării lui Ion ăl Mare cu boierul.

În legătură cu chemarea clăcașilor, vom reține următoarele amănunte ce ni se par importante pentru dezvoltarea ulterioară a compoziției baladei:

Mai întîi unele dintre cele mai vechi variante — *U*, Pl_1, O_{6-7} — descriu violența răspunsului lui Ion ăl Mare la chemarea logofătului. Este, desigur, aici primul germen al trecerii la acțiune, avînd în vedere predispoziția clăcașilor la revoltă, tendință firească date fiind purtările arendașului.

---

[31] Prin contaminare onomastică cu balada *Stan din Bărăgan*, în var. R_1 apare acest nume care se apropie, prin rimă, de Băldăran. Înlocuirea nu e însă totală, căci la constituirea cetei de clăcași care vor pedepsi pe arendaș se pomenește totuși de « Băsălan, nepoțelul lui moș Stan ».

[32] Cf. var.: P_1, O_2, *De*, *b*, R_2.

[33] Var.: O_{2-3}, O_5, *G*, R_2.

[34] Pl_1, O_6.

[35] Var. *g*.

[36] *Ca*.

[37] O_{4-5}, O_7, P_2, R_2.

Într-adevăr, în variantele Pl_1, R_1, O_{6-7},R_2, la chemarea logofătului, Ion ăl Mare se grăbește să pună mîna pe « lance », deși nu face uz de ea:

Ion ăl Mare de-i vedea,
Mîna pe lance punea
Și din gură întreba:
— Ce cătaț voi pi la mine,
Ce mai sînt dator la tine?
De clacă mă știu plătit
Și de dijmă curățit!... (Pl_1)

În schimb, în varianta *U* (1897), Ion ăl Mare trebuie să fie chemat de două ori. Deoarece la primul « apel » logofătul și-a primit... răsplata, el pleacă a doua oară, după multe șovăieli, într-o adevărată expediție, și nu fără ajutorul

Logofătului Matei,
Că cutează la bordei
Și lucrează cu temei!...

La prima chemare:

Ion al Marii ce făcea?
Îmi lua furca din bordei
Și-i trăgea vreo două-trei
Și intra iar în bordei! (U)

De aceea logofătul se întoarce mofluz pentru a-și lua mijloace de precauție:

Logofătul ce făcea?
La Călin Săidac mergea
Și din gură așa-i zicea:
— Daoleo, Săidac Căline,
Săi în apă și mă înec,
La Ion al Marii nu merg
Că ia furca din bordei
Și-ți trage vreo două-trei
Și intră iar în bordei.
Dar cu logofătul merg... (U)[38]

Varianta *Ca* aduce aici un amănunt ciudat, dar foarte expresiv pentru conturarea portretului clăcașului Ion ăl Mare, fire independentă și năzdrăvană. La chemarea logofătului,

Ion ăl Mare ce zicea?
— Mă, cine e la casa mea?
Că eu om la casa mea n-am mai văzut
De cînd maica m-a făcut!...
Da' Neculcea ce făcea?
Fugea să nu-i răpuie viața!
Ion ăl Mare ce zicea?
El la masă se-așeza[39]
Și mi-ș bea, și mi-ș mînca,
Din pistoale tot troznea,
Grijă de nimeni n-avea...
După ce se sătura,
Că la o rînă să da,
La mîndra lui că striga:
— Vasilico, mîndra mea,
Dă paloșul meu încoa!
Paloșul că și-l lua,
Sub ipingea îl băga,
La Călin că se ducea... (Ca)

---

[38] Cf. și var.: O_{1-7}, *De*, *C*, P_2.

[39] Singură var. *U* mai pomenește că « La masă că-l găsea ». În var. *C*., în schimb, poate voind să sublinieze munca fără răgaz a clăcașului,

« *Ion ăl Mare ce făcea?*
La o osie cioplea
'Ntr-o sfîntă duminica!... »

De asemenea foarte expresive ni se par, pentru conturarea caracterului slugarnic și laș al logofătului, cuvintele mincinoase prin care acesta — mieros, dar perfid — încearcă să ademenească și să înduplece pe clăcași:

— *Hai de-ț plătește claca,*
De mă scapă de belea . . ., (g)

sau:

— *Hai, că te cheamă Călin*
Să-ți dea un pahar de vin! . . .[40]

El devine lingușitor cînd adaugă:

Că prea ești tu om din plin![41]

Dar clăcașul cunoaște mila ciocoiască:

— *Ala nu-i pahar de vin*
Și e o cupă de venin! (Pl_2)

Spre deosebire de celelalte variante, în care, după ce este chemat de logofăt, clăcașul cere nevestei punga[42] și pleacă la curte[43], numai în varianta *D* Ion ăl Mare îndeamnă de-a dreptul pe ceilalți clăcași la acțiune și pornesc îndată împreună să se răfuiască cu arendașul, fără să se prezinte la socoteală.

Ion ăl Mare ce-m grăia?
Cu toț că mi-j vorbia
Să țîie calea la năsîp,
Că trece Călin la Pisc . . .[44]

Este interesant momentul, de un dramatism deosebit, cînd, în fața nedreptei socoteli ciocoiești, clăcașul, după unele insinuări rugătoare, trece la amenințarea fățișă, uneori chiar scrîșnind din dinți:

— *Banii ăștia de ți-i dau,*
Peste-un ceas iar să ți-i iau!
Ion ăl Mare ce făcea?
Afar' pe ușă ieșea
Și din dinți că-i scrijia . . .[45]

Cităm în întregime, pentru realismul dramatic izbutit, întregul moment al confruntării din varianta *C*. Vom observa aici mai întîi atitudinea clăcașului, poftit prin înșelăciune să primească o . . . oca de vin. El apare la început cuviincios, scoțîndu-și căciula în fața arendașului. Dar îndată, provocat de acesta, răspunde cutezător și fără înconjur la amenințări. Violența dialogului face din această pagină

---

[40] *U*, P_1, Pl_2, R_1, O_2, O_{4-5}, O_7, *De*, *C*, P_2, *Ca*, R_2.
[41] *De*, P_2.
[42] *U*, Pl_1, P_1, Pl_2, R_1, *De*, *C*, *G*, *g*, R_2.
[43] Unde are loc confruntarea analizată mai sus.
[44] R_1, *B*, O_{2-6}, *G*, R_2.
[45] *U*, Pl_1, R_1, *B*, O_{1-7}, *De*, *L*, *g*, *Ca*, R_2.

populară un măiestru document artistic care oglindește o ascuțită luptă de clasă:

Și la Călin, frate, mergea.
Cînd acolo că intra,
Căciula din cap ș-o loa:
— Bună zîua, măi Căline!
— Mulțămescu-ț, por-de-cîine!
Ion ăl Mare mai grăia:
— Aleleo, Sărdar Căline,
Nu mă face por-de-cîine
C-acu dau cu palma-n tine!
Da' Călin, dac-auza:
— Ai sictir, nu zî așa!
Șî de mamă-l înjura...
La catastif că-l căta,
Trei oca de mei avea,
Atîta că-m datora.
Petru trei oca de mei,
Luă cincisprezece lei!
Ion ăl Mare ce-m făcea?
Scotea punga și plătea
Șî din dinț că-i scîrțăia:
— Aleleo, Sărdar Căline,
Bănișorii de ți-i dau,
Peste un cias iar ți-i iau.
Să fiu cîine-n legea ra
De-i scăpa de mîna mea
Pînă nu te-oi judeca!
Am să te calc cu cizma
Păn' ți-o ieși pipota!...
Da' Călin, dac-auza,
De la masă să scula,
Cu catastifu că da,
Drept în spate că-l lovea,
Afar' pe ușă ieșa... (C)

Ce-a urmat după aceasta este lesne de înțeles: cutezătorul clăcaș Ion ăl Mare pune la cale o răzbunare proporțională cu lăcomia exploatării. Iată cuvintele prin care el trece la agitație:

— Lele verde de pelin,
A venit sărdar Călin.
Și de-aldat-o buruiană,
Ne cheamă la socoteală.
Hai, pe iel să-l socotim,
Și din lume să-l răpim!... (D)

Toate variantele redau apoi epitetul «*cîine*», pe care răzvrătitul îl atribuie arendașului. Îndemnul la ucidere răsună aici, evident, în toate variantele baladei.

Unde? Cînd va trebui să moară?

Cele mai bune variante precizează: «*la Pisc*»!

— Ascultați, nepoți, încoa,
Țineți calea la nisip
Că trece Călin la Pisc! (U)

Este, desigur, vorba de satul Piscu din vecinătatea comunei Poiana Mare, către răsărit, după cum se vede limpede din versurile:

Foaie verde fir mărari,
De la vale de Tunari... (C)

Aproape toate variantele încearcă să complice aici acțiunea, arătînd că ceilalți clăcași nu răspund totdeauna voios la chemarea lui Ion ăl Mare. Majoritatea versurilor menționează pretextul vîrstei, clăcașii oferindu-și copiii și nepoții.

Pentru a spori hotărîrea răzbunării, balada îl arată însă pe Ion ăl Mare stăruind să-i convingă pe ceilalți. Ba într-o variantă, la șovăiala lui Chiriș:

Cu de-a sila îl lua... (P_1)

iar în alta:

Ion ăl Mare ce făcea?
Lancia că mi-o scotea,
Fo trei pe spinare-i da,
Cu de-a sîla îl lua (P_2) pe Băldăran!

În felul acesta, în afară de varianta *L*, toate celelalte pomenesc de o adevărată ceată de clăcași pe care o conduce Ion ăl Mare în expediția de pedepsire a arendașului. Fiii, frații și nepoții sînt mobilizați. Cele mai multe variante vorbesc de o ceată de cinci-șase. Pe lîngă « *bătrînii* », care de cele mai multe ori se codesc la plecare, variantele numesc dintre fii, frați, veri și nepoți pe: Tănase ăl Mic, Dobrică ăl Mare, Dobrică ăl Mic, Dobriș, Dobre ăl Mare, Ion ăl Mic, Fănică, Preduț, Rincă, evocați în baladă cu vădite intenții umoristice. Aceștia capătă fiecare rolul său în urmărirea arendașului, ca și în scena finală a răfuielii. Uneori timiditatea lor, sau faptul că au căzut în ghearele arnăuților de curte, îndîrjesc pe Ion ăl Mare. Alteori rolul lor se reduce, rămînînd doar de pază în ogradă.

Oricum, după alcătuirea cetei,

Iei cu toții că pleca
Și la Călin se ducea.
Să vez, ai lu Bătălan
Păza la Crucea lu Dan
Să nu vie vrun oltean...
Să vez, ai lu moș-Chiriș
Să-mbrăca-ntr-o ipingea,
Să nu-i vază nimenea... (D) [46]

Unele variante dau aici o interesantă extindere și adîncire a momentului urmăririi arendașului, care pleacă din Poiana Mare, prin Tunari, către Pisc:

La năsîpuri că mergea,
Puținel să pitula,
Iaca Călin s-auza.
Da' Dobrică ce făcea?
'Nainte-n drum îi ieșea,
Pe drum șchiopătînd mergea
Și să făcea om bătrîn,
Om bătrîn, bătut de drum.
Șî Călin, de mi-l vedea,
De Dobrică se milea
Și-n căruță că mi-l lua,
Păn' la Pisc că să ducea
Numai gazda di-o afla... (g)

sau:

Cîteș-trei, frate, pleca.
Foaie verde bob năut,
Lua drumu la năsîp;
Foaie verde fir mărari,
De la vale de Tunari.
Foaie verde buruiană,
Pleacă Călin din Poiană;
Foaie verde de mărari,
Loa drumu la Tunari.
Foaie verde d-un năut,
Ion ăl Mare l-a văzut;
Foaie verde-o pelinița,
Să ținea dupe căruță
Parc-ar fi o boldeicuță!
Să suia din spiță-n spiță
Până să suia-n căruță,
Șî le mai da cîte-un pumn
Să mă îndrepte la drum!... (C)

---

[46] Cf. și var.: P_1, Pl_2, O_{6-7}, G, C, P_2.

Ajunşi pe înserate la «*gazda*» ciocoiului, o pretinsă «*Maria văduva*», se trece de îndată la acţiune. Ion ăl Mare împarte ordine cetaşilor, rezervîndu-şi lui rolul principal al răfuielii. În unele variante se vorbeşte chiar de o neagră presimţire a lui Călin, care îşi ia zadarnice măsuri de prevedere. În cele din urmă el este totuşi surprins pe cînd se ghiftuieşte la masă.

La apariţia clăcaşilor setoşi de răzbunare, arendaşul devine laş şi slugarnic, grăbindu-se să-şi poftească duşmanii la ospăţ sau le oferă cheia sipetului, poftindu-i, cu prefăcută generozitate, să-şi ia . . . «*galbini cît or vrea !*»

În afară de varianta *L*, unde scena se petrece simplu (boierul, plecînd la Craiova cu brişca (!), este ajuns din urmă pe drum de Ion ăl Mare şi ucis), cele mai bune variante redau cu lux de amănunte scena răfuielii, într-o încordată atmosferă dramatică, după cum urmează:

Iar în Pisc cînd ajungea[47],
Mi se făcea cocoloş,
Să pitula lîngă coş.
Cînd soarele scăpăta,
Şi Ion ăl Mare sosa.
Să plimba pe bătătură
Să-ş facă inima bună,
Că-l apucasă la mînă . . .
De pătul să răzăma,
Călin Curcă mi-l vedea :
— *Cine-i răzmat la pătul,*
Ala nu ieste om bun !
Ia-nchideţ voi uşile,
Întăriţ zăvoarele,
Sloboziţ perdelele !
Ion ăl Mare ce-m făcea?
El, la uşă cîn mergea,
Cu pumnu-n uşă cîn-da,
Uşa paică fu de spumă
Aşa sări din ţîţînă :
Cîn-da cu picioru-al stîng,
Săria uşa şi c-un stîlp ! . . . (Pl_1)[48]

În varianta P_2, Ion ăl Mare măcelăreşte mai întîi pe logofăt astfel:

Înăuntru cînd intra,
Logofătu-l prijunea.
Ion ăl Mare ce făcea?
De-o ureche-l apuca
Şi pe prag că mi-l punea
Şi c-o sapă mi-l tăia,
Numai de mi-l canunea ! . . .

Uitînd obişnuitele-i insulte, slugarnic în preajma pedepsei, Călin devine acum linguşitor, adresîndu-se clăcaşilor cu prefăcută blîndeţe. La salutul clăcaşului, el nu mai răspunde ca altădată prin «*porc-de-cîine !*», ci cu «*. . .frate, . . .nene, . . . neică Ioane !*». Arendaşul încearcă zadarnic să potolească furia clăcaşilor, urîndu-le chiar «*bun sosit !*», poftindu-i la masă şi oferindu-le toţi banii lui; dar Ion ăl Mare, setos de grabnică osîndă, răspunde totdeauna:

— *Ardă-ţi focul cina ta ! . . .*

(«Acu-i erea frate !», observă informatorul)

— *Bună sara, măi Căline !*
— *Ţ-mulţumescu-ţ, frate Ioane!*
Bine-ai făcut de-ai venit,
Parcă eu ţi-am porîncit.

[47] Copiii lui Chiriş.
[48] Şi var.: Pl_2, R_1, *B*, O_{2-7}, *G*, *C*, P_2, R_2.

Stăi, frate Ioane, să cinăm!
— Ardă-ț focul cina ta,
Mine crapă inima
Că n-am cîn-te judeca!
Lancea pe subt iepîngea.

— Frate Ioane, te-i supărat
Pentru banii de ț-am loat?
Ia bagă mîna colea
Și ia aur cît oi vrea,
Numai lungește-m viața!... (P_2)[49]

Ceea ce urmează, este ușor de bănuit. După o scurtă judecată, în care Ion ăl Mare amintește arendașului toate nelegiuirile săvîrșite, Călin cade îndată răpus.

Momentul acesta al deznodămîntului, redat cu stăruință în toate variantele, centru de interes al întregii acțiuni, este tratat cu mult realism dramatic. Pedepsirea arendașului constituind, firește, un act de mare satisfacție pentru poporul amarnic siluit, devine în unele variante un adevărat măcel, în care împreună cu ciocoiul cade răpus și logofătul, ba chiar și... Maria văduva, sluga acestuia! Setea de răzbunare și de eliberare a poporului angajează aici fără nici o milă tot ce ține de arendaș, răfuiala căpătînd proporții hiperbolice. Sadismul motivat al răzbunării îmbină adesea în final o ironie a bucuriei, pe care variantele din Romanați o complică prin rîsul forțat al batjocurii cadavrelor. În această scadență generală cad victimă chiar și buclucașele «*fitănț'*», care sînt aruncate în foc. Ciocoiul fiind suprimat, poporul se bucură din plin, iar satele, odinioară amarnic jefuite de arendaș, devin ca prin farmec prospere...

Iată cum este descrisă scena măcelului în diferite variante.

Mai întîi, dacă singură varianta *L* vorbește hiperbolic de uciderea lui Călin cu cuțitul:

Bricegelu că-l scotea,
De-o sută și cinci oca,
Drept pe burtă-l spinteca...,

toate celelalte arată lancea sau paloșul drept instrument al torturii. Ion taie capul arendașului cu paloșul și îl înțeapă cu lancea. În alte variante cadavrul este «*ciocîrtit*», agățat în cinghire sau purtat ironic, în semn de biruință, ca un mort de rînd... «*pe pari*», dacă nu e chiar «*aruncat*» cîinilor!

Dacă ironia poporului apare discret strecurată în unele variante:

Lancea-n gură îi punea
Și din gură așa-i zicea:
— Daoleo, Saidac Căline,
Din botcă cu telegari
Cum te duce pe doi pari... (U)

în schimb majoritatea variantelor prelungesc stăruitor batjocura. Astfel variantele P_1 și *C* grăiesc aproape identic:

— Aoleo, sărdar Căline,
Cum te plîng doao rumîne!
Din butcă cu telegari
Cum mai șade pe doi pari,
De mi-l poartă pin Craiova
Parc-ar fi venit din Iova!...
Și lu Ion că-i mulțumea,
Pe Călin că-l omora... (C)

[49] Cf. și var.: R_1, B, O_{2-7}, De, G, C, Ca, R_2.

La care P_1 adaugă:

Dar romînii ce-m făcea?
Ridica cruce la drum
Pe unde căznea Călin.
Să fie Ion ispășit
C-a luat un lup din crîng!...[50]

Alte variante adaugă:

Ion ăl Mare ce făcea?
La un birjar că striga,
Cai la trăsură punea,
De trăsură mi-l lega
Și băieții mi-i strîngea,
În trăsură mi-i suia,
Cu iel prin sate pleca,
Stîrv cîinilor că mi-l da...
Iar lumea cînd auza,
Tot așa că mi-i zicea:
— Iartă-i, doamne, păcatu
Că ne-a scăpat de dracu!... (D)

Ori:

Ion ăl Mare ce făcea?
De picior că mi-l lua,
Într-o putină l-arunca:
— Stăpînește putina,
Nu stăpîni Poiana,
Poiana și Plenița!... (P_2)

Mai violentă, varianta *Ca* zice:

Ion ăl Mare ce făcea?
O palmă cînd îi da,
Din picioare-l dărîma,
La tocător îl punea,
La putină-l așeza,
Frumoasă sare că-i da!...

Varianta Pl_1 dă acest deznodămînt particular, interesant pentru conturarea figurii clăcașului Ion ăl Mare, fire de viteaz plin de simțul justiției sociale:

Cînd zîuă că să făcea,
Toț sătenii să strîngea
Șî din gur-așa zîcea:
— Neică Ioane dumneata,
Ai băgat satu-n belea!
Ion ăl Mare așa zicea:
— Nu vă temeț, speria,
Singurel oi rămînea
De mi-oi face osînda,
C-așa scrie pravila!...

Alte variante fac părtași la pedeapsă și pe cei din clica arendașului jefuitor, pe logofăt și pe Maria văduva, pe care varianta *D* o numește doar «*bucătăreasă*». Și ei sînt supuși la torturi asemănătoare. Unele variante sînt foarte expresive, subliniind slugărnicia și lașitatea acestora. Iată mai întîi pe logofăt:

Pe logofăt căl găsea,
Tot sub ferder că-l găsea...
Cum îl cutrupi pe el,
Grofăia ca un purcel!... (P_1)

Cît despre bucătăreasă:

Pe Maria văduva,
Of! în perete o-atîrna,
Pe-amîndoi că-i omora
Că cu ea știa vorba!... (C)

Sau numai:

Să vez, o bucătăreasă,
Ia, de spaimă și de groază
Sărea-n putina cu varză!... (D)

[50] Cf. și O_4.

În sfîrşit, variantele O_7 şi C nu omit să supună pedepsei clăcaşilor pînă şi nelegiuitele « *chitănţ* ». Acestea sînt arse în mijlocul unei bucurii generale a sătenilor din partea locului:

Foae verde bob năut,
Cîn zîuă că s-a făcut,
Ghidicenii şi Piscanii
La socoteală venea,
Mort pe Călin îl găsa.
. . . .
Şi lu Ion că-i mulţumea
Pe Călin că-l omora.
Lada cu chitănţ loa,
În bătătură c-o punea,
Foc la chitănţ că le da
De să curăţa lumea. . . (C)

Şi balada se încheie în cele mai multe variante plină de optimism, cîntînd progresul satelor uşurate de lăcomia nesăţiosului arendaş:

De cînd Călin mi-a murit,
Poiana s-a-nveselit,
Pleniţa a-mbobocit ; (O_3)
Risipiţu a odrăzlit ; (U)
Cetatea a înflorit ; (Pl_2)
Tunariu mi-a odrăzlit !. . . (P_2)

Iar varianta Pl_2 notează o apreciere îndrăzneaţă despre viitorul baladei:

Ăst cîntec s-o povesti
Cît soare pe cer va fi !. . .

Într-o privire de ansamblu, după această analiză a desfăşurării baladei, vom observa următoarele:

1. Se remarcă în genere o mare rezistenţă tradiţională conservatoare a conţinutului epic esenţial, atît în ceea ce priveşte firul acţiunii cît şi ca nume proprii de personaje şi localităţi [51].

Principalele abateri de la acest principiu apar în variantele din Romanaţi, ceea ce poate indica pînă la un punct că *limita extrem-teritorială a ariei de răspîndire a baladei spre est (raionul Caracal) poate să fie latura cea mai îndepărtată faţă de punctul originar de creaţie şi de iradiaţie al baladei, care, ţinînd seama de subiectul acţiunii şi de omogenitatea relatării pe grup de variante, se pare că trebuie să fie căutat în zona vestică : Poiana Mare-Pleniţa.*

Din acest punct de vedere, în variantele din Romanaţi — mai puţin în varianta *D*, mai mult în variantele *Ca* şi *L* — apar fără îndoială primele semne mai serioase, deşi puţin izbutite, ale unui început de diferenţiere şi de generalizare prin « *izgonirea realului* ».

Varianta *D* aduce numai un final modernizat (este vorba de plimbarea cadavrului în « *trăsura* » unui « *birjar* » şi de motivul original al « *bucătăresei* », care de frică se aruncă în. . .putina cu varză).

Varianta *Ca*, una dintre cele mai interesante pentru evoluţia baladei în procesul de circulaţie, se deosebeşte prin faptul că:

a) este singura care dă logofătului numele Neculcea;

---

[51] Menţionăm cu acest prilej, în ciuda unor variaţii de amănunt atît de obişnuite în cîntecul popular — fenomen specific caracterului improvizatoric al creaţiei populare în procesul circulaţiei — , că textul baladei *Ion ăl Mare* apare totdeauna legat de aceeaşi melodie de bază. De aceea putem considera că balada *Ion ăl Mare* se numără printre puţinele piese din acest gen avînd astăzi o melodie specifică, proprie, ceea ce nu se poate afirma, în stadiul actual al evoluţiei cîntecului bătrînesc, decît pentru puţine alte balade.

b) dovedește în introducere o ciudată confuzie în motivul urmăririi arendașului de către clăcași, cînd acesta pleca de fapt, așa cum reiese din cele mai bune variante din zona Calafat — Plenița, la Pisc:

Pleacă Călin la Pleniță
Cu dorobanțul Ioniță,
Și fugea după căruță
Tocmai ca o tertecuță!...

c) sumele cu care clăcașii apar datori sînt exagerate aici — în funcție, poate, și de devalorizarea postbelică a leului — fiind singura variantă care vorbește de zeci de lei (60, 80). (Prin asociere, și numărul «*cătanelor*» de ajutor pentru citarea clăcașilor sporește de la «*două-trei*» — Pl_2, *G* — sau «*fo șasă*» — Pl_1 — la «*cinșpe*» !);

d) în această variantă începe de fapt exagerarea eroilor. Așa este hiperbolizarea epică, proprie repertoriului haiducesc:

...Ion ăl Mare
Dă-l teme de frică-o țară!...

e) dezvoltă în chip original, cu influențe din limbajul haiducesc, scena «Ion la masă», abia schițată de o singură altă variantă *(U)*:

Și mi-ș bea, și mi-ș mînca,
Din pistoale tot troznea,
Grije de nimeni n-avea...

f) în final dă o versiune originală torturii arendașului, folosind motivul putinii din cealaltă variantă romanațeană, *D*;

g) pierzînd, prin depărtarea de Plenița, sensul motivului vărsării de vinuri [52], varianta înlocuiește cu succes acest episod prin motivul mesei exagerate a arendașului [53];

h) în sfîrșit, ca toate variantele din Romanați, și varianta *Ca* pierde sensul îndepărtatelor sate calafetene (Tunari, Piscu, Ghidici, Cetate, Risipiți etc.), din care nu rămîn decît cele principale: Poiana și Plenița, cuprinzîndu-le oarecum pe celelalte în substituirea numelui mai cunoscut, Craiova.

Ceva mai mult, varianta *L* aduce o interesantă generalizare a numelui propriu Plenița, pe care, în final, tinde să-l interpreteze ca un nume comun:

Livezile au înverzit,
Plenițele-au mugurit...

În sfîrșit, varianta *L*, după ce, furată de rimă, începe prin această ciudată confuzie:

Ia s-ascultaț la Mărin,
La Mărin, sărdar Mărin,
Să vă cînte pe Călin...,

aduce tot mai multe confuzii în numele proprii. Pe lîngă Plenița, devenită «plenițele», observăm că logofătul a devenit Nedea (nume «clasic» al slugii în alte balade:

---

[52] Pentru care vezi mai sus, pp. 18—19. Toate variantele din Romanați neglijează acest motiv.

[53] Vezi mai sus p. 17.

Tanizlav, Marcu Viteazul), iar dintre clăcași, singur numele eroului principal, *Ion ăl Mare*, rămîne nealterat, ceilalți ajungînd Ion Cireș și. . .Moldovan!

Pe de altă parte, singurul clăcaș chemat la socoteală aici este Ion ăl Mare. În sfîrșit, varianta pierde frumoasele versuri bătrîne, atît de expresive în oglindirea luptei de clasă, care arată sărăcia clăcașilor înfometați, și redă palid însăși scena principală a deznodămîntului, cînd Ion ăl Mare ucide pe arendaș cu. . . «*bricegelu*», ajungînd de-a călare pe Călin care plecase cu «*brișca*» spre Craiova!. . .

Aceste variante sînt astfel tipice pentru urmărirea modului în care se produce, prin depărtarea în timp și spațiu, evoluția spre generalizare a conținutului epic inițial al baladei. Din cele ce urmează vom vedea că și în cîntecul lui *Ion ăl Mare* — după cum s-a observat aiurea [54] — o sută de ani au fost de ajuns pentru aceasta.

2. Elementele miraculoase și de exagerare, caracteristice pentru atmosfera baladelor mai vechi, sînt aici minime, ceea ce dovedește tinerețea acestei balade și menținerea acțiunii aproape de cadrul său real.

Și în această privință fac excepție într-o oarecare măsură, după cum s-a văzut mai sus, aceleași variante romanațene, ceea ce poate atesta, o dată mai mult, depărtarea maximă a acestora față de punctul de origine al baladei.

3. În ce privește forma stilistică, balada aceasta, construită pe versuri de 8/7 silabe, apare bine păstrată într-o formă originală închegată, avînd prea puține împrumuturi sau puncte de contact cu alte piese, ceea ce nu se poate spune despre cea mai mare parte a repertoriului nostru epic, în care «versurile călătoare» cu valoare de formulă, comune mai multor bucăți, constituie un fenomen binecunoscut.

După cum s-a remarcat la locul potrivit, singurul pasaj comun și altor piese — care nu este exclus să fi aparținut totuși la origine tocmai acestei balade — este partea de început a celor mai multe variante, în care Călin apare descris ca vărsînd vinurile din Plenița.

În concluzie, recapitulînd deocamdată acțiunea, așa cum rezultă din analiza variantelor, constatăm deci că balada povestește cum *arendașul Călin, exploatator lacom și brutal al unor moșii oltene ca Plenița și Poiana, este ucis, împreună cu oamenii lui de curte, într-o noapte, în conacul din satul Piscu, de către o ceată de clăcași îndemnați și conduși de Ion ăl Mare din Poiana. Clăcașii pedepsesc astfel în mod crunt samavolnicia arendașului, care spolia și batjocorea fără milă pe țăranii muncitori de pe moșiile sale.*

Pentru a înțelege mai bine valoarea artistică a acestei balade, în tot realismul și dramatismul ei, trebuie să răspundem la o serie de întrebări care se ridică aici în mod necesar:

1. Este oare vorba de un fapt real?
2. În versiunea ei artistică, balada redă o justă «cunoaștere» a realităților pe care ea le reflectă?
3. Care este semnificația acestei creații ce oglindește, desigur, un aspect interesant de înverșunată luptă de clasă?
4. Cum o interpreta și o gusta poporul în trecut și azi?

---

[54] Cf. O. Bîrlea: Procesul de creație al baladei populare romîne. *Revista Fundațiilor*, VIII (1941), 583—584.

Încercînd să răspundem la întrebări ca acestea, vom căuta să arătăm în cele ce urmează că balada *Ion ăl Mare-Călin* poate constitui un izbutit model popular de artă realistă, în care simţul estetic al maselor, rezolvînd în chip spontan problema tipicului, duce la o bună cunoaştere a realităţii prin mijlocirea oglindirii în imagini.

În ce priveşte valoarea realizării artistice a acestei balade, abia umbrită de evoluţia vulgarizatoare şi în parte prozaică a variantelor din Romanaţi, mai cu seamă prin stăruinţa excesivă a acestora în scena uciderii din final — ceea ce ţine în mare măsură de însăşi decadenţa şi destrămarea întregului gen al cîntecului bătrînesc în stadiul actual al evoluţiei sale — nu încape îndoială că balada *Ion ăl Mare-Călin* dezvoltă o acţiune susţinută de un puternic dramatism, cu personaje şi momente bine prinse, pe alocurea de o înaltă măiestrie artistică.

Puternic document de artă realistă populară, înfăţişînd pe plan estetic un bogat conţinut de idei care reflectă o ascuţită luptă de clasă, inspirîndu-se direct din realitatea socială, document viu şi mobilizator la lupta de eliberare a maselor ţărăneşti de sub jugul exploatării, împletindu-se strîns cu însuşi modul istoric de viaţă al maselor, balada *Ion ăl Mare-Călin* realizează « *redarea fidelă a caracterelor tipice şi a împrejurărilor tipice* » [55].

De aceea balada *Ion ăl Mare* este o interesantă creaţie populară, căreia numai stricta localizare a acţiunii dintru început, decadenţa cîntecului bătrînesc ca gen în epoca în care s-a născut povestea cîntată a clăcaşilor din Poiana olteană, ca şi condiţiile geografice speciale ale punctului de origine, nu i-au îngăduit să ajungă a pătrunde într-un circuit folcloric mai larg.

Oglindind însă un moment tipic pentru modul de viaţă al ţărănimii muncitoare oltene, inspirîndu-se din, şi împletindu-se strîns cu însăşi viaţa acestei ţărănimi, balada a rezistat cu succes timpului, fiind cu dragoste păstrată şi cultivată în tezaurul folcloric pînă în zilele noastre de spiritul revoluţionar al ţărănimii muncitoare din cîmpia olteană a Dunării, ca un sinet preţios al glorioasei sale tradiţii de luptă.

Dar este oare mai întîi vorba de un fapt istoric real?

Documente ca cele care se găsesc în Arhivele Statului din Bucureşti, la fondul manuscriselor catalogate sub capitolul *Călui* (mănăstirea), pachetul VIII, doc. nr. 11—12, şi mai cu seamă un întreg dosar de 175 de file provenind din actele *Ocîrmuirii judeţului Dolj*, nr. 3406/1832, din Arhivele Statului-Craiova, arată cu prisosinţă realitatea istorică a faptelor povestite în baladă, dovedind în chip neîndoielnic că balada oglindeşte încă, pe plan artistic, după mai bine de un veac de la apariţia ei, un impresionant eveniment local care, privit în lumina unei perspective istorice mai largi, poate fi considerat pe bună dreptate tipic nu numai pentru timpul, locul şi oamenii despre care este vorba în această interesantă creaţie folclorică.

Într-adevăr, actele mănăstirii Călui, sau Cepturoaia, atestă că în jurul anului 1830, cel puţin moşia Poiana-Pleniţa, pe care mănăstirea o stăpînea prin donaţia boierilor Buzeşti, era ţinută cu arendă de un oarecare Călin Piscanu şi « *tovaroşu[l]lui* » Panait Vasiliu, care vor fi arendat, poate, toate moşiile mănăstirii sau măcar numai pe cele din fostul judeţ Dolj, unde mănăstirea mai poseda moşii şi în satele Risipiţi, Siliştea Crucii, Piscu, Ghidici, Coveiu, Cioroiu, Lipov, Radovan şi Rebegi.

Deşi contractele de arendă lipsesc din arhive — şi hîrtiile care au supravieţuit pînă azi întăresc presupunerea că acestea vor fi existat —, documentul 11 din pachetul

---

[55] F. Engels: Scrisoare către Margaret Harkness. În K. Marx şi F. Engels, Despre artă şi literatură, E.S.L.P., Buc., 1953, 136.

VIII (Călui) arată « *cum că Călin Piscanu, dă mulţ[i] ani fiind arendaşi la arătata moşie* [56] *i s-a dat iarăş[i] lui şi pă leat [1]830, [1]831 şi [1]832* » [57].

Analizînd documentul VIII, 12, citim totuşi textual: «. .. *numitul Călin fiind vechi arendaş al moşiilor mănăstirii, între care moşii este şi Poiana-Pleniţii sud. Meh[edin]ţ[i], tot lui le-au dat cu arendă şi pe anii trecuţ[i] : 1830, 1831, 1832, cu tocmeală cîte t[a]l[eri] 6000 pe an şi cîte 1000 ocă grîu şi 1000 ocă orz* », de unde rezultă limpede stipulaţiile contractului pe trei ani, în bani şi natură.

După cum se vede din documentul VIII, 11, « *jăluitorul egumen* » Tarasie se plînge însă divăniei craiovene că arendaşul « *nu voeşte a-i răspunde* » ci, « *i-au poprit* » o parte din cele stipulate în contract, adică « *talere 6000 şi 6000 ocă grîu şi orz* ». De aceea el cerea « *a i să face înplinire* », deşi « *pîrîtul zîcînd că pentru călcarea ce i s-a făcut la numita moşie, la un codru de loc unde este siliştea satului cu clăcaşi i cîrciumă şi plaiu[l] viilor jumătate, de către vecini[i] rezaşi, răposatu[l] serdaru[l] Ştefan Miculescu şi cu alţi[i], aflîndu-să în mare pagubă, dă aceia nu i-au răspuns pînă i să va plăti şi lui această pagubă, iar zahereaoa nu i-au poprit-o, ci cuvioşia sa n-au trimis cară ca să o ia de la moşie ci i-au cerut-o aici, în Craiova, unde nu să cunosc ei datori a o răspunde. . .* » De altfel din documentul VIII, 12 rezultă că arendaşul « *au făcut cunoscut jăluitorului în multe rînduri* » această « *înpresurare* » a moşiei de către vecinii răzeşi, prevenind mănăstirea să cheme la judecată pe « *moşneni[i] pliniceni, încutrupitorii acelui codru de moşie* ».

« *Asupra căriia pricini trebuinţă fiind a să face cercetare în faţa locului, cinstita prezedenţie au orînduit* » pe Iordache Otetelişanu să meargă « *faţă cu amîndoo prigonitoarele părţi* » să facă amănunţită « *cercetare prin carte dă blestem* ».

Într-adevăr, I. Otetelişanu trece la ancheta din care a rezultat documentul nr. 11, datat « *1832 Octv.* »

Scopul cercetării, zice anchetatorul, era « *a să dovedi mai întîi pă unde au avut stăpînirea la această moşie arendaşi[i] ce au fost mai [î]naintea lui Călin Piscanul sau Mănăstirea, şi de s-au urmat şi de Călin stăpînirea tot pă unde va fi stăpînit mănăstirea sau cei mai dîn-naintea lui arendaşi, ori de cînd au întrat Călin arendaşul s-au întins cu stăpînirea peste semne făcînd călcare la moşiile vecinilor rezaşi, sau de la leat [1]830 vecini[i] rezaşi au făcut călcare la numita moşie a mănăstiri[i] ; cum şi pentru zahereauoa dă grîu şi dă orz să cercetez cum s-au urmat preţul la leat [1]830 în partea locului, şi de au avut pîrîţi[i] arendaşi pusă în păstrare şi ce au făcut-o ; asemenea să cercetez iarăş[i] prin carte dă blestem a să dovedi şi ce venit aduce pă an acel loc dă prigonire cu arătare anume. . .* »

Este vorba deci de o cercetare judiciară, foarte complexă, devenind interesantă prin amănuntele revelatoare pe care, zelosul anchetator le precizează mai departe întocmai cum şi le propune.

Este însă foarte important de subliniat că în octombrie 1832, cînd se face ancheta, pîrîtul arendaş încetase din viaţă, după cum actul menţionează în paranteză, zicînd: « . . .*următori fiind, am mers la faţa locului cu amîndoo părţile prigonitoare, însă cu cuviosul egumen şi cu Ianache sin Călin Piscanu (că tată-său Călin se află acum mort) iar Panaiot Vasiliu, după ştirea ce i s-a făcut mai [î]nainte, nu s-au arătat* » [58].

---

[56] Poiana-Pleniţii.
[57] Doc. VIII, 11.
[58] Ianache sin Călin Piscanu, este, desigur, el însuşi arendaşul moşiei Siliştea Crucii, despre care se vorbeşte, o seamă de ani mai tîrziu, în doc. 15, pach. XIII.

Oricum, I. Oteteleșanu se achită foarte onorabil de această sarcină complicată, trebuind să facă « *alegere în scris, ca înfățișîndu-să dă iznoavă la Divan, să să dea hotărîre* ».

Cu mult tact și pricepere, acesta « *au descoperit vicleșugul* » răzeșilor pleniceni, care făcuseră cu adevărat acea « *încălcare* », stabilind « *dreptatea mănăstirii* ».

În cele din urmă, « *mai jos pă larg arată* » cine și cît dintre clăcași rămîneau totuși datori arendașilor, după ce « *codrul* » lor de loc fiind cotropit de răzeși, aceștia nu plătiseră nici o clacă « *la nimeni* » [59].

El stabilește că « *prețul grîului în leat [1]830 a fost suta până la lei 75, iar al orzului suta lei 40, și că arendași[i], nici o zaherea strînsă acolea, pă moșie, la nimeni n-au avut, că au fost obicinuind și ce dijmă avea[u] să ia du pă lăcuitori, de la uni[i] o lua[u] în natură și dă loc o și vindea[u], iar de la alți[i] lua[u] bani* ».

În sfîrșit, în ceea ce privește venitul cîrciumii despre care s-a vorbit mai sus [60], I. Oteteleșanu stabilește prin mărturia lui « *Barbu cîrciumariu[l]* », care făcuse arendașului acest oficiu pînă prin 1828, că « *au stătut cîrciuma fără nici o vînzare* », datorită abundenței vinului la localnicii pleniceni producători, și arată « *că în anu[l] trecut s-au vîndut cele mai multe vinuri de acolea, la povarnă vadra cîte parale treizeci, și că în leat 1830 arendașii ș[i]-au luat toată otaștina* », subliniind în încheiere că « *de cercetarea ce am făcut nu lipsii a arăta, iar hotărîrea să va face de către cinstitul Divan* » !

După textul actului, anchetatorul, arată pe nume că 17 « *clăcași vechi, șăzători pă locul de prigonire și fără vii, datoriază numai claca din leat [1]830 și până acum* »; 8 « *clăcași, șăzători pă locul de prigonire din leat [1]831 și fără vii, datori numai e claca de atunci încoaci* »; 7 « *clăcași, șăzători pă locul de prigonire de astă primăvară, leat [1]832, și fără vii, datori [sînt] numai claca* », în total fiind deci vorba de 32 de clăcași.

El arată de asemenea pe « *cei ce au să plătească și să dea otaștină și clacă, iar alții numai otaștină iar nu și clacă* » în total încă 19 clăcași ce rămîneau datori, « *adecă vedr[e] vin șaizăcișișase și ocă no[u]ă și jumătate, toată suma vedrelor din leat [1]831 ; și vedr[e] treizăcișișase ocă trei, toată suma din leatul [1]832 următori* ».

Acest document, atît de bogat în date de amănunt, este revelator nu numai pentru un moment din viața arendașului Călin. El arată mai cu seamă, pe o linie istorică-politică mai largă, prețul cu care țărănimea muncitoare localnică își cumpăra către leat 1830 dreptul la viață, trebuind să îndestuleze din roadele muncii și vieții sale chinuite, prin « *clacă* » și « *otaștină* », trîndăvia călugărilor căluieni prinși în cîrdășie exploatatoare cu acei. . . « *tovaroși* » arendași, lacomi de bani și zaherele.

Pe de altă parte, « *încălcarea* » « *cotropitoare* » a răzeșilor față de moșia mănăstirească, despre care este vorba în document, e doar una — și încă, poate, cea mai ștearsă — dintre formele pe care le ia în decursul timpurilor necurmata luptă de clasă împotriva stăpînilor feudali, susținută cu sîrg de țăranii olteni în general și de țăranii pleniceni în special.

Într-adevăr, ar merita să fie mai pe larg pusă în lumină cîndva, pentru istoria luptelor sociale ale țărănimii împotriva samavolniciei celor puternici odinioară,

---

[59] « . . . *pentru clacă au arătat toț[i] cu o glăsuire că de atunci, de la leat [1]830 pînă acum, n-au făcut-o la nimeni* ».

[60] pp. 18–19.

dîrzenia cu care moşnenii pleniceni s-au luptat cu strădanie cîteva veacuri de-a rîndul pentru libertate, cerşind zadarnic, cel puţin în şase rînduri, dreptate la domnie, în teribilul proces deschis împotriva boierilor Buzeşti, cu mare vază la Scaun, care « *au cotropit* » prin silnicie moşiile libere moşneneşti [61]. Or, este bine ştiut că răzeşii, oameni liberi, ei înşişi « *proprietari* » cu tendinţe « *cotropitoare* » în lupta cu moşia boierească, se găsesc totuşi adesea în fruntea clăcaşilor, în lupta mai grea de rezistenţă a acestora împotriva stăpînirii feudale boiereşti. Deosebit de semnificativ apare faptul că, în « *cercetarea* » Oteteleşanului din 1832 « *în faţa locului* », se menţionează anume că, după ce răzeşii « *cotropiseră* » « *codrul de loc* » cu pricina mănăstirească, încetase de fapt, deşi vremelnic, şi exploatarea clăcaşilor care « *n-au răspuns la arendaş* », de vreme ce Oteteleşanul, întrebuinţînd cartea de blestem « *numai asupra clăcaşilor* » pentru a descoperi ce se făcuse în acei ani (1830—32) cu claca lor, « *au arătat toţ[i] cu o glăsuire că de atunci, de la leat [1]830 pînă acum, n-au făcut-o la nimeni* » !

Fireşte că bogăţia meleagurilor olteneşti, veche vatră de ţară din care mîna de lucru nu lipsea niciodată [62], a atras aici o mare poftă de jaf a exploatatorilor. Aşa se face că sfîrşitul secolului al XVIII-lea, apoi întregul secol al XIX-lea şi începutul secolului al XX-lea în Oltenia se dovedeşte a fi plin de frămîntări şi de lupte sociale, între care răscoala lui Tudor din Vladimiri, acţiunea de la Izlaz sau extraordinara recrudescenţă cu care s-au manifestat răscoalele ţărăneşti din 1907 în Dolj, unde 82 de comune au fost serios angajate în evenimente, sînt numai cîteva dintre momentele revoluţionare care au avut un răsunet istoric-politic mai larg.

Fără să fie încă pe deplin explorate, nenumărate sînt, în cursul secolului al XIX-lea şi chiar înainte de acesta, dovezile grăitoare despre ascuţirea luptei de clasă a clăcaşilor olteni împotriva exploatatorilor.

Amintim astfel numai veştile mai puţin cunoscute despre « *împotrivirea* » locuitorilor din Baia de Fier-Gorj, în jurul anului 1790, de a mai face clacă pentru mănăstirea Horezu, ca şi « *incendierea şi devastarea la 28 iunie 1793 a casei logofeţelului Stoica de către caracaleni, faptă pe care Alexandru Vodă Moruzi o califică drept anarhie* » [63].

Aceasta pentru ultima decadă a secolului al XVIII-lea. Pe de altă parte, gazetele craiovene din a doua jumătate a secolului trecut sînt pline de pagini în care izbucnesc, prin perdeauna groasă a cenzurii vremii, unele răsunete interesante ale aceleiaşi lupte de clasă a clăcaşilor împotriva boierimii şi ciocoimii localnice [64].

În sfîrşit, faţă de dominaţia marilor latifundii în Oltenia anilor 1896—1899, se semnalează, ca şi aiurea [65], numeroase cazuri cînd clăcaşii, călcînd hotarele boiereşti, sfărîmă movilele despărţitoare şi procedează la delimitări din proprie iniţiativă [66].

---

[61] Cf. Arhivele Statului, fond mănăstirea Călui, pachetul VIII, doc. 5—9. (Interesante documente sînt şi cele publicate în făscioarele revistei *Oltenia*).

[62] Este poate bine de notat că prin anii aceia, mai precis în 1837, Pleniţa număra 411 familii, iar Poiana-Pleniţa, 61. (Cf. T. G. Bulat: Diviziunea proprietăţii rurale în Oltenia în 1837, *Arhivele Olteniei*, a. V (1926) 44—45). Cît despre Poiana Mare, Catagrafia din 1831 arată « peste tot numărul familiilor acestui sat 926 »! (Cf. Monografia jud. Dolj, citată la bibliografia variantelor baladei, « Izvoare demografice », vol. I, partea a III-a, 179).

[63] Cf. Istoria R.P.R., 243—244.

[64] Cf. ziarul *Oltenia*, I, nr. 9 din 2 septembrie 1874; vezi şi nr. 10, 13.

[65] Cf. *Studii*, VI, vol. I, 91—161.

[66] *Oltenia*, seria a II-a, I, nr. 23 din 10 martie 1897, 3.

În legătură cu aceste evenimente și cu locurile de baștină ale baladei *Ion ăl Mare*, iată ce spune informatorul Ștefan M. Răduica, bătrîn de 70 de ani din Poiana Mare, raionul Calafat, la 9 aprilie 1950, întrebat despre revolta din 1907 de la Poiana:

« *La noi se petrecuseră deja înainte cu vo cîțva ani, la '96 și '98. A ieșit oamenii contra boierilor pe moșiie, a făcut cătune, adică bordeie, coverci, să facă sat. Ș-a venit un procoror general, Geblescu, și ăla a adus lumea la cale și s-a retras lumea, s-a potolit. La '98, din nou a ieșit. Atunci a intervenit armata și cu jandarmii călări. Oaminii îș măsurasără, îș făcusără vetre de sat. G. Oprea Lungu, Nicolae Mirea Mangă, Ion Anghel Plăviț, au fost condamnaț la doi ani închisoare...* » [67]

Semnificativ pentru satul Poiana Mare, locul de baștină al eroului baladei noastre (« *Ion ăl Mare din Poiana* »), este faptul că, cerînd informații despre Ion ăl Mare de la țăranul sărac Popa B. Ion (44 ani), acesta, vorbind despre « *ăi care i-a jefuit ciocoii, le-a pus în spinare până n-au mai putut să mai ducă ș-atuncea n-a avut încotro, să-ntorcea de le punea foc la ciocoi* », adaugă: « *Cioroianu a fost tot asemenea* » [68].

Este vorba despre eroul unei alte balade locale, din Poiana Mare, care povestește despre isprăvile unui flăcău curajos. După informații sumare și deocamdată nesatisfăcătoare, în jurul anului 1880, Cioroianu a pus în cîteva rînduri foc conacelor boierului Marincu din Poiana Mare și Desa, pînă ce, așa cum arată cîntecul, fiind prins prin trădare, a fost ucis de turcii paznici la conac, iar cadavrul i-a fost aruncat în bălegarul din partea de nord a vetrei satului [69].

Iată ce declară informatorii Traian Duca și Tr. Țencu în legătură cu aceasta:

« . . . *Erea mai curajoși de putea să-și asume răspunderea! Din ăștea a fos-puțini. A ajuns până cîn, dacă vedea că nu să-mpacă cu boierii nici așa, nici așa, a ajuns de a potcovit caii cu potcoavele cu colțurile înainte, schimbate, ca să nu mai cunoască pe unde a intrat. Punea foc la pătule. L-a chemat (pe Cioroianu) în conac aici (*în fața Sfatului Popular se află fosta curte boierească*) ș-a pus turcii de i-a tăiat gîtu și l-a pus în caru cu bălegari și l-a scos la margine. E un cîntec cum l-a scos cîinii din bălegar!...* » [70]

Cît despre plaga ciocoismului arendășesc, specifică condițiilor politico-economice ale secolului trecut, făcînd adevărate ravagii în acel colț de țară, iată ce scrie gazeta craioveană « Oltenia » [71], sub titlul *Urmașul prințului Știrbey*:

« *Mai toți locuitorii din Băilești, de pe proprietatea Știrbey, ni se plîng de starea nenorocită în care sunt lăsați de către fiul prințului Știrbey, junele prințișor Barbu Al. Știrbey. Ca niciodată locuitorii băileșteni au rămas fără semănături și deci fără nici o speranță de existență pentru un an, din cauză că prințișorul B.A.S. a lăsat pe bieții locuitori pe mîinile administratorilor moșiei, care îi exploatează fără milă. Prințul se interesează numai de veniturile moșiei care i se trimet regulat la București iar de soarta locuitorilor de pe moșia Băilești nu vrea să știe, nici să audă...* »

Unele fapte ca acestea explică de ce, intrînd adînc în circuitul economiei capitaliste, în pragul secolului nostru clăcașul doljan s-a ridicat cu atîta sete de răzbunare, fiind fruntaș în marea răscoală a anului 1907...

---

[67] *C.I.E.F.*, i. Calafat 2132. (Cf. în leg. cu aceasta și *Studii*, l. c., 107, 141 și 155).
[68] Ibid., nr. 2120.
[69] Balada *Cioroianu* se găsește culeasă de noi în C.I.E.F., mg. 22 b, de la lăutarul Mihai Constantin din Desa, raionul Calafat, la 22 februarie 1951.
[70] Ibid., i. Calafat 2129.
[71] Nr. 18 din 25 noiembrie 1896, 4.

3*

Foarte interesante ni se par, în legătură cu aceasta, rîndurile îndrăzneţe pe care revizorul şcolar al jud. Dolj le pune în raportul cuprinzător pe care-l face Ministerului Instrucţiunii şi Cultelor după acele evenimente.

Vorbind de Pleniţa şi de Poiana-Pleniţa, revizorul menţionează în 1907 (!) fapte asemănătoare cu cele din balada *Ion ăl Mare*, unde am văzut cum clăcaşii afirmau:

. . .De trei ori claca-am plătit
Şi chitanţă n-am primit. . .,

zicînd: « . . . *aci locuitorii. . . s-au revoltat numai cei săraci în scop de a-şi scoate actele de datorie pretinse deşi achitate, dar rămase tot la mîna creditorilor* » [72]. Revizorul relatează apoi în chipul următor o foarte ciudată afirmaţie a însuşi fostului ministru de interne, Vasile Lascăr:

« *Mi-aduc aminte, acum cîţiva ani, răposatul întru fericire Vasile Lascăr, Ministrul de Interne pe atunci, a inspectat judeţul nostru. Îl însoţeam şi eu. . . ne găseam în comuna Rastu* [73]. *Am inspectat şcoala şi mai ales primăria.*

A cerut în cele din urmă contractul de învoieli agricole. L-a citit şi a rămas multă vreme pe gînduri în fotoliul primarului. Am plecat în urmă spre conacul moşiei, la Papia, unde se pregătise masa.

După masă, ceru un scaun, se aşează pe prispă, îşi rezemă capul pe amîndouă mîinile şi stătu aşa mai multe minute.

Eu, care-l cunoşteam foarte de aproape, căci îi învăţasem copiii carte, mi-am permis să-l întreb: — Cu ce impresii plecaţi, Domnule Ministru, din judeţul nostru? — Rele în ceea ce priveşte tocmelile agricole. Eu nu înţeleg pe nenorociţii ăştia de ţărani cum îşi mai duc zilele. Arendaşi ca ăsta, în casa căruia mîncarăm, ar fi buni de pus pe foc. N-au nici o milă de ţăran. . . etc. » [74]

Faptul că ţăranii olteni au pedepsit în 1907 cu atîta cruzime pe exploatatori — întocmai cum clăcaşul Ion ăl Mare o făcuse izolat, anticipînd cu două generaţii evenimentele — este astfel justificat de însăşi mărturia unuia dintre vîrfurile exploatării moşiereşti! De altfel în general rapoartele care analizează cauzele răscoalelor din 1907 vorbesc de condiţiile grele de muncă impuse de arendaşii de felul lui Călin Piscanu.

Cît despre fapte ca cele relatate de versurile baladei *Ion ăl Mare*, cînd boierul Călin

. . . bătea cu tufanu,
Dijma o ţinea cu anu. . .,

iar în relaţiile cu clăcaşul

Cu sictir pe uşă-l da
Şi de mamă-l înjura. . .,

iată ce declară, într-un alt document asupra cauzelor răscoalei din 1907, defensorul ecleziastic Gr. Popescu-Breasta, în raportul pe care-l înaintează aceluiaşi minister, după ce vizitase, pentru a se informa la faţa locului, 18 comune din judeţul

---

[72] Cf. Răscoala ţăranilor din 1907 (Documente şi mărturii pentru istoria Romînilor, îngrijite de M. Roller), vol. II, Ed. de Stat, Buc., 1948, 430.

[73] Aproape de Poiana Mare.

[74] Ibid., 447.

Dolj: « *una dintre aceste pricini, şi pot zice cea mai de căpetenie, este dijmuirea tîrzie a porumbului* » [75].

Lucru reafirmat şi de revizorul şcolar C. Alessandrescu în susmenţionatul raport:

« . . . b) *Dijmuirea porumbului, care în unele locuri, văzute de mine în mulţi ani, se făcea după căderea zăpezii pe porumb de două palme. . .*

c) *Răului tratament, căci în unele curţi boiereşti nu intra ţăran fără să fie bătut şi insultat.*

d) *Lipsei de sentiment omenesc faţă de cel ce cu atîta sudoare umple pătulele şi magaziile altora, căci pentru o datorie de 2 lei, administratorul unei moşii a luat cureaua de la pîntecul datornicului etc. . .* » [76]

Date fiind unele însemnări istorice ca acestea, mai încape oare vreo îndoială că versurile baladei *Ion ăl Mare*, deşi povestesc un eveniment mărunt şi izolat la prima vedere, oglindesc de fapt. . . « *caractere tipice şi împrejurări tipice* » *? !*

Iată astfel cum cuvintele prin care eroul baladei cheamă pe cetaşii lui clăcaşi a uciderea « *cîinelui ciocoi* » *:*

— *Scoal-te, frate, nu şedea,*
Hai de-ncinge sabia. . . (g)
Haideţi, frate, după mine
Să vărsăm sînge de cîine,
Că ăs-cîine de ciocoi,
Cît o şedea el la noi
Nu mai nojim car cu boi
Nici în obor zece oi;
Că ne-a uscat cîinele,
Plătim şi urzîcele. . . (Pl_2)
Aide să-l prăpădim noi,
Aid-să tăiem cîinele,
Ne-a mîncat cu clăcile
Şî ne ia şi zîlele. . . (Pl_1)

aduc întocmai cu cele din proclamaţia lui Tudor Vladimirescu, în care se arată că

« . . . *nici o pravilă nu opreşte de a întîmpina răul cu rău. Şarpele cînd îţi iese înainte, dai cu ciomagul de-îl loveşti ca să-i iei viaţa, care de multe ori ni se primejduieşte din muşcarea lui. Dară pre balaurii care ne înghit de vii. . . pînă cînd să-i suferim a ne suge sîngele din noi? Pînă cînd să le fim robi?. . . Veniţi dară, fraţilor, cu toţii, ca cu răul să prindem pe cei răi!. . . Nu vă leneviţi, ci siliţi să veniţi în grabă cu toţii: care veţi avea arme, cu arme, iară care nu veţi avea arme, cu furci de fier şi cu lănci; să vă faceţi de grabă şi să veniţi. . . Că ne ajunge, fraţilor, atîta vreme de cînd lacrimile noastre de pe obrazele noastre nu s-au mai uscat!. . .* » [77]

Dar, revenind deocamdată la actele din arhiva mănăstirii Călui care se referă la procesul egumentului Tarasie cu arendaşul Călin Piscanu, notăm că, după ancheta făcută la faţa locului, « *hotărîrea să va face de către cinstitul divan* », aşa cum spune, în încheierea cercetării sale din octombrie 1832, I. Otetelişanu.

Luînd în consideraţie rezultatele anchetei pe teren, la « *20 Genr. 1833* » cinstitul divan dă sentinţa cuprinsă în actul VIII, 12, astfel:

« *Înfăţişîndu-să de iznoavă la divan amîndoo părţile* », se stabileşte « *că pîrîţii arendaşi nu au fost întru nimic vinovaţi precum jăluitoru[l] prin apelaţiia sa arată* », de vreme ce « *pornirea jăluitorului igumen cu judecată împotriva arendaşilor să cunoaşte făr' de nici un cuvînt căci acea înpresurare, arendaşii, dupe a lor datorie făcîndu-o cunoscută jăluitorului, să cuvenea ca un igumen al mînăstirii să să pornească cu*

[75] Cf. ibid., 411.
[76] Cf. ibid., 416.
[77] Cf. Istoria R.P.R., 294.

judecată asupra acelor încutrupitori ai moșii și să fi cerut dreptatea mînăstirii dupe sineturile ce are, iar nu să-i poarte pe pîrîți[i] prin judecăți, carii nu erea[u] întru nimic în vinovățiie la această înpresurare, ci mai vîrtos avea[u] dreptate a-ș[i] cere ei de la jăluitori despăgubire pentru acea călcare» !

Și hotărîrea, semnată de «*prezedent*» Dimitrie Ralet, precum și de Șărban Grădișteanu și Iordache Otetelișanu, se încheie stabilind despăgubiri pentru cheltuieli de judecată pe care arendașii aveau să le rețină din sumele ce urmau să mai plătească totuși mănăstirii, «*jăluitoru[l] igumen*» avînd să pornească o nouă judecată pentru a cere « *despăgubirea [lui] de la moșneni[i] pliniceni, încutrupitorii acelui codru de moșie*» [78].

Ce dovedesc aceste documente?

Considerăm că pe lîngă acele amănunte concrete care pot servi, oricît de parțial, la conturarea figurii reale a arendașului care va deveni eroul principal al baladei, unele documente ca acestea rămîn revelatoare pentru o întreagă stare de lucruri de un răsunet mai larg. Deși locale, ele se integrează perfect în condițiile istorice obiective mai largi, fiind îndeosebi caracteristice, tipice pentru vremea și locurile pe care le reprezintă.

Într-adevăr, analizînd aceste acte, constatăm că în jurul anului 1830 ne găsim în plin proces de destrămare a feudalității și început de dezvoltare a orînduirii capitaliste în Oltenia, ca de altfel și în alte părți. Se făcea anume atunci, într-un proces durabil — ale cărui rădăcini trebuie să fie căutate în secolul precedent — trecerea de la sistemul feudal de economie naturală, producătoare pentru nevoile, oricît de largi, ale consumului direct al proprietarului, către economia de schimb, generatoare de capitalism, în care banul devine treptat, dar din ce în ce mai stăruitor, forma ideală și necesară a bogăției, date fiind noile condiții care definesc orînduirea socială în formație. În această formă de trecere, exploatatorii amintiți în aceste documente pretind țăranului muncitor atît rentă în natură cît și rentă în bani.

În acest sens, reamintim că arendașii « *au fost obicinuind și ce dijmă avea[u] să ia du pă la lăcuitori, de la uni[i] o lua[u] în natură și dă loc o și vindea[u], iar de la alți[i] lua[u] bani*» [79] și subliniem faptul că documentele grăiesc limpede de un început net de capitalizare și de păstrători de capitaluri, de « *depozite*»; arendașii, în fața judecății, țin să arate că au depus o garanție în bani pe care « *i-au dat pîrîții în depoziton, la bolta lui Kir Crăciun*», pomenind chiar de « *dobîndă*»: « . . .*cusurul să-l plătească cu dobînda lor presilnică. . .*» [80] !

Or, este bine cunoscut că în aceste condiții istorico-politice relațiile de producție duc la o înăsprire a exploatării celor ce muncesc, a clăcașilor în speță. Se înmulțește numărul zilelor de clacă și prestațiile devin din ce în ce mai numeroase și mai felurite, făcîndu-se din ce în ce mai insistentă apariția rentei în bani. Zadarnic țăranii încearcă să răscumpere în numerar — așa cum putea să convină, în parte, exploatatorilor — obligațiile lor care ajung tot mai oneroase. . .

Intensificarea relațiilor cu străinătatea, care angajează tot mai mult țările romînești în circuitul economiei europene, accelerează acest proces de naștere a capitalismului. În noua conjunctură a schimbului cu străinătatea, se face din ce în ce mai adînc simțită nevoia de cît mai multe produse romînești, care erau stoarse din osteneala

[78] Ceea ce a și urmat în actul nr. 13, pachetul VIII, fond mănăstirea Călui, 1834.
[79] Vezi mai sus, p. 33.
[80] Arhivele Statului, fond mănăstirea Călui, VIII, 12.

celor ce muncesc. Se importă în schimb « *mărfuri*», și mai cu seamă este tot mai multă nevoie de bani, de capital.

Luînd contact, prin forța lucrurilor, cu mirajul orbitor al luxului « *evropienesc* », boierimea « *de neam*», ca și proaspăta ciocoime — burghezia în fașă —, în nevoia de a evada din tradițiile învechite ale gustului patriarhal și balcanic își ascute cu neîntrecută sîrguință imaginația în goana după noile. . .« *delicateturi* » și fandoseli.

Numai că. . .obrazul subțire cu cheltuială se ține, și pentru aceasta era mare nevoie de bani, cît mai mulți bani peșin!

Amintim, în legătură cu aceasta, o foarte pitorească pagină din *Istoria comerțului romînesc* a lui N. Iorga, în care se vede, nu se poate mai deslușit, cum primejdia grăbitei « *civilisări* » apusene copleșește, tocmai în epoca ce ne privește, prin mulțimea articolelor de lux « *importul* » protipendadei oltene, de felul serdarului arendaș Călin Piscanul, cu tendințe din ce în ce mai rafinate [81].

Pentru a susține pretențiile simandicoase ale unui lux ca acela, firește că viața țărănimii din partea locului se adîncește tot mai mult în mizerie, țăranul clăcaș avînd de suportat cerințele unei lăcomii sporite.

Așa se face că cei de pe moșiile mănăstirii Călui cunoșteau la 1832 « *dă mult ani* » suferințele silniciei arendășești:

. . . Călin poienaru
Bătea cu tufanu,
Dijma o ținea cu anu. . .
Cîte moșii a ținut,
Cu claca le-a sărăcit,
Cu claca și cu dijma
Pîn-a speriat lumea !. . .

În « *catastiful* » mincinos, datoriile clăcașilor la plata în bani a clăcii se complicau adesea ca niște grele pînze de păianjen hulpav, înfundînd pe «*calici* » în datorii. Logofătul acuză pe Băldăran că « *n-a plătit claca de-un an* » ! Trimis de arendaș (« *Vie-și plătească claca !* »), el cheamă pe clăcaș cu cuvintele : « — *Hai de-ți plătește claca !* » Zadarnic țăranul insistă : « — *De clacă mă știu plătit* », sau « — *Vîndui boii de la jug, /Socoteam că sîn-plătit !* »; arendașul lua « *dijma de trei ori* » sau chiar mai mult: « *Pentru cinci oca de mei, /Lua cincisprezece lei. . .* » Și țăranul scutură din răsputeri pe masa arendașului «*punga*» lui săracă, pe care ajunge s-o implore, socotind-o ca pe o « *soră* » cu puteri miraculoase:

La nevastă că-mi striga :
— Adu punga-n mîna mea
C-oi închepea freo belea,
Mă mir punga m-o scăpa
C-aia-i surioara mea,
Mă scapă de la belea !. . .

Ajuns la mila « *socotelii* » boierești,

Punga de la brîu trăgea
Și pe masă i-o vărsa. . .

De aceea banul, zeul atotputernic al noii orînduiri care începuse să se dezvolte, capătă într-o variantă epitetul ciudat: « *bune parale* » !. . .

Astfel în majoritatea variantelor se redă jalea clăcașului spoliat:

Ne-a topit cu clăcile,
Plătim și uzîrcile !

[81] N. Iorga: Istoria comerțului romînesc; Epoca mai nouă. Tiparul Romînesc, Buc., 1925, 83—84.

Între timp, aurul se capitaliza stăruitor în « *săpetul* » arendășesc:

Francii cu ferdela
Și galbinii cu poala !...

Ciocoiul arendaș este un element social caracteristic perioadei de destrămare a feudalității, el fiind de obicei micul capitalist întreprinzător — homo novus! — cu pretenții de îmburghezire, o faună saprofită care, după ce își face apariția în cursul secolului al XVIII-lea și crește în pragul secolului al XIX-lea, în a doua jumătate a acestui secol devine o adevărată plagă, contribuind în gradul cel mai înalt la definitiva subminare a feudalității, căreia i se substituie treptat — pe furiș, dar cu pași siguri — la « polul » respectiv...

Chiar dacă *ciocoiul* caută de obicei să cumpere între timp un titlu de parvenitism boieresc de circumstanță, cu rezonanță feudală (*serdar* Călin!), el ține însă tot mai strînsă legătura cu orașul și cu economia capitalistă [82].

Situînd astfel în timpul său figura « *sărdarului* » Călin Piscanu, arendaș al moșiilor mănăstirii Călui către anii 1830, vom înțelege mai bine sensul evenimentelor dramatice care, deși sînt prezentate de baladă ca o întîmplare locală, reprezintă o stare tipică mai largă, plină de aderențe revoluționare.

Acțiunea, în aparență răzleață și de proporții reduse, a clăcașului răzvrătit din balada *Ion ăl Mare* capătă astfel adevărata sa semnificație istorică; ea trebuie să fie în mod necesar legată și socotită ca un mărunt preludiu local la marea răfuială a anului 1907, în țară în general și în jud. Dolj în special. Căci, să nu uităm, sîngerosul răzvrătit, clăcașul Ion ăl Mare din Poiana, este conducătorul unei adevărate cete de răsculați, chiar dacă aceasta se limitează deocamdată la satul Poiana Mare și la angajarea în răzmeriță doar a rîndurilor de cumnați, frați și nepoți pentru lichidarea unui arendaș și a oamenilor săi de curte.

Este de la sine înțeles că lichidarea individuală a unor exploatatori, ca în cazul baladei noastre, nu poate să aducă o justă rezolvare în problema luptei de clasă. Cu toate acestea, între pornirea răscolitoare plină de cutremur a marilor mișcări sociale de masă care punctează istoria cu date certe de ridicare cutezătoare de mari proporții a maselor țărănești, de la Doja la Horia și 1907, un șir nesfîrșit de isprăvi mărunte, pierdute în negura vremii, au susținut prin unda unor încleștări locale — ca aceea a clăcașului Ion din Poiana — valurile răfuielilor celor mari... Alături de nesupunerea la lucru, de fuga în bejenie a celor legați de pămînt, de haiducie etc., răzbunarea sîngeroasă *in personam*, izvorînd din plămada aceleiași lupte de clasă, deși lipsită de perspectiva largă a adevăratei eliberări « de clasă », « pînă la capăt », este una dintre formele luptei fărîmițate a țărănimii clăcașe, greu-truditoare, împotriva opresorilor săi. Dacă haiducia, ca formă eroică revoluționară mai bine conturată în istoria luptei de clasă, se bucură în istorie de un răsunet mai larg și de o oglindire mai bogată în folclor, lupta țărănească pentru lichidarea individuală a unora dintre tiranii trecutului nu rămîne lipsită de răsunet, oglindindu-se în unele documente folclorice, ca balada clăcașului Ion din Poiana sau aceea a lui Ciorolanu din aceeași comună, ori a lui Gheorghelaș din Buzău [83]. Valoarea cunoaș-

[82] Cf. mai jos, p. 46 și urm., unele documente oficiale din Craiova în care serdarul arendaș apare numit drept « negutătorul » Călin Piscanu.

[83] Pentru *Gheorghelaș*, cf. G. Dem. Teodorescu: Poesii populare romîne. Buc., 1885, 590—600.

terii obiective prin imaginile tipice ale artei realiste populare își găsește astfel o puternică confirmare în documente durabile — deși ale graiului viu — ca acestea, în care poporul cîntă, ascuțîndu-și măiestria artistică, pe eroii triumfurilor sale de-o clipă. « *Arhivă a popoarelor* », după o binecunoscută formulare clasică, « *însoțind în felul său istoria* », după afirmația marelui Gorki, folclorul păstrează peste veacuri în amintirea maselor lauda realistă a unor asemenea fapte care au cutremurat cîndva de bucurie sufletul popular!

De aceea nu putem subscrie la aprecierea cu totul superficială și obiectivistă pe care o face un cercetător ca M. Gregorian, ajungînd să conteste cu totul « *valoarea estetică* » a baladei în acești termeni:

« *Răzbunarea lui Ion ăl Mare este prea cumplită și sentimentul pe care-l avem în suflet este opus celui dorit de poet. În loc de admirație, avem dispreț. Cu toate că poetul poporan caută să motiveze omorul făcut de Ion prin împilările suferite, totuși nu ne poate face să vedem că aceasta era singura cale de urmat. Ion nu e arătat în culorile cele mai plăcute. Este un răzvrătit și se întovărășea cu Dobrică, băiatul lui Chiriș, un hoț de drumul mare. Pentru aceste motive, balada Ion ăl Mare n-are valoare estetică* » [84].

Cu totul împotriva unei... sentințe atît de categorice — deși atît de sumară și de pripită — ca aceasta, după cele arătate de noi mai sus și mai cu seamă după cum se va vedea din cele ce urmează, balada *Ion ăl Mare* reflectă una dintre formele dramatice concrete pe care le-a îmbrăcat în trecutul istoric lupta de clasă a țărănimii muncitoare împotriva exploatatorilor, devenind un izbutit document pe linia cunoașterii obiective a realității, mijlocită de versiunea oglindirii artistice a folclorului. Ea conține, fără îndoială, « *redarea fidelă a caracterelor tipice și a împrejurărilor tipice* », avînd negreșit valoarea ei artistică, care se cuvine să fie pusă în lumină.

Dar iată acum relatarea « oficială », pe care o putem numi « istorică », a împrejurărilor uciderii arendașului Călin de către clăcași — deznodămîntul acțiunii din balada lui Ion ăl Mare — așa cum rezultă din susmenționatul dosar [85].

Pe scurt, lucrurile s-au petrecut aproape întocmai cum le prezintă versiunea — firește înflorită — a baladei, în noaptea de marți spre miercuri, 1/2 martie 1832, în satul Piscu.

Să citim mai întîi actul care provoacă dezvoltarea dosarului. « *Barbu părcălabu[l] ot Piscu, cu tot satul* », raportează astfel la 2 martie « *către cinst[iții] ocărmuitori* » măcelul de « *la jup[î]n Călin la curte* »:

« *Într-aceasta noapt[e], la trei-patru ceasuri din noapt[e], au dat hoți[i] la jup[î]n Călin la curte și i-au tăiată pă Călin, și pe postelnic, și pe Mihalache, și pe isprăvnicel[ul] lui jup[î]n Călin, i-au prăpădit pă toț[i]...* » [86]

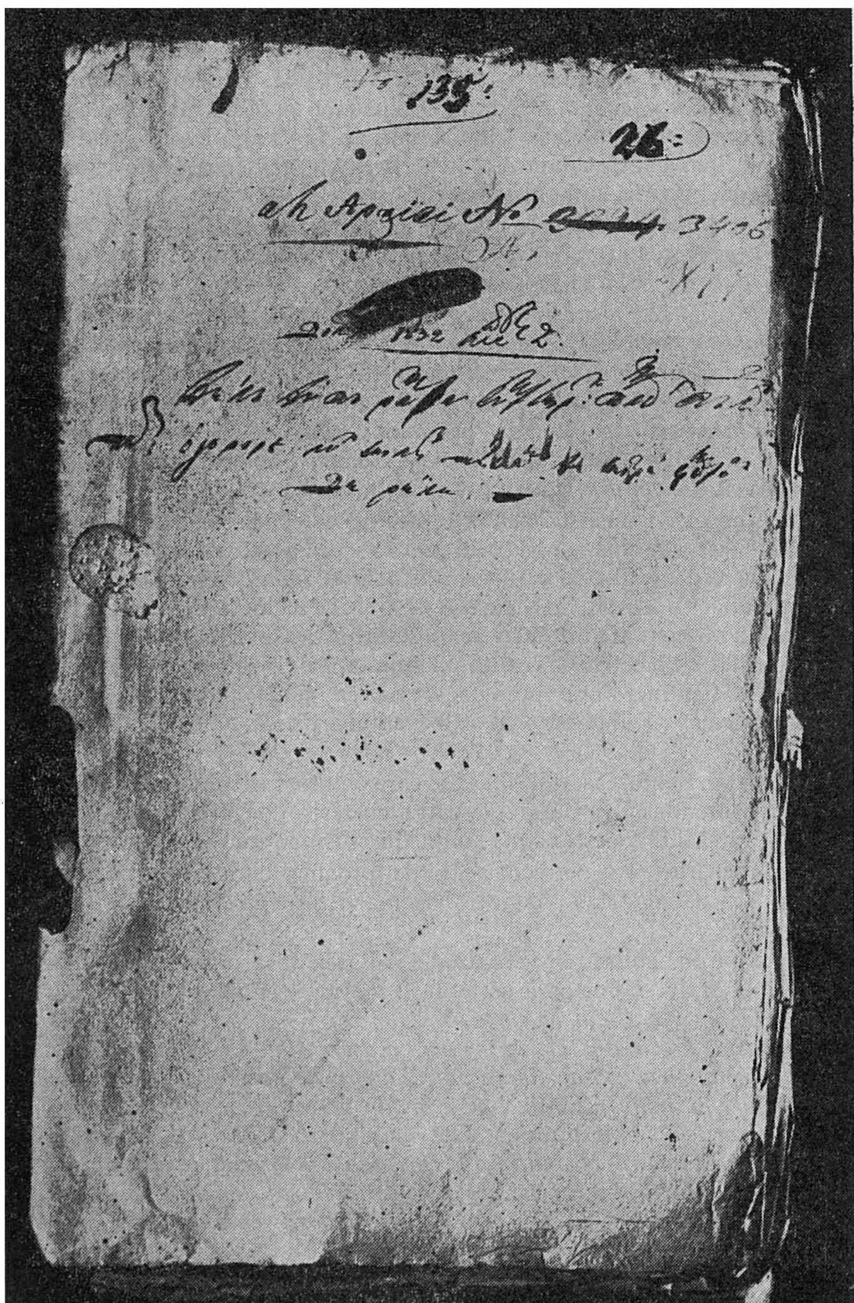
« *Priimit martie* 3 », acest raport este înaintat în aceeași zi, în copie, de către « *subtotcărmuitor[ul] plăși[i] Bălțile* » « *cinstitului otcărmuitor județ[u]lui Dolju* », dînd « *curată plirof[o]riie pent[ru] cei mai jos însemnați, omorăți de tălhari* ». Vigilentă, plasa roagă totodată județul « *a ni să slobozii ceva paznici și la satu[l]*

---

[84] Cf. *Ethnos*, I (1941—1942), fasc. 2, 161.

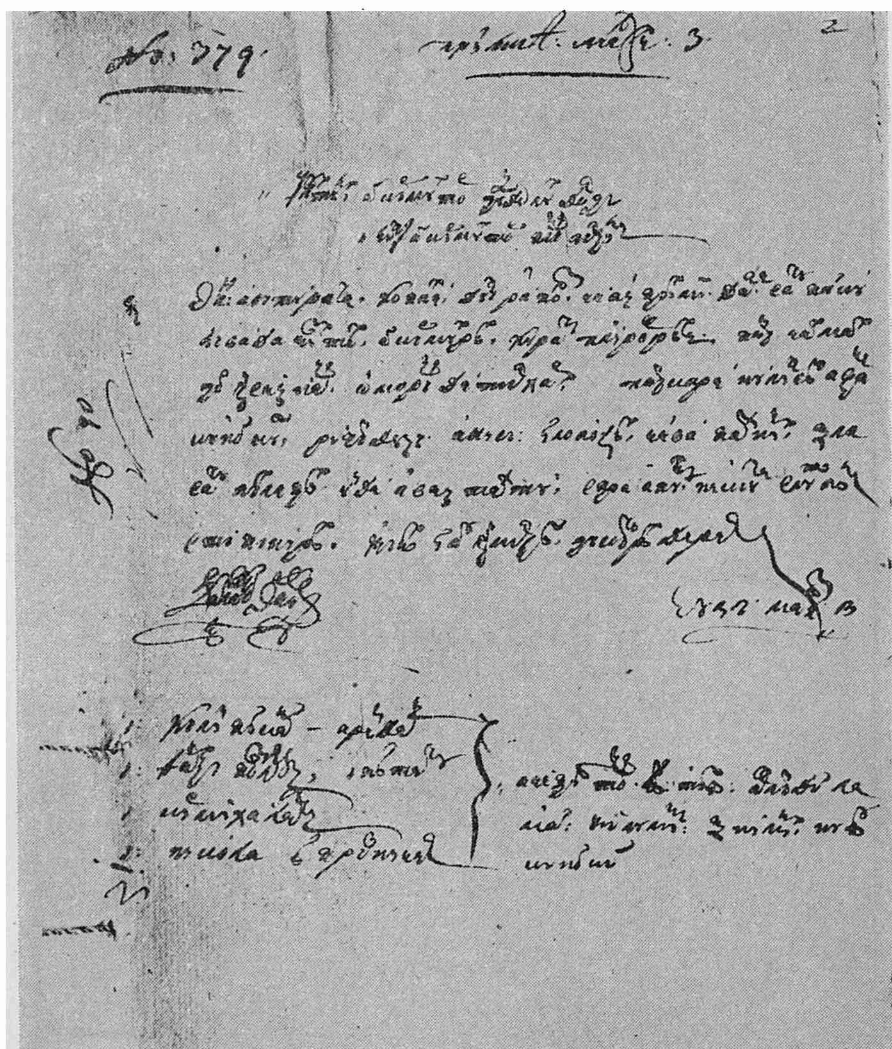
[85] Arhivele Statului-Craiova: Ocîrmuirea județului Dolj, nr. 3406/1832 (*Delă după raportu[l] suptcăr[muir]i[i] plăși[i] Bălți[le] pent[ru] omorărea lui Călin Piscanu de către făcători de rele*).

[86] L.c., fila 3.

Dosarul nr. 3406/1832
("Delă după raportu[l] suptcăr[muir]i[i] plăşi[i] Bălţi[le] pent[ru] omorărea lui Călin Piscanu de către făcători de rele")

Fila 3

Fila 2

Băileştii unde avem tahtu, spre a putea ne căuta slujbile stăpânirii, căcii s-au înmulţit făcătorii de rele», şi menţionează sub dată:

« 1. *Călin Piscan[u] arendaş* 2. *Ioniţă postelnic[ul] ipistatu[l]* 3. *Kir Mihalache* 4. *Nicola isprăvnicel[ul]* [88]	*Aceştia toţi i-au tăiat aflându-i la mas[ă] cu lumină, şi nimini nu i-au cunoscut* » [87].

[87] Fila 2.

[88/89] Singură var. R_1 pomeneşte printre cei ucişi de « Nicolae isprăvnicelu ».

Subliniem deplina concordanță cu datele cîntecului în ceea ce privește numele lui «*jupîn*» Călin și «*logofătu Neța*» *(Ioniță postelnic, ipistatu)*, ca și faptul că i-au tăiat aflîndu-i la masă în Piscu, mai puțin numele lui Kir Mihalache și Nicola isprăvnicel [89]. Pe de altă parte, dacă nu apar în aceste acte oficiale «*Maria văduva*», nici «*bucătăreasa*», pomenite în variantele baladei, este cazul să ne întrebăm, în treacăt fie zis, ce altceva dacă nu totuși un. . . chef cu

. . .bucate rumenite,
Parcă mi sunt zugrăvite,

putea fi masa arendașului la ore atît de tîrzii *(«la trei-patru ceasuri din noapte»*. . . *«i-au tăiat aflăndu-i la mas[ă] cu lumină»)?!*. . .

La Craiova, birocratismul se complică, urmînd la dosar un șir de documente schimbate între «*cinstiții ocîrmuitori*» ai județului, ai spătăriei, ai cinstitei dvornicii etc. Reprezentanții «*Vorniciei Mari a trebilor dinlăuntru*», «*arhontele clucer*», «*comandantul polcului trei de pihotă romînesc*», se încing în hora grăbită a cercetărilor de rigoare.

Important e faptul că «*D. polcov[nic] și cav[a]ler Solomon. . . au plecat însuși la fața locul[u]i*», reușind îndată să descopere pe făptași. Vom nota că uciderea s-a petrecut «*după multele cazne ce i-au făcut*», ceea ce concordă cu textul baladei, ca și faptul că s-a cerut de îndată «*subtcărmuitorului [plășii Bălțile] ca să între în adăncă cercetare atât într-acel sat cum și în cele împrejurate, spre descoperirea acelor omoritori carei negreșit că nu au fost tălhari ci din lăcuitori[i] satelor cu carei va fi avut numitul Piscan dihonii în pricini de ale moșiilor și datorii, înțelegându-să aceasta atât din chipul cu care s-au întâmplat moartea i din luarea a tuturor hărtiilor ce s-au aflat pă lăngă acel Călin Piscanu, cum și că acei omoritori nu au avut alte arme decât cuțite și mai cu seamă lănci*». . . [90], adică exáct ceea ce relatează versurile baladei unde se vorbește de uciderea cu lancea, și chiar, exagerînd lucrurile, de . . . arderea «*hîrtiilor*» în curte:

Lada cu chitănț loa,
În bătătură c-o punea,
Foc la chitănți că le da
De să curăța lumea!. . . (C)

De asemenea notăm rîndurile pe care, bucuros de rezultatele grabnice ale cercetării sale, polcovnicul I. Solomon le adresează «*cu frățească drag[os]te*» la 5 martie arhontelui clucer, arătînd «*făr' de a pologhisii multe*» că a «*prins hoți[i] ce au omorăt pă Pițcan[u] cu oameni[i] săi, cu toate armele lor precum ș[i] altă ceată. . .*» [91]

Roadele deplasării pe teren a organelor în drept sînt bogate, depășind chiar așteptările. Lărgind cercetarea asupra «*tălharil[o]r în marginea Dunării*» [92], este interesant chipul în care polcovnicul a procedat în ancheta sa, de vreme ce

«*prin iscodirile ce făr[ă] cea mai mică tevatură, făr[ă] a să simții sau a să atinge cu palma pă vreunu, au dovedit atât pă cei ce au omorât pă Pițcanu cu oameni[i] săi cât și pă alții ce au fost înclinați în altă ceată, pă carii pă toți i-au prins*»,

[90] Ibid., f. 8.
[91] fila 10.
[92] Ibid.

după cum raportează la 5 martie « *subtotcărmuitor[ul] plăși[i] Bălțile* » « *cinstitului otcărmuitor județului Dolju* » [93].

Aceasta ne duce cu gîndul la cele relatate de varianta Pl_1, în care, ușurat de apăsare prin uciderea arendașului, clăcașul Ion ăl Mare răspunde cu mîndrie și hotărîre la temerile sătenilor că acum este gata să-și primească de bună voie osînda după « *pravilă* »:

— Nu vă temeț, speria,
Singurel oi rămînea
De mi-oi face osînda,
C-așa scrie pravila !. . .

ceea ce explică, poate, tocmai ușurința cu care ucigașii au fost identificați într-un timp atît de scurt.

Documentele aflate la dosar arată că, descoperirea « *tîlharilor* » sau « *oți* » — cum notează unele acte — fiind făcută, colonelul I. Solomon, a cărui « *bună îndeletnicire și vrednicie* » este lăudată la 6 martie, avea să zăbovească « *două-trei zile* » [94], firește pentru a perfecta și descoperirea altora *(« cum și altă ceată »)* [95].

Pentru transportul celor prinși a fost nevoie de 7 căruțe. La 7 martie « *subtotcărmuitoru[l] plăși[i] Bălțile* » raporta județului în acești termeni:

« *. . . la prinderea tîlharilor de la satu[l] Poiana, din porunca d[omn]ul[ui] d. polcovnicului cavaler Ion Solomon au dat cele mai jos însemnate tra[n]sporturi de au dus [h]oți[i] la Craiova, pen[tru] care după datoriie nu lipsii a răportuie ca să nu caz în vreo nevinovățire, rugîndu-mă a avea cinst. răspuns :*

2 căruțe cu cîte 4 cai, Piscu i Ghidiciu ; *4, Poiana i Tunarii sărbii, cu căte 4 cai ;* *1, Tunarii rumînii, cu 6 cai* *7 (șapte)*	*Pănă la satu[l] Băileștii, și de aicii i-au schimbat numitu[l] sat Băileștii* » [96].

Ajunși la Craiova, la 9 martie, « *comandiru[l] polcului al 3-lea polco[vnic] Solomon* », trimite cu raport, cerînd « *răspuns de a lor primire* » la « *cinstita cărmuire a județului Dolj* », atît pe făptașii « *pentru omorîrea neguțătorului Călin Piscanu de aici* » «*căt și pă alți[i] ce au fost înclinați fieș[te]care în parte între ei la alte călcări ce au săvărșit mai [î]nainte de aceasta, carei adunăndu-să toți, în sumă*

---

[93] Fila 11. Numele colonelului anchetator supraviețuiește în baladă în var. P_1, în aceste versuri confuze:

« . . . *În pente l-au atîrnat,* (Pe Călin)
La Solomon l-au aflat. »

În var. R_4 se spune însă mai deslușit:

« . . . *Poterile-i cuprindea,*
Potera lu Solomon
De-i făcea din om neom ! »

Vezi și portretul lui I. Solomon reprodus în «Oltenia», Documente-cercetări-culegeri, cartea I, nr. 1, Craiova, 1940, p. 1.

[94] Filele 10 și 12.

[95] Fila 12.

[96] Fila 18.

de 18, se trimit la cinstita cărmuire cu alăturatu[l] tacrir de cele ce au vrut fieş[te]care de bună vo[i]e să arate...» [97]

Între timp sînt prinşi şi înaintaţi la Craiova şi alţii, între care la 10 martie ajungea la Craiova (după ce fusese trimis încă de la 7 martie sub paza a «*trei săteni ş[i] un soldat*») «*Tănase hoţu[l], brat Ion cel Mare, unul din cei ce au omorăt pă Piţcanu cu oameni[i] săi, la care s-au găsit bani[i] ce mai jos să înseamnă şi ceasornicu[l], carele să trimise înpreună şi cu bani[i]...:*

Taler	*par*
94	20 Trei galbeni
375	30 o sută şaizăci şi şapte sfanţi
68	10 şase jum[ă]tate ruble
40	20 trei gripsori
1	2 un pitac
,,	20 i pac jum[ă]tate
2	13 par» [98].
582	15

Cercetările capătă o largă extindere, dacă socotim că însuşi «*Măria Sa paşa de la Vidin*» a fost angajat în cercetările pentru prinderea celor ce se refugiau dincolo de Dunăre, în părţile turceşti, spre a-şi pierde urma [99].

Documentul fila 34 pune la cale citarea la «*trebunal*» a tuturor păgubaşilor «*ca să spui dă faţă cu tălhari[i]*»...

În felul acesta, mai departe lucrurile se complică, deoarece procesul ucigaşilor din Piscu se conjugă în faţa instanţelor cu cercetările care se fac asupra celorlalţi «*tîlhari*» depistaţi de sîrguinciosul polcovnic Solomon şi de ajutoarele sale.

Dar documentul care menţionează pe larg numele şi date complete asupra *tîlharilor*» cîntaţi de balada *Ion ăl Mare* este «*tacrirul*» rezultat din instrucţia iscusitului colonel Solomon, fila 60, intitulat: «*Cercetarea a lude 18 hoţi ce s-au prins de însum[i]*», şi datat «*1832 martie 5*».

Lăsînd la o parte pe «*hoţii*» care nu se găsesc implicaţi în «*omorîrea neguţătorului Călin Piscanu*», reproducem textul acestui document în partea care ne interesează, deoarece aduce dovezi clare şi amănunţite pentru identificarea eroilor baladei noastre. Între cei anchetaţi se numără în frunte «*Ioan sin Oprea Dragnea*», pomenit pe alocurea şi sub numele «*Ion cel Mare*», «*Ghiţă*» şi «*Pătru Chiriş*» şi «*Matei Băldăran*», adică tocmai eroii principali ai baladei, la care trebuie să adăugăm, fireşte, şi pe «*Tănasie brat Ioan cel Mare*» cel prins şi înaintat la Craiova în urma celorlalţi. El nu poate să fie, desigur, decît «*Tănase ăl Mic*», pe care singura baladă care-l pomeneşte — varianta cea mai veche — îl trece în rîndul «*nepoţilor*».

Pe lîngă aceştia a luat parte la «*omorîrea neguţătorului*», după relatarea documentului, şi «*Radu al Şeicarului*», adică în total 6 «*lude*» «*făcători de rele*»... [100]

[97] Fila 20.
[98] Fila 19.
[99] Fila 33.
[100] Numele împricinaţilor apar şi în Catagrafia din 1831, op. cit., vol. I, partea a III-a, unde la nr. 14 din plasa Bălţii de Sus («satu Poiana i Tunarii Sîrbi») p. 168, sînt trecuţi în capitolul «birnici pămînteni»: «Ion sin Oprea Dragne, rumîn» şi «Ion cel mic sin Oprea Dragne, ipac»; iar la p. 169: «Pătru sin Cheriş, ipac» şi «Ghiţă sin Pătru Chereş, ipac». La capitolul «slujitori»,

Anchetarea lor se face în document sub numerele de ordine 1—6; cităm numai de la punctele :1, 5, 6, fiind cele mai interesante pentru lămurirea faptelor:

« 1. Ioan sin Oprea Dragnea, *născut în satul Bistreţul şi crescut în satul Poiana, de lege creştinească, în vărste de treizeci şi doi ani. S-au ispoveduit o dată (iar de precestuit nu). De, sănt ani unsprezece, s-au căsătorit. Mai [î]nainte nu s-au întins la nici o urmare netrebnică, iar la leat 1823, trecănd peste Dunăre, la Lom, şi vorbindu-se cu patru turci ca să calce pe răposatul Călin Piscan[u] ce ţinea cu arendă moşiia Poiana, au şi venit cu ei înpreună dincoace şi călcând pe Piscan au loat lei optsute, pe care înpărţindu-i cu turci[i], iel au rămas la casa sa iar turci[i] s-au întors înnapoi peste Dunăre. Şi mai la urmă, tot cu acei turci au călcat pe Lăzărică de la Rast, de la care luă[n]d căţiva bani, turci[i] iar s-au dus peste Dunăre, iar numitul la casa sa...*

... Şi tocmai acum, la 1-io de martie, şi întovoroşindu-se cu Ghiţă cumnatu-său, Pătru lui Chiriţă, Matei Băldăran, Radu al Şeicarului şi Tănase frate-său, au mers la satul Piscul şi au călcat pe neguţătorul Călin Piscan[u], căruia dupe ce i-au loat lei... [loc alb], *un ceasornic, o puşcă, un iatagan şi un pistol, apoi l-au şi omorăt, cu care înpreună au omorăt şi pe un isprăvnicel, i pe un poste[lnic], Ioniţă Ursul, şi pe un Mihalache grecul ce s-au întâmplat într-acea noapte la un loc cu Călin Piscan[u] şi de acolea s-au înprăştiiat la casăle lor, de unde peste trei zile s-au prins de mine...*

5. Radu Şeicaru... *şi, de sănt acum do[u]ăsprezece zile, s-au înclinat cu Ion al Marii, cu Ghiţă cumnatul lui Ioan, cu Matei Băldăran, Tănasăie fratele lui Ioan şi Pătru lui Chiriş, şi s-au vorbit să calce pe Călin Piscan[u] neguţătorul, şi la zi 1-io de martie, marţi sara, au şi plecat la satul Piscu, unde îşi avea Piscanu conacul; şi căutăndu-l, l-au şi găsit în bordei, unde au întrat patru din tovaroşii săi, adică: Ioan arambaşa, Ghiţă cumnatul lui Ioan, Matei Băldăran şi Pătru Chiriş, iar Tănasiie fratele lui Ioan şi cu el ar fi rămas afară de streajă, carii au săvărşit şi omoruri, adică pe Piscan[u], pe un Mihalache grecu[l], pe Nicoliţa isprăvnicelu[l] şi pe un postelnic Ursu ce să întămplasără cu Piscan[u] în bordei, de unde luînd doa[u]ă pungi cu bani, un ceasornic, o păreche poturi şi armele ce au găsit: o puşcă, un pistol şi un iatagan, s-au întors pănă în marginea satului Poiana, şi acolo, într-o şiră de paie a unui Dinu părcălabu[l] au ascuns puşca şi iataganu[l] ce l-au loat de la Călin şi o lance ce au avut-o ei, iar celelalte arme ale lor le-au ascuns într-o groapă în marginea satului Poiana, iar banii şi ceasornicu[l] le-au lăsat la Ioan cel Mare cu jurământ ca să nu umble nimini la iei pănă nu să va potoli pricina...*

6. Tănasăie brat Ioan cel Mare, *de ani 25, născut-crescut în Poiana... arată că acum, la martie 1-io, luîndu-l de minţi frate-său Ioan, sara au plecat la Crucea lui Bălan unde au venit cumnatu-său Ghiţă, Pătru lui Chiriş, Matei Băldăran, Radu Şeicaru, au mers la curtea lui Călin Piscan[u] unde au şi săvărşit omoru[l], şi s-au dus la casăle lor...* »[101]

Ce dovedeşte acest document?

1. Că principalul implicat în « *omor* » este Ion sin Oprea Dragnea, numit uneori şi Ion cel Mare sau « *arambaşa* ».

---

p. 178, figurează « Matei sin Dinu Băldăran, rumîn de plasă pămîntesc». Cît despre « Radu al Şeicarului», acesta lipseşte din Catagrafie sau poate fi unul dintre cei cîţiva « Radu» cuprinşi în Catagrafie sub o filiaţie mai puţin explicită decît aceea din tacrir, « Radu al Şeicarului».

[101] Fila 60.

2. Că acesta, ca și ceilalți de altfel, deși tînăr, are la activul lui repetate « *călcări* » [102], pornind în acțiunile lui încă de la « *leat 1823* », cînd, în vîrstă de numai 21 ani, intrase în legătură cu « *turcii* » de la Lom, care i-au și deschis, poate, gustul « *călcărilor* ».

3. Că în timp ce în toate isprăvile lui anterioare se limitase la jefuirea de bani [103], omorînd pe arendașul Călin, Ion ăl Mare se găsea la prima și singura lui crimă.

În plus, subliniem faptul că « *oțul* » călca pentru a doua oară pe Călin, care era bine înarmat, așteptîndu-se parcă să primească vizita « *făcătorilor de rele* ».

Față de versiunea poetică a faptelor din baladă, unde poporul îmbrățișează cu căldură acțiunea eroului său, de data aceasta, în lumina însăși a pretinsei obiectivități din documentele oficiale, o întrebare se ridică aici: omorîrea Piscanului este ea o simplă verigă într-un șir de nelegiuiri al căror unic mobil era jaful, sau isprava de la 1 martie 1832 apare mai degrabă ca o expediție de pedepsire a arendașului, așa cum stăruie să afirme toate variantele cîntecului? Căci dacă prima posibilitate ar fi cea adevărată, atunci Ion ăl Mare ar rămîne în realitate un criminal și un jefuitor de rînd. Dacă însă adevărul va fi de partea celei de-a doua posibilități, « *nepreces-tuitul* » clăcaș ar putea să apară mai curînd ca un purtător al luptei de clasă, luptător în felul său — ca atîția alții, desigur, uitați în negura vremii — apucînd răzleț pe calea greșită a « *terorii individuale* »; clăcaș neluminat, împins de sărăcie la « *călcări* » și « *nelegiuiri* » locale, care nu a căpătat încă pînă la 32 de ani tăria eroică sau nu și-a găsit încă condițiile potrivite pentru a deveni pe deplin « *haiduc* », craiul vestit al îndreptării strîmbătăților sociale, înconjurat de dragostea întregului popor care-i poartă faima pînă departe, avîndu-și culcușul în codru, fiind un răzvrătit hotărît și declarat împotriva tiraniei celor bogați și puternici, care va încerca să realizeze o justiție socială pe măsura forțelor sale, cu puterile sale și ale cetașilor, luînd de la bogați și ajutînd pe săraci!

Dosarul citat aduce destule argumente în sprijinul celei de a doua ipoteze, cu toate că, așa cum era și normal, ucigașii nu pot fi etichetați de autoritățile anchetatoare decît cu epitetul de « *oți* », « *tălhari* », « *făcători de rele* » etc.

Documentul adresat în 4 martie « *cinstitei Dvornicii* », ce se găsește în primele file ale dosarului [104], exprima o interesantă sugestie în privința

« . . . *acelor omoritori carei negreșit că nu au fost tălhari ci din lăcuitori[i] satelor cu carei va fi avut numitul Piscan dihonii în pricini de ale moșiilor și datorii, înțelegăndu-să aceasta atăt din chipul cu care s-au întămplat moartea i din luarea a tuturor hărtiilor ce s-au aflat pă lăngă acel Călin Piscanu, cum și că acei omoritori nu au avut alte arme decăt cuțite și mai cu seamă lănci. . .* »

Pe de altă parte, în ceea ce privește sărăcia clăcașilor care ar fi putut să-i împingă la « *nelegiuiri* », așa cum atît de adesea mărturisesc cîntecele haiducești, stau dovadă unele documente din finalul dosarului, care arată averea impricinaților [105] ce a trebuit să fie vîndută la mezat pentru despăgubirea celor « *călcați* ».

Iată, citînd unele spicuiri din documentul care, după ce avea « *să să osăbească mai întăi zestrile soțiilor* », relatează vînzarea:

---

102 La Ciuperceni, Desa, Pisc, Ghidici, Rast, Galiciuica.
103 La Ciuperceni au furat și... « *cîte o felie de brînză* »!...
104 Fila 8.
105 Fila 100.

Fila 165—166

« *Avutu[l] hoțil[o]r, ce s-au vândut :*	*lei*	*pr.*	*Zestrea nevestel[o]r*
Ion cel Mare			*Călina, nevasta lui*
2 [i]epe bătrâne; Ianea Baroștel loate	87	25	1 iapă
1 bou mort			1 vacă
4 stupi morți			1 mânzat
1 oaie, loat...	16	10	1 căldare

1 viie părăsită rămasă			1 cergă de lănă
1 căldare			3 saci de cănepă
1 sapă loat...	17	3	1 hiiară de coşi
1 top[o]r			1 vătrai
1 caru[l] fărămat de tot, nu s-au văndut	120	38	
Tănasie brat Ion cel Mare			*Mumă-sa, văduvă cu 2 fici[o]ri*
1 cal loat D.D. Polcovnic Solomon	—		
. . . .			
. . . . .etc.	670		
Ghiță, cumnatu[l] lui Ion cel Mare			*Oprea, nevasta lui*
. . . .			
. . . . etc.	397		
Matei Băldăran			*Măra, nevasta hoţului*
1 vacă, 1 mănzat } cumpărat	100		1 vacă
			1 mănzat
			2 căldări
			1 hiiară pă coşi lăsate[106]
... etc. TOTAL:	*2845*	*70*»	

Aşadar abia 120 lei şi 38 parale s-au putut încropi din vînzarea averii « *tîlharului*» Ion ăl Mare; 100 de lei dintr-a lui Băldăran, ceea ce este mai puţin decît preţul unui bou, după cîte rezultă din chiar cifrele documentului (perechea era 300 !).

Cît despre ceilalţi, dacă Tănase, fratele lui Ion cel Mare, şi Pătru Chiriş par a fi mai înstăriţi, vom nota că în total, vînzîndu-se avutul întregii cete de clăcaşi «*făcători de rele*» *(« 18 lude» !)*, abia s-a putut realiza suma de lei 2.845 şi 70 parale!

Pentru a ne face o idee despre ceea ce reprezenta, faţă de aceşti bani, averea de care a fost jefuit arendaşul, adică doar banii curenţi ai acestuia, bani «de buzunar» ca să zicem aşa, banii pe care îi acumulase poate numai în drum de la Pleniţa la Pisc din snaga clăcaşilor, aşa cum arată balada, şi care au fost găsiţi la prinderea lui « *Tănase brat Ion ăl Mare*», reamintim: « *doa[u]ă pungi cu bani* » [107], sau « *taleri 582,15 parale*» [108], fără a mai socoti ceasornicul şi celelalte! Pentru comparaţie, lăsăm să grăiască cifrele de la sine...

În sfîrşit, vom cita încă două elemente care pot veni în sprijinul ideii că «*prăpădul*» de « *la curte la jupîn Călin*» nu s-a făcut de « *oţi*» pentru simpla jefuire, ci cu vădite intenţii de pedeapsă capitală a siluitorului, biciul acelui colţ de ţară care, după cum atît de succint spune balada, «*bătea cu tufanu*» sărăcind «*pe toate*» « *cîte moşii mi-a ţinut*».

Mai întîi subliniem din declaraţia lui Radu al Şeicarului, cuprinsă în citatul « *tacrir*», că, ajunşi la curte, «*făcătorii de rele*», « *...căutăndu-l, l-au şi găsit în bordei*» (pe arendaş), benchetuind (« *la trei-patru ceasuri din noapte*»... « *i-au tăiat aflăndu-i la mas[ă] cu lumină*»*)*, după cum s-a văzut din primele file ale dosarului, ceea ce înseamnă fără urmă de îndoială că nu jaful era principalul mobil al

106 Fila 165—166.
107 Vezi mai sus, p. 48.
108 Vezi mai sus, p. 47.

expediţiei clăcaşilor, ci uciderea acelui arendaş şi a logofătului Ioniţă Ursul (*« logofătu Neţa »*) în chip de pedeapsă. Altfel, în toate *« călcările »* lor de mai înainte, ei se mulţumeau să ia şi să plece... *« iarăş la casăle lor »* !

Pe de altă parte, vom nota că, părăsind conacul, clăcaşii nu s-au grăbit să împartă între ei cele obţinute prin jaf, ceea ce iarăşi poate dovedi că nu jaful era intenţia lor: *«... iar banii şi ceasornicu[l], le-au lăsat la Ioan cel Mare cu jurămănt ca să nu umble nimini la iei... »*[109]

Reducînd deci, prin adîncirea *« circumstanţelor »*, acţiunea clăcaşilor *« făcători de rele »* din noaptea de 1 martie 1832 la justele ei proporţii, va trebui să conchidem că uciderea Piscanului *« după multele cazne »* trebuie să fie socotită de fapt şi de drept, aşa cum o interpretează poporul în balada pe care o cîntă încă după 130 de ani încheiaţi, un act de violenţă rezultat din pornirea unei ascuţite lupte de clasă a clăcaşilor localnici împotriva arendaşului.

Şi sorocul uciderii acestuia în acel început de primăvară putea fi un amăgitor paliativ al nădejdilor de a uşura silniciile exploatării.

« 2 [i]epe bătrăne, 1 bou mort,... o viie părăsită,... caru[l] fărămat de tot... », iată avutul clăcaşului Ion ăl Mare, ajuns în sapă de lemn. *« Vătraiul »* şi *« hiiarăle de coşi »* erau, pasămite, zestrea Călinei, nevasta lui!

Amintim în legătură cu aceasta cum — este poate numai o întîmplare — una dintre variantele baladei îl arată pe clăcaş surprins de chemarea la socoteală a logofătului pe cînd

... La o osie ciopłea
'Ntr-o sfîntă duminica... (C)

... Iar marţi, lăsînd carul *« fărămat de tot »*..., clăcaşul îndîrjit de necazuri s-a dus să cioplească şi noaptea, dar de data aceasta pe... arendaşul nemilostiv şi chefliu:

...Cu paloşu-l ciocîrtea !... (Pl_1)

Să observăm în treacăt cîrdăşia spoliatoare a organelor statului, instrument al oprimării la îndemîna exploatatorilor, detaliu îndeosebi semnificativ.

Într-adevăr, în actul de vînzare citat, fiind vorba de avutul lui *« Tănase brat Ion cel Mare »*, figurează *« 1 cal loat D.D. Polcovnic Solomon »*. Numai că în coloana preţurilor lipseşte suma calului, ceea ce nu se întîmplă în cazul celorlalte bunuri *« loate »* (= licitate), fapt care dovedeşte cum iscusitul polcovnic reprezentantul... « forţei publice », *« comandiru polcului 3 de pihotă romînesc »*, sedus poate de frumuseţea unui cal *« haiducesc »*, s-a grăbit să-l *« ia »* cu adevărat şi întru totul pentru sine, chiar fără a mai lăsa statului şi legilor sale cuveniţii bani pe masa mezatului...

Era însă vorba de avutul clăcăşesc, şi colonelul abuziv, anchetator atît de dibaci în *« iscodirile făr[ă]cea mai mică tevatură, făr[ă] a să simţii sau a să atinge cu palma »*, se găsea în leat 1832 trăitor în plină... ţară a lui Cremene, şi în ţara aceea a lua fără plată calul *« tîlharului »* clăcaş nu era — să vedeţi! — *« oţie »*, cînd te numeai bineînţeles... reprezentatul forţei publice, neîntrecutul *« comandiru polcului 3 de pihotă »* !...

---

[109] Vezi mai sus p. 48.

În orice caz, pentru deznodămîntul citatului dosar « *criminalicesc* », amintim, după documentul fila 122 și urm., trimis de « *Dvorniciia timniților Țării Rumănești, anul 1832, luna sept. 16, Cinstitei otcărmuiri a județu[lui] Dolju* », că

« *arestanți[i]... după ofisul cinst. sale d. dăplin înputernicit prezendentu al divanurilor dă supt No. 567 sănt hotărăți a să bate fieștecare cu căte optu sute dă toiege, î[n]să jumătate aici, în vileag, și jumătate la fața locului unde au săvărșit faptele tălhărești, și pă urmă să să trimiță în munca ocnilor pă toată viiața. După care ofis și bătăndu-să aici cu căte patru sute toiege fieș[te]care, cu căpit. Fragulea și alți paznici... să trimit la acea otcărmuire ca să să bată și în fața locului unde au săvărșit faptele tălhărești cu alte patru sute toiege, și apoi și cu raport dă urmare să să întoarcă aici, la dvorniciie, iarăși cu paznici[i] ce-i aduc, ca să să trimiță la ocna Telega unde sănt orănduiți pă viață* ».

Pe colțul acestei file citim rezoluția: « *Pe de o parte să să poftească căpitanu Tache Cacaliceanu a da zece soldați la săvărșirea pedepsii, iar pe de alta să să scrie suptocărmuitorului a îndeplini pedeapsa hotărătă* ».

Schimbul de documente care urmează în dosar privind problema transportului de la și înapoi către București arată că « *ofisul dă supt No. 567* » a fost cu sfințenie împlinit, respectîndu-se întocmai contabilitatea teribilă a toiegelor « *hotărîte* », chiar dacă balada trece sub tăcere cazna clăcașilor. Aceasta ar fi putut să întunece, oricum, faima cutezanței acelui « *Ion ăl Mare* », în care poporul nu a voit să vadă decît pe vajnicul său exponent de o clipă...

Cunoscînd astfel atît versiunea poetică cît și relatarea istorică-oficială a faptelor, putem afirma acum cu destulă probabilitate că balada *Ion ăl Mare-Călin* va fi fost pentru întîia oară cîntată, deci creată, de vreun cîntăreț țăran sau lăutar — poate de numitul *Păstacă* [110] — sub impresia vie și proaspătă a întîmplării dramatice din satul Piscu de la 1 martie 1832 în zona comunelor Poiana Mare-Plenița, mai probabil chiar în Poiana sau în satele imediat vecine, prin anul 1832 și următorii, numărînd deci aproximativ 130 de ani de existență.

Balada oglindește încă cu fidelitate fapte istorice locale, tipice în felul lor, punînd în lumină interesul ce merită adesea cunoașterea prin versiunea artistică pe care o aduce documentul graiului viu al poporului.

E cazul, desigur, să încercăm aici și explicarea cu care am rămas datori pentru limitarea ariei de răspîndire a acestei balade, cu toate că nu este de loc exclus ca balada *Ion ăl Mare-Călin* să fi circulat poate cîndva și mai departe, spre Slatina și Turnu Măgurele.

Două sînt îndeosebi, după părerea noastră, cauzele de căpetenie care explică această limitare:

1. Fiind prea puternic ancorată și circumscrisă de la origine, de către creatorul său necunoscut, în localul-regional prin mulțimea detaliilor concrete, atît de necesare în dezvoltarea acțiunii, ca nume proprii de personaje și localități, balada *Ion ăl Mare-Călin* avea să rămînă mai ales un cîntec specific local, ca atîtea altele, păstrîndu-și întregul său înțeles neștirbit numai în părțile oltenești pe care le cîntă, dar dezlipindu-se cu greu de acestea pentru a putea pătrunde mai departe, cu toate că ciocoi lacomi și clăcași năpăstuiți au existat din plin și aiurea!

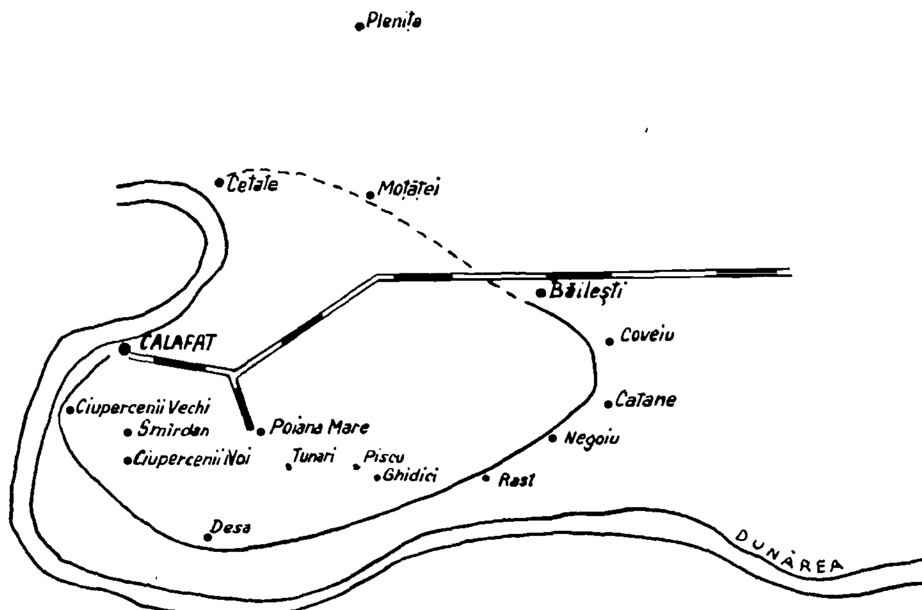
[110] După afirmația unui bătrîn lăutar, Trăilă Vădeanu din Poiana Mare (azi, de mulți ani decedat), pentru care cf. nota culegătorului la varianta P_1.

De altfel, cum secolul al XIX-lea în care a apărut această baladă reprezintă fără îndoială o perioadă de decadență și destrămare a genului baladei, decadență și destrămare tot mai accentuată către zilele noastre, aceasta a putut face de asemenea ca balada Ion ăl Mare să pătrundă mai anevoie într-un circuit folcloric mai larg. Așa se face că tendințele spre fantastic și «*generalizare*», remarcate în evoluția variantelor din Romanați analizate mai sus, apar tocmai pentru același motiv stîngace, ba contribuind chiar, prin prozaismul și vulgaritatea la care ajung pe alocurea, să lupte tocmai împotriva unei eventuale răspîndiri a acestui cîntec.

În această privință ni se pare însă mai degrabă adevărat faptul că balada nu a evoluat spre fantastic pentru că nu s-a întins pe o arie mai largă, decît că nu s-a întins pentru că nu ar fi putut evolua datorită conținutului ei local.

2. În al doilea rînd, este de luat în seamă și faptul că zona Poiana Mare-Plenița, locul de obîrșie al acestei balade, se află, prin poziția sa geografică naturală, în marginea teritorială a ariei noastre folclorice.

Chiar dacă creația populară nu se răspîndește totdeauna în linie dreaptă, cuprinsul unei arii folclorice cunoscînd adesea goluri și salturi, criteriul geografic de «*izolare a regiunii*» [111] este, negreșit, în acest caz special încă una dintre condițiile obiective

care au putut determina soarta ariei restrînse de răspîndire a cîntecului lui Ion ăl Mare-Călin.

În legătură cu aceasta, anchetînd lăutarii localnici din părțile Poianei (fără să fi adîncit îndeajuns fenomenul interferenței zonelor de circulație legat de această problemă esențială a folcloristicii noastre, problema lăutărească), am constatat că aceștia au fost dintotdeauna solicitați să frecventeze un cerc teritorial complet

[111] Cf. O. Bîrlea, l. c., 583.

închis şi arareori depăşit, ale cărui limite sînt satele *Calafat—Ciuperceni—Desa—Poiana—Tunari—Pisc—Ghidici—Rast—Negoi—Catane—Coveiu—Băileşti—Moţăţei—Cetate*, funcţionînd mai ales în arcul sudic, pe salba de sate paralele cu linia Dunării: Calafat-Coveiu, ceea ce iarăşi a putut face, în virtutea unui criteriu de geografie a circulaţiei, ca balada să nu intre decît cu greu într-un circuit mai larg, explicînd totodată rezistenţa puternic conservatoare a cîntecului în regiunea indicată (Poiana-Pleniţa).

Nu vom încheia însă înainte de a prezenta mai departe şi interesantele note de informatori culese în ancheta folclorică pe care am întreprins-o în zona Poiana Mare la 8—13 aprilie 1950[112].

Iată o parte din informaţiile culese de noi, mai cu seamă din satele Poiana Mare şi Desa, raionul Calafat, de pe locurile unde cu 132 de ani în urmă îşi trăia tinereţele de clăcaş chinuit Ion sin Oprea Dragnea, Ion ăl Mare[113].

Vorbeşte mai întîi un strănepot al eroului, Petre Mitrică Dragnea (75 de ani), un bătrînel mucalit dar destul de limpede în amintirile pe care le deapănă; el priveşte bănuitor întrebările noastre, socotind că «...*Dumneata caţ niscaiva bani îngropaţ de Ion ăl Mare!...*» Referindu-se la înaintaşii lui, moşneagul greşeşte, desigur, cînd socoteşte că Drăgneştii ar fi originari din satul Drănicu — ei fiind mai curînd din Bistreţ[114] — şi el este, după cîte se pare, un descendent colateral şi vitreg al eroului:

«*Ion ăl Mare, aşa auzam pe tata că moşu nostu-i zîcea „văru Ion“ !* [Cînd era moşneagul — informatorul — flăcău]... *să cam trecusă cîntecu. Să povesteşte c-ar fi umblat şi-n haiducie, da' cum o fi fost cu el nu ştiu; ce-o fi furat pe timpuăla, pui de găină?!...* [După alte informaţii despre trecutul satului, adaugă:] *Ion a fost om cică puternic, aşa. Ăla pe bogaţ, da' ştii, îi jupuia aşa! Acolo, cîn a intrat el în casă, cine ştie ce-o fi făcut? N-a dat peste noi nici o haimana d-aia! Am muncit şi noi cum am putut... Dragnea a fost în haiducie cu unu de-alde Chiriş. Spunea ghetu tata că „Chiriş umblă pitiş!...“ Or-că iei s-au întrunit toţ şi au plecat în haiducie?!* [La întrebarea noastră ocolită, moşul răspunde:] *În neamu nostru nu s-a întîmplat nimini să facă crimă. Arendaşii nici nu venea să vadă unde puneam noi munca, nu mai punea servitori dupe noi...* [La o întrebare a noastră în legătură cu fîntîna din faţa casei, în drum:] *Sînt cheile adusă de Ion ăl Mare du pi la Scorila-Vîrtop. De Ion băgate cheile, aşa me-a spus tata; ăla o fi al*

---

[112] Pentru trecut nu am putut găsi decît două vagi note de informatori (pentru care cf. *Oltenia*, cartea I, partea II-a, făsc. V—VIII (1923), p. 109, şi *Izvoraşul*, XVI, nr. 5, pp. 185—186). Notele noastre se află în colecţiile Institutului de etnografie şi folclor, catalogate sub inf. raionul Calafat.

[113] Astăzi sînt în satul Poiana Mare vreo 15 familii cu numele Dragnea. Este de notat că 5 dintre ele, care par a păstra încă locul de baştină al vechii vetre clăcăşeşti a neamului, se găsesc aşezate laolaltă în colţul nord-estic al comunei, pe aceeaşi şosea pe care locuiesc şi cele două famlii Chiriş care mai există.

Ceea ce denotă că în 1832 aceste familii, înrudite de altfel, — Ghiţă sin Pătru Chiriş este arătat în «tacrirul» citat fila 60, punctul 5, «Ghiţă, cumnatul lui Ioan» — erau învecinate, fapt care a uşurat, desigur, alcătuirea «cetei» de «făcători de rele».

Ai lui Băldăran s-au risipit şi s-au stins, se pare, ca neam. Există azi, risipite prin alte părţi ale acestui sat uriaş, vreo 15 familii care poartă acest nume numai ca o poreclă. Numele lor oficial este Mitroi, fiind poate descendenţi colaterali ai personajului din baladă Matei Băldăran, odinioară «slujitor», «rumîn de plasă pămîntesc» (după Catagrafia citată).

[114] Cf. doc. cit., fila 60, unde se arată că Ion sin Oprea Dragnea era născut în Bisteţ, comună învecinată cu Poiana Mare, şi nu din Drănicu, comună îndepărtată, din vecinătatea Jiului.

treilea rînd de oamini, or patru! [Și adaugă:] *Dumneata caț niscaiva bani îngropaț de Ion ăl Mare!? Știi di la f-un ficior or nepot, c-așa s-a iftat* [=aflat, dus vestea]! *El, pe timpu ăla s-ar fi vorbit că loa di la bogaț şî da la săraci; pe bogaț i-a fost urmărind. Hoț, cam așa, nu i-a fos-plăcut lui de bogătaș, de ăștea. Așa spunea ale tata. În colo, ce-o fi făcut, cum o fi dus, nu știu; di la el n-a rămas nimic. A fos-ca lupu: unde a însărat, mîine sară nu mai erea acolo. A fost om tare! N-a rămas casă, n-a rămas bordei făcut de el!...*»

Bătrînul Florea M. Caragea (75 de ani) ne spune:

« *Să cîntă în tot publicu. Era cîntec din tot poporu! Ion ăl Mare, de egzemplu cum aș fi eu un om. Am un conac colo, în cîmp. Și-n conacu meu, acolo, nu s-alătura nimini de el. Așa erea de viteaz! Umbla în haiducie. În colo, nu pot să știu. Ei, pe boeru ăla l-a asuprit; erea boier, ciocoi mare, și ei l-a suprimat, l-a depărtat. El pin sat, pi la vite, cine știe ce aia o fi mai făcut... Ion a fost pe-aici, pin prejur, da' unde-o fi fost, nu știu!...*»

Lăutarul clarinetist Dinu I. Ibraș (46 de ani) zice:

« *Cu Ion ăl Mare, stăi să spui. E tot du pin părțile ăștea, de aici este! Eu cred că ăsta, așa dupe cum a trăit el aici, în părțile ăștea, ăștea au omorît pe Călin fincă ei n-au fost niciodată achitați pe cît au clăcuit la el, la Călin, și ei în schimb să găsa tot datori.*

Ei s-au hotărît să-l omoare. Bătrînii spunea că a făcut un foarte bine pentru popor în felul precum că ei clăcuiau pe vremuri la acest arendaș-coconaș, cum să muncea pe timpu ăla, și în schimb ei nu să găsa achitaț niciodată; din nou ereau traș la aceleași munci, să le facă din nou.

El erea om muncitor, era agricultor. Bunica-mi povestea cu lancea cum l-a omorît (= un cuțit cu doao tăișuri; erea un istrument numai pentru împuns; i să punea coadă de lemn)».

Bătrînul lăutar Petre Bozgan (68 de ani) din Desa, odinioară bun cîntăreț de balade (decedat la sfîrșitul anului 1950), spune:

« *Ion ăl Mare a fost haiduc; el și cu Ghiță Chiriș. Să ducea la moșie. Erea negustorii moșiilor și le punea foc, le loa vitele, îi globea. Az-așa, mîine-așa, s-a hainat Ion ăl Mare. Da, adăvărat, s-a dus ca să-l taie pe boieru.*

Hoțoman, haiduc; păi dacă numai cu boierii avea el ce avea, da' cu oamenii nu! Ca cîn-este astăz... A trecut pi colo, pe colnicu ăla!...»

Avînd un simț istoric mai cultivat, învățătorul Marin C. Vrăjitoru (52 de ani) declară:

« *Ion e tipul unui om voinic și foarte drept în acțiunile lui haiducești. Se zice că era un fruntaș țăran, dar haiducea prin Poiana-Plenița. Avea legături și prieteni în Bulgaria. Se ocupa, lua între altele vite, în special vaci de la cei bogați și împărțea la cei săraci. Ar fi trăit înainte de Tudor Vladimirescu. Se zice că lucra cu oameni din Poiana-Plenița-Risipiți, ca: Dobre, Florici și Uță...*»

În sfîrșit, menționăm o interesantă versiune « critică » de informator a bătrînului Gogu M.D.E. Atanasiu. dulgher vestit în partea locului. Fiind foarte « *voiajat* » și desprins într-o bună măsură, datorită deselor lui peregrinări prin țară, de tradiția satului și de sensul comun al interpretării creației populare de către însuși poporul localnic, acest bătrîn, de 73 de ani, de altfel foarte vioi, încă activ și foarte vesel, declară cu mari ifose de atotștiutor, situîndu-se pe o poziție originală în interpretarea baladei, următoarele:

« Ion ăl Mare a fost un cîntec. Îl cînta lăutarii da' nu-i dam importanță că erea neşte hoţ ! Dac-auza că ai dat o viţăluşă şi ai loat un galben şi atîţa sfanţ, trebuia să fugi din casă şi să te ascunz în cucută ! Şi făcea schimb cu ăi din Pleniţa. Pentru bani a fost tot !

Eu spui adăvărat : ştii cine a fost adăvăraţi oameni ai poporului? Loa di la bogaţ şi da la săraci ; în timpu fanarioţilor : Iancu Jianu, Tunsu aiducu. Ion n-a fos-ceată de op-zece să ţîie la colnic ! Să cînta pi la nunţ! . . . »

Aşadar, recapitulînd informaţiile localnicilor, aproape toţi sînt de acord că Ion ăl Mare este un erou al maselor populare locale, eventualele abateri sau şovăiri faţă de această poziţie fiind motivate de însăşi poziţia şi mentalitatea de clasă a celor anchetaţi, în funcţie de pătura ţărănească pe care o reprezintă.

Figura eroului popular Ion ăl Mare e vie în memoria ţăranilor din părţile Olteniei şi astăzi, după 130 de ani, şi în acest sens nu putem uita gestul larg pe care îl făcea bătrînul lăutar Petre Bozgan din Desa, încercînd parcă să ne arate cu degetul umbra eroului prin timp, cînd spunea: « *Ca cîn-este astăz. . . A trecut pi colo, pe colnicu ăla !. . .* »

« . . . Om voinic şi foarte drept în acţiunile lui haiduceşti. . . ; viteaz. . . ; Ion a fost om cică puternic, aşa. . . ; ar fi umblat şi-n haiducie. . . ; el, pe timpu ăla s-ar fi vorbit că loa di la bogaţ şî da la săraci ; pe bogaţ i-a fost urmărind el. . . ; nu i-a fos-plăcut lui de bogătaş, de ăştea. . . ; ei pe boeru ăla l-a asuprit, l-a suprimat, l-a depărtat. Bătrînii spunea că a făcut un foarte bine pentru popor. . . ; el erea om muncitor, era agricultor. Numai cu boierii avea el ce avea, da' cu oamenii nu. . . ; Ciorolanu a fos-tot asemenea. . . ; erea mai curajoşi de putea să-şi asume răspunderea. Din ăştea a fos-puţini ! »

Foarte interesante şi semnificative ni se par unele observaţii şi mai ales unele comparaţii ca aceasta din urmă, atît de elocventă pentru atitudinea ideologică — deşi insuficient de conştientă, de limpede şi de bine conturată — în problema luptei de clasă, cînd informatorii, pierzînd de fapt după un veac încheiat amintirea evenimentelor istorice concrete, ajung să lege, peste noianul de ani ai luptei şi suferinţei de generaţii, imaginea cutezătorului clăcaş de la leat 1832 de aceea a năzdrăvanului flăcău, de asemenea localnic, Cioroianu [115], atît de crunt pedepsit pentru cutezanţa lui de incendiator al jitniţelor boiereşti.

În colo, Ion ăl Mare, aşa cum pe drept cuvînt afirmă strănepotul lui, moşul Petre Mitrică Dragnea, « *. . . A fos-ca lupu : unde a înserat, mîine sară nu mai erea acolo. A fost om tare ! N-a rămas casă, n-a rămas bordei făcut de el!. . .* », de vreme ce a căzut în floarea vîrstei, în lupta grea cu cei atît de puternici acum un veac. Averea i-a fost vîndută la mezat pe 120 de lei şi 38 de parale, iar el şi-a închis tinereţele în « *munca ocnilor* » la Telega, ca atîţia alţii dintre viguroşii luptători pentru dreptate. Dar viitorul l-a răzbunat cu prisosinţă, împlinindu-i visul care l-a costat sute de toiege şi o viaţă răvăşită în puterea vîrstei. . .

Acum, cînd noua îndrumare sănătoasă a artei îndeamnă pe poeţi, compozitori şi artişti plastici să se adape din apele limpezi ale realismului artei populare, balada aceasta şi toată povestea adevărată a clăcaşului Ion ăl Mare apare ca un foarte sugestiv model şi motiv de inspiraţie.

---

115 Pentru care vezi mai sus, p. 35.

Amintim aici primele două încercări meritorii de a valorifica poetic imaginea lui Ion ăl Mare, pe care le datorăm poeţilor Violeta Zamfirescu [116] şi Mihnea Gheorghiu [117].

În concluzie, despre balada populară *Ion ăl Mare-Călin* putem afirma următoarele:

Această baladă locală olteană, care povesteşte despre o răfuială sîngeroasă între o ceată de clăcaşi din Poiana Mare, raionul Calafat şi arendaşul de moşii Călin Piscanu în noaptea de 1 martie 1832, este un document folcloric de o remarcabilă măiestrie artistică, oglindind unele realităţi sociale din lupta de clasă a acelei vremi şi confirmînd valoarea cunoaşterii obiective a realităţii prin imagini artistice.

Balada conturează cu succes « *caractere tipice şi împrejurări tipice* », adică tocmai ceea ce Engels preconizează ca prime condiţii ale artei realiste.

Cunoscînd că faptul istoric real care stă la baza dezvoltării conţinutului epic al baladei s-a petrecut la 1 martie 1832, putem considera ca dată foarte probabilă a apariţiei cîntecului anul 1832 sau imediat următorii. Sub impresia puternică şi directă a evenimentului istoric şi a realităţii sociale a vremii, cîntecul a apărut, desigur, în zona satelor Poiana Mare-Pleniţa, mai probabil chiar în Poiana Mare sau în satele din imediata ei vecinătate.

Analiza critică a variantelor cunoscute în lumina documentelor istorice scrise, ca şi informaţiile şi părerile culese din zona de leagăn a baladei, dovedesc că în memoria maselor, ca şi în oglindirea artistică pe care o aduce cîntecul epic popular, evenimentele concrete din care rezultă balada au rezistat cu stăruitoare fidelitate vreme de un secol încheiat. Depărtarea în timp şi spaţiu faţă de locul de origină aduce însă şi aici semnele începutului de « *izgonire a realului* » prin continuarea procesului de generalizare a imaginii artistice.

Lipsa unei arii mai largi de răspîndire luptă încă cu succes pentru ancorarea acestei balade în realismul istoric, pentru rezistenţa puternic conservatoare a cîntecului.

În acest sens, deşi în general reduse, ca valoare artistică, variantele din Romanaţi, cele mai îndepărtate de punctul de origine al baladei, în care am identificat primii germeni activi ai unui început de evoluţie către evadarea din atmosfera locală, pe calea continuării procesului de tipizare şi de altoire a fantasticului pe fondul primar istoriceşte real al baladei, apar deosebit de semnificative pentru urmărirea soartei cîntecului epic popular în procesul circulaţiei orale.

Datorită unor condiţii obiective, între care îndeosebi:

1) stricta localizare a acţiunii;

2) perioada de desuetudine, decadenţă şi destrămare a genului în care a apărut această creaţie (Cîntecul bătrînesc în secolul al XIX-lea);

3) izolarea geografică a regiunii de obîrşie a baladei, zonă teritorială de margine a ariei noastre folclorice;

balada aceasta nu a putut pătrunde într-un circuit folcloric mai larg, limitîndu-se, ca întindere a circulaţiei, în cîmpia dunăreană a Olteniei, ceea ce a făcut ca balada să rămînă încă şi azi, după 130 de ani, un cîntec local, lipsit în bună măsură de posibilitatea unei continue « *şlefuiri* » prin circulaţie lărgită.

---

[116] Ion ăl Mare. Poem, în vol. Inima omului, versuri, Ed. Tineretului, Buc., 1955.
[117] În vol. Balade. Ed. Tineretului, Buc., 1956.

Condiţiile specifice de viaţă folclorică ale acestei balade servesc, totuşi, interesante elemente de studiu pentru folclorişti şi mai cu seamă pentru cercetătorii din viitor ai acestei probleme. După acest început, ei vor avea adunat la îndemînă materialul pentru partea de viaţă ancorată în istorie a cîntecului lui Ion ăl Mare şi pentru primul secol de existenţă al acestei balade, dacă se va adeveri, poate, previziunea îndrăzneaţă a uneia dintre variante:

...Ăst cîntec s-o povesti
Cît soare pe cer va fi!... [118]

ИОН ВЕЛИКИЙ
БАЛЛАДА О ВОССТАВШЕЕМ КРЕПОСТНОМ

«Ион Великий» — это хорошо известная эпическая песня, бытующая в фольклорной зоне придунайской равнины в Олтении. Песня, в которой ярко звучит мотив классовой борьбы, повествует о жадности и произволе некоего *Кэлина*, притеснявшего своих крестьян, а также о кровавой мести крестьян, которые, наученные и руководимые *Ионом Великим*, убивают «барина» во время вечерней трапезы.

В статье дается анализ художественных достоинств поэтических вариантов песни в свете экономических и социальных условий в зоне бытования этой баллады.

Документы судебного следствия и процесса 1832 года, найденные автором в Государственном архиве, позволяют сделать сравнение между реальными фактами и их отображением в поэтической версии баллады. Таким образом конкретно уточняется где и когда появилась песня. Автор делится своими соображениями о реализме народного творчества и об эволюции вариантов этой эпической песни. Полевые исследования, предпринятые в 1950 году в зоне, где впервые появилась эта баллада, дали интересные сведения о том, как крестьяне и народные певцы расценивают социально-историческое содержание песни ныне, через 100 с лишним лет после ее появления.

ION ĂL MARE [JOHN THE GREAT]

The ballad of the rebel bondsman

« Ion ăl Mare» is an epic song with a wide folklore circulation in the Oltenian Danube plain; the ballad, reflecting a marked social class struggle content, tells of the rapacity and abuses of a man, named Călin, who cruelly oppressed the working peasants of his estate and of the bloody vengeance of a band of peasants who, prompted and led by Ion Ăl Mare, kills him one night when the "boyar" was dining.

The author discusses in the first place the artistic value of the poetic variants of the song, in the light of the social and economic conditions prevailing in the area in which this ballad has been circulating.

Documents referring to the inquiry and court-trial of this case in the year 1832 — discovered by the author in the State Archives — offered the researcher the possibility of investigating the actual facts and of comparing them with their interpretation in the poetic version of the ballad. These data have served not only to throw light upon the concrete conditions of time and place whence this song sprang into existence, but also to enounce general considerations on the realism of folksongs and explain the evolution of the variants of the epic song.

The field investigations carried out in 1950 in the area where the ballad originated, furthermore led to the collection of significant data illustrating the value of its social-historical content and the interest shown therein by the peasants and folksingers, hundred years after its appearance.

[118] Lucrarea de faţă a fost realizată în aprilie-mai 1950, fiind revizuită şi definitivată în această formă în aprilie 1959.

JOCURILE CIOBĂNEŞTI DIN SATUL DUMBRAVA

ANCA GIURCHESCU

În culegerile anterioare, întreprinse de-a lungul lanţului carpatic, au fost semnalate, în cuprinsul diverselor repertorii, jocuri, care în urma informaţiilor, ca şi a unor caracteristici, au putut fi clasificate ca jocuri ciobăneşti.

Faţă de aceste constatări asupra cărora planează totuşi un anumit grad de incertitudine, cercetarea din satul Dumbrava ne-a descoperit un repertoriu bogat de jocuri exclusiv ciobăneşti ce coexistă paralel cu repertoriul curent al satului.

Puşi în faţa acestui material inedit am urmărit pe de o parte să stabilim elementele care caracterizează aceste jocuri, pe de altă parte să fixăm, în funcţie de specificul lor, locul pe care-l ocupă în contextul folclorului coregrafic carpatic.

Ca metodă de cercetare pe teren s-a folosit atît notarea directă a jocurilor cît şi înregistrarea lor pe peliculă cu ajutorul aparatului de filmat. Filmarea jocurilor constituie, fără îndoială, un pas hotărîtor spre adîncirea analizei ştiinţifice şi estetice a dansului popular, pornind de la realitatea vie.

În momentul de faţă, ca ori ce metodă de cercetare aflată, am putea spune, în fază experimentală, filmarea jocurilor nu a atins încă nivelul optim. Cu toate lacunele pe care le prezintă, materialele obţinute pot forma totuşi obiectul unor cercetări mai adîncite asupra structurii, stilului de execuţie, variaţiilor şi improvizaţiei individuale etc.

Legat de acest aspect, vom încerca în cuprinsul lucrării să expunem în linii mari modul în care înţelegem să facem analiza structurală a jocurilor pe baza materialelor filmate.

În cadrul diverselor studii şi lucrări, ca şi a unor dezbateri ce au avut loc în sectorul coregrafic al Institutului de etnografie şi folclor, s-au discutat şi aplicat fragmentar unele principii ale analizei structurale.

Considerăm însă acest aspect al studiului jocului popular deosebit de important atît pentru clasificarea tipologică cît şi pentru determinarea specificului în jocul popular romînesc. De asemenea, pe viitor, studiul structurii jocurilor ne va apropia tot mai mult de înţelegerea procesului de creaţie; al dansului ca fonomen artistic.

Aşadar lucrarea va cuprinde pe lîngă partea de prezentare a materialului şi o expunere teoretică cu aplicări practice, asupra analizei structurale a jocurilor.

Culegerea din Dumbrava face parte dintr-un şir de cercetări efectuate de-a lungul văii Mureşului, în vederea unui studiu mai amplu referitor la folclorul coregrafic şi muzical-instrumental[1] din această parte a ţării.

[1] Giurchescu, A., Costea, Constantin, Coman, N.: Folclorul coregrafic de pe Valea Mureşului. Lucrare monografică în curs de definitivare.

Satul Dumbrava este situat în zona deluroasă, pe valea superioară a Mureşului în apropiere de Deda (r. Topliţa).

Pentru lămurirea unor probleme de bază pe care le ridică studiul repertoriului de jocuri ciobăneşti, credem că este necesar să dăm în plus unele date cu caracter economic şi istorico-social referitoare la zona din care face parte şi satul cercetat.

În trecut viaţa pastorală în această zonă a fost deosebit de intensă, satele cu caracter pastoral fiind grupate pe colinele dintre Bistriţa şi Reghin ca şi pe valea Mureşului între Reghin şi Topliţa (Dumbrava, Rîpa, Şieuţ, Gledini, Monor, Vătava, Săcalul de Pădure, Filea, Ruşii-Munţi, Deleni etc.) Această formă de viaţă a fost condiţionată în mare măsură de specificul economic şi geografic al zonei, în care existenţa întinselor păşuni şi în special apropierea munţilor Călimani au jucat un rol determinant.

Vechimea păstoritului în aceste părţi se reflectă în majoritatea formelor culturii materiale şi spirituale a locuitorilor. Viaţa pastorală a determinat de asemenea o puternică circulaţie a populaţiei ardelene peste munţii Călimani, în Moldova, atestată de documente datînd din sec. XVII[2]. De asemenea se menţionează prezenţa masivă a oierilor mărgineni în zonele de păşune din Călimani. În general munţii Călimani au constituit punctul de concentrare al diveselor grupe de oieri care au venit fiecare cu forme de cultură materială şi spirituală proprii. Între aceste grupe s-au stabilit însă relaţii permanente de convieţuire şi chiar de rudenie.

La începutul secolului XX locuitorii multor sate coboară pe valea Mureşului ca muncitori la fabricile de cherestea, lucrări forestiere etc. În sate păstoritul este treptat înlocuit cu agricultura. În momentul actual sînt destul de puţine sate, între care şi Dumbrava, a căror gospodării colective sau întovărăşiri se bazează în primul rînd pe sectorul zootehnic (creşterea oilor).

O altă caracteristică importantă pentru viaţa socială din această zonă o constituie puternicele legături ale populaţiei ardelene cu Moldova. Pînă în secolul XII trecerea de pe versantul intern pe cel extern al Carpaţilor era liberă. Cu toate oprelişţile ulterioare legăturile au continuat, cu intensificări în anumite epoci, pînă în secolul XVIII. În zona subcarpatică moldoveană şi în depresiunile intra-muntoase s-au întemeiat chiar sate ardeleneşti (Neagra-Şarului, Dorna, Coşna, Şarul Dornei, Poiana Negri, Poiana Stâmpei etc.)[3].

Faptul că faţă de alte zone cu pronunţat caracter pastoral, în Dumbrava, jocurile ce formează repertoriul ciobănesc coexistă paralel cu repertoriul de bază al satului, nefiind asimilate acestuia, se datoreşte, credem, şi existenţei unor ocazii speciale de joc strîns legate de viaţa pastorală. Aceste ocazii, formînd un ciclu complet, s-au menţinut pînă în ultimul timp. Este vorba de cele trei « ospeţe » eşalonate de-a lungul întregului an: « măsura laptelui» (sau « intrarea în brînză») care are loc primăvara de Sf. Gheorghe; « strînsul oilor», la începutul lui mai şi « alegerea oilor» în octombrie de Vinerea mare. O altă ocazie de joc importantă este tîrgul de Rusalii, cînd la Dumbrava se strîng toate satele ciobăneşti din jur. Cu acest prilej se joacă în afara repertoriului curent şi « bătutele » ciobăneşti. Aceste două repertorii

---

[2] S o m e ş a n, Laurian: Viaţa pastorală în munţii Călimani. *Buletinul Societăţii de Geografie*, Cluj, Tom. III, 1933.

[3] S o m e ş a n, Laurian: Viaţa umană în regiunea munţilor Călimani. Lucrările Institutului de Geografie al Universităţii din Cluj. 1938, 10—64.

coexistente în viaţa folclorică a satului se diferenţiază atît de puternic încît par să aparţină unor orizonturi estetice deosebite.

Repertoriul curent, format din jocurile: De-a lungul, Învîrtita, Ţigăneasca şi Sîrba, se integrează total specificului coregrafic al zonei Mureşului superior, în timp ce repertoriul de jocuri ciobăneşti, cuprinzînd: Brîul, Doiul, Bondreasca, Plopişul, A Mutului, Bătrîneasca, Gătejul, Ceaunul, Crucea, Bozneasca, Şchioapa şi Căţeaua, aminteşte de la primul contact stilul şi caracteristicile unor jocuri întîlnite pe lanţul carpatic.

Despre vechimea şi provenienţa acestor jocuri informaţiile existente ne furnizează puţine date, deoarece, nefăcînd vreo diferenţiere, le consideră în totalitate jocuri foarte vechi, locale. De sigur şi noi sîntem convinşi că jocurile ciobăneşti reprezintă fără îndoială fondul local tradiţional avînd o vechime mai mare ca cea a jocurilor ce formează repertoriul curent. Totuşi, în ceea ce priveşte provenienţa lor, repertoriul nu se prezintă unitar, studiul materialului obligîndu-ne la următoarele constatări:

Jocul cu funcţie distractivă, Căţeaua, are o largă răspîndire în special în zonele subcarpatice. În acest caz putem vorbi de o asimilare a sa la repertoriul ciobănesc, asimilare realizată prin axarea întregului dans pe paşii cei mai caracteristici din jocurile ciobăneşti. Cu titlu informativ putem arăta că, spre deosebire, în Oltenia Căţeaua se joacă pe schema jocului celui mai frecvent — Sîrba.

De asemenea, alte două jocuri, Bozneasca şi Şchioapa, sînt de provenienţă exterioară, asimilate doar stilistic acestui repertoriu. Ele sînt foarte asemănătoare cu Brîurile bănăţene şi putem presupune că au intrat în repertoriul ciobănesc prin armată.

În satul Dumbrava cele 12 jocuri care formează repertoriul ciobănesc sînt încă vii, fiind cunoscute de majoritatea oamenilor maturi. Cercetările întreprinse ne indică faptul că ele au avut o arie de circulaţie mult mai largă, arie ce cuprindea toate satele cu caracter pastoral din această zonă. Astăzi, în afara Dumbravei, în toate celelalte sate jocurile ciobăneşti apar sporadic, în număr foarte mic (3—4) fiind integrate repertoriului curent alături de Sîrbe şi jucate de către băieţi sau chiar mixt, la începutul fiecărui ciclu. De asemenea multe dintre ele apar sub alte denumiri, fiind modificate şi structural [4].

Procesul de dispariţie, de destrămare a repertoriului ciobănesc, este strîns legat de însăşi părăsirea treptată a acestei ocupaţii în majoritatea satelor care se găsesc în apropierea Mureşului. Faptul că la Deleni, Dumbrava, Şieuţ şi Săcalul de Pădure, sate în care păstoritul a jucat pînă în ultimul timp un rol important, aceste jocuri se mai menţin încă, arată fără îndoială dependenţa repertoriului ciobănesc de forma de viaţă care l-a generat.

În Dumbrava, frecvenţa jocurilor ciobăneşti este relativ redusă (fiind legate de ocazii speciale). Cu toate acestea unele din ele, în special Brîul, au intrat în repertoriul curent. De asemenea jocul Căţeaua este deseori întîlnit în repertoriul de nuntă.

Avînd o imagine generală asupra complexului de viaţă a acestor jocuri ciobăneşti, vom încerca în cele ce urmează să precizăm trăsăturile caracteristice care

[4] Dăm cîteva sate în a căror repertorii am întîlnit jocuri ciobăneşti: Deleni (Răzeasca, Bătrîneasca, Şchioapa, Cernuta), Săcalul de pădure (Brîul, Ceaunul, Bondreasca, Căţeaua), Posmuş (Bătuta, Brîu, i. 4501), Rustior (Brîu, i. 12693), Şieuţ (Crucea, Brîul, Şchioapa, Ceaunul, Capra, i. 12698, 12696). În alte sate (Ruşii-Munţi) jocurile ciobăneşti au dispărut, dar informatorii în vîrstă atestă existenţa lor în trecut.

definesc specificul lor, în primul rînd din punct de vedere al elementelor morfologice.

Jocurile ciobăneşti din Dumbrava sînt în exclusivitate *jocuri bărbăteşti.* Un aspect caracteristic îl constituie faptul că cele mai multe se desfăşoară în formaţie de *ceată.* Ţinuta în acest caz este fie cu braţele în sus, atitudine folosită în special în fragmentele de «plimbare», fie cu mîinile pe şold, în timpul figurilor ce cuprind sărituri şi pinteni. În cazul fomaţiei de *cerc închis* ţinuta este cu braţele pe umăr sau lanţ de braţe.

Trecînd la observarea desfăşurării jocului, a evoluţiei sale în spaţiu, întîlnim în aceiaşi măsură desfăşurarea *uniformă,* prin ocolirea locului de joc mereu spre dreapta sau spre stînga, ca şi forma *alternată,* bilaterală, aceasta din urmă fiind tipică în special pentru jocurile în formaţie închisă.

Elementele metrico-ritmice. Un aspect unitar îl constituie metrul binar, măsura de 2/4 comună tuturor acestor jocuri. Formulele ritmice cele mai frecvente sînt următoarele: | | ca şi: | Această ultimă formulă reprezintă, din punct de vedere al mişcării, un ritm sincopat, deosebit de caracteristic pentru jocurile ciobăneşti şi apare ca variantă sau în combinaţie cu cel anterior. În imediata apropiere a lor întîlnim ca formule:

Dat fiind frecvenţa mare a formulelor ritmice din prima categorie este normal ca celulele ritmice ce intră în componenţa lor să prepondereze. Este vorba de: Dintre celelalte celule avînd o frecvenţă mai redusă amintim:

După cîte observăm canavaua ritmică a jocurilor ciobăneşti nu constituie un element care poate fără coroborarea altora să contribuie la caracterizarea tipologică a materialului, deoarece ea conţine formule de cea mai largă circulaţie în întreaga ţară. Ceea ce conferă individualitate acestor ritmuri este transpunerea lor plastică, cu ajutorul mişcării. Din multiplele categorii de mişcări existente în dansul popular romînesc două sînt acelea care prin frecvenţa cu care apar în aceste jocuri contribuie la caracterizarea lor. Este vorba de *bătăi* şi *pinteni în săritură.* Acestea nu lipsesc din nici unul din jocurile executate în ceată, fiind completate, în cazuri particulare, cu mişcări de braţe (Găteju1). Paşii încrucişaţi sînt specifici jocurilor cu desfăşurare alternată, bilaterală.

Pentru înţelegerea mai clară a celor expuse pînă acum, ca şi a analizei de structură ce va urma, dăm materialul de jocuri filmat şi transcris pentru prima oară în suprapunere directă pe melodie [5].

---

[5] Jocurile Bătrîneasca şi Doiul nefiind filmate au fost transcrise numai după notaţia directă. Jocurile Crucea şi Căţeaua au fost analizate după film, însă nu au fost transcrise. Jocul Plopişul se desfăşoară pe melodia jocului Bondreasca.
Melodiile au fost culese şi transcrise de N. Coman.

După cum am arătat, analiza structurală, reprezentînd o problematică nouă în studiul jocului popular, necesită, atît sub aspect terminologic, cît şi metodologic, o serie de discuţii teoretice. Nu este vorba în lucrarea de faţă de o dezbatere amplă ci de o primă punere în temă, folosind în acest scop, pentru exemplificare, înseşi materialul prezentat.

Analiza structurală se referă la determinarea unităţilor de mişcare, a funcţionalităţii lor precum şi la studierea relaţiilor care se stabilesc între unităţile de mişcare în procesul realizării fenomenului artistic cunoscut de noi sub numele generic — *dans*.

Descompunînd forma integrală a dansului în unităţile sale cele mai mici, indivizibile, ajungem la **elementul de bază** reprezentat prin mişcări simple [6]. În cadrul jocului el nu poate exista în mod izolat, funcţia sa fiind aceea de a se uni cu alte unităţi, în grupuri organic legate, spre a forma celule, motive etc.

Celula coregrafică constituie prima entitate cu o anumită configuraţie. Ea este formată din 2—3 mişcări grupate în jurul unui accent.

Importantă din punct de vedere al analizei structurale este funcţionalitatea celulei în cadrul dansului. Ea poate avea următoarele roluri:

a) fracţiune de motiv: d S s s D d — *(Brîul)*

b) grup de legătură,

c) introducere în dans:

DS DS DS + d S s s D d . . . *(Bătrîneasca Mitran reg. Bucureşti)* [7]

d) concluzie: s d S — SD y d *(Brîul)*

e) completare de motiv: SD—SD—SD—SD—SD y d *(Brîul)*

f) înlocuirea motivului în unele dansuri de construcţie celulară.

Cea mai mică unitate a dansului, care exprimă o imagine artistică specifică, este **motivul coregrafic**. El are o construcţie bine definită, în care mişcările au raporturi fixe între ele, avînd de cele mai multe ori două accente principale. Din aceste cauze, motivul coregrafic se fixează în conştiinţa dansatorului şi revine consecvent în cursul unui dans: d S s — s D d *(Şchioapa)* — sd / x sd \ d s s d S *(Bondreasca)*

Funcţia sa este ca prin anumite procedee de construcţie să realizeze unităţi coregrafice mai mari. În unele cazuri (dansuri de construcţie motivică) el poate înlocui figura (ex. secţiunea I-a a Brîului).

[6] Definirea terminologică a unităţilor de mişcare reprezintă una din problemele importante ale specialiştilor coregrafi pe plan internaţional, ea urmînd a fi dezbătută în cadrul Comisiei de dans C.I.M.P. la Congresul de la Budapesta 1964. Datele referitoare la terminologia unităţilor de mişcare prezentate în această lucrare sînt o contribuţie a prof. Vera Proca-Ciortea, realizată în colaborare cu semnatara articolului.

[7] Pentru unele exemple ce nu pot fi găsite în jocurile ciobăneşti ne vom referi la jocuri din alte zone ale ţării.

Dintre motivele avînd o construcție diferită amintim pe cele mai importante: *motivul amplu* este format din repetarea identică sau simetrică a unei celule coregrafice, avînd deci dimensiuni mai mari.

SD_SD_SD_SD_SD ɣ d (*Brîul*)_ sd / sd \ sd / sd \ sd / sd \ S (*A Mutului*)

Motivul augmentat apare prin alăturare organică, la sfîrșit, a unui element, celule sau grup de mișcări (augment) ce-i modifică structura și îi îmbogățesc conținutul:

d S s_s d S_SD ɣ d (*Brîul*)

În cuprinsul dansului **figura** constituie unitatea cea mai importantă deoarece ea are capacitatea de a exprima un conținut de idei bine determinat. (O figură prin repetare poate constitui un dans: de exemplu Ceaunul). Ea este formată dintr-un grup de motive legate prin procedee diferite. În cadrul figurii se pot face delimitări sub forma de cadențe incomplete (eventual sugerate) și delimitări finale: cadențe complete. Din punct de vedere al conținutului, și uneori dimensional, ea are corespondențe cu fraza muzicală.

Secțiunea constituie o construcție coregrafică amplă formată din două sau mai multe figuri, sau chiar dintr-o figură repetată.

Făcînd pe scurt această trecere în revistă a unităților de mișcare ce compun un dans, în special pentru a lămuri termenii pe care îi vom folosi ulterior, trecem la analiza structurală a jocurilor ciobănești, pe care o începem cu studierea *gradului de complexitate* a unităților de mișcare ce compun un joc. În acest sens construcția jocului poate fi: *simplă*, atunci cînd el este format dintr-o singură figură (motiv sau chiar celulă), *dezvoltată*, cînd în construcția sa se pot delimita mai multe figuri și *amplă*, în cazul cînd jocul este format din secțiuni, fiecare din ele cuprinzînd una sau mai multe figuri.

Modul în care înțelegem să facem o asemenea analiză îl vom exemplifica prin studierea construcției Brîului.

BRÎUL
(*Organizarea jocului*)

a = motiv
a' = motiv augmentat
a" = motiv amplu
ɸ' = augment

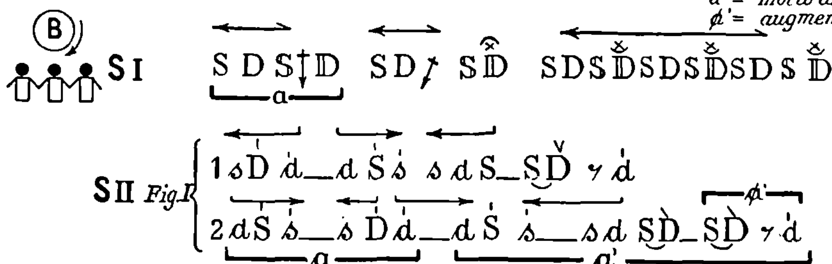

Fig. II
1 d S s_s D d_d S s_s d S_SD_SD_SD 7 d
2 d S s_s D d_d S s_s d S_SD_SD_SD 7 d
a a a

Fig. III
1 d S s_s D d_d S s_s d S_SD_SD_SD_SD_SD 7 d
2 d S s_s D d_d S s_s d S_SD_SD_SD_SD_SD 7 d
a a a''

SIII Fig. I V.... s d S_d s D_s d S_d s D_s d S_SD_SD_SD 7 d
a a a

Fig. II
1 _d s D_s d S_d s D_s d S_SD_SD_SD_SD_SD 7 d
2 _d s D_s d S_d s D_s d S_SD_SD_SD_SD_SD 7 d
a a a''

SIV Fig. I
s d s d d s d s s d s d d s d s s d s d d s d s s d s d
a
d s d s s d s d

Fig. II d s d s s d s d d s D_s d / x s d \ d s
a a

Fig. III
1 s d s d d s d s_s d S_s d / x s d \ SD_s d / x s d \ d s
2 s d s d d s d s_s d S_s d / x s d \ SD_s d / x s d \ d s
a a''
s d s d d s d s V....

Jocul are o construcţie amplă. El cuprinde patru secţiuni. *Prima*, avînd rol introductiv, are structură motivică. În cadrul lanţului motivic nu se pot delimita unităţi mai mari de mişcare, secţiunea avînd în acelaşi timp o mare labilitate dimensională (motivul se repetă « ad libitum »). Încheierea sa nu este indicată decît de apariţia unei alte unităţi de mişcare (secţiunea a doua) care aduce elemente cinetice şi ritmice cu totul noi.

Secţiunea a doua este formată din trei figuri, constituind din punct de vedere tematic nucleul central al dansului. *Figura I* este compusă din două motive, cel de al doilea fiind un motiv *augmentat.* Augmentul (de valoarea unei celule coregrafice) are, pe de o parte, rol concluziv, pe de altă parte, din punct de vedere compoziţional, constituie elementul mobil şi caracteristic pentru întreaga secţiune, el fiind dezvoltat, amplificat, în următoarele două figuri. Astfel el este cel care conferă individualitate fiecărei figuri în parte. Figura I se repetă identic. *Figura II* este formată din trei motive, primele două identice cu cele din figura precedentă, al treilea motiv fiind dezvoltarea augmentului din figura I, care astfel devine un motiv de sine stătător. Figura II se repetă identic. *Figura III* este la fel compusă din trei motive, de data aceasta ultimul fiind un *motiv amplu,* reieşit din dezvoltarea prin repetare a unei celule a motivului final din figura II. Figura III se repetă de două ori.

Secţiunea a treia, formată din două figuri, nu reprezintă din punct de vedere analitic decît o variaţie de mişcare a celei dintîi. Ceea ce ne-a determinat s-o considerăm totuşi o unitate de sine stătătoare este faptul că pentru conţinutul jocului ea aduce un element nou: schimbarea ţinutei şi formaţiei (ceată în cerc). Figura I este, din punct de vedere al organizării, identică cu figura II din secţiunea anterioară iar figura II este identică cu a III-a din aceeaşi secţiune. Fiecare din cele două figuri se repetă identic.

Secţiunea a patra reprezintă o parte a jocului ce aduce elemente fundamental diferite şi care ar putea, astfel cum este organizată, să constituie un joc de sine stătător. Ea este compusă din trei figuri. *Figura I* are rol introductiv, fiind o plimbare a jucătorilor pe linia cercului mereu spre stînga. Ea are o structură motivică. *Figura II* este formată din două motive. *Figura III* este şi ea formată din două motive, cel de al doilea fiind însă un motiv amplu (se observă acelaşi procedeu de dezvoltare a motivului final).

Generalizînd datele reieşite din analiza gradului de complexitate a unităţilor de mişcare din jocurile ciobăneşti putem trage următoarea concluzie: caracteristica lor principală constă în construcţia amplă (Brîul, A Mutului, Plopişul, Bondreasca). Întîlnim într-o măsură mai mică forma dezvoltată (Şchioapa, Bozneasca, Gătejul) ca şi cea simplă (Ceaunul, Bătrîneasca).

Construcţia figurilor. Analiza modului în care sînt construite figurile se referă în special la stabilirea procedeelor folosite în cadrul unui lanţ de motive pentru a realiza o figură. Sistematizînd procedeele întîlnite în analizele făcute anterior [8] am găsit pînă în momentul de faţă următoarele:

a) *Prin repetare,* care poate fi: 1) repetare identică: SD SD SD SD *(Brîul)*

2) repetare alternată — acelaşi motiv executat cu picior opus:

s d s d s d SD d s d s d s DS *(Alunelul înfundat - Bechet reg. Craiova)*

3) repetare simetrică — acelaşi motiv executat cu picior opus şi în sens opus:

s d S D D d s D S S *(Bozneasca)*

[8] Analiza structurii jocurilor a fost realizată pe 400 de jocuri din Oltenia şi Muntenia pentru lucrarea în pregătire: « Structura jocurilor cu formă fixă ».

b) *Prin dezvoltare*, adică alăturarea a două motive dintre care cel de al doilea prezintă unul sau mai multe elemente variate din punct de vedere ritmic sau plastic:

d S s s D d d S s s d S (*Şchioapa*)

c) *Prin compunere* înţelegînd prin acest procedeu alăturarea a două motive diferite calitativ: d s d s s d s d d s D—s d/ x s d \d s (*Brîul*)

d) *Forma complexă*, procedeu care constă în legarea unui şir de motive diferite între ele.

Procedeele de construcţie cele mai frecvente întîlnite în jocurile ciobăneşti se găsesc la cele două extreme pe scara complexităţii: procedeul cel mai simplu pe de o parte (repetarea identică) şi, pe de altă parte, procedeul prin compunere. Pe o treaptă următoare se întîlneşte procedeul prin dezvoltare, procedeele de repetare alternată şi simetrică fiind în aceste cazuri aproape de loc folosite.

În legătură cu această problemă se observă faptul că procedeele simple: repetarea identică, alternată sau simetrică (dar în special primul) sînt folosite cu precădere în figurile cu rol introductiv sau de tranziţie.

Vorbind despre *construcţia motivelor* ne referim la urmărirea aceloraşi procedee şi în modul de organizare a motivelor.

Din acest punct de vedere observăm în jocurile ciobăneşti că atît *repetarea identică* cît şi *compunerea* rămîn (ca şi în cazul figurilor) procedeele cele mai frecvente, la ele adăugîndu-se *dezvoltarea*. De asemenea întîlnim cu mult mai mult şi procedeele simple de repetare alternată şi simetrică.

Tot în cadrul analizei structurale vom studia *modul în care se succed* figurile în cuprinsul unui joc. Această succesiune poate fi: *fixă*, în cazul unui număr stabil de figuri ce se repetă într-o ordine dată, *mobilă*, în cazul unui număr stabil de figuri dar a căror succesiune este dictată de strigături de comandă sau de improvizaţia spontană, *liberă*, în cazul jocurilor cu caracter improvizatoric la care atît numărul de figuri (sau motive) ca şi ordinea lor este variabilă şi *uniformă*, în cazul cînd jocul este compus dintr-o singură figură (motiv) ce se repetă «ad libitum».

În jocurile ciobăneşti formele de succesiune pe care le întîlnim sînt: fixă, mobilă şi uniformă. Dintre acestea putem considera ca element caracterizant succesiunea mobilă, deoarece în cadrul ei sînt incluse jocuri ce prezintă formele cele mai tipice pentru această categorie (A Mutului, Plopişul, Bondreasca).

În grupul jocurilor de succesiune uniformă întîlnim: Găteјul, Ceaunul şi Bătrîneasca, tot jocuri tipice ciobăneşti, dar care au o organizare simplă. Jocurile cu formă fixă sînt: Şchioapa, Bozneasca şi Crucea care, după cum am văzut, nu fac parte din fondul local. În momentul de faţă Brîul poate fi inclus în grupul jocurilor cu succesiune fixă, comenzile ce preced diferitele figuri pierzîndu-şi adevărata lor funcţie, uneori putînd chiar să lipsească. Totuşi iniţial Brîul a fost cu siguranţă un joc cu succesiune mobilă, forma sa actuală fiind expresia unui proces de evoluţie, de fixare şi cristalizare.

Analiza organizării jocului pe motive, figuri, secţiuni nu poate fi realizată, în principiu, fără a face o permanentă legătură între mişcare şi melodia pe care ea se execută. Aceasta nu implică, în special în cazul jocului popular romînesc, necesitatea unei concordanţe perfecte între unităţile coregrafice şi cele muzicale.

De foarte multe ori caracterul specific al unui joc este dat de formele particulare în care se realizează această concordanţă. În acest sens *suprapunerea dansului pe melodie* poate fi: *concordantă, neconcordantă* şi *necoincidentă*[9].

Toate jocurile făcînd parte din repertoriul ciobănesc sînt caracterizate prin *suprapunerea concordantă pe melodie.* Dintre ele singur Brîul (şi o variaţie a acestuia, Doiul) constituie cazuri aparte, suprapunerea mişcării pe melodie fiind *inconstantă.* Pentru exemplificarea ei vom analiza din nou pe scurt Brîul.

Secţiunea I (introductivă) reprezintă un exemplu tipic de suprapunere neconcordantă, motivul coregrafic fiind construit pe trei măsuri muzicale, în timp ce fraza melodică are constant patru măsuri. Aceeaşi neconcordanţă se menţine şi în cazul celorlalte secţiuni în care figurile sînt formate din 5, 6 şi 7 măsuri. Concordanţa între paşi şi melodie se restabileşte în cuprinsul celei de a patra secţiuni în care motivul coregrafic ce stă la baza figurii introductive coincide cu motivul muzical iar cea de a doua figură, construită pe patru măsuri, cu fraza muzicală. Concordanţa se pierde din nou în figura a treia care este formată din cinci măsuri.

Stilul jocurilor ciobăneşti. Un aspect deosebit de interesant îl constituie faptul că în cadrul folclorului coregrafic din Dumbrava se delimitează cu precizie două stiluri de joc. Este pentru prima dată că în cercetările noastre întîlnim acest fenomen.

Din punct de vedere stilistic jocurile făcînd parte din repertoriul curent (Învîrtita, De-a lungul, Ţigăneasca) se încadrează specificului văii Mureşului superior, creînd o imagine plastică total diferită de cea a jocurilor ciobăneşti care din primul moment pot fi asemănate cu jocurile din nordul Moldovei, sau chiar din Ţara Oaşului.

Vom analiza în primul rînd modul de *execuţie al mişcării*, ţinînd seama de caracteristicile sale de bază: forţă, amplitudine, direcţie şi viteză.

Jocurile ciobăneşti din Dumbrava au un aspect viguros. Forţa aplicată mişcării nu este o forţă de elevaţie ci dimpotrivă accentuată în jos, spre pămînt. Astfel în sărituri accentul este pus pe cădere şi nu pe desprindere, de unde şi înălţimea lor redusă. Multiplele bătăi caracteristice jocurilor ciobăneşti sînt executate cu o mică desprindere de pămînt şi cu aceeaşi forţă aplicată în jos, conferind jocului un caracter tropotit specific. Toate aceste mişcări fiind executate cu genunchii uşor flexaţi dau impresia, chiar în sărituri, că tind să se lipească de pămînt, de unde aspectul greoi al acestor jocuri.

Amplitudinea mişcărilor este mică. Paşii sînt mărunţi, deplasările mici. Amplitudinea mişcărilor este mai accentuată doar în jocurile Brîul, Doiul, Şchioapa şi Bozneasca, în care intervin balansuri şi deplasări bilaterale cu paşi încrucişaţi, ca şi bătăi finale foarte accentuate.

Direcţia caracteristică imprimată mişcării este verticala.

Viteza este medie şi în general unitară pentru toate aceste jocuri. Cu toate că tempoul melodiilor este foarte variat (între M.M. ♩ = 98 şi ♩ = 157) jocurile tind să se egalizeze, astfel încît atunci cînd se depăşeşte viteza medie mişcările se execută la valori duble. O caracteristică constă în tendinţa de accelerare a tempoului spre final, în special în jocurile cu organizare simplă.

---

[9] Diferitele forme de concordanţă au fost aprofundate de către Bucşan Andrei şi Balaci Emanuela în studiul monografic asupra jocurilor din Mărginimea Sibiului.

Referindu-ne la gradul de participare *a tuturor segmentelor corpului la mişcare* observăm că ea este foarte redusă. Trunchiul execută rareori uşoare răsuciri şi îndoiri, capul este aproape nemişcat. Braţele sînt ţinute în poziţii fixe: pe umeri, în sus, pe şold. Ţinuta braţelor în sus şi însoţirea mişcărilor cu pocnituri din degete este o atitudine pe care nu o întîlnim în nici unele din jocurile ciobăneşti din alte zone. În acest caz considerăm că este vorba de o influenţă a stilului folosit în jocurile feciorești din repertoriul curent.

Mişcări pantomimice şi mişcări ample de corp nu apar decît în jocurile cu funcţie distractivă (Căţeaua şi Gătejul).

Sobrietatea mişcărilor, economia gestică fac ca *exteriorizarea participării afective* să nu fie redată prin plastica mişcărilor ci printr-o mare tensiune interioară exprimată în forţa şi vigoarea execuţiei. La aceasta contribuie de asemenea chiuiturile şi strigăturile de cele mai multe ori cu caracter satiric.

Trecînd de la stilul execuţiei la *stilul compoziţional* observăm în primul rînd rolul redus al improvizaţiei individuale. Dacă în structura jocului ea apare sub forma unor variaţiuni motivice, în special cu aspect ritmic, din punct de vedere al execuţiei, mişcările sînt omogene şi sincronizate. Acest aspect constituie unul din caracteristicile care diferenţiază pregnant jocurile ciobăneşti de repertoriul curent în care improvizaţia individuală are un rol preponderent.

Aceeaşi unitate o suprindem şi în organizarea jocurilor care, indiferent de gradul lor de complexitate, au o dezvoltare treptată în care am putea fixa următoarele momente: introducerea, în general lipsită de elemente caracterizante, nucleul tematic, care conţine imaginea specifică a jocului respectiv şi dezvoltarea, sau varierea acestuia, fără revenire la forme iniţiale. Din această cauză unele jocuri par a avea un crescendo continuu (Plopişul, Brîul, A Mutului).

*Încadrarea tipologică.*Concentrînd datele reieşite din analiza morfologică şi structurală a repertoriului ciobănesc trecem acum la gruparea jocurilor pe clase, tipuri şi subtipuri.

Cele 12 jocuri din acest repertoriu se încadrează în două clase: jocuri de *cerc* (I) şi jocuri de *ceată* (V). Clasa ce cuprinde numărul cel mai mare de jocuri este *ceata*, tipul reprezentativ fiind *ceata ciobănească* (Plopişul, Gătejul, A Mutului, Bondreasca, Bătrîneasca şi Crucea). În cadrul tipului jocurile au în general un aspect foarte unitar, prezentîndu-se sub forma de variante la jocurile pe care le putem considera reprezentative pentru acest tip: Bondreasca şi Plopişul.

Pornind de la aceeaşi osatură jocul Gătejul, datorită funcţiei lui distractive, aduce elemente legate de gestică, ce ne sugerează gruparea sa într-un subtip al jocurilor de *ceată ciobănească cu caracter distractiv.*

Celelalte jocuri din repertoriul ciobănesc se încadrează tipului de *Brîu mocănesc* (clasa jocurilor de cerc), subtipul *Brîu pe numărătoare* [10]. Jocul reprezentativ pentru acest subtip este Brîul, caracteristica sa principală fiind dezvoltarea treptată a figurilor prin adăugarea sau amplificarea unor elemente cinetice în funcţie de numărătoare sau comenzi. Un aspect netipic al acestui joc este trecerea în formaţie de ceată în timpul secţiunii a treia şi a patra. Am putea astfel considera forma sub care se prezintă Brîul ca o punte intermediară între tipul de ceată ciobănească şi Brîul mocănesc. Îl integrăm totuşi celui de al doilea tip

[10] Acest subtip a fost stabilit în cadrul lucrărilor asupra tipologiei jocului romînesc (A. Bucşan).

BONDREASCA

FILM 36e
mg 2168u
2 fluiere

♩ = 130 — 131

A MUTULUI

FILM: 36c
mg. 2168s
2 fluiere

♩ = 129

PLOPIŞUL

FILM 36e
mg. 2168u
2 fluiere

♩ = 130 — 131

GÂTEJUL

FILM 36h
mg 2168v
2 fluiere

♩ = 149

x) Semnul △ indică mîna dreaptă
Semnul ≶ indică mîna stîngă

La fiecare săritură „Gâtejul" este trecut printre picioare din mîna dreaptă în stînga, sau invers.

BĂTRÎNEASCA

xx) Cg. 703
mg. 2168t
2 fluiere

♩ = 103

xx) Cg. = catalog general coregrafic

BRÎUL

FILM 36a
mg. 2168m.
♩ = 150–151
fluier

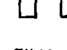
DOIUL

Cg: 708
mg. 2168n
♩ = 149
2 fluiere

CEAUNUL

FILM: 36d
mg. 2168o
♩ = 142–151
2 fluiere

BOZNEASCA

FILM: 36f
mg. 2168r
♩ = 157
2 fluiere

ȘCHIOAPA

FILM: 36g
mg. 2168p
♩ = 132–134

socotind că forma sa originală este cea exprimată în primele două secţiuni, celelalte părţi nefiind decît expresia influenţei exercitate asupra lui de către tipul de ceată ciobănească. Jocul Doiul este o variaţie a Brîului, mai precis Brîul în forma sa nedezvoltată.

Avînd caracteristici diferite Şchioapa, Bozneasca (variante apropiate) ca şi Ceaunul pot forma un subtip aparte: Brîu în două părţi.

Urmărind răspîndirea acestor tipuri pe întreg lanţul carpatic constatăm următoarele:

Tipul de ceată ciobănească îl întîlnim în primul rînd în zona nordică a Moldovei, în depresiunile din apropierea munţilor Călimani (Pojorîta — Cîmpulung — Suceava: Ursăreasca, Trilişeşti, Ardeleanca, Brustureanca; Crucea — Vatra Dornei: Leşasca). Coborînd pe lanţul carpatic spre sud, întîlnim în Vrancea jocul de bază: De tare, care în unele ocazii este executat în ceată. La Întorsura Buzăului (satul Ciumernic) jocul Brînza reprezintă un exemplu tipic de ceată ciobănească. În Mărginimea Sibiului tipul de ceată ciobănească este reprezentat prin jocurile: Războiul, Siminicul, Cadîna-Verde, Pambrîul.

Urmărind în continuare cel de al doilea tip (Brîul mocănesc) constatăm că subtipul Brîu pe numărătoare, întîlnit la Dumbrava, este semnalat şi la Întorsura Buzăului (Brîul, Ursăreasca), Mărginimea Sibiului, Bran, Sibiu (Danţul, Slănicul).

Aşadar, cele două tipuri de bază ale repertoriului ciobănesc din Dumbrava se găsesc răspîndite de-a lungul întregului lanţ carpatic. Acest aspect poate constitui o dovadă a unei unităţi carpatice din punct de vedere coregrafic, unitate bazată pe însăşi comunitatea elementelor din jocurile ciobăneşti. Fiind vorba însă de o zonă dialectală întinsă, în cadrul ei se pot diferenţia zone coregrafice avînd caractere specifice.

Datele pe care le deţinem pînă în momentul de faţă ne permit să precizăm că jocurile bărbăteşti, uneori mixte, din repertoriul curent al Moldovei de nord (depresiunea Dornelor) prezintă asemănări, ce merg pînă la identitate, cu jocurile ciobăneşti din Dumbrava.

Enumerăm cîteva din caracteristicile cele mai importante reieşite din studiul jocurilor ciobăneşti din Dumbrava şi pe care le întîlnim şi în zona nordică a Moldovei:

— Formaţia de ceată în cerc şi de cerc.
— Componenţa bărbătească.
— Desfăşurare prin ocolirea lentă a spaţiului de joc.
— Ritmul binar sincopat.
— Mişcări în care domină bătăile şi săriturile cu pinteni.
— Construcţia motivică a unor jocuri.
— Succesiunea mobilă a figurilor.
— Suprapunerea concordantă pe melodie.
— Stilul execuţiei: viguros, greoi, sărituri cu amplitudine mică, paşi tropotiţi, verticalitatea mişcării.

La explicarea acestor asemănări din punct de vedere coregrafic poate contribui şi faptul istoric amintit în introducere, referitor la emigrările ţăranilor ardeleni în Moldova de nord (sec. XII—XVIII), precum şi viaţa pastorală comună în masivul Călimani.

Se poate afirma că munţii Călimani, tot astfel ca şi Carpaţii sudici, n-au format niciodată o barieră pentru zonele adiacente ci, dimpotrivă, le-a reunit, constituind axa lor de coeziune.

Din studiul analitic realizat în lucrarea de faţă credem că au putut fi desprinse atît caracteristicile specifice ale jocurilor ciobăneşti din Dumbrava cît şi rolul important pe care ele îl deţin în conturarea dialectului coregrafic carpatic.

Considerăm, de asemenea, important pentru cercetările ulterioare faptul că în momentul de faţă s-a putut găsi în folclorul nostru un repertoriu unitar de jocuri ciobăneşti bine păstrate. În afara valorii lor de document ele au o incontestabilă valoare artistică deschizînd un orizont larg în cercetările asupra stilului specific în folclorul coregrafic.

ПАСТУШЕСКИЕ ПЛЯСКИ В СЕЛЕ ДУМБРАВА

Село Думбрава (район Топлица) расположено в зоне, лежащей близ Кэлиманского горного массива, где в прошлом было сильно развито пастушество. В своей собирательской работе специалисты впервые встретили в этом селе большой репертуар исключительно пастушеских плясок (12), бытующий одновременно с обычным репертуаром села. Это чрезвычайно важно для обследования румынского хореографического фольклора, ибо дает возможность изучать специфические элементы пастушеских плясок.

Анализ пастушеского репертуара дает сведения о бытовании этих плясок и материале, в котором разбираются их морфологические элементы.

Поскольку материал был отснят на кинопленку, в данной работе оказалось возможным осветить вопрос из области народного танца, который до сих пор мало обсуждался, а именно вопрос структурного анализа плясок.

Структурный анализ понимается как изучение отдельных движений, их функциональности, устанавливающейся между ними связи для создания специфического художественного целого.

Краткое определение терминологии относится к главным составным движениям танца. Это — элемент, хореографическая ячейка (широкий мотив, увеличенный мотив), фигура, отрезок.

В статье о пастушеских танцах села Думбравы речь идет о следующем: организации плясок, составе фигур и мотивов (используемые приемы), последовательности фигур и согласованности с музыкальным сопровождением.

Далее в статье говорится о стиле пастушеских плясок, причем отмечается их отличие от обычного репертуара. Самые главные стилистические особенности — это тяжелая, энергичная пляска, вертикальные движения, топающие шаги, небольшие прыжки с одновременным щелканием каблуками. Главные типы, которые определены, это пастушеская ватага и «Брыу пе нумэрэтоаре». Эти два типа, широко бытующие во всей карпатской зоне, свидетельствуют об их единстве с хореографической точки зрения, что объясняется, как думает автор, самими специфическими особенностями пастушеских плясок.

SHEPHERD DANCES FROM THE DUMBRAVA VILLAGE

The village of Dumbrava (Topliţa district) lies in the proximity of the Căliman Mountains, an area with a notable pastoral tradition. It is however for the first time that field-researchers have encountered and collected a more extensive stock of genuine shepherd dances (12 in number), coexisting parallel with the current village repertory. This circumstance is of particular interest

for the study of Rumanian choreographic folklore since it affords the opportunity of assessing the specific elements of pastoral dances.

The analysis of the shepherd repertory contains an outline of the full and complex display of these dances as well as of the monographical elements.

Since this material has been recorded in a film, the author has been able to tackle the structural analysis of the dance, in conditions markedly different from those generally applied to folk dances.

This structural analysis embraces the description of the units of movement, their respective functions, as well as the relationship established between them in order to achieve a specific artistic image.

The author reviews the chief units of movement that compose the dance, giving a brief terminological definition of the constituent parts: element, choreographic cell, motif (ample and enlarged), figure, section.

The delineation of the structure of the Dumbrava shepherd dances includes: their organisation, the composition of the figures and motifs, the procedure applied, the sequence of figures and their agreement with the melody.

The article next deals with the style of the pastoral dances, pointing out the specific traits distinguishing them from the current repertory. The chief distinctive features are a manly, heavy-gaited style, with vertical movements, stamping steps, leaps of small amplitude with heel-clacking.

The types identified fall into two main groups: the « Ceata Ciobănească » (Shepherd Band Dance) and the "Brîul pe numărătoare" (Counting Chain Dance). These two patterns that are widely encountered all along the range of the Carpathian mountains, reveal a choreographic unity presumably springing from the peculiar character of the shepherd dances.

FENOMENUL REELABORĂRII UNUI TEXT FOLCLORIC EPIC

« Meşterul Manole » în versiunile unei informatoare din Sîngeorz-băi Năsăud

GOTTFRIED HABENICHT

În Năsăud, textele epice populare se află în continuu regres în favoarea celor de natură lirică [1] şi în special în favoarea categoriei, cea mai vie, a strigăturii. Balade în stilul recitativului epic [2] nu se întîlnesc în această zonă; constatarea are de altfel valabilitate pentru întreaga Transilvanie. Se presupune că în Ardeal a existat totuşi înainte vreme recitativul epic, dispărut mai apoi într-un mod asemănător Banatului [3].

După cum se ştie, elementele unui gen folcloric pe cale de dispariţie se refugiază în alte genuri. În Transilvania, textele epice sînt vehiculate pe melodii de cîntec propriu-zis, de doină şi de colindă. Din această cauză şi datorită funcţiei deosebite faţă de cele din cîmpia dunăreană, cîntate de un profesionist la masa mare, baladele ardeleneşti au o întindere mult mai redusă. Privită din acest punct de vedere, trecerea baladei în amintitele genuri folclorice apare ca un act de dezagregare a ei [4]. Pe de altă parte însă, fenomenul execuţiei baladelor pe melodie şi cu funcţie de colindă, cîntec propriu-zis sau doină, poate fi considerat nu ca o decădere, ci ca însuşi modul de existenţă a baladei în Ardeal [5]. Problema este încă neelucidată şi ar merita un studiu special.

---

[1] Al. I. Amzulescu: Cîntecul nostru bătrînesc. *Revista de folclor*, 5 (1960) nr. 1–2: 53–54.

[2] Emilia Comişel: Recitativul epic al baladei. *Muzica*, nr. 6, 1954. Aceeaşi: La ballade populaire roumaine, în Studia memoriae Belae Bartók sacra, Budapest, Akadémiai kiadó, 1957, 27–50.

[3] Avram Corcea descrie în prefaţa la « Balade poporale » (Caransebeş, 1899) fenomenul astăzi dispărut în această regiune al cîntării baladelor pe recitativ epic: « ...La diferite ocasii, precum nunţi, nedee (rugă) petreceri ş.a., când cei ce îşi petrec poftesc, ori când li se exhauriază glumele şi vorbele, când pe un moment par toţi obosiţi de petrecere şi joc, atunci începe lăutariul câte un cântec vechiu.

Întroducerea o face, ḑicênd de câteva ori aria pe violină, apoi începe cântarea. Şi ea e frumoasă şi pĕtrunḑĕtoare. Melodii eroice — triste însoţesc cuvintele — textul cântării... »

S-a publicat de altfel şi melodia unei atari balade bănăţene în [Al. Amzulescu şi Gh. Ciobanu]: Vechi cîntece de viteji. Bucureşti, ESPLA, [1956], 45–47. Balada a fost înregistrată în 1939 de la un lăutar de 81 de ani.

[4] « ... O constatare pe care am făcut-o e că unele balade, ca *Mioriţa*, tind să se transforme în colinde şi basme..., ceea ce arată puţina vitalitate pe care o are poesia epică în această regiune ». O. Densuşianu: Graiul din Ţara Haţegului. Bucureşti, 1915, 18.

[5] Ion Taloş: Balada Meşterului Manole şi variantele ei transilvănene. *Revista de folclor*, 7 (1962) nr. 1–2: 49.

Repertoriul epic al Năsăudului nu este prea vast. Găsim aici balade ca « Miorița», « Meșterul Manole», « Fratele și sora», « Logodnicii nefericiți», « Nevasta fugită», « Nevasta vîndută», « Docița», « Șarpele», « Vălean», « Pintea» ș.a. Fiecare dintre acestea îmbracă una sau, după caz, mai multe din formele de existență ale baladei ardelene (pe melodie de colindă, de cîntec propriu-zis și de doină)[6]. Alături de aceste forme, în Năsăud, se mai cunoaște și balada strigată pe fondul unei melodii « de strigat» sau de joc, în felul strigăturilor cu conținut liric sau satiric [7].

Majoritatea baladelor mai sus amintite fac parte din repertoriul viu al folclorului din această zonă și au putut fi detectate relativ ușor în decursul cercetărilor de teren. Într-o situație deosebită se găsește balada «Meșterul Manole», care, dispărută fiind din circuitul folcloric viu, stăruie mai ales în amintirea cîtorva bătrîni, care în tinerețe au vehiculat ei înșiși textul sau l-au reținut doar fără să-l fi cîntat vreodată. Perioada de pierdere a textului acestei balade în Năsăud se pare că este mai îndepărtată. Raritatea ei în această zonă a determinat și faptul că pînă de curînd nu a fost atestată în publicații. Totuși, primul text al tipului transilvănean al baladei — cunoscut de noi — este originar din vecinătatea sudică imediată a zonei noastre: varianta culeasă în 1884 de Ieronim Dănilă în Budești-Bistrița [8].

Din zona propriu-zisă a Năsăudului se cunosc următoarele variante:

a) una, notată de la Lupu Ban (Sîngeorz-băi) de către Iustin Sohorca (1924 ?) [9];

b) a doua, culeasă de la bătrînul Ion Buia (Sîngeorz-băi) de către Pompei Hossu — Longin (1955 ?) [10];

c) a treia, din însuși centrul administrativ al raionului, culeasă de la Paraschiva Prăhase de către Constantin Paliciuc [11];

d) o variantă culeasă de la Ana Ban (Sîngeorz-băi) de către Ion Taloș (1961) [12];

e) a cincea, culeasă de la Palage Țînca (Nepos), tot de către Ion Taloș, în același an [13];

f) o variantă culeasă de la o soră de Anei Ban, Lucreția Trandafir (Iad-Bistrița), de către Radu Niculescu (1962) [14]; și, în sfîrșit,

---

[6] Cf. C. Zamfir, V. Dosios, E. Moldoveanu-Nestor: 132 cîntece și jocuri din Năsăud. București, Editura Muzicală, 1958, nr. 19—20 și 38—44.

[7] Fenomenul a fost detectat mai întîi în comuna Rebra (vezi: « Miorița», mg. 1572 h, inf. Victor Scridon, 72 ani, culeg. C. Zamfir și G. Habenicht, 22 V 1959, pe melodie de strigat) iar apoi și în Zagra (vezi: « Logodnicii nefericiți», mg. 1852 s, inf. Vasile Zînvel, 30 ani, culeg. R. Niculescu, G. Habenicht, L. Bîrgu, 21 V 1961 — pe melodie de joc, « Țigănească»).

La aromîni se semnalează un fenomen întrucîtva asemănător, anume balade cîntate în timpul jocului (Tache Papahagi: Antologie Aromânească. 1922, 365—370, apud E. Comișel: La ballade populaire roumaine).

[8] Cf. I. Taloș, op. cit., 23.

[9] I. Taloș, op. cit., 33—34 (numai textul literar).

[10] I. Taloș, op. cit., 30—31 (numai textul literar).

[11] Textul literar publicat de Cicerone Teodorescu: Izvoare fermecate. București, E.S.D.P., 1958, 206—208; melodia este culeasă și comunicată de I. Taloș, op. cit., 28. Vezi și mg. 2516 a, b — culeg. G. Habenicht 3 IV. 1963.

[12] I. Taloș, op. cit., 31—33 (text și melodie). Vezi și mg. 2516 f, aceeași informatoare, culeg. G. Habenicht, 4 IV 1963.

[13] I. Taloș, op. cit., 34—35 (text și melodie). Vezi și mg. 2516 h, aceeași informatoare, culeg. G. Habenicht, 5 IV 1963.

[14] Vezi mg. 2391 c, Iad-Bistrița, culeg. R. Niculescu, 28 IX 1962; mg. 2516 g, aceeași informatoare, culeg. G. Habenicht 4 IV 1963.

g) versiunile informatoarei Ileana Poleac (Sîngeorz-băi) culese de Radu Niculescu (1962) și de autorul prezentului articol (1963) [15].

Variantele celor șapte informatori cît și materialul informativ auxiliar ne permit să tragem unele concluzii asupra baladei despre jertfa zidirii în Năsăud și anume:

1. Funcția tipică a baladei Meșterului Manole în Năsăud este cea de cîntec.
2. Textul circulă pe melodii de cîntec propriu-zis [16], unele de largă circulație, și pe melodii « de strigat » [17].
3. Funcția de cîntec este nu numai tipică pentru zona discutată, ci — în limitele cunoștințelor de pînă acum asupra variantelor ardelene — este și exclusivă [18]. Această constatare cîștigă în greutate prin faptul că pentru restul Transilvaniei, balada despre jertfa zidirii se cîntă numai pe melodii de colindă [19]. Chiar și pentru zona vecină, Bistrița, colinda este funcție exclusivă [20].
4. Variantele năsăudene se integrează, din punctul de vedere al narațiunii, al stilului și al sistemului de versificație (7—8 silabe), în tipul general — ardelenesc al baladei [21].

Un caz aparte îl formează variantele informatoarei Ileana Poleac de 70 de ani, din Sîngeorz-băi. De la dînsa deținem următoarele versiuni:

nr. 1: mg. 2389 b (relatare în proză), culeg: R. Niculescu, 26 IX 1962;
nr. 2: mg. 2388 r'(cîntat), același culegător, 26 IX 1962;
nr. 3: mg. 2516 c (cîntat), culeg: G. Habenicht, 4 IV 1963;
nr. 4: mg. 2516 d (cîntat), același culegător, 4 IV 1963;
nr. 5: mg. 2516 e (cîntat), același culegător, 4 IV 1963.

În afară de aceste cinci versiuni, complete în concepția informatoarei, s-au mai cules (înregistrate pe bandă sau notate direct) următoarele versiuni fragmentare:

nr. 6: i. 25378 (cîntat, neînregistrat), culeg: R. Niculescu, E. Moldoveanu, 26 IX 1962;

---

[15] Cotele respective sînt indicate în continuarea prezentei lucrări.

[16] Variantele: c, d, e, g.

[17] Varianta f.

[18] Indicația « colindă » din susul melodiei publicate de I. Taloș, op. cit., 28 (din Năsăud) nu corespunde realității, fiind vorba de o melodie de cîntec propriu-zis. Informatoarea confirmă aceasta, atestînd faptul că nici funcțional nu poate fi vorba de o colindă (cf. i 25590, culeg. G. Habenicht, 3 IV 1963). De asemenea este necorespunzătoare indicația « baladă » la varianta Anei Ban (I. Taloș, op. cit. 31—33), melodia fiind o variantă melodică a cunoscutului cîntec de circulație (și probabil și de origine) năsăudeană « Împărate împărate ». În notația respectivă, melodia cncepe cu rîndul melodic 5, cadența finală fiind după al patrulea rînd melodic, pe fis [1]; a se coîmpara cu varianta publicată de C. Zamfir, V. Dosios, E. Moldoveanu-Nestor, op. cit., 127—128, strofele melodice 2 sau 3 (prima fiind incompletă). De altfel noțiunea de « baladă », privită din punct de vedere funcțional, nu este suficient de clar utilizată de autorul studiului citat (a se vedea tabelul-anexă, în care termenul este folosit pentru desemnarea « speciei literare », în opoziție cu variantele cu funcție de colindă sau cîntec [« hore »], variante care de fapt fac parte din aceeași specie literară).

[19] Facem abstracție de variantele ardelene netipice (ex. nr. 15—16 din lucrarea citată a lui I. Taloș).

[20] Vezi mg. 2517 a, b—Blăjenii de jos, inf. Nazarica Mureșan, 72 ani, culeg. G. Habenicht, 4 IV 1963 (textul a fost publicat de I. Taloș, op. cit., 28—29). Vezi și i 25597, aceleași date.

[21] Vezi în acest sens analiza lui I. Taloș, op. cit., 42—50.

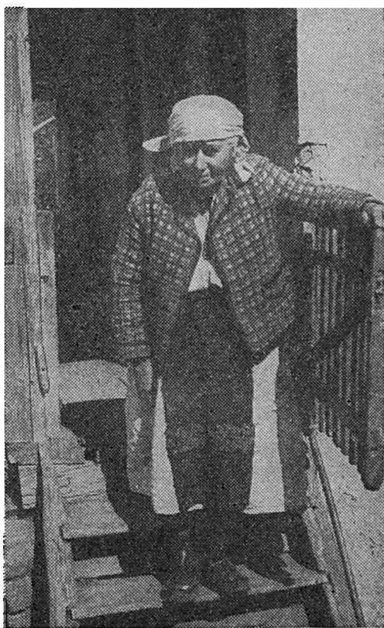
nr. 7: versiune fragmentară cîntată, notaţie directă anexată la fişa de text mg. 2516 c (vezi mai sus);

nr. 8: altă versiune fragmentară cîntată, notaţie directă de asemenea anexată la fişa de text mg. 2516 c (vezi mai sus);

nr. 9: mg. 2388 r (cîntat, înregistrare fragmentară), culeg: R. Niculescu, 26 IX 1962;

nr. 10: i 25377 (relatare fragmentară în proză, notaţie directă) culeg. R. Niculescu, E. Moldoveanu, 26 IX 1962.

Redăm în tabelul anexat textele versiunilor numerelor 1—5, urmînd ca cele fragmentare (6—10) să fie utilizate ca material suplimentar în măsura în care întregeşte vreo idee expusă.

Informatoarea Ileana Poleac

Pentru comparaţie ne vom servi de o variantă deja publicată şi anume de nr. 13 din lucrarea mai sus citată a lui I. Taloş, varianta aparţinînd informatorului Lupu Ban din Sîngeorz-băi [22].

Versiunile Ileanei Poleac ies — după cum am mai amintit — în anumite privinţe din cadrul celorlalte variante. Aceasta se datoreşte faptului că informatoarea, nemaicîntînd balada de multă vreme, nu-şi mai aminteşte textul în forma în care îl cunoscuse odată; cerîndu-i-o culegătorul, ea reproduce în proză acţiunea şi încearcă să-şi aducă aminte de textul versificat. Nereuşind, prezintă mai apoi balada cîntată într-o realizare de text proprie, cu un pronunţat caracter improvizatoric, apropiată de naraţiunea în proză.

Fenomenul, care de altfel este foarte interesant — şi pare-se nu prea răspîndit — constă deci dintr-o rerealizare a unei piese folclorice exclusiv (sau aproape exclusiv) pe baza amintirii subiectului. Spunem în mod conştient: rerealizarea unei piese *oarecare* folclorice; căci articolul de faţă nu urmăreşte nicidecum să fie o intervenţie în discuţiile ce se poartă în legătură cu balada jertfei zidirii, ci încearcă doar să prezinte fenomenul reelaborării, folosindu-se de exemplul concret al acestei balade.

În cazul de faţă, interesul creator al Ileanei Poleac a fost suscitat de întrebarea cercetătorului; recrearea a fost urmarea dorinţei şi apoi a neputinţei informatoarei de a-şi aduce aminte de text. Realizarea nu răspunde însă unei necesităţi vii; drept dovadă mărturisirea informatoarei că recent nu l-a cîntat decît la solicitarea cercetătorului: «. . . Nu mńi̯-o fos în gură d'e cîn am zîs-o anu trecut la domnu šela. . .» [23]

Oarecare însemnătate în procesul de elaborare a textului l-au avut factori ca: cunoaşterea de către informatoare a credinţei populare despre necesitatea jertfei

---

[22] Vezi trimiterea 9.

[23] Vezi i 25591, culeg. G. Habenicht, 4 IV 1963, 3.

umane [24], trăirea puternică a naraţiuii (informatoarea plînge în timpul cîntatului) [25], şi faptul că pentru informatoare întîmplarea este aproape contemporană. Ea fixează evenimentul cu circa 60 de ani în urmă: « Ai̯asta cîntare s-o cîntat cîn s-o tîmplat, apoi̯ s-o lăsat; apăi̯ i̯o mi̯-aduc aminte; cîn am fost băi̯etă. . .» [26]

Ceea ce socotim că trebuie clarificat este:

— Dacă informatoarea a cunoscut în tinereţe un text versificat, respectiv cîntat, sau a avut cunoştinţă doar de subiectul baladei, povestită în proză;

— Natura textului cunoscut odinioară de Ileana Poleac;

— Raportul dintre versiunile informatoarei Ileana Poleac şi alte variante din partea locului;

— Modalitatea improvizaţiei şi caracteristicile textului reelaborat.

Pentru a uşura comparaţia dintre cele cinci versiuni complete, le-am împărţit în secvenţe — în fragmente ce încheagă o idee mai largă — căutînd o potrivire sinoptică a acestora în cadrul tabelului.

Prima secvenţă (A) are caracter introductiv, de prezentare a situaţiei: 12 « meşteri mari» muncesc la construirea unei clădiri. Deşi ei muncesc de un an de zile, lucrarea nu înaintează, zidul surpîndu-se încontinuu.

Această idee se găseşte în substanţa ei în toate cele cinci versiuni, formînd motivarea acţiunii ce va urma. În afară de versiunea 2, care în această secvenţă constată doar începerea unei lucrări, celelalte patru definesc numărul zidarilor: 12. Obiectul muncii zidarilor — denumiţi « meşteri mari» — nu este precizat; în versiunile 1, 2 se vorbeşte doar de « o lucrare », iar în celelalte trei de « o clădire ». Versiunea fragmentară în proză 10 este singura care specifică faptul că este vorba de zidirea unei biserici (« . . . Apă o zîs aşel mai̯ mare care̯-o fos d'e clădit biserica. . .») Inclinăm să credem că în concepţia informatoarei clădirea la care se lucra era în toate cazurile « o biserică »; Ileana Poleac a omis doar să facă precizarea, considerînd faptul cunoscut, nefăcînd parte din cîntec, şi de altfel fără însemnătate asupra evoluării acţiunii [27]. Faptul că se zideşte în zadar este accentuat prin constatarea că de multă vreme se lucrează fără rezultat. Versiunile 3, 4, 5 determină timpul cu « un an de zile»; nr. 2 este lacunar în această privinţă, iar nr. 1 nu precizează perioada cît s-a lucrat, lăsînd însă pe ascultător să subînţeleagă faptul că a trecut multă vreme de la începerea activităţii: « . . . Dacă s-o apucat d'e̯-o lucrare, o lucrat şi zîdi̯u nu le̯-o stat. Tot o lucrat‿tăt o lucrat şî zîdi̯u tot o căzut şî nu le̯-o stat. . .» Insistenţa asupra verbului « a lucra » (repetat de trei ori) sugerează scurgerea unui timp oarecare — nedefinit — de la momentul începerii lucrării, iar gradarea în constatarea « şî zîdi̯u nu le̯-o stat », apoi « şî zîdi̯u tot o căzut şî nu le̯-o stat », subliniază puternic insuccesul.

---

[24] Idem, p. 2. Asupra problemei mai revenim în cadrul articolului de faţă.

[25] Vezi de pildă fişa text (şi documentul sonor) al versiunii 2.

[26] Vezi fişa citată la trimiterea 23, p. 2.

[27] Vezi fişa text mg. 2389 b. Se ştie în general că atunci cînd un informator redă în proză conţinutul unor versuri, argumentaţia faptelor devine mai solidă şi explicită, iar cadrul general este lărgit. Contaminările se realizează cu mai mare uşurinţă, neexistînd corsetul succesiunii versurilor într-o anumită ordine logică şi binecunoscută. De pildă, cu referire la balada jertfei zidirii din Ardeal, se constată în relatările în proză deasa contaminare cu varianta Alecsandri (a se confrunta i 25590 inf. Paraschiva Prăhase, 82 ani [Năsăud] p. 2) şi cu legenda biblică a turnului Babilon (i 25595 [Nepos-Năsăud] inf. Mărina Sălvan, 78 ani, culeg. G. Habenicht, 5 IV 1963).

Versiunea 1 aduce în schimb o altă precizare în privința duratei lucrului; anume, în secvența C se amintește în treacăt că « d'e douăsprădzăše ori uo to clăd'it şî tot s-o surupat; lucru nu le-o stat...» Faptul este adîncit în versiunea 10 (care de asemenea nu cunoaşte precizarea « un an»), unde se constată că de douăsprezece ori s-a clădit biserica *pînă la jumătate*. Celelalte versiuni nu cunosc acest amănunt; ţinem însă să remarcăm că atît nr. 1 cît şi nr. 10 sînt relatări în proză, cu posibilităţi de lărgire a cadrului şi de adîncire a amănuntelor mult mai mari [28]. Insuccesul muncii despre care am pomenit mai sus cu referire la versiunea nr. 1 este potenţat în altele (nr. 3, 5) prin sublinierea efortului zidarilor:

Şî orcît i or lucrat
Vai, lucrarea nu le-or stat...

Şi varianta lui Lupu Ban cunoaşte această « secvenţă». Ea este însă precedată de cîteva versuri introductive, fără legătură de conţinut cu restul baladei şi comune multor variante (« loc comun»):

Pe marginea Dunării...

Se specifică apoi obiectul muncii zidarilor (care aici sînt în număr de 20): un pod.

De prezentarea situaţiei din secvenţa A se leagă nemijlocit nedumerirea lucrătorilor **(secvenţa B)**. Aceştia se întreabă asupra cauzei surpării continue a zidului (versiunile 1, 2). Oprindu-se din lucru şi sfătuindu-se, zidarii caută împreună ieşirea din impas. În versiunea 1 se cere divinităţii sugerarea unei rezolvări.

Toată acţiunea ce urmează este determinată de acest sfat al zidarilor; scopul sfatului este găsirea mijlocului pentru ducerea la bun sfîrşit a lucrării. Credem că sub acest unghi trebuie privită semnificaţia acestei secvenţe.

Figura centrală a baladei — « paleru» [29] (el nu are un nume în versiunile Ileanei Poleac) — se detaşează pentru prima oară de ceilalţi zidari în cadrul acestei secvenţe: el este cel ce pune întrebarea: « Domńe, oare cum să făšem? Če, domńe, sfat ńe dai, ca să put'em să ńe steie lucrarea asta?...» (versiunea 1; idem nr. 7).

Secvenţa B nu se găseşte decît în versiunile 1 şi 2 (6, 7). În varianta lui Lupu Ban, ea stă în mod mult mai categoric sub semnul meşterului mare, ceilalţi zidari — colectivul — trecînd pe planul doi (Meşterul cel mare are numele de Petrea — în alte variante Siminic [30] — iar soţia lui este denumită Maria). Mijlocul de remediere este căutat aici prin vis.

Secvenţa C cuprinde hotărîrea şi jurămîntul celor 12 meşteri de a zidi pe nevasta care va sosi prima. Pe cînd în versiunile nr. 1, 2 (6, 7), această secvenţă pare o concluzie logică a celei precedente (nedumerirea şi căutarea unei soluţii), în celelalte versiuni trecerea la secvenţa C se face nemijlocit de la A, B apărînd doar ca o verigă cu funcţie de legătură şi fără importanţă prea mare. Căci soluţia « jertfa zidirii» poate fi foarte bine legată nu numai de nedumerirea meşterilor

[28] Vezi trimiterea precedentă.
[29] « Paler — un fel de inžineriu pentru curţi, cum ar fi: ieu să iau lucrarea şi bag oameni la lucru...» (fişa text mg. 2389 b); este vorba deci de un fel de antreprenor.
[30] Vezi varianta citată la trimiterea 10.

(secvenţa B), ci şi de constatarea situaţiei: surparea continuă a zidului (secvenţa A). În această a doua situaţie, hotărîrea şi jurămîntul (secvenţa C) apar mai directe şi mai aspre. Meşterii ştiu că singurul mijloc de isprăvire a lucrării este zidirea unui cap de om şi în această privinţă nu mai există nici o nedumerire. Singurul lucru care le rămîne de clarificat nu este « ce să facă » (nr. 1), ci

Şî ii, vai, s-o žud'ecat
Cum în zîd' pe šińe puńe... (nr. 4).

Superstiţia însăşi nu este explicată mai îndeaproape, ea considerîndu-se cunoscută. Singurul element explicativ este adus în versurile:

In zîd' noi, vai, s-o zîd'im
Ca lucrarea să ne steie... (*nr*. 2).

Fără a intra în problema răspîndirii generale a credinţei populare despre necesitatea unei jertfe umane la temelia unei clădiri, menţionăm doar că aceasta a fost larg cunoscută şi în Năsăud. A existat convingerea că la temelia oricărei lucrări mai mari trebuie să se zidească cap de om, iar la construcţii mai mici (case) trebuie să se jertfească cel puţin animale (cap de găină, pui viu, pisică; în afară de aceasta se puneau bani în cele patru colţuri, pîine şi sare). Aceste jertfe erau destinate « omului pămîntului »; în cazul în care nu se lua în consideraţie superstiţia, « omul pămîntului » îşi lua singur ceea ce i se cuvine: urma să moară cineva în casă. Aceste informaţii le deţinem de la Ileana Poleac [31]; o altă informatoare din Sîngeorz-băi — Ana Ban — specifică: « . . . mai cu samă la biseriš să făšę aşa [adică se aducea o jertfă umană]. . . am auzît d'e la bătrîni !. . . » [32]

Desigur că superstiţia s-a perimat; cel mult îi mai dau crezare cîţiva bătrîni — în special dintre cei ce în trecut n-au avut posibilitatea de a merge la şcoală. A dispărut de altfel şi baza de perpetuare a superstiţiei. În loc de orice comentariu redăm spusele Lucreţiei Trandafir din comuna Iad, care exemplifică nu numai poziţia ei în faţa superstiţiei, ci şi contrapunerea acestei atitudini cu cea a tatălui ei, deci cu cea a generaţiei bătrîne: « ...Apoi şi noi am zîd'it casa asta şî tata o zîs că n-am pus găină acolo. I-am spus: lasă-mă, tată, cu dę-ăstęa! şî iel numa: bińe, bińe! Şî dus o fos^t, o murit peste doi ai. D-astęa-s vorbe d'in bătrîni. Că šine-i să mǫră, mǫre! . . . » [33]

În lumina acestei mici digresiuni, care arată terenul pe care s-a perpetuat balada discutată, neexplicarea necesităţii jertfei (a superstiţiei deci) nu mai apare ca o omisiune, ci ca o dovadă a vechimii variantelor discutate [34].

De hotărîre este legat şi legămîntul (jurămîntul) meşterilor prin care consimt cu toţii la zidirea soţiei mai întîi venite. Jurămîntul nu are aci echivalentul păstrării tainei ca în alte variante ce conţin acest motiv; el este doar o întărire a hotărîrii. De aceea credem că în cazul particular de faţă nu se poate vorbi de un element ce a survenit ulterior în evoluţia generală a baladei [35]. Jurămîntul lipseşte doar din nr. 4 şi 5; credem că este o omisiune de moment a informatoarei.

---

[31] Vezi trimiterea 23, p. 1—2.
[32] Vezi i 25593, culeg. G. Habenicht, 4 IV 1963, p. 2.
[33] Vezi i 25594, culeg. G. Habenicht, 4 IV 1963, p. 2.
[34] I. Taloş, op. cit., 43.
[35] I. Taloş (op. cit., 44) consideră pe bună dreptate, credem, elementul « jurămînt » (în sensul păstrării tainei hotărîrii) ca fiind « un motiv relativ tîrziu ».

Hotărîrea apare în toate cazurile ca fiind colectivă. Se exceptează versiunea nr. 5, unde la întrebarea: pe cine să zidim? răspunde palerul cel mare, căruia îi aparține deci soluția:

Care mu̯ierę — a vęńi
În zîd' i̯ę s-a zîd'i...

Văzută în ansamblu, secvența C — comună tuturor celor cinci versiuni discutate — apare ca primul punct nodal în desfășurarea acțiunii.

În varianta lui Lupu Ban, soluția aparține lui Petrea. Deși elementul « jurămînt» lipsește, « trădarea » este prezentă: ortacii lui sînt cei ce o determină (prin minciună) pe Maria să plece la locul de muncă.

Secvența D care urmează este caracterizată în toate cele cinci versiuni prin utilizarea optativului: temerea palerului cel mare, că *ar putea* veni soția lui mai întîi. Palerul iese în această parte a baladei în prim plan: întreaga secvență stă—în toate versiunile — sub semnul vorbirii lui directe. Temerea lui și totodată și neputința lui de a influența mersul evenimentelor (căci de o trădare a jurămîntului nu poate fi vorba) îl împing la implorarea divinității de a-l feri de nenorocire. Într-un mod sugestiv este subliniată frica lui prin insistența asupra unor cuvinte și prin repetarea amplificată a propozițiunii:

« Dǫmńe, dǫmńe, dă dǫmńe ševa în cale;
dǫmńe, dă-i̯ dǫmńe ševa, ca să nu vie fomei̯a mę!» (nr. 1).

Piedicile pe care le preconizează palerul sînt:

a) spin în cale: nr. 2;
b) lup în cale: nr. 3, 4, 5;
c) să-și rupă un picior: nr. 3, 4, 5;
d) nedefinit (« ceva în cale»): nr. 1.

Deci în trei versiuni (nr. 3, 4, 5) găsim ca piedici lupul și ruperea piciorului, într-una spinul (nr. 2) și în alta generic « ceva în cale» (nr. 1). De notat că în toate cazurile argumentația « ca să nu vie așa tare» este prezentă într-o formă sau alta.

Conținutul uman al secvenței este accentuat prin amintirea în două versiuni (nr. 4, 5) a celor doi copii care ar rămîne fără mamă. Ileana Poleac este singura informatoare care — după cîte știm — vorbește de doi copii. Acest număr nu este justificat de necesități poetice și ni se pare pur și simplu un capriciu de moment. De altfel la versiunile 1—2 (culese în 1962) nu este atacată această problemă; totuși, informatoarea știa de existența acestei imagini în baladă. Iată ce relatează ea: « Paleru i̯era însurat de vo tri ai̯ șî avę *un* [sic!] copil...» (nr. 10).

În varianta lui Lupu Ban, drumul soției este zugrăvit activ (imperfectul indicativului); piedica preconizată este spinul, dar în alte variante apar și lupul, brujul etc. [36], prezentate gradat în cadrul aceluiași text. Rugămintea lui Petrea este împlinită, însă soția învinge toate obstacolele și ajunge la el.

Dacă în secvența D tragedia se conturează vag în jurul palerului, **secvența E** împlinește temerea acestuia. Nu mai rămîne nici urmă de îndoială că palerul este personajul principal al baladei. Faptele relatate sînt: sosirea soției și zidirea acesteia.

[36] Vezi varianta citată la trimiterea 12.

Spre deosebire de restul variantelor transilvănene cunoscute, rugămintea palerului de a pune piedeci nu este împlinită. Mai mult decît atît, în versiunea 1 sosirea soției palerului — care în baladă nu are un nume — apare ca voită de însăși divinitatea implorată.

De altfel relatarea este foarte sumară și lapidară. Doar în nr. 1 și 2 aflăm de motivul venirii soției: aducerea mîncării. Palerul refuză mîncarea, pretextînd că ar fi amară. (În varianta lui Lupu Ban lipsește atributul amar). Palerul este cuprins de deznădejde (« plînge ») și nu ia parte la zidirea soției sale (nr. 1, 2); în versiunile 3 și 4 nu se specifică dacă el ia parte la zidire, iar dintr-o singură versiune reiese că el însuși își zidește nevasta (nr. 5). În varianta lui Lupu Ban, zidirea este efectuată de meșterul mare, Petrea.

Considerăm că zidirea soției fără ca palerul să ia parte este un element de narațiune în sensul unei adaptări la concepția personală a informatoarei. Prin împlinirea jurămîntului de către ceilalți zidari, figura palerului apare mai puțin hotărîtă, doborîtă de nenorocirea ce l-a curpins; versiunile nr. 1, 2 apar din acest motiv mai puțin aspre, mai « actualizate ».

Figura soției nu este bine conturată; ea nu are personalitate. În realizarea informatoarei ea este pasivă în timpul zidirii: « . . . o băgat-o în zîd' și̯ tot o zîd'it-o, tăt o zîd'it-o, pînă șe̯-o i̯eșît [zidul] de̯asupra capului̯. . . » (nr. 1). În varianta lui Lupu Ban, figura Mariei este mai puțin ștearsă. Zidirea treptată este viu zugrăvită.

În versiunile 1 și 4 balada se termină cu constatarea zidirii soției. În nr. 2 și 5 se mai adaugă un reproș al palerului în legătură cu graba cu care i-a venit soția. În nr. 2, acest reproș are caracter de tînguire, în nr. 5 este nepersonal, rece. O tînguire — în acest caz a povestitorului — apare și în versiunea nr. 3, de astădată reluînd motivul celor doi copii rămași orfani, pe care l-am semnalat în cadrul secvenței D la nr. 4 și 5.

Varianta lui Lupu Ban se încheie prin vorbirea directă a soției în timpul zidirii. Viziunea copilului rămas orfan, crescut în mijlocul naturii, este plină de poezie.

Din punctul de vedere al mijloacelor tehnice de realizare a celor cinci versiuni avem de observat următoarele:

a) Prima versiune este în proză. Ea nu cuprinde elemente de conținut în plus față de celelalte versiuni, dar le încheagă cel mai logic și le expune cel mai explicit. Revenirile asupra unor fapte relatate nu sînt întotdeauna motivate din punct de vedere artistic (vezi de pildă secvența E).

b) Versiunile 2, 3, 4 și 5 sînt în versuri. Ele sînt toate lapidare în expunere și în parte și lacunare [37].

c) Lungimea variantelor variază între 21 (nr. 3) și 32 de versuri (nr. 2). Aceasta reprezintă doar circa a cincea (respectiv a treia) parte din numărul obișnuit de versuri al tipului transilvănean.

d) Între versuri sînt intercalate fragmente lălăite, subliniind momentele în care informatoarea caută să-și aducă aminte versul următor.

e) Tipul de vers este cel octosilabic, deci același care caracterizează variantele transilvănene în general.

[37] Vezi de pildă versiunea 2, secvența b.

Secvența	*Versiunea nr.* 1 (mg. 2389 b)	*Versiunea nr* 2 (mg. 2388 r')				*Versiunea nr.* 3 (mg. 2516c)				*Versiunea nr.* 4 (mg. 2516 d)				*Versiunea nr.* 5 (mg. 2516 e)			
		nr. vers	simbol vers	text	strofe melodice	nr. vers	simbol vers	text	strofe melodice	nr. vers	simbol vers	text	strofe melodice	nr. vers	simbol vers	text	strofe melodice
A	Zîče c-o fos doi̯spredzăše meșteri̯. S-au̯ apucat‿de̯-o lucrare. Dacă s-o apucat‿d'e̯-o lucrare, o lucrat și zîdi̯u nu l'e̯-o stat. Tot o lucrat,‿tăt o lucrat și zîdi̯u tot o căzut și nu le̯-o stat.	 1 	 1 	[Lălăit primul rînd melodic] Da s-o-nšeput‿dară lucrare [Lălăit ultimul rînd melodic] *re, măi̯*	 I	 1 5 	 2 1v 3 4 5 3 4 5	[Lălăit ultimul rînd melodic] Doi̯sprădzăše meșteri̯ mari̯:|| *măi̯* D-a-nšeput-o o clădire:|| Ș-o lucrat o^n an d'e dzîl'e Și orcît i o^r lucrat Vai̯, lucrare̯a nu le̯-o^r stat, *măi̯, măi̯* [repetă: v.3:|| v.4 v.5: stat, *măi̯*]	I II III	 1 5	 1va 6 2 3 5v	[Lălăit primele două rînduri melodice] Dar să făše̯ o clădire:|| Da clădire̯a s-o zîd'e̯ Doi̯sprădzăše meșteri̯ mari̯, *măi̯* Ș-o lucrat o^n an d'e dzîl'e:|| Și lucrare̯a nu le sta*re, măi̯*	 I II	 1 5	 1va 2 3 5v 4v	[Lălăit ultimul rînd melodic] [Lălăit primul rînd melodic] Da s-o făcut ^{u}o clădir'e Doispredzăše meșteri̯ mari̯:|| [Lălăit]*re* [Lălăit primul rînd melodic]*re, măi̯* S-o lucrat o^n an d'e zil'e:|| Și lucrare̯a nu le̯-o stat*u* Orcît ii̯, vai̯, or lucrat*u*	I II III
B	Če s-o hotărît ei̯? — Dǫmn'e, še să făšem, cît noi̯ lucrăm, lucru nostru nu n'e stă; še pǫte să h'ie asta, Dǫmn'e? Če să știm noi̯ faše, ca... noi̯ să puťem lucra lucrare̯a asta? Dară ei̯ doi̯sprădzăše če s-o stat și s-o gîn'it? — Dǫmn'e, dă-ne̯-u^n gîn^d, če să puťem să h'ie, ca să n'e putem să n'e sťe̯i̯e lucrare̯a asta? Še̯-a trebui ca să h'ie? O zîs meșteru šel mai̯ mare: — Dǫmn'e, ǫare cum să făšem? Če, Dǫmn'e, sfat n'e dai̯, ca să puťem să n'e sťe̯i̯e lucrare̯a asta?		7 5va	Dǫmn'e, Dǫmn'e, še să h'ie Că lucrare̯a nu ne stă*re*?:||	 II												
C	S-o dat ș-o jurat toț doi̯spredzăše, că: — care mui̯ere ne̯-a vin'i, p-e̯še̯i̯a s-o zîd'im. Dacă a vin'i a ta, o dacă a vin'i a ta, acar' deferent care̯-a vin'i, care̯-a vin'i mai̯ întîi̯, ače̯i̯a s-o zîd'im. O žurat tăț doi̯sprădzăše că še să facă. Adică doi̯sprădzăš, d'e dou̯ăsprădzăše ori̯ ^{u}o to clăd'it și tot s-o surupat; lucru nu le̯-o stat.	 5 10	8 9(5vb) 10 11 12 13 9	Dară ii̯ s-o hotărît*u*:|| Ca lucrare̯a să ne stăi̯e *n* Dară ii̯ s-o *m* vorovit*u* *Și* Laolaltă-o, vai̯, žurat*u* Care mui̯ere̯-a vin'i*re* In zîd' noi̯, vai̯, s-o zîd'im*u* Ca lucrare̯a să ne sťe̯i̯e:||	 III IV V	 10 	10v 11v 9v 12 13v 13va	Dară e̯i̯ še s-o grăi*re*:|| *măi̯, măi̯* Ș-o făcut-o^n legămînt Dară lucrare̯a le̯-a sta*re, măi̯*, Care̯ mui̯ere̯-a vin'i*re*:|| În zîd', vai̯, n'e u̯-om zîd'i*re* Vai̯, în zîd', vai̯, u̯-om zîd'i*re, măi̯*	 IV V	 10 	2 8v 10va 14 12va 13vb 	Doi̯spredzăše meșteri̯ mari̯ D-au̯ făcut o hotărîr'e Și ii̯, vai̯, s-o žud'ecat Cum în zîd' pe šin'e pun'e *măi̯* Mui̯ere̯a care̯-a ve̯n'i:|| *măi̯* Noi̯ în zîd', vai̯ u̯-om zîd'i*re, măi̯* [Lălăit] *re, măi̯*	 III IV	 10 	8 10va 9va 14v 15 12 13vc 	(n_2) Dară ei̯ s-o hotărît(u)$_1$:|| *măi̯, măi̯* Și ii̯, vai̯, s-o žud'ecat Că lucrare̯a še să facă, *măi̯* Și în zîd' noi̯ pă šine̯-om pun'e:|| Dar paleru̯-așa o zîs:|| *măi̯, măi̯* Care mui̯ere̯-a ven'i:|| *măi̯, măi̯* În zîd', (vai̯$_1$), i̯e̯ s-a zîd'i (mă$_1$):|| *măi̯, măi̯*	 IV V VI
D	Nǫ, če̯-o zîs paleri̯u šel mai̯ mare? — Dǫmn'e, Dǫmn'e, dă Dǫmn'e ševa în cale; Dǫmn'e, dă-i̯ Dǫmn'e ševa, ca să nu vie fomei̯a me̯!	 15 	15a 15b 16 17 18 19 20 21 22(13vd)	(n_1) Dar paleru šel mai̯ mar'e:|| I̯el d'in gur-o cuvîntat*u*: Vie car'e n'e̯-a vin'i*re* Num-a me̯, vai̯, să nu vie:|| Dǫmn'e, dă-i̯ o^n spťin în cal'e:|| Ca să nu vie așa tar'e Dă-i̯, Dǫmn'e ș-o zăbăd'eșt'e [Lălăit rîndul melodic 2] *re* C-aiše̯a să nu sosască Ca să nu mn'i̯-o, vai̯, zîde̯ască:||	 VI VII VIII IX 	 15	15av 23 24 21v	Dară paleri̯u šel mare:|| *măi̯, măi̯* Dă-i̯, Dǫmn'e̯$_{(2)}$ — un lup în cărare:|| Or să-ș rumpă o^m ptišor Ca la min'e să nu-m vie, *măi̯*	 VI	 15 20 	23v 20v 21va 23 20v 21va 24v 25(21vb) 13v 26 	Dǫamn'e, dă-i̯ o^n lup în cale:|| *măi̯ măi̯*, Să ste̯i̯e, să zăbăde̯ască La min'e să nu sosască, *măi̯, măi̯* Dă-i̯, Dǫmn'e̯-on lup în cărare:|| *măi̯, măi̯* Să sťe̯i̯e, să zăbăd'e̯ască La min'e să nu sosască, *măi̯, măi̯* Dǫmn'e, rumpe-i̯ o^n ptiši̯or*u*:|| *măi̯ ,măi̯* Că la min'e dac-a ve̯n'i, In zîd', vai̯, o-om zîd'i, *măi̯* Doi̯ copi, (vai̯)$_1$, mn'i̯-a rămîn'e:|| *măi̯, măi̯* [Lălăit două rînduri melodice]	 V VI VII VIII	 15 	15a 23 20v 21va 24va 21vb 26v	Dar paleri̯u šel mai̯ mare:|| Dă-i̯, Dǫmn'e̯-un lup în cărare:|| *măi̯* Să ste̯i̯e, să zăbăde̯ască:|| La min'e să nu sosască Să-i̯ rumpă Dumn'edzău̯, vai̯, um pt'išor*u* *măi̯* Ca pa i̯e̯ să (vai̯)$_2$ nu-m vie:|| *măi̯* *Că* Doi̯ băi̯eț, vai̯, i rămîn'e:||	 VII VIII IX
E	I̯e̯-to ďila Dumn'edzău̯ — če-ǫ făcut? — O dus la dou̯ă surat'e mîncare̯a d-aiši̯ să margă la bărbatu-so. I̯e̯ s-o pădzît și mîncare̯a o gătat-o și la bărbat o plecat. Dac-o plecat la bărbat: — Nǫ — dzîše-hai̯, bărbat'e, să mîncăm! Iče: — Lasă la amarului̯ mîncare, să nu mănînše nime astă mîncare cum trebe s-o mănînc i̯cu̯! — D-apăi̯ še-i̯, dragă? — D-apăi̯ nu-i̯ nimn'ic. Fără-žîse-mn'i̯-am ars sufletu și asta mîncare-i̯ amară! Atunše̯a, în vorba-aše̯i̯a, zîdari o prins-o ș-o băgat-o -n zîd'. Dînși o prins a zîd'i! I̯el n-o putut să dzîcă n'emn'ica, o prins a plînže. Mai̯ depart'e o băgat-o-n zîd' și tot o zîd'it-o, tăt o zîd'it-o pînă še o i̯eșit de̯asupra capului̯. Ș-o băgat-o în zîd' și̯-o cumpletat cum s-o žurat meșteri. Cum și̯-o băgat acolo și o žurat ca cum că... și̯-o plinit če̯i̯e̯ če s-o žurat doi̯sprădzăše meșteri̯. I̯e̯ s-o grăbit mai̯ tare și i̯e̯ o vin'it și pă i̯e̯ o prins-o și pă i̯e̯ o zîd'it-o. O luat mîncare̯a, că num-atîta o pucat a zîče bărbatu ii̯: — Las-o, asta mîncare nu mănînše nime, că-i̯ amară! Cîn' o dzîs că-i̯ amară, o și prins-o šei̯alal[ț] zîdari̯ ș-o și băgat-o-n zîd'. Ș-atîta-i̯; așa-i̯?	20 25 30 	27(19v) 28 29(21vc) 30 31 32 33 34 35(22v) 36 37(27c) 38 36v	Dară i̯e̯ tare s-o grăbd'it*u* *Și* La soțîi̯e o pornit*u*:|| Și̯ -acolo cîn o sosît*u* *Dar* Bună dzîu̯a paler' mare Hai̯, că-i̯ gata, la mîncar'e Da soțîi̯e, soțîi̯ǫră Vai̯, amar d'i i̯e̯ mîncar'e:|| Dară i̯el să, vai̯, plînže*le* (Că$_1$) Zîdari-n zîd' o băga*re*:|| Și pă dînsa ^{u}o zîd'*ele*:|| Dǫmn'e, graba če ai̯ dat*u* De̯-așa i̯ut'e i̯-o plecat*u* Și-n zîd' pe dîns-o băgat-o.	X XI XII XIII XIV XV XVI	 20 	27v 29v 29va 36va 26va 36vb 	Dară i̯e̯ s-ǫ mai̯ pădzî*re* Și la bărba^t o sosî*re, măi̯, măi̯* Și la bărbat o sosît Și în zîd', vai̯, o zîd'it, *măi̯* Doi̯ copi, vai̯, o rămas În zîdi̯u, vai̯, o băgat, *măi̯, măi̯* [Lălăit ultimele două rînduri melodice]	 VII VIII		29vb 36va	La bărbat‿dar mn'i̯-o sosît:|| (*vai̯*)$_2$ *măi̯, măi̯* Și în zîd', vai̯, mn'i̯-o zîd'it:|| *măi̯, măi̯*	 IX	20 25 	27va 29vc 36va 15a 39 29vd 36vb	Da i̯a mai̯ tare ven'e̯ La soțîi̯e o sosît, *măi̯* (*Apăi̯*)$_1$ Și-n zîd', vai̯, u-ǫ zîd'it-o:|| [Lălăit două rînduri melodice] *re, măi̯* Dar paleri̯u šel mai̯ mare: N-ai̯ avut niš o răbdare Pînă la min'e̯-ai̯ vin'it Vai̯, și-n zîd' că te̯-am zîd'it, *măi̯, măi̯*	 X XI XII

f) Alături de versul de 8 silabe găsim pe cel de 7 silabe și de 7 silabe + 1 silabă de completare. Ca un caz particular exemplificăm un vers de 6 silabe + 2 silabe de completare:

In zîd' ię s-a zîd'i, măi, măi...
(nr. 5, v. 12 — la repetare).

In unele cazuri avem și versuri de 9 silabe:

Și în zîd' noi pă šinę — om puńe...
(nr. 5, v. 9).

Din cerințele melodiei, silabele de completare se pot succede mai multe la un loc, trecînd de funcția împlinirii numărului de 8 silabe. Astfel putem avea scheme ca:

7 + 2: *Și în zîd', vai, mńi-o zîd'it*, măi, măi, (nr. 4, v. 23)
8 + 2: *Dară paleriu šel mare*, măi, măi (nr. 3, v. 12)
7 + 1 + 2: *Dară ęi še s-o grăi*re, măi, măi (nr. 3, v. 6)

g) Silabele de completare utilizate sînt următoarele: măi (mă) re, le ,u, vai. (Remarcăm că *re* este silabă de completare și în nici un caz formă de limbă, resp. infinitiv lung).

h) Exclamația «vai», care revine deseori în cursul versiunilor 2, 3, 4, 5, nu are întotdeauna aceeași funcție. Uneori ea apare ca o silabă de completare în sensul celor arătate la punctul g, alteori însă face parte integrantă din vers, fiind ori la începutul, ori la mijlocul acestuia:

(*Vai, lucrarea nu lę-or stat*, măi, măi (nr. 3, v. 5)

[schema: 7 (1 + 6) + 2]

(*Noi în zîd', vai, u-om zîd'*ire (nr. 4, v. 11)

[schema: 7 (3 + 1 + 3) + 1]

Fără discuție că această exclamație are un caracter expresiv strîns legat de tematica sumbră a baladei. Drept dovadă că este folosită fără vreo motivare determinată de legile de versificație populară. Iată un asemenea vers, ce însumează 12 silabe și care este construit după schema 6 + 1 + 3 + 2:

*Să-i rumpă dumńedzău, vai, um pt'išor*u, măi, (nr. 5, v 17).

Existența formațiunilor supranumerare față de versul popular obișnuit se datoresc și țin de procesul de improvizație; ele își găsesc oarecum un corespondent în bocetele din Țara Romînească.

i) Informatoarea nu arată vreo preocupare specială pentru rimă. Rimele sînt întotdeauna directe și cuprind doar cîte două versuri, excepțional cîte trei. Luînd ca exemplu versiunea nr. 2, constatăm că în cadrul celor 32 de versuri găsim doar două rime a cîte două versuri (v. 18—19 și 23—24), două rime a cîte trei versuri (v. 20—21—22 și 30—31—32) și o asonanță de două versuri (v. 15—16).

j) Anacruzele nu sînt numeroase; majoritatea lor sînt conjuncții care leagă versul, în fața căruia stau, de cel anterior; ele fac deci parte din context și pot fi

detectate ca anacruze — în condiţiile unui text improvizat cu versuri inegale ca lungime şi fără obligativitatea concordanţei accentului metric cu cel tonic pe ultima silabă impară [38] — doar pe baza muzicii, respectiv al locului ce-l ocupă în raport cu rîndul melodic. Iată cîteva exemple:

n *Dară ii s-o* m *vorovit*u
Şi *Laolaltă-o, vai, žurat*u (nr. 2, *v.* 6—7)

sau:

*Dară iel să, vai, plînže*le
Că *Zîdari-n zîd' o băga*re (*nr.* 2, *v.* 27—28) [39].

Acest fapt imprimă versurilor un caracter de naraţiune neversificată, subliniind stilul improvizatoric al pieselor în cauză.

k) Acţiunea este narată la trecut (perfectul compus), în majoritatea cazurilor la persoana a treia, după caz plural sau singular:

« *Dară ei s-o hotărît*u
Şi ii, vai, s-o žud'ecat...» (nr. 5).

Alt exemplu (pers. 3-a singular):

« *Dar paleru šel mai mare*
*Iel d'in gur-o cuvîntat*u...» (*nr.* 2).

Vorbirea directă este însă la persoana întîia (plural şi singular), folosindu-se, după caz, moduri şi timpuri diverse (indicativ prezent, subjonctiv, viitor I etc.)

Un caz aparte îl formează versiunea fragmentară nr. 9, în care însăşi naraţiunea este efectuată la persoana I-a plural:

Dară noi, vai, meşteri mari, măi
*Noi ne-am hotărît aşa*le...

l) Comparînd din punct de vedere tehnic versiunile între ele, constatăm că, caracterul improvizatoric nu poate fi dedus doar din lungimea diferită a versiunilor aceleiaşi informatoare, din structura diversă, neunitară a versurilor şi din sărăcia de rime, ci se exteriorizează cel mai limpede din modul diferit de aşezare a versurilor în cadrul a mai multor versiuni diferite. Pentru a reda cît mai plastic acest

---

[38] Fenomenul nu este prea frecvent nici în cele cinci versiuni analizate, totuşi nu poate fi trecut cu vederea. De pildă la nr. 4, versul 19 este octosilabic cu accentul metric ultim pe silaba 7, dar accentul tonic al ultimului cuvînt cade pe silaba 8:

« *Că la miñe dac-a veñi...*»

[39] În legătură cu interjecţia « vai» vezi cele expuse mai sus. De notat că în ambele exemple, ea stă la mijlocul versurilor respective, fiind silaba de început a emistihului secund. Dacă în nici un caz nu se poate pune semnul de egalitate între această interjecţie şi « m»-ul anacruzic din mijlocul primului vers al exemplului întîi (care nu face parte organică din vers, stînd *între* emistihuri), o anumită asemănare trebuie totuşi remarcată. Atragem atenţia că fenomenul intercalării între cele două emistihuri a unei anacruze «fiziologice» este frecvent mai ales în piesele rubato de largă respiraţie din Năsăud.

fenomen, am atribuit fiecărui vers aparte un simbol numeric; redăm mai jos succesiunea din numerele 2, 3, 4, 5:

	Secvența A	Secvența B	Secvența C
2)	1	7 5va	8 9 10 11 12 13 9
3)	2 lv ‖ : 3 4 5 : ‖		10v 11v 9v 12 13v 13va
4)	1va 6 2 3 5v		2 8v 10va 14 12va 13vb
5)	1va 2 3 5v 4v		8 10va 9va 14v 15 12 13vc

	Secvența D.
2)	15a 15b 16 17 18 19 20 21 22
3)	15av 23 24 21v
4)	23v 20v 21va 23 20v 21va 24v 25 13v 26
5)	15a 23 20v 21va 24va 21vb 26v

	Secvența E
2)	27 28 29 30 31 32 33 34 35 36 37 38 36v
3)	27v 29v 29va 36va 26va 36vb
4)	29vb 36va
5)	27va 29vc 36va 15a 39 29vd 36vb

Credem de prisos și neconcludentă pentru problema cercetată evaluarea statistică a frecvenței fiecărui vers în parte. În schimb sesizăm cititorului faptul că în general informatoarea operează în cadrul fiecărei secvențe cu aceleași versuri (variate), pe care le dispune în celelalte versiuni într-o succesiune diferită (sau parțial diferită), după inspirația ei momentană și în raport de cum i-au rămas în memorie.

Am însemnat varierea printr-un « v » adăugat simbolului cifric respectiv [40]; în acest fel se poate urmări în tabelul de mai sus fiecare vers cu conținut identic (sau aproape identic) în realizări diferite.

m). Cele cinci versiuni ale Ileanei Poleac au versuri comune și cu varianta lui Lupu Ban. Acestea sînt: 5v (vers 9), 15av (vers 10), 15bv (vers 12), 12v (vers 28), 29 v (vers 29), 13 v (vers 30), 28 v (vers 53), 18 v (vers 59), 36 v (vers 89); versului 50 îi corespunde un fragment din versiunea 1 în proză (secvența E).

În afara identității desfășurării generale a acțiunii și a succesiunii episoadelor, acest fapt constituie un argument puternic în sprijinul afirmației că Ileana Poleac a cunoscut nu numai narațiunea baladei (în proză) despre jertfa zidirii, ci însăși balada de tip ardelean.

Înainte însă de a trece la tragerea unor concluzii în acest sens, găsim necesară expunerea a cîtorva elemente de analiză muzicală.

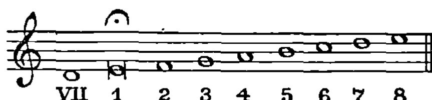
Informatoarea cîntă cele cinci versiuni pe două melodii diferite:

Melodia publicată la sfîrșitul lucrării de față și notată cu I, a fost cea pe care au fost realizate versiunile culese în 1962 (respectiv 2, 6,9).

În 1963 informatoarea a cîntat toate versiunile (respectiv 3, 4, 5, 7, 8) pe melodia publicată sub nr. II.

Ambele melodii sînt de cîntec propriu-zis, răspunzînd funcției pe care o are balada în zonă. În această privință, versiunile Ileanei Poleac se integrează perfect în ansamblul celorlalte variante din partea locului.

Melodia nr. I este de circulație ardeleană. Din Năsăud este cunoscută printr-o variantă publicată în « 132 cîntece și jocuri din Năsăud » [41].

Ea utilizează scara frigicului medieval:

cu un ambitus de la VII-8 (nonă mare). Luîndu-se în considerație finala reală, se constată registrul vocal mediu în care este executată piesa (e^1— fis^2). Mersul melodic

[40] Pentru a deosebi între ele versurile ce poartă același simbol, li s-au adăugat cîte o literă de pildă:
versul 20, versiunea 2: « Dară i̯ę tare s-o grăbd'itu » (simbol: 27)
versul 16, versiunea 3: « Dară i̯ę s-o mai pădzîre » (simbol: 27 v)
versul 20, versiunea 5: « Da i̯a mai̯ tare vęńę » (simbol: 27 va)
versul cu simbolul 15: « Dar paleru̯-așa o zîs » (versul 10, versiunea 5)
contrage ideea a altor două versuri (versurile 11,12, versiunea 2), care din acest motiv poartă cu el același simbol, însă cu specificația « a » și « b »: « Dar paleru šel mai̯ mare (simbol 15 a)
I̯el d'in gur-o cuvîntatu, » (simbol 15 b)
Sistemul a fost utilizat și pentru redarea schemei formei muzicale la analizarea melodiei nr. II.

[41] C. Zamfir, V. Dosios, E. Moldoveanu-Nestor: lucr. cit., 126, nr. 69: « Maică nu mă legăna » (com. Leșu, inf. Maria Precup).

este sinuos: se succed salturi caracteristice (cvintă perfectă ascendentă, sextă mică ascendentă) cu intervale de secundă (mică și mare) descendente. Tendința generală a melodiei este coborîtoare. În primul rînd melodic se insistă asupra unei formule ce reprezintă un avînt de la 1 la 4 (prin atingerea lui 5):

Avîntul este gradat apoi în rîndul melodic următor prin trecerea nemijlocită la 7. Rîndul melodic secund are o tendință total descendentă (7—1), care prin aceasta contrastează și totodată întregește armonios primul rînd. Al treilea rînd melodic are caracter concluziv și înmănunchează o sinteză a ambelor rînduri premergătoare. În acest fel, varianta apare bine închegată și artisticește realizată.

Ornamentica este redusă (apogiaturi), iar variațiile de la o strofă melodică la alta nu afectează schema generală a piesei.

Scheletul ritmic al piesei este următorul:

Motivele ritmice se grupează deci astfel: a | a ‖ b | bv ‖ av | bv ‖

Această schemă corespunde în general și formei muzicale a piesei. O notăm în felul următor: $_1A_4 \| \; _7B_{VII} \| \; _1C_1 \|$

Motivele (corespunzătoare unui emistih) se evidențiează însă clar. Iată o reprezentare analitică amănunțită a formei piesei:

$_1A_4$	$_1a_4$	$_1a_4$
$_7B_{VII}$	$_7b_4$	$_3bscv/_5VII$
$_1C_1$	$_1av_4$	$_3bscv/_5c_1$

Stroficitatea melodiei nu este încălcată [42].

Execuția este largă, tînguitoare. Melodia a fost bine aleasă pentru a purta textul baladei despre jertfa zidirii.

În cazurile unor versuri supranumerare, informatoarea a grupat silabele în cadrul rîndului melodic astfel, încît accentul metric să coincidă cu accentul tonic al ultimului cuvînt. De pildă în prima strofă melodică, rîndul melodic secund poartă un vers de nouă silabe:

Da s-o-n - še-put da - ră lu - cra - re

— ◡ | — ◡ ◡ ‖ — ◡ | — ◡ ‖

[42] Lipsa rîndului melodic 3, din strofa melodică XV, este o simplă omisiune.

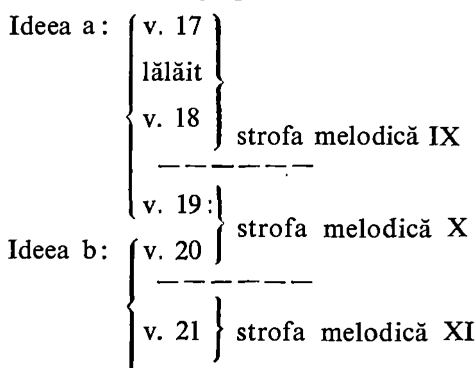
În mod excepţional — şi pentru a răspunde acestui imperativ al coincidenţei accentelor tonic şi metric al ultimului cuvînt — informatoarea utilizează în atari cazuri picioare metrice ternare.

Atît din motivul aducerii aminte a versului următor cît şi pentru sublinierea unor idei, informatoarea repetă unele versuri sau intercalează între ele un rînd lălăit.

Organizarea versurilor în strofe melodice nu urmăreşte o ordine precisă. Găsim următoarele variante în acest sens:

v. a-a-b (cinci strofe melodice)
v. a-b-b (şase strofe melodice)
v. a-b-c (patru strofe melodice)
v. a-a (excepţie; o strofă melodică).

Aceste modalităţi diferite de organizare a versurilor în strofe melodice nu evidenţiază nicidecum în decursul execuţiei fragmente de text închegate ca sens. Pentru a exemplifica afirmaţia noastră: versurile 17, 18, 19 formează o idee, versurile 20—21 la fel; aceste versuri sînt grupate în strofe melodice diferite în felul următor:

Modul de repartizare a versurilor pe strofe melodice se datoreşte bunului plac al informatoarei. Melodia este tratată pe un plan cu totul secundar, primatul textului fiind evident.

Melodia nr. II este o variantă a cunoscutei piese « Împărate, împărate », de asemenea publicată în antologia « 132 cîntece şi jocuri din Năsăud » [43]. Melodia i-a fost sugerată de culegător: informatoarea a căutat în zadar să-şi aducă aminte de « horea » pe care s-a cîntat această baladă. « Are melodia iei [anume] ! », declară ea [44]. Amintindu-i melodia « Împărate, împărate » — cu care s-a mai înregistrat în localitate balada [45] — o recunoaşte şi o acceptă imediat [46].

Se poate într-adevăr să fi existat vreo aderenţă mai mare între textul baladei despre jertfa zidirii şi melodia aceasta. Argumentele ce vorbesc în sprijinul acestei supoziţii sînt:

a) existenţa în zonă a textului pe această melodie la o altă informatoare;

[43] C. Zamfir, V. Dosios, E. Moldoveanu-Nestor: lucr. cit., 127 nr. 71 (com. Leşu, inf. Reghina Tăpălagă). De asemenea şi « Meşterul Manole », inf. Ana Ban din Sîngeorz (vezi trimiterea 12) este o variantă melodică a acestei piese.

[44] Vezi fişa citată la trimiterea 23, p. 1.

[45] Vezi varianta citată la trimiterea nr. 12; vezi observaţia de la trimiterea nr. 18.

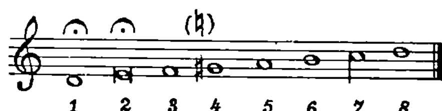
[46] Vezi fişa citată la trimiterea 23, p. 1.

b) recunoaşterea de către informatoare că aceasta e melodia «anume» a baladei;

c) vechimea evident mai mare a melodiei faţă de celelalte pe care circulă textul [47];

d) argumente de structură muzicală.

Melodia utilizează următoarea scară:

Funcţiunile modale nu sînt evidenţiate în mod neîndoielnic; totuşi, credem că interpretarea cea mai apropiată de realitate este recunoaşterea unui mod doric medieval, construit pe d^1, cu treapta a patra alterată suitor (şi uneori readusă la g^1); cadenţarea finală se realizează astfel pe treapta a doua.

Melodia utilizează un ambitus de o octavă. Treptele 7—8 fiind însă atinse doar de două ori în decursul celor 8 strofe melodice, se poate afirma că ambitusul de facto este hexacordul d^1—h^1. Raportat la înălţimea reală a execuţiei: fis^1—dis^2, registrul este mediu.

Atît acest ambitus cît şi scara doricului medieval cu treapta a patra fluctuantă corespund tipului de doină din partea locului şi apropie melodia discutată (care este de cîntec propriu-zis) de acest gen.

Profilul melodiei este mixt — ascendent şi descendent — nota predominantă fiind descendenţa. De asemenea predomină mersul melodic treptat, salturile intervenind mai sporadic.

Legat şi de posibilităţile informatoarei, piesa este doar sărac ornamentată. Stilul parlando imprimă ritmului un caracter liber. Legat şi de acesta, se reliefează foarte clar tendinţa unui recitativ care apropie şi mai mult piesa de tipul de doină şi poate şi de tipul recitativului epic amintit la începutul articolului.

Găsim astfel atît recitativul recto-tono(pe treptele 3, 4, 5):

recitativul melodic prin alternarea a două trepte alăturate (6—5, 4—3):

cît şi recitativul melodic amplu:

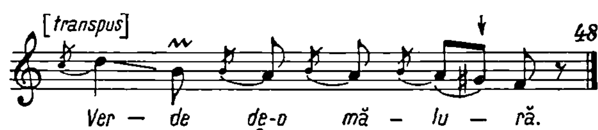

Atragem atenţia asupra puterii expresive, strîns legată de text, a ultimei formule melodice exemplificate.

Existenţa acestor elemente de recitativ este unul din argumentele care vorbesc de o legătură mai strînsă înainte vreme a acestei melodii cu textul baladei despre jertfa

[47] Unele melodii sînt evident mult mai recente. A se compara melodiile din lucrarea citată a lui I. Taloş (Nepos, Năsăud-oraş).

zidirii (sau cu texte epice în general). În plus, chiar dacă stilul de recitativ a fost aplicat ulterior acestei melodii, legătura lui cu un text de baladă poate sprijini întrucîtva presupunerea existenței în trecut a recitativului epic în Transilvania.

Am dori să atragem atenția asupra aderențelor incontestabile în ceea ce privește stilul piesei discutate și cel al melodiilor baladelor din cîmpia Dunării. Mai mult chiar, uneori se pot stabili — cu anumite rezerve desigur — și unele paralele melodice, cum ar fi cea de mai jos din balada « Iovan Iorgovan », raportată la ultimul fragment muzical exemplificat:

Prezentarea sinoptică a melodiei dezvăluie la prima vedere caracterul cvasi liber al ei. Partea supusă modificărilor este cea mediană; începutul și sfîrșitul rămîn — desigur cu excepția unor variații melodice mărunte, ce nu afectează forma — stabile. Iată schema formei piesei [49]:

I.								$_3Eva_2$
II.	$_6Avc_5$	$_8Bva_1$	$_4Bv_1$	$_1C_3$				$_4Ev_2$
III.	$_6A_4$	$_2B_1$	$_4Bv_1$	$_1C_3$	$_4D_3$			$_3E_2$
IV.	$_6Ava_{5-3}$	$_3Bvb_1$		$_1C_3$				$_4Evb_2$
V.	$_6Avb_{5-3}$		$_4Bvc_1$			$_3F_5$		$_6Evc_2$
VI.	$_6Avb_{5-3}$	$_3Bvc_2$	$_4Bv_1$	$_1C_3$			$_5G_2$	$_4Evd_2$
VII.	$_6Avc_{5-3}$	$_3B_1$		$_1C_3$	$_5Dv_{3-2}$			$_3E_2$
VIII.	$_8Avc4_{4-2}$	$_3B_1$		$_1Cv_{3-5}$				$_6Evc_2$

Principiile în legătură cu organizarea versurilor în strofe melodice, expuse la analiza melodiei precedente, rămîn valabile, așa încît nu mai insistăm. Amintim doar schemele de organizare întîlnite:

[48] mg. 25 a, Desa-Calafat-Oltenia, inf. Mihai Constantin. Publicată în « Vechi cîntece de viteji », lucr. cit., 34—44. (Vezi rîndul melodic A, p. 34).

[49] Vezi remarca asupra sistemului de la trimiterea 40.

MELODIA 1 *baladă-cîntec:* [*Meşterul Manole*]

mg. 2388 r'
culeg.: Radu Niculescu
26 sept. 1962
tr.: G. Habenicht

Singeorz-băi, rn. Năsăud, reg. Cluj
inf.: Ileana Poleac, 69 a

Rubato ♩ = cca. 52

x) II 1) 2) 3) 4) 5) 6)
Dom - ńe, dom - ńe. şe să ti - e

7) 8) 9) 10)
Că — lu - cra - rea nu — ńe stă - re

11) 12) 13) 14) 15) 16)
Că lu - cra - rea nu ńe stă - re

Variaţii

I 3) 8) 12) 14)
lai Da s-o-n-şe-put da - ră lu - cra - re lai lai la lai lai la re măi

III 2) 6) 9) 10) 16)
Da - ră i s-o ho - tă -

IV 1) 5) 6) 7)
m vi - tu — Că la

V 6) ca III. 9) ca III; 12) 15)
lu - ste - ie

VI 1) ca IV; 3) ca I; 6) ca III; 8) Da pa - le - 12) ca V; 15) ta - tu

VII 3) ca I; 4) a vi- 6) ca III; 16) ca III;

VIII 2) Dom- 3) ca I; 6) ca III; 9) sptîn în ca- 12) ca V; 13) nu vi - e 15) ca V;

IX 2) Dă-i, Dom- 3) ca I; 6) ca III; 9) ca III; 16) ca III;

X 2) ca IX; 3) ca I; 4) vai, zî- 6) ca III; 8) C-a să 9) ca VIII; 11) 15) Da - ră ie ta - re dî - tu

XI 1) ca IV; 3) ca I; 6) ca III; 8) ca VI; 9) u o por- 10) ca III; 12) -co- 15) ca X; 16) ca III;

XII 1) Dar Bu - nă zîu - a 4) ca X; 6) ca III; 8) ca VI; 9) La mîn- 10) ca III; 11) n 12) ca XI; 13)

XIII 3) ca I; 4) ca IX; 6) ca III; 8) ca VI; 10) ca III; 16) ca XII;

XIV 2) ca IX; 3) ca I; 4) ca IX; 7) 9) 11) că o bă - zî - da -

XV 2) ca IX, 3) ca I; 4) ca IX; 9) ca XIV; 10) 11) Lipseşte complet rîndul melodic ultim (3)

XVI 2) ca IX; 3) ca I; 4) ca IX; 6) ca III; 8) ca VI; 9) i-o ple- 12) ca V; 13) pe dîn - sa 14) u-o bă -

F.R.:

x) Drept strofă melodică-etalon am ales a doua, prima fiind mai deosebită faţă de toate celelalte.

MELODIA II *baladă-cîntec:* [*Meșterul Manole*]

mg. 2516 c
culeg.: G. Habenicht
4 apr. 1963
tr.: G. Habenicht

Sîngeorz-băi, rn. Năsăud, reg. Cluj
inf.: Ileana Poleac, 70 a

I — A le lai lai lai lai lai lai lai

II — Doi-spre-dză-še mes-teri mari Doi-spre-dză-še mes-teri mari, măi D-a-n-še-put-o uo clă-di-re. D-a-n-še-put-o uo clă-di-re — Ș-o lu-crat on an de zî-le

Rubato ♩= cca 84

III x) gis! — Și or-cît ii or lu-crat Vai, lu-cra-rea nu le-o stat, măi, măi Ș-o lu-crat on an de dzî-le Ș-o lu-crat on an de dzî-le Și or-cît i or lu-crat — Vai, lu-cra-rea nu le-o stat, măi

IV — Da-ră ei še s-o gră-i-re Da-ră ei še s-o gră-i-re măi, măi — Ș-o fă-cut on le-gă-mînt — Do-ră lu-cra-rea le-o sta-re măi

V — Ca-re mu-ie-re-a vi-ni-re — Ca-re mu-ie-re-a vi-ni-re — În zîd', vai, ne u-om zî-di-re — Vai, în zîd', vai, u-om zî-di-re, măi

VI — Da-ră pa-le-ru šel ma-re Da-ră pa-le-ru šel ma-re, măi, măi Dă-i, dom-ne, un lup în că-ra-re Dă-i, dom-ne-un lup în că-ra-re — or să-ș rum-pă om pti-šor Ca la mi-ne să nu-m vi-e, măi

VII — Da-ră ie s-o mai pă-dzî-re Și la băr-bat o so-sî-re, măi, măi — Și la băr-bat uo so-sît — Și în zîd', vai, uo zî-dit, măi

VIII — Doi co-pi, vai, o ră-mas Și-n zî-diu, vai, u-o bă-gat, măi, măi — da La la la la la la lai — Lai, lai lai lai lai lai lai

x) Toate variațiile se raportează la strofa melodică III
x x) Finala reală a strofei melodice I este a¹ (Informatoarea a distonat)

v. a-a-b-c (două strofe melodice)
v. a-a-b-b-c (o strofă melodică)
v. a-b-c-d (două strofe melodice)
v. a-a-b-b-c-d (o strofă melodică)
v. a-b-c-c-d-e (o strofă melodică)
v. a (excepție; o strofă melodică).

Faptul că informatoarea începe piesa cu rîndul melodic E subliniază în plus primatul textului asupra melodiei.

Analiza efectuată a demonstrat că informatoarea a cunoscut odată nu numai narațiunea baladei, ci și o variantă de text versificată. Această variantă a avut funcție de cîntec. Ea era de tip ardelenesc și se încadra în ansamblul variantelor năsăudene.

Reconstituirea textului s-a efectuat pe de o parte pe baza elementelor păstrate în memorie: subiectul baladei, mici fragmente de versuri și melodia (?), iar pe de altă parte, improvizînd cu ajutorul arsenalului de mijloace ale creației poetice populare.

Confruntarea versiunilor Ileanei Poleac cu tipul general ardelenesc al baladei au arătat că ea nu a reținut elemente de amănunt. Informatoarea a realizat în versiunile ei doar momentele esențiale ale baladei, redîndu-le într-un mod lapidar — uneori lacunar — și apropiat de povestirea în proză. De aceea versiunile Ileanei Poleac sînt mai reduse ca proporții și artisticește mai puțin realizate.

De asemenea se poate deduce, din confruntarea celor cinci versiuni discutate cu tipul general ardelenesc, probabilitatea cunoașterii înainte vreme a unei variante relativ arhaice [50].

Contactul informatoarei cu vreuna din variantele difuzate larg prin scris (Alecsandri, G. Dem. Teodorescu) trebuie negată [51].

Reelaborarea, consecință a unui efort creator, a avut drept urmare o stabilizare aproximativă a textului [52]. Cu toate acestea, nerăspunzînd unei nevoi spirituale momentane și nefiind nici artisticește la înălțimea exigențelor, textul nu a intrat în circuitul folcloric.

ФЕНОМЕН ВОССОЗДАНИЯ ЭПИЧЕСКОГО ФОЛЬКЛОРНОГО ТЕКСТА

Баллада „О мастере Маноле" в версии песенницы из Сынджорз-бэй, Нэсэуд

Баллада о замурованной жертве исчезла из фольклорного обихода Нэсэудской зоны (северо-восток Трансильвании). Она осталась только в памяти немногих хранителей фольклора старшего возраста, которые исполняли или слышали этот текст когда-то в молодости. В ходе полевого исследования была, однако, найдена старушка, которая, запомнив сюжет и кое-какие отрывки из стихов этой баллады (и мелодии?),

[50] Cf. I. Taloș, op. cit., 43—44 (resp. prezența superstiției care a generat balada, hotărîrea meșterilor de a zidi soția întîi venită independent de vreun vis, caracterul specific al jurămîntului și absența divulgării lui, neîmplinirea obstacolelor din calea soției etc.)

[51] Vezi remarca de la trimiterea 27. Din nici una din relatările în proză (inclusiv materialul informativ auxiliar) nu reiese vreun element de contaminare cu variantele larg răspîndite prin tipar.

[52] Astfel se explică utilizarea a aceluiași material de versuri, vădit derivate ale improvizației, la interval de șapte luni (culegerile au avut loc în septembrie 1962 și în aprilie 1963).

создала сама довольно сложный вариант. Упомянутый творческий акт основан прежде всего на импровизации, что со всей очевидностью явствует из пяти вариантов текста, записанных от этой песенницы.

В начале статьи даются краткие сведения о нынешнем положении эпических текстов в Нэсэуде в смысле их функций (песня, коляда, стригэтура) и жизнеспособности (баллады все больше вытесняются произведениями лирического характера). Входя в состав эпического репертуара этой области, баллада о замурованной жертве бытовала здесь только как песня (вопль). В отличие от Центральной Трансильвании, здесь неизвестна коляда такого содержания. Автор перечисляет затем варианты, которые известны до настоящего времени в указанной зоне.

В Сынджорз-Нэсэуд от Иляны Полиак записаны варианты (пять полных и пять фрагментарных) в ходе двух обследований — в 1962 и 1963 гг. Дискуссия о содержании текста ведется систематически на основе разделения текстов на «секвенции», связанные между собой по смыслу (см. таблицу).

Для сравнения был выбран обычный трансильванский вариант (опубликованный в Фольклорном журнале № 1—2/1962 т., стр. 33—34). Раскрыв идейное содержание баллады в видении вышеуказанной песенницы, автор освещает также некоторые аспекты, связанные с самим суеверием.

Об импровизационности версии свидетельствует также и анализ технических средств создания текста. Затем следует подробный разбор двух напевов (различных) и отмечается наличие элементов, родственных стилю эпического речитатива Дунайской равнины. Автор делает вывод, что песенница воссоздала, импровизируя, текст баллады трансильванского типа и архаичной формы, который она когда-то знала. Но поскольку полученный таким образом вариант не отвечает нынешним духовным запросам и не отличается особенными художественными достоинствами, он не вернулся в фольклорный обиход.

В данной статье автор не намеревался занимать позиции в вопросах на эту тему, которые широко обсуждаются в международном научном мире. Приведенные варианты должны были только служить примером довольно редко встречающегося явления — воссоздания фольклорного текста.

THE RE-ELABORATION OF AN EPIC FOLKLORE TEXT

The ballad of "The Building Sacrifice" in the versions of an informer from Sîngeorz-băi. Năsăud.

The "Building Sacrifice"ballad that has entirely vanished from the living folklore circuit of the Năsăud area (North-Eastern Transylvania) has been preserved only in the memory of a small number of aged informers, who had either performed this text themselves years ago or remembered hearing the ballad performed in their youth. A singular case of this kind was recorded during a field research, where an old woman, reminded of the subject and given a few fragments of verses (and melody?), spontaneously reconstituted a fairly coherent version of the ballad. The production was primarily an improvisation, a point easily identifiable from the five variants of the texts collected from the informer and reproduced in the synoptic table below.

The article begins with a brief survey of the present situation of the epic texts in Năsăud, dividing them according to their function (song, carol, dance-cries) and continuing with a comment on their variability, pointing out that the ballads are in constant regress while the lyrical items keep growing in popularity. The ballad of The Building Sacrifice, which represents an integral part of the epic repertory of the region, appears here exclusively as a song or „dance-cry" whereas in Central Transylvania it is also recorded in its carol-ballad form. The author then gives a list of variants hitherto collected in this area.

The (5 complete and 5 fragmentary) versions pertaining to Ilona Poleac from Sîngeorz-băi — Năsăud, have been collected during two field campaigns in 1962 and 1963. The content of the text is systematically discussed, dividing all the texts into unitary coherent "sequences" (see table). A common Transylvanian variant (published in the Revista de Folclor, 7, 1962, no. 1—2, p. 33—34) was selected for comparison. The author, reviewing the informer's view

on the ideological significance of the ballad, points out certain aspects of superstition present in her interpretation. The improvisational character of the versions is detectable also in the technicalities of the rendition of the text.

The article next gives a detailed musical analysis of the two (distinct) melodies of the song proper, calling the attention upon certain elements common to the epic recitative style prevalent in the Danube Plain.

The improvisation is, in the author's view, a reconstitution of the archaic Transylvanian version which must presumably have once been familiar to the informer. As these newly-recorded variants respond to no spiritual need of the present day and are moreover devoid of any outstanding artistic value, these versions of the ballad have failed to re-enter the folklore circuit.

It was not in the author's intention to take, in this article. any new stand in connection with the widely-debated "building sacrifice" theme. The reproduction of these versions merely aimed at illustrating a phenomenon rarely encountered in folklore, i.e. the re-elaboration of a virtually extinct folklore item.

CONTRIBUŢII LA CERCETAREA METAFOREI ÎN FOLCLORUL DIN MARAMUREŞ

M. BRĂTULESCU

Cercetările de poetică s-au îndreptat cu precădere înspre literatura autorilor consacraţi.

Deosebirea esenţială între literatură şi folclor constă după Richard M. Dorson [1] în faptul că « scriitorul scrie pentru un cititor individual, povestitorul popular vorbeşte unor auditori vizibili». Transmiţătorul de folclor are la îndemînă nu numai cuvîntul, dar la nevoie gestul şi mimica, poate controla pe loc şi de visu decodarea mesajului său. Scriitorul, care nu poate stabili un contact material cu adresantul său pe altă cale decît pe cea a scrisului, este obligat să fie mai conştiincios în operaţia codării şi să acorde o atenţie deosebită « felului în care mesajul său va fi decodat»[2]. Rezultă din aceste constatări că folclorul se confundă, sau se apropie de limba obişnuită « casual language » ?

Chiar şi la populaţiile primitive, limba poeziei orale se deosebeşte de limba vorbită. Este tocmai lucrul constatat de C. F. Voegelin în cercetările întreprinse la tribul Hopi [3]: « Se pot stabili în limba vorbită Hopi deosebiri între conversaţia spontană şi stilul deliberat epic». Limba folclorului este în mod evident distinctă de limba populară uzuală. Altul e stilul ţăranului — chiar colorat fiind — cînd transmite un mesaj « informativ» şi altul e stilul folosit în folclor. Stilul folclorului este un stil deliberat « expresiv», stilul înalt al limbii populare; versificaţia, procedeele de compoziţie specializate pe genuri, lexicul, topica, tropii vădesc la tot pasul prezenţa unui sistem poetic consolidat şi bine delimitat de limba uzuală populară.

De bună seamă folclorul se deosebeşte în multe privinţe de literatura scrisă. Dar tocmai sub acest aspect analizele stilistice aplicate folclorului ar putea fi fructuoase; cunoaşterea structurii stilistice, a legilor şi criteriilor specifice care guvernează elaborarea folclorului ne-ar ajuta să desluşim contururile esteticii populare, deosebirile şi similitudinile acesteia în raport cu estetica literaturii.

Ca artă ce înglobează numeroase elemente arhaice, folclorul supus unor cercetări riguroase ar putea scoate la iveală trepte mai vechi în evoluţia unor forme de

---

[1] Richard M. Dorson: Oral styles of American Folk narrators [Stiluri orale la povestitorii populari americani]. Style in language, New York 1960, 29.

[2] Michael Riffaterre: Criteria for style Analysis [Criterii pentru analiza stilistică]. *World*, 15/(1959), nr. 1: 157.

[3] C. F. Voegelin: Casual and noncasual Utterances within unified structure [Articulări cauzale şi noncauzale în cadrul unei structuri unificate]. Style in language, 59.

stil. « Folclorul — afirmă Roman Jakobson [4] — oferă cele mai precise şi stereotipe forme de poezie deosebit de potrivite pentru studiul structurii ».

Studierea folclorului romînesc se impune cu stăruinţă; dacă în alte culturi filonul popular s-a canalizat de timpuriu spre arta cultă, la romîni folclorul a concentrat pe o etapă istorică îndelungată aproape toate energiile artistice ale poporului.

Datele pe care le deţinem în legătură cu structura stilistică a folclorului romînesc sînt în majoritatea lor vagi şi de factură impresionistă. Aplicarea în folclorul romînesc a metodelor de analiză poetică este foarte oportună; ar interveni ca un corectiv şi ar umple un gol.

Practic, în abordarea folclorului se ridică probleme şi dificultăţi multiple:

A. Pentru analiza stilului unui scriitor, cercetătorul are de obicei la dispoziţia sa un volum finit de material — întreaga operă a respectivului autor. Altfel stau lucrurile în folclor. Manifestare cu caracter oral şi colectiv, folclorul nu poate fi cuprins în întregime oricît de sistematic l-am culege. Materialul, chiar dacă ne restrîngem la un gen sau la o regiune, rămîne totdeauna lacunar; un cîntec care a existat cîndva s-a pierdut neştiut de noi, altul s-a şters din memoria populară, pe lîngă un al treilea trecem fără să băgăm de seamă şi tocmai azi poate se naşte un cîntec de care n-am avut încă timp să luăm cunoştinţă. Statistica stilistică aşadar, nu poate opera exhaustiv în folclor; aplicată însă unui material întins şi reprezentativ pentru o zonă folclorică este aptă a aduce date semnificative şi utile analizei poetice.

B. În timp ce analiza structurii stilistice la literatură se bazează pe texte a căror formă a fost stabilită şi definitivată de către autorul lor, folclorul, prin însăşi natura sa, nu posedă o formă constantă. Textele provin cele mai adeseori de la deţinători sau transmiţători de folclor, iar ideea de paternitate artistică individuală — atunci cînd apare — este labilă şi confuză. Din această stare de lucruri decurge bogăţia de variante, marea fluiditate a folclorului. « Textul — afirmă Richard M. Dorson [5] cu referire la folclor — este în continuu flux chiar atunci cînd este repetat de acelaşi povestitor popular ». Calitatea artistică şi integritatea textelor depinde de personalitatea, talentul şi memoria respectivilor deţinători de folclor precum şi de condiţiile desfăşurării culegerii, de experienţa şi priceperea culegătorului, într-o oarecare măsură şi de întîmplare. Avem oare dreptul în vederea unei analize stilistice să operăm o selecţie într-un material desigur inegal artisticeşte şi foarte adesea fragmentar? Cred că nu. Intervenind cu criteriile noastre şi eliminînd o parte din material ca nesemnificativ sau nerealizat, am substitui esteticii populare, estetica noastră formată în cadrul unei alte tradiţii decît cea orală.

C. Folclorul cuprinde unele elemente legate de vechi ritualuri sau superstiţii. Cercetătorul riscă a lua drept fapte cu intenţie stilistică reprezentările unor credinţe. Astfel în descîntece de exemplu, cauzei bolii i se substituie o fabulaţie fantastică — întîlnirea cu moroii — iar vindecarea se operează prin izgonirea răului în ţări pustii. Am greşi dacă am considera substituiri metaforice asemenea identificări eronate.

Pseudometaforele definite de acad. Tudor Vianu ca « o identificare a aparenţelor lipsită de conştiinţa însoţitoare a deosebirii lor. . . în timp, se dezvoltă în metafore adevărate » [6].

[4] Roman Jakobson: Linguistique et poétique. Essais de linguistique générale, 1963, 236.

[5] Richard M. Dorson: op. cit., 29.

[6] Tudor Vianu: Problemele metaforei şi alte studii de stilistică. Bucureşti, 1957, 24—25.

Cîntărirea gradului în care o pseudo-metaforă a evoluat într-o metaforă propriu-zisă, sau o reprezentare antropomorfică a devenit o personificare cu funcție stilistică este o sarcină dificilă pentru cercetătorul de folclor. Uneori aceeași reprezentare poate constitui concomitent pentru generația vîrstnică o credință, iar pentru tineretul sătesc o substituție metaforică.

D. Formația noastră estetică, cunoașterea imperfectă a dialectului folcloric respectiv și a reprezentărilor legate de acesta ne pot induce în eroare. Să luăm spre exemplu metafora, tropul cel mai susceptibil la o interpretare liberă. « Cearcănul lunii » sau « cercănaș de lună nouă », cum apare adeseori în folclor, ni se impune la prima vedere ca o metaforă neîndoielnică. Și totuși « cearcăn », dialectal, are sensul de cerc, disc prin asociere cu luna; deci nu reprezintă o metaforă. În unele variante, întîlnim chiar în loc de « cearcănul lunii », « cercul lunii ». Alteori putem considera ca metafore vii, metafore care în practica folclorică s-au uzat. Este poate cazul unor termeni de anatomie populară cum ar fi de pildă « împărătuș » pentru omușor, sau « cupele măselelor » pentru carii dentare. S-ar putea ca aceste metafore să se afle sau să se fi aflat într-o etapă dată pe aceeași treaptă de uzură cu termenii anatomici atît de curenți « fluierul piciorului » sau « coșul pieptului ». Ar fi de dorit ca asemenea fapte să fie verificate pe teren. Uneori, dimpotrivă, sîntem ispitiți — ghidîndu-ne după experiența noastră literară — să luăm drept metafore uzate, metafore ce ar putea stîrni reprezentări relativ vii în mediul folcloric, spre pildă, « mi-e dor cu sete », « mă topesc de dor » etc. Erori de acest fel se pot comite și în analiza stilistică aplicată literaturii, cu deosebire literaturilor mai vechi: « Cutare arhaism modern este lipsit de valoare expresivă la Molière și resimțit ca un neologism de Ronsard. De asemenea cutare cuvînt perfect neutru într-o cămăruță oarecare poate lua un relief deosebit într-un salon » [7].

În interpretarea stilistică a folclorului erorile și confuziile posibile s-ar micșora simțitor dacă am deține date cu privire la psihologia populară și raporturile ei cu percepția artistică.

Deocamdată nu putem decît să încercăm a mînui circumspect materialul și ori de cîte ori avem îndoieli, să manifestăm rezerva științifică.

Pentru cercetarea metaforei populare ne-am oprit asupra Maramureșului, zonă folclorică distinctă și relativ unitară, care a constituit sursa unor culegeri bogate și comparativ riguroase.

Publicațiile din care am extras material cuprind genuri diverse de folclor; numărul global al versurilor se ridică la 44.200, dintre care 21.513 versuri cîntece, 10.664 versuri balade, 3.655 colinde, 3.628 descîntece, 3.133 strigături, 1.160 bocete, 441 cîntece de nuntă și 171 versuri ghicitori [8].

---

[7] Pierre Guiraud: La stylistique [Stilistica]. Paris, 1954, 63.

[8] Lucrările consultate: I. Bîrlea: Cîntece din Maramureș. Vol. I și II, București, 1924; Tiberiu Brediceanu: 170 melodii populare romînești din Maramureș. București, 1956; Tit Bud: Poezii din Maramureș. București, 1908; Tache Papahagi: Graiul și folclorul Maramureșului. București, 1925; Alexandru Țiplea: Poezii populare din Maramureș. București, 1906.

Raportul numeric dintre genuri nu indică în mod necesar frecvenţa lor; reflectă mai degrabă orientarea vremii înspre cercetarea anumitor forme de folclor, interesul sau lipsa de interes a culegătorului pentru un gen ori altul.

În operaţia de extragere a metaforelor din text am ocolit personificările; legate în unele cazuri de vechi reprezentări antropomorfice şi de vestigiile unei mitologii populare, personificările reprezintă în folclor o categorie incertă a metaforei. Am totalizat un număr de 1.117 metafore, exclusiv personificările, inclusiv simbolurile. Bineînţeles la această cifră genurile au adus contribuţii diverse [9].

Numeroase metafore maramureşene sînt analoage tipului de metaforă curent în literatură. Nu vom înfăţişa categoriile de metaforă în raport cu funcţia lor gramaticală; în acest sens nu am aduce o contribuţie în plus faţă de cercetările anterioare întreprinse în domeniul metaforei literare [10]. Ca şi aceasta, metafora populară poate fi substantivală, adjectivală, verbală sau adverbială în diverse roluri sintactice. De altfel, obiectivul lucrării de faţă nu este epuizarea temei metaforei maramureşene.

Ne propunem să cercetăm progresiv:

I. Tipuri rudimentare de metaforă.

II. Simbolul — indici de predictabilitate în context, tendinţă spre tipizare.

III. Metafora — coalescenţă, proces de tipizare, clişee populare.

IV. Genurile definite în raport cu *a)* densitatea metaforei; *b)* coalescenţa metaforei; *c)* preferinţa pentru anumite clişee.

I. METAFORE RUDIMENTARE

O categorie de metafore în folclor mărturisesc un stadiu incipient în formarea noţiunii de metaforă. Substituirile metaforice de acest tip sînt uneori parţiale sau oscilante — pendulează şi spre alţi tropi. Adeseori, convenţii stilistice sau formule introductive justifică prezenţa metaforei. Specializate de obicei la ilustrarea unei categorii restrînse, asemenea metafore sînt în general facile şi transparente. Cheia metaforei însoţeşte întotdeauna metafora, coalescenţa [11] — apariţia în acelaşi context a termenului propriu şi a celui figurat—este o trăsătură tipică pentru această categorie de metafore.

I. 1. *Metafora infirmată*

Una dintre aceste metafore rudimentare este « antiteza slavă» cum o numeşte Bogatîrev, sau «paralelismul negativ» în terminologia lui Roman Jakobson. Iată cum defineşte Bogatîrev acest trop: « Antiteza slavă — într-una din formele ei — constă dintr-o propoziţiune interogativă, un paralelism negativ care reprezintă de fapt infirmarea întrebării; urmează apoi răspunsul pozitiv la interogaţia iniţială» [12].

---

[9] Ca un corectiv la contribuţia inegală din punct de vedere cantitativ a genurilor, am stabilit densitatea metaforei la fiecare gen procentual; vezi tabelul anexat.

[10] Christine Brooke-Rose: A Grammar of Metaphor [O gramatică a metaforei]. Londra, 1958.

[11] Termenul « coalescenţă» este folosit de L. Hjelmslev în Prolegomena to a theory of language [Introducere la o teorie a limbii]. Baltimore, 1953, Cap. XVIII; Toma Pavel în articolul său. Description structurale de la métaphore poétique. [Descriere structurală a metaforei poetice]. Cahiers de linguistique théorique et appliquée, Bucureşti, 1962, 14—15, cercetează metafora sub raportul coalescenţei.

[12] P. C. Bogatîrev: Necotorîie zadaci Sravnitelînogo izucenija Slavianskih narodov [Cîteva probleme ale cercetării comparative a eposului popoarelor slave]. Moscova, 1948, 14—15.

Bogatîrev deosebește și un al doilea tip de antiteză în care lipsește întrebarea; schițează pentru amîndouă tipurile aria lor de răspîndire la slavi. Roman Jakobson prezintă paralelismul negativ ca « negarea stării metaforice în favoarea stării reale » [13]. Prezența acestui procedeu stilistic în folclorul romînesc nu este amintită; de altfel autorii citați tratează tema antitezei sau paralelismului negativ în treacăt, încadrînd-o unor demonstrații ce urmăresc alt obiect.

Antiteza sau paralelismul negativ este de fapt o metaforă infirmată însoțită de dezlegarea ei. Iată o formă răspîndită în Maramureș ca și în restul țării a acestui tip de metaforă: *La cel mijlocaș de sat / Mîndru brad s-a răsturnat / Da nu-i bradu ca bradzî / Fără om ca oamenii* (Papahagi, baladă, p. 119 — nr. CCCIII). Procedeul se folosește de următoarea schemă: *a)* substituirea metaforică propriu-zisă (în exemplul nostru « mîndru brad s-a răsturnat »); *b)* propozițiune negativă care răstoarnă metafora ca fiind neveridică (« da nu-i bradu ca bradzî ») *c)* clauză explicativă în care se dă cheia metaforei inițiale (brad = om ca oamenii).

Substituția metaforică este cîteodată parțială ca în versurile următoare: *Pă cea coastă, mamă arsă / Mîndră ploaie să răvarsă / Nu-i ploaie mamă curată / Că-s lacrămi de la o fată* (Papahagi, baladă, p. 115 — nr. CCCXCVIII). Negația « nu-i ploaie mamă curată » sugerează pentru clauza inițială un dublu sens: pe de o parte ploaia în sensul propriu, pe de altă parte ploaia ca metaforă cu înțelesul care ne este dat în versul explicativ — ploaie = lacrămi de la o fată. Îmbinarea dintre planul realității obișnuite și planul metaforic este mai evidentă în folclorul altor regiuni unde întîlnim frecvent varianta: *Nu-i ploaie mamă curată / Ci-i cu lacrimi mestecată.*

Alteori, procedeul metaforei infirmate este eliptic. Iată un caz în care metafora inițială este doar implicată: *Nu învîrtesc vîrtelnița / Ci-nvîrtesc mintea lui N* (Bîrlea, vol. II, descîntec, p. 336 — nr. 12). De obicei însă, lanțul metaforă negație cheie este complet ba chiar adesea amplificat.

Astfel metafora are cîte o dată o cheie dublă: *Zori, zori, zori / Cîmpuț cu flori / Acela nu-i cîmp cu flori /* **Ci-i raiul al luminos / Și corona lui Hristos**» (Bîrlea, vol. I, colindă p. 102 — nr. 22).

În descîntec uneori, metaforele infirmate se succed în lanț. În astfel de cazuri descîntecul în întregimea lui se axează pe metafora infirmată care, din procedeu de stil devine procedeu de compoziție.

Iată una din formele pe care le ia metafora infirmată în lanț: *S-o tăiat ogor / Nu tai ogor / Fără leg junghiurile lui N. / Samîn cînepa / Nu samăn cînepa / Ci leg junghiurile lui N. / Culeg cînepa / Da nu culeg cînepa / Ci leg junghiurile lui N. / Topesc cînepă / Da nu o topesc / Ci leg junghiurile lui N. / Meliț cînepă / Da nu o meliț / Ci leg junghiurile lui N. / Trag cînepa / Nu o trag / Ci leg junghiurile lui N. /* etc., ultima metaforă infirmată din lanț fiind: *Cos cămeși / Nu cos cămeși / Ci leg junghiurile lui N.* (Bîrlea, vol. II, descîntec, p. 351 — nr. 29).

După cum se poate observa, nu e vorba de un cumul de metafore infirmate făcut la întîmplare; în înșiruirea lor, metaforele care apar simetric din 4 în 4 versuri, se află una față de cealaltă într-un raport logic — înfățișează progresiv etapele semănării și prelucrării cînepii. De remarcat în același timp că toate metaforele au o cheie identică — « leg junghiurile lui N. » — tocmai elementul pe care descîntecul,

[13] Roman Jakobson: op. cit., 237.

de junghiuri, urmăreşte să-l sublinieze. Repetarea obsedantă a aceluiaşi vers îndeplinea probabil în forma vie a practicii un rol de exorcizare.

Tot în descîntec apare şi un al doilea tip de metaforă în lanţ: *Ard munţii Galareului / Ba nu ard munţii Galareului / Ci arde turnu bisericii / Ba nu arde turnu bisericii / Ci arde clopu-n cap la ursîtu mnieu / Ba nu clopu-n cap / Ci capu-n clop / Nu capu-n clop / Ci cămaşa pe spate / Ba nu cămaşa pe spate / Ci spatele-n cămaşă / Ba nu spatele-n cămaşă / Ci opincile-n picioare / Ba nu opincile-n picioare / Ci picioarele-n opinci* (Bîrlea, vol. II, descîntec, p. 335 — nr. 11).

În acest tip de succesiune, înlănţuirea dintre metaforele infirmate este mult mai strînsă decît în exemplul anterior. Conform schemei obişnuite a procedeului, metafora iniţială « Ard munţii Galareului » este tratată ca o eroare după care urmează corijarea ei prin negaţie « Ba nu ard munţii Galareului ». Cheia metaforei iniţiale — ard munţii Galareului = arde turnul bisericii — este înfăţişată ca o nouă confuzie ce joacă rolul de metaforă iniţială pentru următoarele trei versuri: *Ci arde turnul bisericii / Ba nu arde turnul bisericii / Ci arde clopu-n cap la ursîtu mnieu.* Metaforele infirmate decurg astfel unele dintr-altele; ultima treaptă a fiecăreia — clauza explicativă — devine prima treaptă — metafora iniţială — a lanţului următor. Prezentarea metaforelor sub forma unor repetate erori ca şi amînarea dezlegării finale imprimă descîntecului o anumită tensiune.

În exemplele citate metafora iniţială este prezentată la afirmativ ca o constatare pozitivă. Există şi un al doilea tip de metaforă infirmată; schema rămîne aceeaşi, cu deosebirea că metafora iniţială este introdusă sub forma interogaţiei. Este metafora infirmată definită de Bogatîrev, tip foarte răspîndit la slavi, destul de frecvent şi la noi. Iată o asemenea metaforă infirmată: *Ce rujiţă-i aiasta? / D-aiasta nu-i rujea albă / Făr' drăguţa mea cea dragă* (Papahagi, cîntec, p. 3 — nr. I). Procedeul se realizează de obicei dramatic prin dialog; metafora iniţială fiind o interogaţie, negaţia şi dezlegarea metaforei devin implicit răspunsuri.

Adeseori metafora iniţială este dublă: (metafora *a*) *Nu ştiu pomii-s înfloriţi? /* (metafora *b*) *Ori doară pe munţi a nins? /* urmează apoi infirmarea aşa-ziselor ipoteze *Nici pomii nu-s înfloriţi / Nice pe munţi nu a nins* iar în final intervine cheia metaforelor iniţiale *Aceia-s peţitorii tăi / Vin încoa te cer pe tine* (Bud, colindă, p. 69 — nr. 7). « Pomii înfloriţi » şi « ninsoarea de pe munţi » raportate la semnificaţia lor (= peţitori) reprezintă substituiri metaforice; în acelaşi timp versurile *Nu ştiu pomii-s înfloriţi? / Or doară pe munţi a nins?* constituie un paralelism.

Dubla metaforă este alternată uneori cu cheia, introdusă sub forma interogativă, ca o nouă ipoteză. Se succed apoi negarea metaforelor iniţiale şi dezlegarea lor. Să urmărim schema acestui procedeu într-o baladă maramureşană (Papahagi, p. 90):

1. Metafora a la interogativ: Că nu ştiu mamă norii-s groşi ?
2. Cheia la interogativ: O zinu turcii din gios ?
3. Metafora *b*, la interogativ: Nu ştiu pomii-s înfloriţi ?
4. Cheia la interogativ: O zin turcii-nvăluiţi ?
5. Negarea metaforei *a:* Nice norii nu îs groşi
6. Cheia la afirmativ: Ce zin turcii din gios.
7. Negarea metaforei *b:* Nice pomni nu-s înfloriţ'
8. Cheia la afirmativ: Ce zin turcii-nvăluiţi.

Trei sintagme « Norii-s groşi », « Pomnii-s înfloriţi » şi « Zin turcii » sînt alternate simetric şi reluate în forme sintactice şi funcţii stilistice diferite. Sintagma

« Norii-s groşi » apare în versul 1 la interogativ ca metaforă şi revine în versul 5 sub forma negaţiei. Sintagma « Pomnii-s înfloriţi » intervine în versul 3 ca metaforă la interogativ şi reapare ca negaţie în versul 7. Cheia metaforei iniţiale este introdusă în versurile 2 şi 4 la interogativ şi revine ca o afirmaţie în versurile 6 şi 8. Ca şi în primul nostru exemplu de dublă metaforă infirmată, substituirile metaforice îndeplinesc şi funcţia paralelismului; versurile 1 şi 3 sînt substituiri metaforice şi totodată elementele constitutive ale paralelismelor ce se realizează între versurile 1—2 şi 3—4 respectiv.

Metafora infirmată, sub forma dublei interogaţii este un procedeu hibrid: pe de o parte substituire metaforică, pe de altă parte paralelism. Dubla ei funcţie a determinat chiar trecerea ei de către unii cercetători [14] în categoria paralelismelor.

Din analiza diverselor tipuri şi forme ale metaforei infirmate se poate constata că procedeul vădeşte în general un concept tulbure al metaforei. Desigur, pentru logica obişnuită a substitui un obiect altuia în mod deliberat este un nonsens; printr-o convenţie stilistică însă, substituţia metaforică în formele ei cristalizate depăşeşte şi exclude ideea de eroare. În procedeul popular de care ne ocupăm, metafora este tratată ca o percepţie greşită ce trebuie corectată — negaţia şi cheia intervenind ca o restabilire a adevărului. Metaforele sînt precedate în numeroase cazuri de formule prin care se exprimă incertitudinea sau rezerva pentru veridicitatea substituirilor respective ca de ex.: « Că nu ştiu mamă » (Papahagi, baladă, p. 90 — nr. CCCLXII), « Nu ştiu frate » (Bud, baladă, p. 69 — nr. 7), « Doară, oare » (Bîrlea, vol. I, cîntec, p. 10 — nr. 2). În folclorul altor regiuni ideea de metaforă ca falsă impresie este subliniată mai limpede prin formule introductive ca acestea: **Vouă vi se pare** / *Tot soare răsare* etc. (T. Pamfile, Cîntece de stea, p. 15) sau **Pare soare cînd răsare** (Viciu, Colinde din Ardeal. p. 122).

Metafora este atribuită adeseori unei confuzii vizuale ca în exemplul următor: **Nu ştiu frate ce văd eu** / *Nu ştiu pomii-s înfloriţi?* / *Ori doară pe munţi a nins?* (Bud, baladă, p. 69— nr. 7). Alteori, spaima sau emoţia constituie justificarea confuziei: *Numai ea şi-o cuvîntat* / **Ia ciuma că m-a mînca!** / *Hei tu mîndruliţa mea* / *Nici aceea nu-i ciuma* / *Ci anume soacră-ta* (Papahagi, baladă, p. 98 — nr. CCCLXXIII). În descîntece, substituirea este atribuită puterii farmecelor. Iată o asemenea metaforă infirmată dintr-un descîntec maramureşean: *Şi femeile-or lăsa* / *Foc pe vatră hopotind* / *Şi coconii ţipurind* / *Şi or zice aşa :* / *Ce doamnă, ce împărătească* / *Ce mîndră de crăiasă!* / *Nici nu-i crăiasă* / *Nice împărătească* / *Fără-i Mărie cea frumoasă* (Bîrlea, vol. II, descîntec, p. 332 — nr. 7). Sub acţiunea descîntecului, fata urîtă şi părăsită este luată drept crăiasă sau împărătească de către întreg satul. Substituirea metaforică este pusă adeseori pe seama naivităţii sau nepriceperii tinerei fete. Fata neştiutoare ia peţitorii sau turcii drept pomi înfloriţi, nori de ploaie sau porumbei. Mama sau fratele sînt aceia care readuc aceste substituiri la planul obişnuit al realităţii:

Fata: *Hei tu mămulica mea,*
Ieşi mămucă pun-în prag
Şi te uită-n gios în ţară
Că nu ştiu mamă, norii-s groşi?
O zinu turcii din gios?

[14] Roman Iakobson: op. cit., 237.

Mama: *Șiroli, draga mamii*
Nice norii nu îs groși,
Ce zin turcii din gios. (Papahagi, baladă, p. 90 — nr. CCCLXII)

Confuzia este în general convențională, are rolul de a introduce metafora fără a șoca logica obișnuită; în același timp justifică răsturnarea substituirii metaforice și dezlegarea metaforei. Caracterul convențional al confuziei este mai evident în folclorul altor regiuni. Iată un exemplu în acest sens:

Fata: *Pe piatra de la fîntînă*
Trece un laș de golumbașu
Cu glasu de feciorașu
Mama: *Luda maicii, proasta maicii*
Ludă, ești, ori tu te faci?
Nu e acela golumbașu
Ci-i oacheș de feciorașu (S. Drăgoi, 303 colinde cu text și melodie, 53—58, Ilteu, Lipova—Banat).

Substituirea este parțială ; metafora golumbașu păstrează indicii asupra obiectului substituit — golumbașu cu glasu de feciorașu. În același timp confuzia este aproape mărturisit prefăcută după cum rezultă din dialogul mamei — « Ludă ești, ori tu te faci».

Metafora infirmată este larg folosită în folclorul din Ardeal și Muntenia iar pretinsa confuzie este atribuită în aceste regiuni unor circumstanțe mai variate decît în folclorul Maramureșului; astfel confuzia se petrece uneori în vis sau la trezirea din somn cînd imaginile nu sînt încă limpezi.

În folclorul Maramureșului metafora infirmată apare de 67 de ori, ceea ce raportat la numărul global de metafore este relativ puțin. Procedeul pare a fi în Maramureș ecoul unor influențe sau poate o rămășiță. De asemenea, repartizarea pe genuri a metaforei infirmate în Maramureș este alta decît în restul țării; astfel, în timp ce în Ardeal și în Muntenia procedeul este folosit foarte mult de colindă și într-o măsură de baladă, în Maramureș procedeul este aproape absent din colindă — apare de 5 ori — și foarte frecvent în descîntec — apare de 35 de ori. Repartiția metaforei infirmate la celelalte genuri din Maramureș este următoarea: în baladă de 19 ori, în cîntec de 6 ori și în strigătură de 2 ori.

I. 2. Metafora de tip onomastic

Altă metaforă rudimentară specifică folclorului este metafora de tip onomastic, metaforă înrudită cu porecla. Ca de exemplu: *Eu mă țin ca o cruciță / Feciorii-mi zic diboliță / Diboliță, dibol prost / De sămînță în satu nost* (Bîrlea, vol. II, cîntec, p. 243 — nr. 84). Substituția metaforică « diboliță» nu este introdusă direct; este precedată de formula « Feciorii-mi zic» care justifică prezența metaforei ca un apelativ — feciori-mi zic diboliță. Metafora de tip onomastic nu are în mod necesar un caracter satiric sau grotesc. Este utilizată cu succes și pentru exprimarea lirismului: *Pe-a mea mîndră așa o cheamă / Iederă mîndră cu poamă* (Bîrlea, vol. II, strigătura, p. 303 — nr. 164). Sau *Eu mîndruț nume ți-oi pune / Scăuneș mîndru*

rotat / Dulce ai fost la sărutat (Ţiplea, cîntec, p. 458 — nr. 18). Metafora de tip onomastic poate fi tratată în dezvoltarea ulterioară a versurilor ca o metaforă obişnuită: *Spune mîndră cum te cheamă / Rozmolin de bună seamă / De te cheamă rozmolin / Lasă-mă să-mi ciunt un fir / Ciuntă bade şi te-mpană / Că de mîni te-or fa' cătană* (Bîrlea, vol. II, cîntec, p. 195 — nr. 11). Metafora de tip onomastic din primele două versuri devine în ultimele versuri metaforă curentă. Procesul de metaforizare depăşeşte cadrul limitat al substituţiei operate în vorbire prin poreclă. Metafora de tip onomastic apare în folclorul Maramureşului de 13 ori; de 11 ori în cîntec, de 2 ori în strigătură.

I. 3. *Metafora de relaţie*

Al treilea tip de metaforă rudimentară frecvent în folclor este metafora de relaţie sau « metafora relativă la persoane» cum o numeşte Ernst Robert Curtius[15]. Acest tip de metaforă utilizează raporturile de rudenie, prietenie sau servitute pentru a ilustra asemănarea, contiguitatea, familiaritatea, subordonarea sau filiaţia.

Astfel pentru a exprima asemănarea şi vecinătatea celor doi ochi ai omului se foloseşte curent metafora fărtaţi « ochilor, fărtaţilor» (Bîrlea, vol. II, cîntec, p. 87 nr. 239). Alteori metaforele de relaţie pun în lumină familiaritatea sau ataşamentul pentru un loc sau situaţie: **Fost-am pruncu codrului** / *Şi de-amu să fiu al lui* / **Fost-am pruncu pădurii** / *Şi nu m-o mîncat lupii* (Bîrlea, vol. II, cîntec, p. 252 — nr. 111). Foarte răspîndite sînt metaforele de relaţie care subliniază permanenţa, instaurarea necondiţionată a unei stări sau metehne ca de pildă: **Supărarea mni-i fărtat/ Voia rea mni-i soră dulce** / *Di la mine nu să duce* / **Că s-o pus găzdoaie-n casă** (Papahagi, cîntec, p. 11 — nr. XLIII). sau **Horinca-i fărtat de cruce** (Bîrlea, vol. II, cîntec, p. 251 — nr. 107). Relaţiile de servitute exprimă de obicei subordonarea faţă de o pasiune ca de pildă: *C-amu-i vremea lucrului* / **N-oi fi doică dorului** (Bîrlea, vol. II, cîntec, p. 150 — nr. 120) sau *Dorule ce ţi-am stricat* / **Că mă ţii robuţ legat** (Bîrlea, vol. II, cîntec, p. 46 — nr. 126). Descendenţa naturală este folosită pentru a substitui raporturile de filiaţie ca de exemplu în ghicitoarea viţei, aracului şi strugurilor: **Tata** *verde* / **Mama** *uscat* / **Face pruucii** / *Cresc la cap* (Papahagi, ghicitoare, p. 148 — nr. CCCCLXXXIV).

Dintr-un anumit unghi, metafora de relaţie poate fi considerată şi ca o personificare; personificările realizate sînt însă palide, accentul cade pe raporturile dintre lucruri. Desigur, procedeul — specializat în ilustrarea unei categorii de relaţii — are o arie de expresivitate relativ restrînsă. Metafora de relaţie nu este un trop specific doar folclorului. Asemenea metafore, ocolite de literatura modernă ca locuri comune, sînt curente în literatura veche. E. R. Curtius în cartea sa « La littérature européene et le moyen âge latin» [16], prezintă o listă de metafore de relaţie extrase din autorii antichităţii, evului mediu şi renaşterii; vinul ca fiu al viţei este una dintre metaforele de relaţie larg utilizate în antichitate şi evul mediu.

În materialul maramureşan cercetat, metafora de relaţie apare de 35 de ori: în cîntec de 23 ori, în ghicitori de 7 ori, în baladă de 4 ori.

---

[15] Ernst Robert Curtius: La littérature européenne et le Moyen âge latin [Literatura europeană şi evul mediu latin] Paris, 1956, 161.

[16] Ernst Robert Curtius: op. cit.

II. SIMBOL—INDICI DE PREDICTABILITATE ÎN CONTEXT, TENDINŢĂ SPRE TIPIZARE

În determinarea simbolului ca o categorie distinctă a metaforei maramureşene, pornim de la prima definiţie a lui Wellek Warren [17]: « Un obiect care se referă la alt obiect şi în acelaşi timp cere atenţie prin dreptul său propriu, prin calitatea proprie a prezentării ». În folclor, proverbele de pildă utilizează larg simbolismul. « Nu iese fum fără foc » reprezintă un adevăr la propriu şi în acelaşi timp sugerează o semnificaţie simbolică, nici un efect fără cauză. Conceptul care se ascunde în spatele proverbului este plurivalent în interpretare; aplicat de la caz la caz capătă nuanţe diverse. După Wellek Warren « O imagine poate să apară o dată ca metaforă, dar dacă revine cu insistenţă fie ca prezentare, fie ca reprezentare ea devine simbol » [18].- Distincţia dintre simbol şi metaforă — oricît de mare ar fi recurenţa acesteia din urmă — persistă totuşi. Metafora reprezintă o substituţie, care luată la propriu contravine logicii stricte şi impune o reprezentare anume, în timp ce simbolul are şi la propriu valoare de adevăr iar sensul său figurat este subiacent şi doar sugerat.

Uneori sensul simbolului este vag ca de pildă: *Pă costiţă la Braşeu / Ard două lumini de său / Nime-n lume nu le stînge / Fă' inima mea cîn' plînge* (Papahagi, cîntec, p. 8 — nr. XXXV). Obscuritatea simbolului « lumini de său » se poate datora: fie formei fragmentare sau degradate a cîntecului fie aluziei la o situaţie prea specioasă [19]. Asemenea cazuri de quasi hermetism sînt destul de rare în folclor; de obicei înţelegerea simbolului este facilitată de date ajutătoare, de indici de predictabilitate [20] în context.

Astfel adeseori sugerarea simbolului precede simbolul propriu-zis ca în exemplul următor: **N-am nici fraţi nici surorele / Gîndeşti c-am picat din stele. . .** / *Pelin beau, pelin mănînc / Seara pe pelin mă culc / Dimineaţa cînd mă scol / Cat în cofă apă nu-i / Traista-i cu pelinu-n cui* (Brediceanu, cîntec, p. 126 — nr. 102).

Alteori indicarea de sens urmează simbolului: *Curcubeu cu trei culori / Răsaie şi mă bucuri / Să-mi fie calea cu ruji / Nu tot cu spini şi cu rugi* / **Să-mi pară calea-nflorită / Nu tot aşa de cernită / N-are-n lume Dumnezău / Supărată ca şi eu** (Brediceanu, cîntec, p. 114 — nr. 95).

Sugerarea sensului figurat se face cîteodată cu şi mai mare insistenţă — indicarea de sens este plasată înainte şi după simbol: *Măieran cu cranga-n vale* / **Io-s omuţ cu supărare** / *Nici ce samăn nu răsare / Samăn grîu mîndru p-ales / Cînd săcer, săcer ovăz; / Samăn grîu de primăvară / Cînd săcer, săcer săcară / Sămînat-am busîioc / Şi n-o răsărit de loc* / **Văd bine că n-am noroc** (Papahagi, cîntec, p. 48 — nr. CCXLIV).

Un procedeu tipic pentru folclor este sugerarea sensului simbolului prin dialog. Procedeul este larg folosit şi în cîntecul rusesc: « Compoziţia cu dialog se întîlneşte adeseori în cîntecele de dragoste şi de familie. . . Imagini reale în aceste cazuri sînt înlocuite cu simboluri » [21]. Iată un asemenea simbol în folclorul Maramureşului:

---

[17] Wellek - Warren: Teoria della letteratura e metodologia delle Studio Letterario. [Teoria literaturii şi metodologia studiului literar]. Bologna, 1956, 6, citat după Sorin Alexandrescu: Metaforă şi simbol în poezia lui Tudor Arghezi. Mss.

[18] Wellek - Warren, op. cit. 256.

[19] S-ar putea ca unele simboluri să rămînă obscure doar pentru noi iar în mediul folcloric să aibă o semnificaţie limpede.

[20] Michael Riffaterre: op. cit., 157.

[21] S. G. Lazutin: Compoziţia cîntecului liric popular rus. *Ruskii Folklor, Materialî i issledovania,* V (1960) 200—219.

Cucule pasăre grasă / Ce tot cauți p-a maicii casă / O ți-e foame, o ți-e sete / O ți-e dor de codru verde? / — Nu mi-e foame, nici mi-e sete / Nici mi-i dor de codru verde / Ci mi-i dor de satul meu / C-am avut trei mîndre-n el (Brediceanu, cîntec, p. 49 — nr. 39). Dialogul ne ghidează spre interpretarea cucului ca un simbol al flăcăului înstrăinat. Simbolul apare uneori în prima parte a cîntecului integrat unei mici fabulații; în partea a doua a cîntecului dialogul intervine abrupt sugerînd semnificația subterană a simbolului, precum în exemplul următor: *Pe casa lui Văsălică / Sînt doi pui de rîndunică / Unu zboară, unu pică / Unu zice cătă altu: / Hai sorucă să zburăm / Peste a mămuchii mormînt / Mămuca m-a d-întreba / Că-nsuratu-s-o tata? / Tata că s-o d-însurat / Rea maștihă mi-a luat* (Bîrlea, vol. II, cîntec, p. 141 — nr. 100). Cei doi pui de rîndunică se dezvăluie prin dialog ca simbolul copiilor rămași orfani de mamă.

O categorie specială a simbolului în folclor se realizează prin contextarea unor cuvinte cu o sferă noțională foarte largă. Astfel « binele », termen lax și cu o semnificație foarte generală, introdus într-un context dat, capătă o anume accepțiune simbolică, ca de exemplu: **Binele** *nu l-am băut / Nici în tîrg nu l-am vîndut / Poate că l-am sămînat / Primăvara grîu curat / Grîu curat l-am săcerat / Grîu curat l-am făcut claie / Ș-a mneu bine-o ars în paie / Grîu curat l-am făcut coc / Ș-a mneu bine-o ars în foc* (Țiplea, cîntec, p. 446 — nr. 4). Prin « iradiere simbolică regresivă »[22], « binele », noțiune abstractă, împrumută sensul de obiect material inflamabil. Simbolizarea termenului « bine » este însă timidă; întregul text debutează sub semnul probabilității — « poate că l-am sămînat » — iar grîul se substituie la un moment dat binelui.

Procedeul de contextare a unor noțiuni de mare generalitate este larg și îndrăzneț utilizat în legătură cu dorul, cuvînt polisemantic și foarte frecvent în folclor. Dorul capătă diverse sensuri simbolice în funcție de contextul în care este introdus. Astfel dorul poate fi asimilat greutății materiale: *Hei tu mîndrulușu meu / Cumpănit-am doru tău / Pus-am sare, pus-am lut / Doru tău trage mai mult / Pus-am lut și pus-am sare / Dorul tău trage mai tare.* (Bîrlea, vol. I, cîntec, p. 63 — nr. 175). Alteori dorul devine prin contextare un val molipsitor de nebunie: *De cine doru se leagă / D-acela-i cu minte slabă / Pînă-i lumea nu-i de treabă / S-o legat de o nevastă / Ș-o lăsat tiara-n casă / Și pruncuțul mic în fașă / S-o legat de on voinic / Ș-o lăsat plugu la cîmp / Și de mine s-o legat... / De doi ani în primăvară / Ș-acum stă să mă omoare* (Bîrlea, vol. II, cîntec, p. 119—nr. 44). Sînt foarte numeroase cazurile cînd contextul determină cuvîntului dor semnificația simbolică de sămînță vivificatoare: *Strînge doru-n zăghiuță / Și-l răsădi în grădinuță / Da-l răsădi să nu-nflorească / Inima să ți-o topească / Că de-apucă a-nflori / Inima ți s-a topi* (Bud, strigătură, p. 46 — nr. 4). Varietatea de sensuri atribuită de context cuvîntului dor e foarte mare; dorul ia rînd pe rînd semnificația de foc mistuitor, vînt, piedică în calea plugului, semn zugrăvit pe pernă etc.

În literatura modernă simbolul este plurivalent și plutește în vag — interpretarea sa este lăsată în bună măsură la latitudinea cititorului. Spre deosebire de conceptul literar modern, în folclor, după cum am putut constata, simbolul este transparent; numeroși indici de predictabilitate dirijează înțelegerea simbolului într-un anume sens. Prin deasa lor repetare și însoțire cu elemente auxiliare, numeroase simboluri s-au fixat ca semnificație în memoria auditoriului. Astfel grîul sau

[22] Sorin Alexandrescu: Metaforă și simbol în poezia lui Tudor Arghezi. Mss.

trandafirii (rujii în graiul maramureșean) sînt interpretați cu ușurință drept simbol pentru noroc, reușită, iar pelinul, spinii, ovăzul, secara semnifică supărarea, ponoasele, efortul steril etc. Chiar atunci cînd sînt lipsite de vreo indicație ajutătoare în context, simbolurile au o semnificație limpede pentru auditoriul popular, ca de exemplu: *Săracă turtureaua / Supărată-i săraca / Cînd îi moare soția / Ea atîta o jelește / Creanga verde o ferește / Pe uscat tot hodinește / Nu bea apă limpejoară / Se scoboară și-o tulboară / Se duce unde-i apa lină / Și setea că și-o alină*[23] (Bîrlea, vol. II, cîntec, p. 151 — nr. 123). Același element — turtureaua — este utilizat în numeroase cîntece populare sub forma paralelismului cu soarta omului rămas singur. În textul nostru motivul turturelei prezentat autonom simbolizează clar sensul cu care s-a asociat curent în folclor — devotamentul conjugal, văduvia neconsolabilă.

Adeseori specializat în sugerarea unor sensuri anumite, simbolul popular manifestă o tendință marcată spre tipizare. În această privință folclorul se apropie de accepția medievală a simbolului — simbol monovalent ca sens [24].

III. METAFORA — COALESCENȚĂ, PROCES DE TIPIZARE, CLIȘEE POPULARE

Urmărind simbolul în modalitățile sale de realizare, am putut constata că interpretarea sa este facilitată adeseori de indici de predictabilitate; nevoia de claritate caracterizează în general metafora populară. Din totalul de 1117 metafore, 403 sînt coalescente. Cifra globală 1117, include 254 metafore slăbite. « Les images affaiblies » cum le numește Charles Bally [25] se află — la diferite grade — pe panta diminuării funcției lor vii. Astfel, metafore ca « rămîi cu inima arsă » (Brediceanu, cîntec, p. 83 — nr. 170), « inima ți s-a aprinde » (Bîrlea, vol. II, cîntec, p. 112 — nr. 28) sau « fața mi-i veștezită » (Bîrlea, vol. II, cîntec, p. 131 — nr. 75) etc. sînt atît de larg folosite în folclor ca și în vorbirea populară încît nu mai necesită vreo explicitare în context — înțelegerea acestor locuri comune e la îndemîna oricui.

Dacă ținem seama de numărul mare de metafore slăbite, putem considera indicele de coalescență al metaforei ca foarte ridicat.

Explicitatea substituțiilor metaforice este resimțită într-atît de necesară încît în unele cîntece sau balade devine procedeu de compoziție. În textele de acest tip flăcăul vrea să-și vîndă murgul pentru a-și scăpa iubita de boală. Aceasta însă cere cu totul alte « leacuri ».

Fata: *Hei tu mîndruluțu mneu,*
Poți vinde, poți te lăsa,
Leacu mneu nu l-i afla.
Poate tu de mni-i aduce
Caș de oi la Sîn Nicoară
Sloi de diață-n mnez de vară
Mure coapte-n postu mare,
Coapte-a umbră, nu a soare.
Flăcăul: *Hei tu mîndruluca me,*
Ieu di-aieste ț-aș căta
Dac-aș ști că ț-aș afla.

[23] Temă populară folosită de Ienăchiță Văcărescu în poezia « Amărîtă turturea ».
[24] Guy Michaud: L'oeuvre et ses techniques. [Opera și tehnicile sale]. Paris, 1957, 53.
[25] Charles Bally: Traité de stylistique française [Tratat de stilistică franceză]. Geneva, 1951, 195.

Fata: *Hei tu mîndrulucu mneu*
Tutî eşti, bolundî eşti
Tu de nu te nădăieşti:
Caş de oi i faţa ta,
Cînd mă uit eu la dînsa;
Mure negre ţ-îs otii
Cînd mă uit eu la dînşii
Sloi de diaţă-i inima,
Că mă tem că mi-i lăsa (Ţiplea, cîntec, p. 498 — nr. 30)

De remarcat că substituţiile metaforice sînt asociate cu circumstanţe absurde: caş de oi la *Sîn Nicoară*, sloi de ghiaţă *în miez de vară*, mure coapte *în postu mare*. Condiţionarea de circumstanţe, imposibil de realizat, joacă rolul unui indice de predictabilitate; se semnalează astfel auditoriului că termenii folosiţi—caş, sloi de ghiaţă, mure — nu trebuiesc luaţi la propriu. Abia în partea doua a textului sensul metaforelor se dezvăluie cu limpezime: caş de oi substituie obrazul iubitului, sloiul de ghiaţă substituie inima acestuia iar murele ochii. Asistăm de fapt la codificarea sensului unui şir de metafore.

Varietatea metaforelor este mică; asociate cu sensuri bine stabilite prin circulaţie, metaforele revin asiduu în forme apropiate. Mai mult chiar; se poate afirma că majoritatea metaforelor au corespondentul lor extins în comparaţie. De pildă metafora « mure » pe care am întîlnit-o în textul sus citat are ca pandant comparaţia atît de frecventă în folclorul maramureşean: *Aşa-s ochii mîndrului / Ca şi mura cîmpului / Cînd să coace pă răcoare / Şi nu e ajunsă de soare* (Papahagi, cîntec, p. 36 — nr. CLXXX). Metafora inedită reprezintă o raritate în folclor. Cele mai multe dintre metaforele de mică recurenţă sînt forme lexicale noi, obţinute prin derivări din substantive ca de exemplu: *De-aş muri primăvara / Păsările m-ar cînta / Grangurul mni-ar* **clopoţi** (Papahagi, cîntec, p. 35 — nr. CLXXVI), sau *Şi la nas îi* **butucaşă** (Bîrlea, vol. II, cîntec, p. 254 — nr. 116) — butucaşă, adjectiv derivat din substantivul butuc. Limba populară are o mare mobilitate; necunoscînd norme rigide scrise permite cu uşurinţă — în cadrul structurii şi în consens cu tendinţele limbii romîne — trecerea de la o categorie morfologică la alta, crearea unor forme lexicale noi prin derivare.

Metaforele realizate prin derivări din substantive apar sporadic în folclorul Maramureşului; de cele mai multe ori întîmpinăm variante ale unui număr redus de prototipuri. Tendinţa spre tipizare care se poate constata la simbolul popular ia la metaforă o amploare deosebită. Astfel substituirea fetei sau a feciorului printr-o floare, a miresii cu o plantă răsădită, a soacrei cu o poamă acră, a rivalei în dragoste cu o coarbă, a urîtei sau urîtului cu o buruiană etc., sînt metafore clişeu [26] de mare frecvenţă în folclor.

Constituirea acestor prototipuri ar putea fi pusă în legătură şi cu existenţa metamorfozelor, categorie extrametaforică, însă limitrofă metaforei. Legate de elementele unei mitologii populare şi de vechi credinţe, metamorfozele—folosite în cîntec şi baladă — din punct de vedere stilistic se prezintă în mai multe forme:

a) Metamorfoza cu caracter fabulativ — transformarea miraculoasă este înfăţişată ca un fapt petrecut aievea. Un exemplu tipic îl constituie metamorfoza

[26] Nu folosim termenul « clişeu » în sens peiorativ.

dezvoltată în tema « Logodnicii nefericiţi »: *Şi pă iel l-o-ngropat / La beserică su' prag / Cînd o fost pă la anuţ / Din el răsare un ruguţ / Şi peste vo tri dzîle / Ea s-o făcut florice ; / Cînd era slujba mai mare / Ruguţu să întinde / Rujiţa o cuprinde / Tîtă lumea să ciude* (Ţiplea, baladă, p. 6 — nr. 2). Tot din această categorie face parte şi metamorfozarea călugăriţei păcătoase, sau a mamei ce-şi părăseşte pruncul, în coarbă neagră.

b) Metamorfoza prezentată ca un fapt posibil, ca o eventualitate. De exemplu: *Nu fi mîndru supărat / Din doruţ ni-om fa caluţ / Şi-om trece peste dieluţ* (Bîrlea, vol. II, cîntec, p. 112 — nr. 27). Transformarea în floare predomină: *Numai eu că mă voi face /* **O ruje** *mîndră-nfocată* (Bîrlea, vol. II, cîntec, p. 153 — nr. 129). Tipul de baladă « Mierla şi cucul » oferă un şir de asemenea metamorfoze: *Hei tu mîndruluţu mieu / De cît noră mîne-ta / Şi cumnată soru-ta / Mai bine mîndruţ m-oi fa /* **Un firuţ de ochinteauă** */ . . . Şi ieu mîndrucă m-oi fa / On cosăşel hireşel / Şi atîta că mi-oi cosi /* **Ochinteaua** *oi găsi / Tot norucă mamii-i fi / . . . Decît noră mîne-ta / Şi cumnată soru-ta / Mai bine mîndruţ m-oi fa / Tot* **on fir de măieran** */ In tierturi la Toderan / . . . Numai ieu mîndră m-oi fa / Tot m-oi fa on cocişăl / Numai tare hireşăl / . . .* **Măieranu** *l-oi ciunta / Tot noruc' mamii te-oi fa* etc. (Bîrlea, vol. I, baladă, p. 38 — nr. 21).

c) Metamorfoza prezentată ca un fapt imposibil de realizat. Tipul acesta de metamorfoză apare de obicei sub forma unor propoziţii condiţionale: *Spune mîndru mîne-ta / Ca să nu mă ocăra / Că* **de s-ar fa piatră de moară** */ Tot ne-om iubi într-o vară* (Brediceanu, cîntec, p. 111 — nr. 25).

d) Metamorfoza optativă, categorie larg reprezentată în cîntec, exprimă dorinţa transformării — cel mai adesea — în vederea apropierii de fiinţa iubită: *Fă-mă doamne ce mi-i fa / Pasăre să pot zbura / Peste codru cu frunza / D-aici pînă la badea* (Papahagi, cîntec, p. 23 — nr. CVII). Ca şi la tipurile precedente metamorfozarea în vegetale este foarte răspîndită: *Fă-mă doamne ce m-ei fa / Fă-mă* **fir de iederuţă** */ La mîndruţa-n grădiniţă / Fă-mă* **floare din Bănat** */ La mîndruţa lîngă pat / Fă-mă* **fir de iarbă creaţă** */ La mîndruţa mea în braţă* (Bîrlea, vol. II, cîntec, p. 91 —nr. 251).

După cum am putut observa, numeroase metamorfoze—transformarea fetei sau băiatului în vegetale, prefacerea femeii păcătoase în coarbă—coincid cu unele din metaforele clişeu. S-ar putea emite ipoteza că parte din metamorfoze, desprinzîndu-se treptat de ideea unei intervenţii miraculoase, au facilitat la un moment dat naşterea conceptului popular de metaforă. Ceea ce rămîne însă cert e faptul că metamorfozele—fie ca preexerciţiu fie ca sursă importantă sau auxiliară—joacă un rol în formarea unor prototipuri metaforice.

Unele din aceste prototipuri sau metafore clişeu sînt general folosite în folclor, altele tind înspre o specializare pe genuri. Examinînd fiecare gen în parte vom fi în măsură să stabilim contribuţia metaforelor clişeu, gradul lor de recurenţă.

IV. GENURILE DE FOLCLOR ÎN RAPORT CU METAFORA

Cîntecul

21.513 versuri, 679 metafore; densitatea metaforei 3,15%; 32 metafore rudimentare, 185 metafore slăbite; coalescenţa ridicată — 225 metafore coalescente. Metaforele clişeu predomină: din 494 metafore active (am exclus metaforele uzate) 341 reprezintă variante ale unor metafore clişeu bine conturate.

Să urmărim cîteva prototipuri metaforice. Prototipul cel mai răspîndit este substituirea tinerei fete sau a flăcăului unei flori. Sub forma comparației acest tip de metaforă reprezintă în folclor un loc comun. Enumerăm cîteva din variantele metaforei flori: pentru fată, rujă, rozmarin, măgheran, cunună de flori, florice de grîu, floare albastră, struț, floare, floare de briboi etc., iar pentru flăcău, floare de sansiu, floare domnească, măgheran, struț, ruje, floare etc. Metafora trandafir (rujă în graiul maramureșean) este folosită cu predilecție: *Pentru tine* **rujă plină** / *Nici am somn nici am hodină* / *Pentru tine* **rujă creață** / *Nici am trai, nici am viață* (Bîrlea, vol. II, cîntec, p. 80 — nr. 219).

Înrudit cu acest clișeu este substituirea femeii, nefericite în căsnicie, florii răsădite într-un loc neprielnic: *Cum n-oi fi veștejită* / *Că m-am aflat răsădită* / *Intr-o grădină-ngrădită* (Bîrlea, vol. II, cîntec, p. 164 — nr. 156).

Tot un clișeu adiacent prototipului fată-floare este femeia trecută substituită florii scuturate.

Pentru bărbatul urît sau bătrîn se folosește curent metafora ciung (creangă uscată în graiul maramureșean), în opoziție cu bradul care substituie flăcăul iubit: *Am lăsat bradu-ncărcat* / *Și-am iubit un* **ciung** *uscat* / *Lăsa-oi* **ciungu** *la dracu* / *Și-oi iubi* **bradu** *săracu* (Brediceanu, cîntec, p. 93 — nr. 78).

Urîtul sau urîta sînt substituite adeseori gunoiului, buruienilor sau proptelei gardului: *Rușine mi-e de pămînt* / *Cu cine-mi făcui cuvînt* / *Cu* **propeaua** *gardului* / *Cu urîta satului* / *Cu* **propeaua** *de la gard* / *Cu urîta de la sat* (Bud, cîntec, p. 59 — nr. 126).

Rivala în dragoste devine prin substituire metaforică coarbă neagră: *C-amu mîndru m-o lăsat* / *M-o lăsat că nu i-s dragă* / *Ș-o cuprins o* **coarbă neagră** ; / **Coarbă neagră** *din pîrîu* / *Nu iubi pe mîndru mneu* / *Că ieu te-oi otrăghi zău* (Papahagi, cîntec, p. 30 — nr. CLII).

Dorul este asimilat prin metaforă focului: *Drept-o avut cine o dzîs* / **Dragostile-s foc nestîns** / *Că și-n mine s-o aprins* (Papahagi, cîntec, p. 40 — nr. CXCVII) sau *De trei luni în miază vară* / **Arde-mi inimioara-mi pară** (Bîrlea, vol. II, cîntec, p. 124 — nr. 56).

Pentru noroc se utilizează clișeul metaforic floare: **Mîndră floare-i norocu** / *Nu răsare-n tot locu* / *Ci răsare lîngă vale* / *Cine-o află bine-i pare* / *Și răsare lîngă tău* / *Cine-o pierde-i pare rău* (Brediceanu, cîntec, p. 33 — nr. 24).

Clasele sociale sînt substituite în vechiul cîntec maramureșean printr-o dublă metaforă clișeu: grîul substituie pătura avută a nemeșilor iar secara, ovăzul sau vița de harbuz substituie pătura țăranilor săraci. *Hei tu mîndrulușule* / *Ița ta și ița me* / *Șohan nu-i de-asemene* / *Ița me-i de* **grîu ales** / *A ta-i de prizne de* **săcară** / *Ița me-i de grîu ales* / *A ta-i prizne de* **ovăz** / *Ița de p-a me măicuță* / *Mere-n tîrg cu cociuță*/ . . . *Ița de pe tată-tău* / *Mere în tîrguț cu macău* (Țiplea, cîntec, p. 478 — nr. 97). În Maramureș, diferențierile de clasă au ajuns atît de pronunțate, încît pînă la primul război mondial căsătoria dintre nemeși și iobagi era considerată o mezalianță [27]. Cîntecul utilizează numeroase clișee; am enumerat doar prototipurile metaforice mai importante. Tot în cîntec apar și simbolurile tipizate pe care le-am semnalat în capitolul precedent. Numărul clișeelor metaforice și simbolice se ridică la 45. În această cifră n-am inclus clișeele slab reprezentate ce par a fi o rămășiță sau poate un împrumut din folclorul altor regiuni.

---

[27] M. Pop: Introducere la Flori alese din poezia populară. București, 1960, XXXI.

Balada

10.664 versuri, 144 metafore; densitatea metaforei scăzută, 1,34%; 23 metafore rudimentare, 38 metafore slăbite; coalescenţa ridicată — 90 metafore sînt coalescente. Clişeele sînt reprezentate prin 63 de variante.

Balada maramureşeană se apropie foarte mult de forma cîntecului. Numeroase clişee curente în cîntec se regăsesc şi în baladă; de pildă femeia tînără substituită unei flori, coarba neagră ca metaforizare a femeii păcătoase, clasele sociale substituite cerealelor, văpaia pentru dor sau pelinul simbolizînd amărăciunea.

Tipic baladei este clişeul aratului, semănatului şi seceratului ca substituţii metaforice pentru uciderea turcilor sau a Vidrei. Clişeul se realizează dramatic. De pildă în balada Novac mama-l întreabă pe erou dacă a arat. Acesta răspunde: *Am arat ş-am sămînat / Şi s-o copt ş-am săcerat.* În continuare dă cheia substituţiei: *Zac turcii ca butucii / Şi caii ca păunii / De ţi-e groază de dînşii* (Bîrlea, vol.I, baladă, p. 17 — nr. 15). Clişeul e mai amplu reprezentat în tipul de baladă Vidra. Soacra-l întreabă pe ginere unde a lăsat-o pe Vidra-Zidra în exemplul nostru. Ginerele-i răspunde: *Colo-n coastă după coastă / Mare hold-am săcerat / Şi znopchii nu i-am legat ; / Tăt în loc de legători / Îs a Zidrii-ncingători / Mămulică de nu credz / Ia du-te batîr şi vedz ; / Mămulică ţî-i păşî / Di pă stic mamă pă stic / Tăt pă faţă dă voinic / Di pă znop mamă pă znop / Tăt pă titie de clop* (Papahagi, baladă, p. 89 — nr. CCCLXI). Se poate constata utilizarea unor clişee secundare, derivate din prototipul iniţial — spic şi snop substituiri pentru haiducii ucişi.

Balada utilizează un număr de 19 clişee.

Strigătura

3133 versuri, 40 metafore; densitatea metaforei foarte scăzută, 1,28%; 3 metafore rudimentare, 9 metafore slăbite. Coalescenţa la paritate; 20 metafore coalescente; metafore clişeu doar 11.

Genul utilizează relativ puţine metafore-clişeu. Reîntîlnim clişeele cunoscute din cîntec: femeia sau feciorul ca floare, clasele sociale substituite cerealelor şi dorul căpătînd prin contextare sensul de văpaie, semn scris sau duşman.

Strigătura prin caracterul improvizatoric şi funcţia ei de cronică a moravurilor preferă clişeelor tradiţionale metaforele de mai mică recurenţă, groteşti sau obscene uneori. Iată cîteva metafore de mai mică recurenţă: *Vine mîndru-n toate seri / C-o uiagă de răbdări* (Bîrlea, vol. II, strigătură, p. 315 — nr. 263) sau *Stau feciorii să se bată / De la-un băcuieţ de fată* (Papahagi, strigătură, p. 58 — nr. CCLXVIII).

Colinda

3655 versuri, 24 metafore; densitatea metaforei foarte scăzută, 0,66%; 6 metafore rudimentare, metafore uzate 7; 9 metafore coalescente, metafore clişeu 6.

Procentul redus al metaforei la colinda maramureşeană, ca şi sărăcia generală a tropilor, fapt neobişnuit la colindele din restul ţării, surprinde. Materialul, în majoritate arid şi pe teme religioase, justifică ipoteza unei influenţe diieceşti exercitate la un moment dat asupra colindelor din Maramureş. Sînt metafore ce vădesc limpede intervenţia bisericii: de pildă pentru naşterea lui Isus circulă metafora *Răsărit-a răsărit / Bucurie pre pămînt* (Bîrlea, vol. I, colindă, p. 87 — nr. 3) iar pentru comunitatea creştină metafora turmă: *El [Isus] lumea-o-nvăţat / Mare* **turmă** *o cîştigat* (Brediceanu, colindă, p. 153 — nr. 118). Clişeul tipic colindelor

religioase — îmbrăcarea lunii în sînge la apocalips — apare de 6 ori. Iată un asemenea exemplu: *Luna-n sînge se-mbrăca / Munţii se cutremura* (Bîrlea, vol. I, colindă, p. 96 — nr. 14).

Clişeul femeie—floare apare numai de două ori.

Substituirile metaforice operate în sfera materiilor preţioase (aur, argint, mătasă) sînt caracteristice genului; în colinda maramureşeană metaforele de acest tip sînt palid reprezentate — le întîmpinăm doar într-un stadiu avansat de uzură ca de exemplu: *Maica sfîntă s-o luat / Prin ţarine*-**ntr-aurite** (Brediceanu, colindă, p. 141 — nr. 112).

De asemenea metaforele rudimentare, de mare frecvenţă la colinde, aduc în colinda maramureşeană o contribuţie mică.

Descîntecul

3628 versuri, 60 metafore, densitatea metaforei 1,65%; metafore rudimentare 35, metafore uzate 2, metafore clişeu 8; coalescenţa foarte ridicată — 47 metafore coalescente.

N-am inclus în cifra globală a metaforelor substituirile explicabile exclusiv prin credinţa în eficienţa descîntatului ca de exemplu: cauza bolii substituită întîlnirii cu moroii sau vindecarea operată prin lipirea muşchilor, spălarea de ură, izgonirea durerii în pustiuri.

Metafora infirmată ia în descîntecul maramureşean o amploare deosebită — din 60 de metafore, 35 sînt metafore infirmate. Sub acest aspect, descîntecul maramureşean se apropie de forma descîntecului rusesc şi ucrainean [28].

Tipice descîntecului sînt metaforele anatomice: omuşorul din cerul gurii este numit «împărătuş», cariile dentare «cupele măselelor», baza nasului «cheile nasului» etc. E foarte probabil ca aceşti termeni, prin deasa lor folosire, să-şi fi slăbit simţitor funcţia lor metaforică.

Clişeele, fata-floare şi dorul-foc, apar fiecare cîte o singură dată.

Ca prototip caracteristic descîntecului semnalăm boala asimilată unei plante: *Bubă bubată / . . .* **Rădăcină** *nu prinde /* **Viţă** *nu-ntinde* (Bîrlea, vol. II, descîntec, p. 365 — nr. 48) sau *Hap ulcior, hap / . . . Din* **vîrf** *te săc / Din* **rădăcină** *te fac fărină* (Bîrlea, vol. II, descîntec, p. 373 — nr. 49). Clişeul boală-plantă apare de 6 ori.

Cîntece de nuntă

441 versuri, 18 metafore; densitatea metaforei 4,08%, metafore rudimentare niciuna, metafore uzate 3; metafore coalescente 2, metafore clişeu 12.

Clişeul predomină. Reîntîlnim prototipuri folosite şi de alte genuri: dorul cu sensul simbolic de greutate materială, urîtul substituit gunoiului etc. Metafora fată-floare este adaptată genului, se aplică miresii: *Miresucă,* **struţ tomnit** */ Vină-ţi vremea de pornit* (Brediceanu, nuntă, p. 157 — nr. 119). Mireasa substituită unei flori revine de 7 ori.

Căsătoria este înfăţişată metaforic drept o pară mălăiaţă: *Hei, tu dragă de mireasă / Cată tu ce tîrguieşti / C-aista nu-i tîrg de vară / Să-l cumperi şi să-l vinzi iară / Da-i o* **pară mălăiaţă** */ Şi ţi-o hi p-a ta viaţă* (Ţiplea, nuntă. p. 504 — nr. 16). Tipul acesta de metaforă apare ca un clişeu secundar şi în cîntec.

---

[28] P. G. Bogatîrev: op. cit., 17.

Bocetul

1160 versuri, 56 metafore; densitatea metaforei ridicată 4,83%; metafore rudimentare niciuna, metafore slăbite 10; metafore coalescente 10, clişee metaforice 40.

În bocet, ca şi în cîntecul de nuntă, clişeul este preponderent.

O categorie de prototipuri metaforice trebuiesc puse în legătură cu resturile unor vechi practici şi credinţe: de pildă înmormîntarea substituită nunţii, mortul sau moarta reprezentaţi ca mire şi mireasă [29] sau sufletul înfăţişat în chip de rîndunea: *Sufletul i-o rîndunea / Pierdutu-l-ai şi nu-i avea* [30] (Bîrlea, bocet, p. 119 — nr. 3).

Substituirea fetii sau a flăcăului unei flori este frecventă: ***O struţuc de tătăişi*** */ Mîntuitu-te-ai de griji /* **Leordină ne-nflorită** */ De toate eşti mîntuită* (Bîrlea, vol. I, bocet, p. 126 — nr. 9). Îngroparea mortului asimilată răsădirii unei flori, reprezintă un clişeu tipic genului: *Bucură-te ţintirim / Mîndră* **floare**-*ţi răsădim / Bucură-te temeteu / Mîndră* **floare** *ţi-aduc eu / N-o aduc să răsădea / Da o-aduc să putregea / N-o aduc să înflorea / Da o-aduc să putregea* (Papahagi, bocet, p. 69 — nr. CCCXXIV).

Ghicitori

Faţă de celelalte genuri, ghicitorile se constituie într-o categorie aparte. Indicele de frecvenţă al metaforei creşte comparativ considerabil: 171 versuri, 96 metafore — densitatea metaforei 56,13%. Lipsesc metaforele slăbite şi coalescente atît de caracteristice folclorului.

Prin regulele genului în ghicitori obiectul propus spre dezlegare nu poate fi numit — ghicitoarea îndeplineşte funcţia unui joc de societate care pune la încercare perspicacitatea participanţilor. Definirea obiectului prin înşiruirea atributelor lui sau compararea acestora este resimţită ca greoaie şi facilă totodată; concisă, stimulatoare pentru spirit şi cuprinzînd un element de surpriză, metafora se impune ca o necesitate a genului.

Sub raportul metaforei distingem trei tipuri de ghicitori:

a) *Ghicitoarea monometaforică* — obiectul propus spre dezlegare este reprezentat global printr-o singură metaforă, de exemplu ghicitoarea muşuroaelor: *De-aici pînă la Hust / Tot căldări cu fundu-n sus* (Papahagi, ghicitoare, p. 147 — nr. CCCCLXXVIII).

b) *Ghicitoarea plurimetaforică* — fiecare atribut al obiectului desemnat de ghicitoare este înfăţişat printr-o metaforă — rezultă cumul de metafore, de exemplu ghicitoarea puştii: *Am o vacă bouriţă / La corniţă cu torchiţă / Pă la zii / Cu văcălii / Pă schinare / O dungă mare / Şi-n budză / Pupădză* (Papahagi, ghicitoare, p. 145 — nr. CCCCXLIX).

c) *Ghicitoarea de tip fabulativ* — metafora este plasată într-o mică fabulaţie ca de pildă în cazul ghicitorii cartofilor: *Mă dusei în pădurice / Aflai ouă de babice / Aflai nouă / Luai două / Ca babicea să se ouă* (Papahagi, ghicitoare, p. 147 — nr. CCCCLXXVII).

Spre deosebire de celelalte genuri, la ghicitori decodarea metaforelor presupune un anumit efort. Metaforele urmăresc a surprinde şi a deruta auditoriul — dificultatea sporeşte efectul ghicitorii.

---

[29] Jean M u ş l e a: La mort-mariage: une particularité du folklore balkanique. [Moartea-căsătorie: o particularitate a folclorului balcanic]. Paris, f. a.

[30] Sufletul reprezentat ca pasăre sau gînganie apare adeseori în basm.

Astfel, numeroase ghicitori alătură elemente contradictorii, de exemplu ghicitoarea pîinii: *Am o vacă / Cînd o bag în poiată e fără pchele / Cînd o scot e cu pchele* (Papahagi, ghicitoare, p. 147 — nr. CCCCLXXIX). Alteori metaforele joacă rolul unor capcane; aparent facile atrag auditoriul pe o pistă greșită. E cazul ghicitorilor în care substituția metaforică se pretează și la o interpretare obscenă. Uneori metaforele sînt voit obscure; posibilitatea găsirii cheii este îngreunată de apariția unor termeni — creații lingvistice în general fără circulație în limba populară; de exemplu ghicitoarea bisericii *Că mă pîra* **poporanu** */ Că i-am furat* **cocoranu** */ Ș-o dat vacă de vacă / Doi boi să tacă; / Pasărea lucea / Pas și o gîcea* (Papahagi, ghicitoare, p. 147 — nr. CCCCLXX).

Și totuși metaforele în ghicitori nu sînt ermetice pentru auditoriul popular. Reprezentările baroce care rezultă din alăturarea unor metafore contradictorii îndeplinesc și funcția unui semnal; atrag atenția — tocmai prin absurdul lor — asupra existenței unei substituiri și stimulează la căutarea cheiei. De asemenea, creațiile lingvistice prin deasa lor revenire în aceleași ghicitori ajung a fi asociate cu o semnificație clară. De cele mai multe ori însă, dezlegarea ghicitorii este facilitată de folosirea unor metafore convenționale. Boul ca metaforă reprezintă un asemenea tip. În ghicitori, obiecte eterogene sînt substituite boului ca de exemplu grebla *Am o* **vacă** *neagră / Tot cîmpul aleargă* (Papahagi, p. 148 — nr. CCCCLXXXI). sau purecele *Am un* **bou** *negru / Un'e sare / Urmă n-are / Un'e paște / Se cunoaște* (Papahagi, ghicitoare, p. 146 — nr. CCCCLX). Metafora boului e atît de frecventă la ghicitori încît aproape că s-a tocit; îndeplinește adeseori doar rolul de purtătoare de atribute. Alt tip de metaforă loc comun substituie obiectelor părțile trupului omenesc, ca de exemplu ghicitoarea buretelui: *Rostogol / Înt-un ocol / Curte albă întu'* **pchicior** (Papahagi, ghicitoare, p. 148 — nr. CCCCLXXXIX) sau ghicitoarea verzei **Trupu, capu** *mni-i tătuna / P-on pchicior stau totdeauna / Cămăși am nenumărate / Și le port tăte îmbrăcate* (Papahagi, ghicitoare, p. 148 — nr. CCCCLXXIII). Părțile trupului omenesc ca metafore furnizează indicații transparente asupra formei obiectelor substituíte. Semnalăm de asemenea pentru facilitatea lor apariția de 7 ori a metaforelor de relație.

În ghicitorile din restul țării, unde dispunem de un material mai bogat și mai reprezentativ, se pot distinge numeroase metafore clișeu care ușurează sensibil decodarea.

CONCLUZII

1. Densitatea medie a metaforei este de 2,53% (44.200 versuri — 1117 metafore). Raportată la frecvența ridicată a comparației, paralelismului, metonimiei și hiperbolii, metafora se dovedește a fi un trop rar în folclorul Maramureșului.

Se poate presupune — cercetările viitoare vor infirma sau confirma această ipoteză — că indicele scăzut de frecvență a metaforei nu este tipic doar pentru Maramureș, ci cu mici fluctuații caracterizează folclorul în general [31].

2. Din cifra globală a metaforelor — 1117 — 106 pot fi considerate metafore rudimentare. Incerte, pendulînd adeseori și spre alți tropi, metaforele de acest tip

[31] Rémy de Gourmont în Le problème du style [Problema stilului], Paris, 1902, 32, (citat după Tudor Vianu: op. cit., 33) făcea observația că « metaforele par a fi rare în La chanson de Roland ».

Gen	Nr. versuri	Nr. global metafore	Procent metaforă	Implicații [1]	Coalescență	Metafore rudimentare	Prototipuri metaforice și simbolice	Nr. global al variantelor la prototipuri [2]	Procent variante prototip	Var. prototip fată flăcău-floare	Metafore slăbite	Metamorfoze
Cîntec	21513	679	3,15	454	225	32	45 (31 metafore 14 simboluri)	341	50,22	86	185	79
Baladă	10644	144	1,34	54	90	23	19 (14 metafore 5 simboluri)	63	43,75	11	38	55
Strigătură	3133	40	1,28	20	20	3	6 (3 metafore 3 simboluri)	11	27,5	6	9	2
Colindă	3655	24	0,66	15	9	6	3	6	8,33	2	7	
Descîntec	3628	60	1,65	23	47	35	4	8	13,33	1	2	
Nuntă	441	18	4,08	16	2		5 (4 metafore 1 simbol)	12	66,66	7	3	
Bocet	1160	56	4,83	46	10		10 (8 metafore 2 simboluri)	40	35,71	20	10	
Ghicitoare	171	96	56,13	96		7	3	27	28,12			
Total	44200	1117	2,53	724	403	106	69 [3]	508	39,12	133	254	136

[1] Spre deosebire de metaforele coalescente, metaforele implicate nu sînt însoțite în context de cheia lor.

[2] Numărul global al variantelor la prototipuri ca și procentul lor trebuie raportat la numărul global al metaforelor și procentele lor.

[3] Totalul prototipurilor metaforice este mai mic decît suma prototipurilor pe genuri — un număr de prototipuri coincid, sînt comune mai multor genuri.

vădesc un stadiu incipient în formarea noţiunii de metaforă; formule introductive sau convenţii stilistice justifică utilizarea metaforei şi oferă cheia ei.

Prezenţa acestei categorii de metafore în folclorul Maramureşului confirmă observaţiile prof. Tudor Vianu: « Metafora nu este un procedeu originar al spiritului (oricît de numeroase ar fi cuvintele limbii care ne fac azi impresia unei metafore) ci un procedeu mai tardiv ... metafora presupune un grad relativ înaintat al puterii de abstracţie » [32].

3. Metafora maramureşeană acordă preferinţă clarităţii:
a) contextul simbolurilor şi metaforelor prezintă numeroşi indici de predictabilitate;
b) metaforele slăbite au o mare frecvenţă — 254 metafore slăbite;
c) coalescenţa este foarte ridicată — 403 metafore coalescente.

Ca artă colectivă destinată colectivităţii, folclorul evită ambiguitatea şi ermetismul, urmăreşte percepţia integrală a simbolului şi metaforei.

4. Varietatea simbolurilor şi metaforelor este mică; un număr redus de prototipuri, asociate cu o semnificaţie bine stabilită prin circulaţia folclorică, revine cu insistenţă. Eliminînd metaforele slăbite, constatăm că din totalul de 863 metafore vii, 508 metafore reprezintă reluări a 69 clişee; utilizarea clişeelor este precumpănitoare în folclorul Maramureşului.

S-ar părea că această tendinţă spre tipizare a metaforei situează folclorul la polul opus literaturii. Urmărirea deliberată a ineditului este totuşi relativ recentă în literatură — caracterizează conceptul modern al metaforei. Literatura s-a conformat multă vreme unor scheme prestabilite de metaforă; Ernst Robert Curtius în cartea sa « La littérature européenne et le moyen âge latin» [33] oferă citaţii numeroase, ilustrative pentru răspîndirea unor metafore şablon la autorii evului mediu şi renaşterii.

Gustul pronunţat al clişeului se explică în folclor prin caracterul oral al acestei arte. Tradiţia literară se transmite cu uşurinţă de la o generaţie la alta — fixată prin scris nu riscă a se irosi. Patrimoniul artistic popular, pentru a se menţine, face apel la memoria colectivă; folclorul operează prin clişee o recapitulare a cîştigurilor artistice acumulate de-a lungul timpului.

Utilizarea clişeelor nu se face însă mecanic şi nu exclude înnoirea artistică; prototipurile metaforice se realizează concret prin variante, iar buna îmbinare a clişeelor presupune un simţ dezvoltat al compoziţiei.

МЕТАФОРА В МАРАМУРЕШСКОЙ ОБЛАСТИ

В введении к материалу автор отмечает своевременность изучения фольклорного стиля. Фольклор, резко отличающийся от обычной разговорной речи, представляет собой высокий стиль народного языка, а исследования в этой области могут содействовать ознакомлению с народной эстетикой и ее соотношением с литературной эстетикой.

Далее автор излагает несколько методологических принципов, необходимых, по его мнению, при исследовании народной метафоры: нужно отличать настоящую метафору от псевдометафоры (являющейся представлением, связанным с устарелыми верованиями), судить о материале без литературной предвзятости.

Марамурешская метафора рассматривается в статье на материале, насчитывающем 44 200 стихов, неравномерно распределенных по жанрам.

[32] Tudor Vianu: op. cit., 20, 19.
[33] Ernst Robert Curtius: op. cit., 157—175.

В первой части своей работы автор останавливается на категории рудиментарных метафор — неуверенных, приближающихся и к другим тропам. Метафоры этого типа, очевидно, относятся к зачаточной стадии образования иносказательной формы. В качестве характерного примера рудиментарной метафоры дается отрицательный параллелизм (или, как ее называет автор, « перевернутая метафора»). Для этого приема используется следующая схема: *а)* подмена метафоры как таковой; *б)* отрицательное предложение, опровергающее метафору как неправдивую; *в)* объяснительная оговорка, в которой дается ключ к начальной метафоре. Подмена метафоры (пункт а) производится зачастую в форме вопроса. Автор анализирует по порядку отрицательные параллелизмы, в которых опущен один из терминов; отрицательные параллелизмы с двойной или тройной метафорой и параллелизмы с обстоятельной объяснительной оговоркой. Он приводит также цитаты из текстов, в которых « перевернутые метафоры» идут друг за другом, хитроумно вытекая одна из другой при соблюдении в композиции строгой симметричности. Трактовка метафоры как ошибки, приписываемой по очереди наивности, эмоции, страху, эффекту колдовства и т.д., носит условный характер и представляет собой уловку, с помощью которой можно произвести дерзкую подмену, не смущая при этом обычную логику.

Далее автор дает анализ других двух типов рудиментарной метафоры: метафоры, связанной с собственными именам и (родственной кличке), и метафоры, относящейся к лицам (как ее называет Е. Р. Куртиус).

Касаясь проблемы метафоры и символа в формах, аналогичных литературному понятию, автор констатирует ярко выраженную тенденцию к ясности и небольшое разнообразие: из общего числа 1 117 метафор и символов, к 403 ключ дается в контексте, большую категорию (254) представляют собой ослабленные метафоры, а небольшое число прототипов метафоры настойчиво повторяется в многочисленных вариантах (508).

Затем автор знакомит читателя со специфичными для Марамуреша прототипами метафоры. Он отмечает аналогичность этих шаблонов с категорией метаморфозы, рассматриваемой как предшественница и источник народной метафоры. Каждый жанр марамурешского фольклора спределяется в свете его насыщенности метафорами, в свете тенденции к объяснениям в контексте и предпочтения определенных шаблонов. В соответствии с этими шаблонами, загадки, выполняющие функцию забавы в обществе, образуют отдельную категорию.

В заключение автор делает следующие констатации: 1) насыщенность метафорами невелика—2,55%; 2) Марамурешской метафоре чужда герметичность, в ней проявляется определенная тенденция к ясности; 3) в марамурешской метафоре и символе наблюдается тенденция к типизации. Использование шаблонов объясняется устностью фольклора. Чтобы не утеряться, народное художественное достояние прибегает к коллективной памяти. Фольклор оперирует шаблонами, которые представляют собой повторение многолетних художественных достижений.

Статистические результаты данного исследования занесены в приложенную к работе таблицу.

CONTRIBUTION TO THE STUDY OF THE METAPHOR IN MARAMURESH FOLKLORE

The author begins her article by underlining the necessity of studying the peculiarities of folklore style. Clearly differentiated from the everyday language, the style in folklore represents a higher standard of folk language, the investigation of which might lead to a deeper comprehension of folk aesthetics and its relationship to literary aesthetics. The article further sets forward the methodological principles to be applied in the assessment of folk-metaphors: the distinction between the metaphor proper and the pseudo-metaphor — representations associated with old beliefs —, the necessity of an approach devoid of literary prejudice, etc.

The study of the Maramuresh metaphor is based upon the examination of a material including 44,200 verses unequally divided into various genuses.

In the first part, the author deals with a class of rudimentary metaphors; indefinite in character, oscillating towards other tropes, the metaphors in this class reflect an incipient stage in the shaping of a concept of metaphor. A characteristic example of rudimentary metaphor is

the negative parallelism or infirmed metaphor as the author calls it. Negative parallelism employs the following patterns: *a)* the metaphorical substitution proper; *b)* the negative sentence denying the metaphor as unveridical; *c)* the explanatory clause yielding the key to the initial metaphor.

The metaphorical substitution of clause (a) frequently assumes an interrogative form. The author successively discusses the cases of elliptic negative parallelisms with one of the terms missing, negative parallelisms with a double or treble metaphor or the ample explanatory clause, quoting texts where the infirmed metaphors succeed each other by a process of ingenious devolution combined with the observance of a strict symmetry in composition.

The treatment of the metaphor as an error ascribed in turn to candour, emotion, fear, the effect of charm-spells etc., is conventional in character, and is rather a literary trick by means of which bold substitutions can be carried out without shocking the basic rules of logic.

The author passes next to other patterns of rudimentary metaphors: the onomastic type of metaphor related to nicknames, and the relational metaphor or "metaphor relating to persons" as it is named by E. R. Curtius.

On broaching the problem of the formal features of folk metaphors and symbols analogous to the literary concept, the author points out the existence of a marked tendency to explicitness and to a limitation in diversity: out of a total of 1117 metaphors and symbols 403 are followed by their key in the context; a large class—254—is represented by worn out metaphors, while a limited number of metaphorical prototypes recur steadily in manifold variants — 508.

The article continues with a review of the metaphorical prototypes specific to the Maramuresh region. The author points out the similarity of these hackneyed phrases with the class of metamorphoses, regarded as a pre-exercise or source of the folk metaphor. Every genus in the Maramuresh folklore is defined in relation to the density of metaphors, the explanatory tendency in the context and the preference for certain stereotype patterns. In this respect, the riddles, in their function as a social entertainment, form a separate class.

The conclusions drawn by the author are that:

1) the density of metaphors is low: 2.53%; 2) The Maramuresh metaphor avoids hermeticism, preferring clearness of expression; 3) the symbols and metaphors in Maramuresh folklore tend to become stereotype. The utilisation of clichés is ascribed to the oral character of folkore. To avoid any waste of the artistic heritage, folklore resorts to collective memory, operating by means of clichés — an epitome of the artistic gains stored in the course of time. The statistical results of the investigation are contained in a tåble attached to the study.

CÎNTECE MUNCITOREŞTI DE ORIGINĂ ITALIANĂ ÎN ROMÎNIA

N. RĂDULESCU

Cercetarea cîntecului muncitoresc este una din sarcinile actuale ale folcloristicii de astăzi. Ea ţine de problematica etapei contemporane de dezvoltare a ştiinţelor societăţii, cînd se acordă o atenţie tot mai mare urmăririi diferitelor aspecte legate de oglindirea în suprastructură a luptei de clasă.

În cadrul Institutului de etnografie şi folclor din Bucureşti, cercetările întreprinse pînă în momentul de faţă au dus la strîngerea unui numeros material în curs de publicare, precum şi la lămurirea unor probleme de principiu care privesc atît viaţa cîntecelor revoluţionare din Romînia, originea şi istoria lor, cît şi metoda de cercetare a cîntecului muncitoresc.

Cîntecul muncitoresc revoluţionar face parte integrantă din cultura maselor populare, constituind manifestarea artistică de maturitate a conştiinţei de clasă a proletariatului în condiţiile luptei împotriva exploatării. Cîntecul revoluţionar oglindeşte lupta maselor populare pentru instaurarea puterii clasei muncitoare, pentru înfăptuirea revoluţiei proletare. În cîntecul revoluţionar este continuată şi dusă mai departe tradiţia valoroasă, protestatară, a cîntecelor de revoltă socială din folclorul ţărănesc. Funcţia mobilizatoare, militantă, a cîntecelor ţărăneşti de luptă împotriva exploatării a fost preluată şi intensificată în cîntecul muncitoresc revoluţionar al cărui conţinut reflectă ridicarea pe o treaptă nouă, superioară, a conştiinţei de clasă a poporului [1].

În dezvoltarea cîntecului muncitoresc din Romînia se pot distinge mai multe etape. La început el se apropie simţitor, prin tematică şi caracter, de cîntecul ţărănesc. Ulterior, în preajma organizării muncitorilor în Partidul Socialist (1893), cîntecul muncitoresc se impune ca o categorie specifică cu trăsături proprii, revoluţionare. Pe măsura cîştigării de către proletariat a experienţei de luptă şi în deosebi în perioada organizării de grupuri comuniste, de clarificare politică şi ideologică ce a avut ca rezultat crearea Partidului Comunist din Romînia (1921), cîntecul muncitoresc capătă o orientare revoluţionară mai clară, mai combativă, depăşind faza ideologiei socialiste şi intrînd într-o nouă etapă a dezvoltării sale. O dată cu eliberarea Romîniei de sub regimul fascist şi cu păşirea ţării noastre pe calea revoluţiei populare (1944) caracterul cîntecului revoluţionar se transformă, funcţia sa fiind preluată de către cîntecul de mase şi de noua creaţie populară, care exprimă închegarea unităţii moral-politice a poporului nostru în jurul Partidului Muncitoresc Romîn şi a Statului democrat-popular.

Repertoriul de cîntece revoluţionare ale poporului nostru este alcătuit în primul rînd din cîntece autohtone, create în sînul muncitorimii din Romînia. Pe lîngă acestea, la noi ca şi în alte ţări, au circulat, sub formă de adaptări sau traduceri, şi cîntece creaţii ale proletariatului din alte ţări.

Găsim astfel la noi în ţară cîntece revoluţionare de origină rusă şi sovietică, germană, franceză, austriacă, maghiară, italiană, bulgară. Fenomenul acesta este bine cunoscut pretutindeni, împrumutul de cîntece, schimbul reciproc, fiind caracteristic şi pentru repertoriul de

---

[1] V. E. Gusev: Probleme de estetică şi folclor. 20—21, traducere dactilografiată aflată în Biblioteca Institutului de etnografie şi folclor; E. Cernea: Cîntecul popular nou (Conferinţă ţinută la S.R.S.C. în 15 mai 1960).

cîntece revoluţionare al altor popoare [2]. La rîndul lor, unele melodii de cîntece revoluţionare create în Romînia au fost cîntate în U.R.S.S. şi Bulgaria [3]. Modul de preluare al cîntecelor proletariatului altor ţări reflectă în primul rînd specificul luptei muncitorimii din ţara adoptivă într-o anumită etapă de dezvoltare a mişcării muncitoreşti. În al doilea rînd, el reflectă caracteristicile proprii culturii naţionale a fiecărui popor. Aproape niciodată nu întîlnim preluarea neschimbată a unui cîntec. Prin simplul fapt al criculaţiei orale melodia poate căpăta o variantă, uneori destul de depărtată de original. În alte cazuri muzica este transformată simţitor datorită învăţării ei prin prisma unui specific artistic deja constituit — ce ţine de trăsăturile dominante ale culturii populare în perioada respectivă — ca şi pentru a fi pusă în concordanţă cu textul în noua limbă. La rîndul său, acest text este, de cele mai multe ori, o adaptare la condiţiile specifice ale situaţiei proletariatului din ţara respectivă. Conţinutul adaptării poate fi asemănător sau diferit faţă de original, care serveşte doar ca punct de plecare. Adesea este creat un text autohton în întregime nou pentru a fi executat pe melodie. Mult mai rar întîlnim simpla traducere a textului original. Aceste fapte sprijină teza conform căreia preluarea unui cîntec muncitoresc revoluţionar nu este o operaţie de înglobare mecanică, ci reprezintă rezultatul unei asimilări organice făcute pe baza specificului perioadei istorice de luptă a proletariatului din ţara de adopţiune, ca şi în spiritul specificului artistic propriu al poporului respectiv. În acest fel, fenomenul transmiterii cîntecelor revoluţionare de la o ţară la alta se supune şi el legităţilor ce acţionează în întreaga creaţie populară.

Cercetările întreprinse de noi au constatat că în repertoriul de cîntece revoluţionare ale muncitorimii din Romînia au existat şi cîteva cîntece de origină italiană. Investigaţiile noastre ne-au permis să reconstituim, în bună măsură, pe baza materialelor publicate, a documentelor de arhivă şi a informaţiilor culese de la deţinători, istoria acestor cîntece şi să verificăm răspîndirea lor. Aceste cîntece sînt: « Sus, fraţilor, sus, tovarăşi », « Noi cu opincile » şi « Înainte, popor ».

Cîntecul « Sus, fraţilor, sus, tovarăşi », îşi are originea într-un cunoscut cîntec italian: « Imnul muncitorilor ». Iată cîntecul romînesc:

mg. 1783 c

Tempo de marş ♩ = *cca.* 120

Sus, fra – ţi – lor, — sus, to – va – răşi, Sus ve – niţi, ve – niţi cu

to – ţii Sub stea-gul roş al — li – ber – tă – ţii Şi cu el să ne-a – vîn –

tăm! Pî – nă nu vom lă – sa fri – ca şi spe – ran – ţa-a dum – ne –

zei, — Bur – ghe – zi – mea — ne ju – poa – ie Şi ne fu – ră tot me –

[2] A se consulta în acest sens: M. Druskin: Russkaia revoluţionnaia pesnia. Leningrad, Muzghiz, 1959; V. Karbusický şi V. Pletka: Delnické pisně. I—II, Praha. SNKLHU, 1958; T. Szerémi Borbála: Magyarországi munkásdalok. Budapest, Zenemükiadó vallalát, 1955; N. Kaufman: Pesni na bălgarscoto rabotnicesko dvijenie 1891—1944, Sofia, Izdanie na Akademia, 1959; A. Ott: Leben, Singen, Kämpfen, Berlin, Neues Leben, 1954.

[3] Este vorba de cîntecele revoluţionare « Noi ţăranii », întîlnit în Bulgaria, şi « Sub steagul roş », publicat în U.R.S.S. (inf. comunicată de E. Cernea).

reu. Bur-ghe-zi-mea ne ju-poa-ie Şi ne fu-ră tot me-

Ref.

reu. Hai la lup — ta noas-tră sfîn-tă Şi cu to-ţii să ne u-

nim! Şi, lo-vind în bur-ghe-zi-me, Tot lup-tînd noi s-o zdro-

bim! Şi, lo-vind în bur-ghe-zi-me, Tot lup-tînd noi s-o zdro-bim!

S-a transcris melodia strofei a III-a, deoarece a fost mai precis executată

1. *Sus, fraţilor, sus, tovarăşi,*
Sus veniţi, veniţi cu toţii
Sub steagul roş al libertăţii
Şi cu el să ne-avîntăm!

Pînă nu vom lăsa frica
Şi speranţa-n dumnezei,
Burghezimea ne jupoaie } (bis)
Şi ne fură tot mereu.

Ref. Hai la lupta noastră sfîntă
Şi cu toţii să ne unim!
Şi, lovind în burghezime, } (bis)
Tot luptînd noi s-o zdrobim!

2. *Contra noastră ea ne pune*
Fraţi de-ai noştri înarmaţi,
Cînd vrem drepturi ei ne-mpuşcă,
Înşelaţi de cei bogaţi.

Dar veni-va ziua-n care
Soldaţi cu noi se vor uni,
Şi-n lupta de dezrobire } (bis)
Împreună vom porni.

Ref.

3. *Fără nici un pic de milă*
Sîntem furaţi de stăpîni,
Ba şi ferecaţi în lanţuri,
Ne socot ca pe-ai lor cîini.

Apoi ne duc în războaie,
Ce-au furat să le-apărăm,
Iară noi murim de foame, } (bis)
Tot muncind pîn-ce-asudăm.

Ref.

Cîntecul italian a fost creat în anul 1886 în mişcarea muncitorească din Italia. În scurtă vreme el a fost adoptat ca imn de către toate organizaţiile muncitoreşti italiene. Interzis de autorităţi din cauza conţinutului său revoluţionar imnul a continuat să fie răspîndit în ciuda persecuţiilor exercitate asupra celor ce îl cîntau. Publicat la Zürich, în anul 1894, el a devenit cunoscut şi în rîndurile proletariatului din alte ţări europene: Elveţia, Franţa, Anglia [4]. În Romînia îl întîlnim încă în ultimul deceniu al veacului al XIX-lea în repertoriul muncitorilor

[4] Datele privitoare la istoricul cîntecului italian sînt extrase din articolul lui Sergio Liberovici şi Lionello Gennero: L'inno dei lavoratori, publicat în revista *Il Contemporaneo*, anno III, nr. 29, settembre 1960: 122—131. Consultînd colecţiile de cîntece muncitoreşti ale altor ţări am putut constata că imnul italian a fost cunoscut şi de către mişcarea muncitorească maghiară şi bulgară. A se vedea în acest sens: T. Szerémi Borbála: op. cit., 121 şi N. Kaufman: op. cit., 153.

italieni imigrați [5]. Prin aceștia el a devenit cunoscut, în limba italiană, în mișcarea muncitorească din Romînia [6]. Împrejurările nașterii textului romînesc ne-au fost relatate chiar de către autor [7]. Acesta a auzit și învățat imnul în limba italiană de la un grup de muncitori italieni zidari, în anii 1896—1897, în București, unde muncea ca lucrător la patron. În afară de acest « Imn », muncitorii italieni executau deseori și cîteva cîntece cu conținut anarhist, printre care unul despre Caserio [8]. Douăzeci de ani mai tîrziu, în timpul primului război mondial, pe cînd o parte din țara noastră era ocupată de armata germană, autorul textului romînesc se afla într-o închisoare militară din București. Acolo a fost compus, în vara anului 1917, textul romînesc. Versurile sale au fost scrise cu cretă pe peretele închisorii, alături de textul italian: « Am scris pe perete cuvintele italienești și p-ormă am scris alături și pe cele romînești; mai stăteam, iar mă gîndeam, iar scriam, că aveam timp acolo! » ne-a declarat autorul [9].

Cîntecul romînesc a fost executat pentru prima dată, într-un grup mai numeros, ca marș la demonstrația de 1 Mai 1920 în București [10]. Începînd cu această dată el s-a răspîndit printre muncitorii din Romînia devenind un cîntec cunoscut și deseori executat. Răspîndirea lui a fost ușurată și de faptul că textul romînesc a fost publicat, în anul 1920, în broșura « Pușcăriașul. Dezrobirea muncii. Cîntece și versuri socialiste » (p. 36, cu titlul « Imnul muncitorilor italieni »), în același an în « Foaia volantă editată de Partidul Socialist, secția Piatra Neamț » (cu titlul « Cîntec »), iar puțin mai tîrziu în « Cîntece, marșuri, imnuri muncitorești » f. a. (p. 5—6, cu titlul « Imnul muncitorilor italieni »).

Confruntînd cîntecul romînesc cu cel italian constatăm o serie de diferențe atît în privința textului cît și a melodiei. În primul rînd se impune observația că textul romînesc nu reprezintă o simplă traducere din limba italiană. Pornind de la ideea de bază a versurilor italienești: necesitatea luptei dîrze pentru eliberarea de sub jugul exploatării, țintă care poate fi atinsă doar prin unirea într-un singur bloc a tuturor celor ce trăiesc în mizerie, cele trei strofe în limba romînă aduc, în dezvoltarea liberă a acestei idei, o clarificare ideologică îmbogățindu-i cu elemente noi conținutul. În timp ce versurile italiene sînt mai indirecte, folosind circumlocuțiunile și vorbind în termeni vagi, în versurile romînești se spune lucrurilor pe nume: în loc de « frați » avem « tovarăși »; în loc de « steag liber », « steagul roșu »; în loc de « domni », întîlnim « burghezime ». Mai mult, în textul romînesc apare ideea nouă a luptei împotriva religiei (versul 6) ca și aceea a fraternizării soldaților cu muncitorii (strofa II-a). În felul acesta conținutul revoluționar demascator al cîntecului este accentuat în versurile romînești. Această evoluție ideologică se explică lesne dacă luăm în considerație faptul că cele două texte sînt despărțite de un interval de timp de mai mult de 30 de ani. Textul romînesc aparține altei etape istorice de dezvoltare a mișcării muncitorești și oglindește condițiile specifice din Romînia celui dintîi război mondial, avîntul mișcării muncitorești din țara noastră care a dus la crearea Partidului Comunist din Romînia. Așa se explică dezvoltarea dată în textul romînesc ideii luptei împotriva războiului injust, de cotropire, dus pe spinarea celor exploatați (strofa III-a) ca și ideea unirii soldaților cu muncitorii și aceea a represaliilor dezlănțuite de clasele dominante împotriva muncitorimii (strofa III-a).

La rîndul său, melodia culeasă de noi și care a circulat printre muncitorii din Romînia, reprezintă o variantă cu modificări destul de pronunțate a melodiei inițiale, scrisă de compozitorul și criticul muzical italian Amintore Galli (1845—1919). Datorită circulației sale orale și

---

[5] Printre muncitorii de peste graniță imigrați în acea perioadă în Romînia în căutare de lucru se aflau și muncitori italieni. În 1892 ministrul Italiei la București arată că numeroși italieni — în deosebi din regiunea Veneției — vin în Romînia pentru a lucra la construcții de căi ferate, poduri, șosele, lucrări de terasament, zidărie: « Uneori tocmiți în Italia de întreprinzători de construcțiuni, alteori plecați în grupuri mici din ținuturile lor, după îndemnul concetățenilor lor de mai înainte stabiliți în Romînia, ei vin în fiecare an cu miile și sînt căutați, apreciați și bine plătiți ». Citat după: Din istoricul formării și dezvoltării clasei muncitoare din Romînia pînă la primul război mondial. Ed. politică, București, 1959, 207.

[6] Ziarul *Munca*, organ Social-Democrat, sub direcția Consiliului General al Partidului Social-Democratic al Muncitorilor din Romînia, semnalează, în numărul din 9 ian. 1894, executarea de către corul socialist din București, a « marșului lucrătorilor italieni » (inf. comunicată de E. Cernea).

[7] i. 22.350 A.I.E.F. p. 1—2; e vorba de Iancu Olteanu, vechi participant la mișcarea comunistă din Romînia.

[8] Anarhist italian, asasin al președintelui Republicii Franceze Sadi Carnot, în 1894 la Lyon.

[9] i. 22.350 A.I.E.F., p. 2.

[10] i. 22.350, p. 2 și i. 22.416 A.I.E.F.

a venirii în contact cu o altă cultură națională care a asimilat-o, melodia a fost schimbată în mai multe locuri. Pentru a putea face comparație dăm mai jos melodia italiană [11] însoțită de două variante romînești:

Alla marcia

Su fra- tel- li su com - pa-gne Su ve - ni - te in fit- ta

♩ = 120

mg. 1783 c — Sus, fra- ți- lor, sus, to - va - răși, Sus ve - niți, ve - niți cu

♩ = 138

mg. 1782 f — Sus, fra - ți - lor, sus, to - va - răși, Sus ve - niți, ve - niți cu

schie- ra Sul - la li - be - ra ban - die - ra Splen- de il

to - ții Sub stea - gul roș al li - ber - tă - ții Și cu

to - ții Sub stea-gul roș al li - ber - tă - ții Și cu

sol dei l'av - ve - nir Nel - le pe - ne nel - l'in -

el să ne-a - vîn - tăm! Pî - nă nu vom lă - sa

el să ne-a - vîn - tăm! Pî- nă nu vom lă - sa

sul - to Ci strin - gem - mo in mu - tuo pat - to La gran

fri- ca Și spe - ran - ța-n dum - ne - zei, Bur-ghe -

fri - ca Și spe - ran - ța-n dum - ne - zeu, Bur-ghe -

[11] Il Canto dei Lavoratori. Inno del Partito Operaio. Zurigo, Tipografia industriale, 1894. Pubblicato per cura della Sezione del Partito.

cau - sa — del ri - scat - to — Niun di noi vor - rà tra -

zi - mea — ne ju - poa - ie Şi ne fu - ră tot me -

zi - a — nu-n-ce - ta - va Să ne fu - re — tot me -

1 2

dir! La gran -dir! Il ri- scat- to del la -

reu. Bur- ghe- -reu. Hai la lup — ta noas- tră

reu. Bur - ghe- -reu. Hai la lup — ta noas - tră

vo - ro de' suoi fi - gli o - pra sa - rà — O vi-

sfîn - tă Şi cu to - ţii să ne u - nim! Şi, lo-

sfîn - tă Şi cu to - ţii să ne u - nim, să ne u - nim! Şi, lo-

vre — mo del la - vo - ro O pu - gnan- do — si mor- rà. etc.

vind în bur - ghe - zi - me, Tot lup - tînd noi s-o zdro- bim!

vind în bur - ghe - zi - e, Tot lup - tînd noi — s-o zdro - bim!

Se poate observa cum, în variantele cu text romînesc, linia melodică este schimbată în mai multe locuri în sensul părăsirii sau modificării unor formule melodice (au fost notate cu acolade) caracteristice pentru opera italiană din secolul trecut. Ele au fost înlocuite cu o linie melodică mai puţin ornamentată, mai uşor de reţinut. Pentru aceleaşi motive a fost părăsită, în refren, modulaţia la cvintă inferioară, din care se revine mai greu, şi a fost păstrată în continuare tonalitatea iniţială.

Un alt cîntec aflat în repertoriul proletariatului din vechea Romînie este: « Noi, cu opincile »:

mg. 1779 a

♩. = cca. 66

1. Noi cu o - pin - ci - le-N - fip - te-n ţă - rî - na zbîr - ci - tă,
Gloa - tă tru - di - tă, De vea - curi robi şi io - bagi, 2. Sîn-
tem ca a - ni - ma - le-N - ju - ga - te la plu - guri şi coa - se,
Lif - te hi - doa - se Ne pra - dă, ne pra - dă me - reu. 3. Cînd

1. *Noi, cu opincile*
'Nfipte-n ţărîna zbîrcită,
Gloată trudită,
De veacuri robi şi iobagi,

2. *Sîntem ca animale*
'Njugate la pluguri şi coase,
Lifte hidoase
Ne pradă, ne pradă mereu.

3. *Cînd am cerut noi drepturi,*
Ei ne-au trimis în piepturi
Grămezi de plumbi şi sîngele
A curs în luncă puhoi.

4. *Cînd va suna sèmnalul,*
Vom frînge sub opincă
Pe toţi asupritorii
Truditului popor.

Informaţiile culese de noi atestă provenienţa italiană a melodiei [12]. În favoarea acestei indicaţii pledează însuşi caracterul de barcarolă al muzicii. Textul italian, incomplet reconstituit, începea cu versurile: « *Voga, rivoga / Voga la mia barchetta* » [13], continuînd cu zugrăvirea idilei dintre un pescar şi o fată, la fel ca în canţonetele napolitane sau veneţiene. În Romînia cîntecul a pătruns cu acest text italian. Sub această formă el a circulat mult la noi în mediul orăşenesc în perioada dintre cele două războaie. Deseori, era executat coral la diferite manifestări de amatori. Iată o armonizare pentru cor bărbătesc pe patru voci, care a fost cîntată în limba

[12] i. 22.345 şi i. 25.653 A.I.E.F.
[13] i. 22. 345 A.I.E.F.

italiană în Bucureşti în anii aceia (partitura litografiată conţine doar indicaţia sumară « VOGA, cor italian » iar textul este atît de deformat încît nu mai poate fi reconstituit cu certitudine) [14]:

VOGA
cor Italian
Alegretto.
Vo ga ri vo
-45-
ga vo.ga dal mia par che ta Vo
ga ri ne ta Pe sa mo met zo dal ma
ma. — Il met to mal pe sa mo pe

[14] i. 25.654 A.I.E.F. (comunicat de G. Ciobanu).

Fragment facsimil după partitura litografiată a cîntecului « Voga »: pagina de titlu și pagina următoare.

Ulterior, pe aceeași temă a idilei pe mare, a fost compus la noi în țară și cîntat pe melodia italiană un text liric, nerevoluționar, în limba romînă, inspirat probabil de conținutul textului italian [15].

Pe această melodie a fost creat — de asemenea în țară noastră, dar cînd anume informațiile nu ne precizează deocamdată — textul de luptă. Judecînd după conținutul său mai general, după tema vieții țărănești și după stilul poetic pe care-l folosește, el se apropie de grupul cîntecelor de protest de la începutul acestui secol.

Cîntecul « Noi, cu opincile » a fost executat adesea de către muncitorii din Romînia, la cluburi, în închisori, lagăre de concentrare. Nu avem date suficiente pentru a putea preciza întreaga perioadă în care cîntecul a circulat în țara noastră, dar din informațiile culese rezultă, printre altele, că el a fost cîntat în cor în anul 1934 la Casa Poporului și la sediul Sindicatelor Unitare [16], în anul 1936 la Doftana, apoi între 1942—1944 în lagărul de la Tg. Jiu [17].

Este cunoscut succesul la scară internațională pe care l-a avut « Bandiera rossa ». La istoricul răspîndirii sale putem aduce unele date cu privire la viața lui în mișcarea muncitorească din Romînia. Perioada cînd a început să se răspîndească în Romînia « Bandiera rossa » poate fi stabilită cu aproximație în anii primului război mondial. Cîntecul s-a difuzat cu repeziciune printre muncitori, care au văzut în « Steagul roșu » simbolul luptei lor revoluționare. Una din căile pe care a venit la noi cîntecul a fost aceea a aducerii sale de către muncitori italieni [18]. Pe de altă parte însă el a fost adus și de către cetățeni romîni care l-au învățat în Italia [19]. Cîntecul a fost executat frecvent la întruniri muncitorești, festivități, excursii conspirative, demonstrații, ca și în închisori. El a intrat în repertoriul curent al multor asociații artistice muncitorești din întreaga țară. Iată, de pildă, o variantă cu text în limba romînă culeasă de la un grup de membri vîrstnici ai corului « Gutenberg » al sindicatului muncitorilor tipografi din Sibiu.

mg. 1697 II f

[15] f.a. 5.439 A.I.E.F.

[16] i. 22.345 A.I.E.F.

[17] Fișa de înregistrare mg. 1.758 g, A.I.E.F.

[18] i. 22.322, p. 19 și i. 22.381 A.I.E.F. semnalînd prezența în portul Brăila a unor muncitori italieni din Livorno care cîntau « Bandiera rossa » în anii 1919—1921 (inf. comunicată de E. Cernea).

[19] i. 25.299 A.I.E.F.

ro - şu, cu stea-gul ro - şu! Î - na - in - te, po - por, mergi î - na -

in - te, Cu stea-gul ro - şu, cu stea-gul ro - şu!

Stea - gul ro - şu va tri - um - fa, Stea - gul ro - şu va

tri - um - fa, Stea - gul ro - şu va tri - um - fa, Tră -

ias - că so - cia - lis - mul li - be - ra - tor!

Înainte, popor, mergi înainte,
Cu steagul roşu, cu steagul roşu!
Înainte, popor, mergi înainte,
Cu steagul roşu, cu steagul roşu!

Ref. *Steagul roşu va triumfa,*
Steagul roşu va triumfa,
Steagul roşu va triumfa,
Trăiască socialismul liberator!

Din informaţiile pe care le-am primit rezultă că « Înainte, popor» a fost introdus în repertoriul acestui cor în anul 1926 [20]. Melodia cîntecului a fost armonizată spontan pentru cor bărbătesc pe două voci egale. Faptul acesta prezintă un deosebit interes, dacă avem în vedere considerentul că, mai cu seamă în această parte a ţării, mişcarea muncitorească cuprindea în rîndurile sale şi muncitori din sînul minorităţilor naţionale. Socotim că, în această armonizare în care predomină terţele paralele, se răsfrînge influenţa practicii muzicale din centrele orăşeneşti transilvănene, cu populaţie mixtă. Este de semnalat, de asemenea, întorsătura originală pe care o iau sfîrşiturile de rînd melodic ale primei părţi (pînă la refren), ca şi faptul că, pe alocuri, linia melodică principală trece la vocea a doua, în timp ce vocea superioară execută terţarea melodiei. Deosebirile pe care varianta noastră romînească le prezintă faţă de melodia cunoscută ies şi mai bine în evidenţă dacă o vom compara cu o variantă italiană [21]:

mg. 2227 f.

Tempo di marcia ♩ = 126-132

Vocea III cîntă la octava inferioară a vocii I

[20] Fişa de înregistrare mg. 1.697 II f, A.I.E.F.
[21] mg. 2.227 f, A.I.E.F. culeasă de la un grup italian de cîntece muncitoreşti.

de fapt pasajul final sună aşa:

În afara deosebirilor de ordin ritmic, ce ţin de prozodia diferită a versurilor, se observă cum linia melodică principală a variantei italiene este preluată în unele momente de vocea inferioară a variantei romîneşti. De asemenea, ne atrage atenţia sfîrşitul care diferă ca desen melodic în una faţă de cealaltă variantă. Toate acestea ne dovedesc că, venind în ţara noastră, melodia italiană a fost supusă la modificări care poartă pecetea unor trăsături noi, ale ambianţei culturale locale.

Textul romînesc de faţă este o traducere a primei strofe a celui italian [22]. Circulaţia sa a fost înlesnită şi de faptul că a fost publicat în ediţia din 1920 a broşurii « Puşcăriaşul. Dezrobirea muncii. Cîntece şi versuri socialiste » (p. 30) şi în « Cîntece, marşuri, imnuri muncitoreşti », f. a. (p. 5), ceea ce confirmă popularitatea de care s-a bucurat în rîndurile mişcării muncitoreşti din Romînia. Versul final, care iniţial suna: « Trăiască socialismul liberator », a fost — într-o etapă ulterioară, corespunzătoare maturizării conştiinţei proletare de la noi — schimbat în « Trăiască comunismul liberator ». Melodia s-a cîntat în ţara noastră atît cu text romînesc cît şi cu text italian. De obicei, în execuţie, strofa romînească era mai întotdeauna urmată de cea italiană. În majoritatea cazurilor nu se cunoştea decît prima strofă italiană Totuşi au existat cazuri cînd se cînta şi o a doua [23]:

Avanti popolo, a la (sic) *cannone,*
Rivoluzione, rivoluzione !
Avanti popolo, a la cannone,
Rivoluzione trionferà.
Rivoluzione trionferà (ter)
Evviva il comunismo e la libertà !

[22] Deşi, îndeobşte, nu era cunoscută decît această unică strofă romînească, deţinem informaţia (comunicată de P. Ursache) că a mai existat încă o strofă în limba romînă.
[23] i. 22.350 A.I.E.F.

sau chiar patru strofe [24]:

1. *Avanti, popolo, alla riscossa,*
Bandiera rossa, bandiera rossa,
Avanti, popolo, qui siamo tanti
Sui nostri campi, sui nostri campi.
Rf. Bandiera rossa la trionferà, *(ter)*
Evviva il comunismo e la libertà!
2. *Avanti, popolo, corri al cannone,*
Rivoluzione, rivoluzione! } (bis)
Rf. Rivoluzione noi vogliamo far, *(ter)*
Le teste dei fascisti noi vogliam tagliar.
3. *Evviva Italia, gloriosa terra,*
Sù la bandiera, sù la bandiera! } (bis)
Rf. Bandiera rossa la trionferà, *(ter)*
Evviva il socialismo e la libertà!
4. *Avanti, popolo, venuta è l'ora!*
Chi non lavora, chi non lavora, } (bis)
Rf. Chi non lavora, non mangerà, *(ter)*
Evviva il comunismo e la libertà!

Expresie pe plan artistic a internaţionalismului proletar, a solidarităţii internaţionale a celor ce muncesc, circulaţia acestor cîntece este şi o dovadă a caracterului propriu în care se face asimilarea bunurilor culturale de masă de la ţară la ţară. Integrarea lor într-o formă specifică în repertoriul de cîntece revoluţionare din România constituie o nouă confirmare a spiritului creator al culturii proletariatului din fiecare ţară.

[24] i. 25.299 A.I.E.F. Cu toate că acest text a fost învăţat, de către cel ce ni l-a comunicat, după eliberarea ţării noastre este de presupus că el a circulat şi înainte în România, aşa cum, spre exemplu, a circulat la noi începînd cu anul 1930 « Carmagnola » cu text francez, adusă de cetăţeni romîni emigranţi politici, întorşi în ţară.

CĂLĂREŢII SĂRARI

ROMULUS VULCĂNESCU

În literatura etnografică, studiul drumurilor economice săteşti legate de circulaţia mărfurilor de provenienţă rurală, ca şi a celor ce se difuzau în mediul rural, a început să constituie o preocupare de specialitate a vremii noastre. Cercetările mai vechi de etnografie romînească nu au dat atenţia cuvenită acestei probleme, decît în subsidiar. Interesul era acordat mai mult marilor drumuri comerciale [1] care legau Valahia de Moldova şi Transilvania şi pe acestea de ţările limitrofe.

Despre drumurile economice săteşti, cu un discernămînt nu totdeauna judicios, s-au cules informaţii din documentele de arhivă, din memoriile şi jurnalele intime ale călătorilor străini sau romîni, din hărţile inedite şi manuscrise, sau din edite vechi şi din tradiţia populară (manuscrisă sau orală). În baza acestui material, atît de complex şi uneori contradictoriu, s-au fixat pe hartă traseele aproximative ale unor drumuri mărunte de ţară, zise drumuri de şleauri şi drumuri de cai, mai mult sau mai puţin importante pentru economia sătească. Cartografierea lor, deşi incompletă şi discutabilă, este utilă pentru lămurirea circulaţiei locale sau generale a unor produse agricole, pastorale şi meşteşugăreşti. De bine de rău aceste hărţi întregesc imaginea activităţii economice rurale pe latura încadrării istorice a circulaţiei fireşti a bunurilor materiale de consum şi a pieţelor interne (iarmaroace şi bîlciuri) şi externe de desfacere (tîrguri). Totodată ele întregesc şi imaginea circulaţiei bunurilor spirituale săteşti înăuntru şi în afara regiunilor istorico-etnografice, vecine sau apropiate. Aceasta pentru că circulaţia elementelor de cultură spirituală la sate se făcea şi în trecut dependent şi organic de circulaţia elementelor de cultură materială.

Problema drumurilor economice săteşti prezintă pentru etnografie aspecte istorice şi cartografice.

Din punct de vedere istoric, studiul drumurilor economice încă nu a fost deplin întreprins în ceea ce priveşte latura lui sătească. Ce este un drum economic sătesc? Cîte categorii de drumuri economice săteşti se cunosc pe plan istoric la romîni? Ce rol au jucat ele în economia generală sau locală a ţărilor romîneşti?

Drumul economic sătesc a fost o formă de activitate restrînsă în timp, la circulaţia produselor săteşti pentru sat, proprie unei anumite categorii de produse şi unui anumit mod de difuzare, legate de viaţa social-economică. Aceasta înseamnă că drumul economic sătesc apare într-o anumită perioadă istorică, se dezvoltă pînă la un anumit grad, intră în declin şi dispare din viaţa economică a satelor. Procesul de transformare istorică a unui drum economic se leagă de modul de producţie. O dată cu evoluţia modului de producţie, cu lărgirea producţiei şi a productivităţii, drumurile economice săteşti se schimbă şi se transformă şi ele.

Pînă în prezent nu s-a întocmit un inventar şi nu s-a întreprins o clasificare riguros ştiinţifică a tuturor categoriilor de drumuri economice săteşti. Numai în mod ocazional şi dependent de unele disciplini auxiliare etnografiei, cum ar fi geografia, s-au studiat drumurile economice săteşti. Inventarierea lor este o operaţie ştiinţifică încă în curs de efectuare. În studiul de faţă ne propunem să aducem un aport la inventarierea zonală a unor drumuri economice săteşti dintr-o parte într-alta a regiunii istorico-etnografice a Carpaţilor Meridionali, dintre Olt şi Dunăre.

---

[1] N. Iorga: Negoţul şi meşteşugurile în trecutul romînesc. Bucureşti, 1906, 87—96; idem: Comerţul romînesc. Vol. I, Bucureşti, 1937, 55, 70; Istoria Romîniei. Vol. II, Bucureşti, 1962; 236, 237, 452, 579, 841, 844, 846.

Paralel cu inventarierea cîtorva drumuri economice sătești, unii cercetători au întreprins și clasificarea lor [2]. Criteriile de clasificare au fost destul de variate. Drumurile cele mai importante au fost denumite după categoriile de produse economice sătești ce se transportau pe ele: *drumul oilor, drumul untului, drumul sării, drumul butiilor* etc. Apariția și dezvoltarea acestui grup de drumuri economice sătești a fost în funcție de apariția și dezvoltarea unor noi și diferite categorii de produse economice în viața rurală. Alte drumuri au fost denumite după orientarea lor în spațiu, pe puncte cardinale sau forme de relief: *drumul din miazănoapte, din miazăzi, drumul de plai, drumul văii, drumul vadului, drumul schelei* etc. și, în fine, alte drumuri au fost denumite după criteriul apartenenței zonale a celor ce le practicau: *drumul frățuților, drumurile ungurenilor, drumul chirigiilor, drumul negustătorilor, drumul ciubărarilor* etc.

Rolul social-economic și cultural-politic al acestor drumuri economice sătești nu a fost remarcat în literatura geografică și istorică anterioară a problemei. Aspect care de fapt trebuie să constituie preambulul și epilogul oricărei sistematizări etnografice. Explicațiile date în trecut trebuiesc revăzute în lumina atît a unui material documentar nou, mult îmbogățit între timp, cît și mai ales în perspectiva unei noi interpretări etnografice a problemei.

Determinarea istorică a unui drum economic sătesc este înainte de toate o problemă de informație științifică, care uneori se poate reduce la o simplă mențiune scrisă (o tradiție manuscrisă într-un document de arhivă) sau orală (o tradiție păstrată într-un produs folcloric), ce provine dintr-o sursă istorică precisă sau imprecisă. Aceasta, pentru că și drumurile economice sătești, ca și drumurile economice urbane au trasee mobile a căror demarcare în timp și spațiu, pentru perioade mai vechi, nu poate fi definitiv stabilită. În general, în diferite epoci ale perioadei feudale au survenit modificări de traseu, de nomenclatură și de încadrare în timp, datorită frecvenței de circulație, convergenței mai multor soiuri de transporturi economice sătești pe aceeași rută, multitudinei de produse ce se transportă etc.

Orientarea în spațiu a drumurilor economice sătești nu se făcea atît după punctele cardinale, cît după marile sau micile așezări urbane și rurale, după căile de comunicație rutieră și acvatică interzonală, cît și după piețile de desfacere a mărfurilor sătești, care uneori puteau fi eșalonate pe traiectoria acestora sau dispersate în jurul acestei traiectorii și în punctele ei terminus.

Cartarea drumurilor economice sătești este o problemă științifică tot atît de dificilă ca și identificarea lor istorică. Ea nu aparține, așa cum s-a crezut pînă acum, numai geografiei economice și economiei istorice, ci și etnografiei. Etnografia este în măsură să completeze și să adîncească unele aspecte ale reprezentării lor cartografice. Din cauza unor contradicții mai mult sau mai puțin evidente, provenite din sursele de informație și documentare, care neglijau datele etnografice, traseele cartate au putut fi eronate. În realitate, hărțile drumurilor economice sătești redau imaginea intuitivă a acestor drumuri, corespunzătoare unui anumit stadiu din dezvoltarea lor și unei anumite trepte de cunoaștere științifică a acelor care le alcătuiesc. De aceea hărțile acestor drumuri exprimă sintetic și nu analitic materialul concret referitor la traseul lor. În general ele sînt susceptibile de a fi mereu retușate și aduse la zi cu ultimele constatări și identificări etnografice survenite pe parcurs.

CATEGORII DE DRUMURI SĂTEȘTI COMPLIMENTARE

Printre drumurile economice sătești, importante pentru studierea unui anumit aspect al economiei rurale la romîni, sînt drumurile legate de circulația turmelor numite în general: *drumurile oii, drumul schelei, drumul vadului* etc.; drumurile legate de circulația diferitelor produse pastorale: *drumul untului, drumul săului, drumul laptelui* etc., ca și drumurile legate de transportul și consumul sării: *drumul sării, drumul sărarilor, drumul ocnei* etc. [3].

În studiile referitoare la istoria economiei pastorale zonale, drumurile de circulație și consum al sării pot fi legate atît de drumurile de transhumanță ale păstorilor, ca avînd uneori un traseu comun, ca și de drumurile așezărilor rurale de proveniență pastorală. Totuși ele nu trebuiesc confundate. Unele *drumuri ale sării* sînt complimentare unor *drumuri ale oii*. Din acest punct de vedere trebuie să se aibă în vedere caracterul economiei pastorale. Frecvența, amploarea și stabilitatea unor drumuri ale sării poate dezvălui trecerea păstoritului de la o

[2] Mara N. Popp: Drumuri și ocupațiuni în țările romînești. *Buletinul Societății de Geografie*, tom LVII, 1938, București: 271–287.

[3] Istoria Romîniei. Vol. II, București, 1962, pag. citate.

formă de economie naturală la o formă de economie de schimb, de la o producţie de consum propriu la o producţie pseudo-industrială sau industrială.

Studierea acestor drumuri complimentare « drumurilor oii » ca problemă de *etnografie istorică* este încă nelămurită. Datorită faptului că în majoritatea lor cercetările anterioare au urmărit, pur şi simplu, la modul general, numai determinarea lor cartografică, problema este mult mai complicată decît ar părea la o primă scrutare de perspectivă. În fond, cartografierea drumurilor economice săteşti complimentare « drumurilor oii » este o operaţie tehnică geografică, secundară, faţă de determinarea etnografică a structurii, conţinutului şi funcţiei economice a drumurilor săteşti înseşi.

Îndeosebi pentru studiul păstoritului la romîni « drumurile sării » constituie materialul unui capitol de *etnografie pastorală*, peste care o cercetare riguros ştiinţifică nu poate să treacă cu vederea. Deşi aparent independente în structura lor rutieră, prin conţinutul şi funcţiunea lor economică « drumurile sării » sînt legate, cum vom vedea îndată, şi de unele drumuri pastorale. Pe unele trasee ale lor ele coincid cu drumurile pastorale principale, pe altele fac numai joncţiunea între anumite drumuri pastorale secundare. Însă niciodată « drumurile sării » nu se confundă cu « drumurile oii »; primele au un caracter net economic, de *căi de negoţ*, celelalte un caracter simplu rutier, de *căi de acces* la păşunea din munte sau luncă. Uneori « drumurile oii » constituiau şi matca unor drumuri de negoţ pentru bîlciurile, iarmaroacele şi tîrgurile de pe traseul lor, însă în acest caz negoţul se făcea pe ele numai în mod complimentar şi accesoriu.

DRUMURILE SĂRII DIN OLTENIA

Dintre toate « drumurile sării » identificate şi cartate sau numai sesizate şi necartate, pe întregul teritoriu al ţării, ne vom ocupa în studiul de faţă îndeosebi de cele din nordul şi nord-vestul Olteniei şi numai în subsidiar de cele din sud-vestul Transilvaniei, pentru a completa astfel imaginea de ansamblu a acestei reţele. Ele prezintă un interes deosebit nu numai pentru păstoritul local oltenesc, ci şi pentru păstoritul transhumant al transilvănenilor din regiunea Hunedoara [4] şi mai ales al ungurenilor din Oltenia de vest [5].

Într-un articol de geografie economică Mara N. Popp trece în revistă printre alte drumuri economice şi « drumurile sării » din Oltenia [6]. Autoarea prezintă, în ansamblul lor, patru « drumuri ale sării » pe care noi, în cele ce urmează, le reducem la trei (fig. 1), din motive de ordin sistematic:

— « drumul sării » care porneşte din Ocnele Mari, Vîlcea, coboară paralel cu rîul Olt pînă la Caracal şi de aici trece spre Bechet în zona de iernat a luncii Dunării dintre Olt şi Jiu;

— « drumul sării » care coboară de la Ocnele Mari, Vîlcea, spre Craiova, pe drumul Slatinii, numit popular uneori şi « drumul ocnei» şi

— « drumul sării », care trece de la Bechet prin Craiova şi coboară

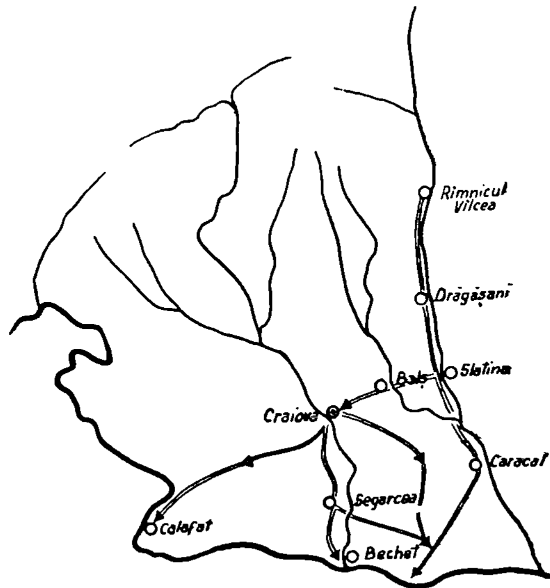

Fig. 1. — Drumul sării din E şi S—E Oltenia, după Mara N. Popp.

[4] Romulus Vulcănescu: Plutaşii sărari. Mss.
[5] Romulus Vulcănescu: Păstoritul în Oltenia de vest. Mss.
[6] Mara N. Popp: lucr. cit.: 275—276.

de la Craiova la Calafat pe « drumul Dealului» prin Radovanul, Perişor, Giubega şi Galicea Mare în zona de iernat a luncii Dunării dintre Jiu şi Calafat.

Ceea ce caracterizează aceste drumuri ale sării descrise de Mara N. Popp e faptul că ele privesc mai ales partea de est şi sud-est a Olteniei, care se identifică cartografic cu zona de iernat din lunca Dunării a păstorilor transhumanţi vîlceni şi gorjeni. Partea de nord-vest şi de nord a Olteniei nu au fost cercetate; autoarea s-a oprit cu determinarea şi cercetarea « drumurilor sării» numai pînă la limitele întreprinse de celelalte studii ale sale asupra păstoritului transhumant din estul Olteniei. Cum putem constata, între drumurile de transhumanţă şi « drumurile sării» cartate de Mara N. Popp există o interdependenţă funcţională, asupra căreia însă autoarea nu insistă.

În afara acestor « drumuri ale sării» identificate şi cartate de Mara N. Popp, pentru Oltenia de est, există cîteva « drumuri ale sării» în Oltenia de vest, tot atît de vechi şi importante ca şi cele sesizate în studiul pomenit. Asupra unuia din aceste drumuri ale sării din Oltenia de vest s-a făcut o sesizare mai veche, într-un dicţionar geografic al fostului judeţ Mehedinţi [7] în care autorul a susţinut, fără să justifice, că ar fi existat un drum al sării pe sub munte, de la Ocnele Mari la Cloşani; cu proprii lui termeni « la Pietrele Albe, munţi în plaiul Cloşani ... era o *schelă pentru comerţ cu sare* (s.n.). Sarea era cumpărată de la oamenii ce o aduceau de la Ocnele Mari din Vîlcea, o suiau pe cai pînă la Pietrele Albe şi o vindeau austriecilor» [8].

Informaţia lui N. D. Spineanu pare a fi sprijinită îndeosebi pe tradiţia locală, deşi autorul nu face nici o aluzie la sursa utilizată.

În afara acestui drum sesizat, în ansamblul lui, de N. D. Spineanu, însă nedescris şi necartat pînă acum, există şi alte drumuri ale sării în Oltenia de vest, derivate din primul şi tot atît de importante pentru economia sătească zonală.

Pentru identificarea acestor două drumuri ale sării din nord şi nord-vestul Olteniei, am întreprins cercetări speciale de arhivă şi teren, atît de o parte cît şi de alta a Carpaţilor Meridionali, în regiunea Oltenia şi Hunedoara.

Aceste cercetări speciale de arhivă şi teren au scos în evidenţă două *drumuri ale sării*, paralele de o parte şi de alta a Carpaţilor Meridionali: 1) un *drum al sării* de la Ocnele Mari la Cloşani, cu două derivate, prima care urcă în munţii Ţarcul şi Godeanul pe la Pietrele Albe şi pe plaiul Bulzului, pînă la Rîul Şes şi a doua, care coboară pe sub satele din podişul Mehedinţi, în jos spre Turnul Severin şi 2) un *drum al sării* care coboară pe Mureş în jos, de la Uioara spre Alba Iulia şi Deva şi de aici spre Ilia, Lipova şi Arad, cu două căi de derivaţie, una paralelă cu rîul Streiul ce intră adînc în satele de munte din Ţara Haţegului şi alta paralelă cu pîrîul Cerna ce intră în Ţara Pădurenilor [9].

După unele documente păstrate în Arhiva de Stat din Turnu Severin referitoare la *Otcupul Ocnelor* [10], ca şi după relatările etnografice din zona cercetată, reiese că *drumul sării* din Oltenia de nord pornea de la Ocnele Mari, din fostul judeţ Vîlcea, trecea prin Pietrarii de Jos, Horezu, Slătioara, Poienari, Ungureni, Colibaşi, Ungureni — Tismana, Cloşani. Aici, la Cloşani, ca şi pe Cerna, existau « depozite şi vămi ale sării». Tradiţia locală orală pomeneşte chiar de locurile unde existau depozitele, unul în afara satului Cloşani, « în plai deschis» unde curenţii umezi « nu vătămau sarea» şi altul în lunca Cernii. De la Cloşani drumul sării trecea peste rîul Cerna, urca pe plaiul Bulzului, ocolea pe la sud masivul Godeanu şi ieşea la Rîul Şes, pe platou, unde exista o *piaţă a sării* sau un fel de *nedee a sării*. De altfel, în această parte a Carpaţilor Meridionali, în masivul Ţarcul, se află un munte numit Nedeea, care e posibil să fi fost, după cum susţine Ion Conea într-un studiu al său [11], locul pe care

---

[7] N. D. Spineanu: Dicţionar geografic al judeţului Mehedinţi. Bucureşti, 1984 225.

[8] N. D. Spineanu: op. cit., 225—226.

[9] Al. Dobosi: Exploatarea Ocnelor de Sare din Transilvania în evul mediu (sec. XIV—XVI). Situaţia tăietorilor de sare şi răzvrătirea lor contra nedreptăţii cămăraşilor. *Studii şi Cercetări de Istorie Medie*, I, an II, ian.-iunie, 1951: 125—166; Romulus Vulcănescu: Plutaşii sărari. Mss.

[10] Arhivele de Stat din Turnu Severin. Otcupul Ocnelor. An 1831. Isprăvnicia Mehedinţi, nr. 1833. Dos. 3. Delă dà pă Cartea fostei Căimăcănii sub nr. 181 pentru Otcupul Ocnelor. 1831, martie 30, 171 file; nr. 2096, Dos. 13. Delă atingătoate pentru Otcupul Ocnelor după porunca Cinstitei Visterii cu nr. 708, 1833, martie 14, 241 file; nr. 6406, Dos. 115, Otcupul Ocnelor (1834) iulie 25, 154 file.

[11] Ion Conea: Vechile nedei — tîrguri de pe culmile Carpaţilor Meridionali. *Buletin Ştiinţific. Secţia Geologie şi Geografie*, tom. II, (1957), 116.

se făceau tîrguri economice în condițiile vieții pastorale. Unii ciobani bătrîni relatau că aici, la Rîul Șes, era o piață liberă a sării de la care se aprovizionau păstorii romîni hunedoreni și bănățeni; alții, că la Rîul Șes era o piață clandestină a sării de la care se aprovizionau aceiași păstori. Schimbul în « piața sării », sus pe munte, se făcea în natură (cu produse pastorale) sau în bani (în secolul XIX și începutul celui de al XX-lea în « galbeni imperiali »). Piața sării avea loc mai ales primăvara, după Sfîntul Gheorghe, cînd urcau ciobanii la vărat și trebuia să se găsească sarea transportată pe culmi, la pășunea

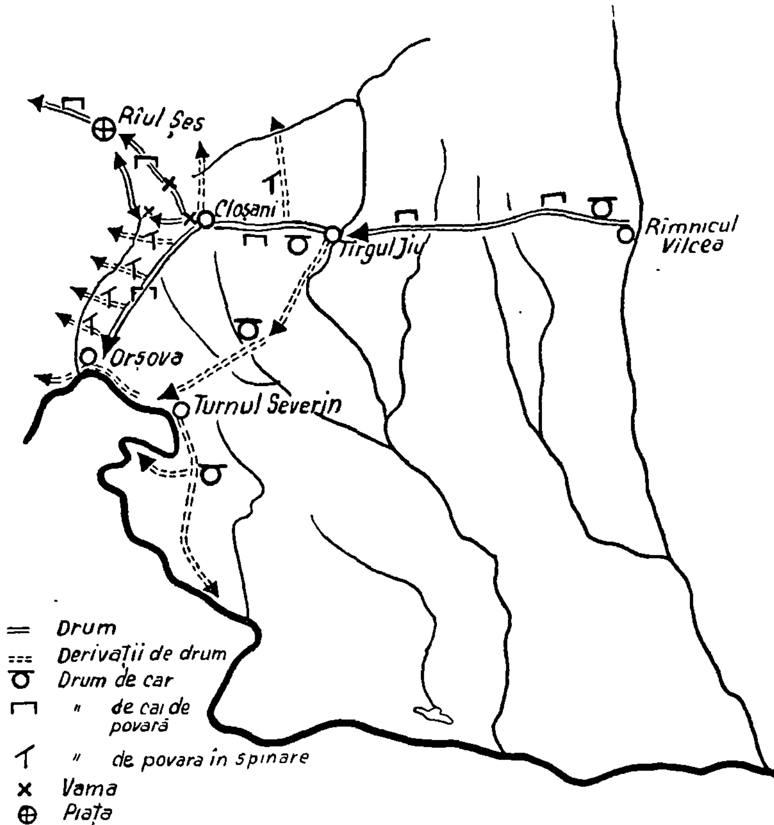

Fig. 2. — Drumul sării din N și N—V Oltenia, de Romulus Vulcănescu.

alpină. Data calendaristică a pieții nu putea fi fixată decît în funcție de imprimăvărarea mai timpurie sau mai tîrzie.

De la Rîul Șes « drumul sării » cobora în Banat, spre Caransebeș și Lugoj, pe « drumul oilor ». Coborîrea de astă dată se efectua numai toamna, cînd se deplasau turmele bănățenilor de la pășunea alpină din Carpații Meridionali în cîmpia Banatului, pentru iernat.

Pînă la începutul secolului al XX-lea *sărarii* care coborau cu sarea spre Banat se deghizau uneori în păstori sau utilizau ca pseudo-negustori de sare chiar pe unii păstori bănățeni. În cazul al doilea, păstorii ce negociau sarea erau plătiți în natură, cu sare, sau erau cointeresați cu o cotă parte la cîștig și pierdere. Tocmelile și învoielile între țărani, consumatori și păstori-negutători pentru comerțul sării în Banat aveau loc în mod periodic, de la un tîrg la altul al sării; adică de la tîrgul de primăvară la tîrgul de toamnă și invers. La sfîrșitul secolului al

XIX-lea « drumul sării» peste munți s-a mai utilizat un timp nedeterminat, pînă ce, treptat, a fost scos din circulație de comerțul oficial de stat al sării, care a zvîrlit pe piața internă cantități imense de sare, de calitate superioară și la prețuri derizorii.

De la Cloșani derivă în jos, prin satele de sub coasta podișului Mehedinți, pînă probabil la Cireșu, un drum secundar al sării, pe care se trecea clandestin sarea în Banat [12] peste graniță în « munte» sau peste Cerna.

De la Tîrgu Jiu, prin cîteva sate, cobora în plin secol al XIX-lea *un drum de derivație al sării*, care aproviziona pe de o parte turmele ce iernau în lunca și bălțile Dunării, iar pe de altă parte așezările rurale de pe linia Turnu Severin — Orșova. Piețele de desfacere a sării din zona Turnului Severin erau uneori alimentate de un drum pomenit de tradiția locală, încă neidentificat pe teren, care venea dinspre Craiova. De aceea drumul de derivație al sării de la Tîrgu Jiu spre Turnu Severin era utilizat numai în compensație cu cel de la Craiova spre Turnu Severin și Orșova (fig. 2).

Complimentar acestui drum de pe versantul sudic al Carpaților Meridionali, dintre Olt și Cerna, exista, cum am mai spus, un «drum al sării» pe versantul nordic al acelorași munți. Spre deosebire de « drumul sării» de pe versantul sudic, care era un *drum de uscat*, « drumul sării» de pe versantul nordic era în cea mai mare parte a lui un *drum de ape*. Sarea adusă de la Ocna din Uioara, în secolul al XVIII-lea, era depozitată la Alba Iulia și de aici transportată în *corăbii* (lotci mari) și pe *plute* la depozitele din Șoimuș, Mirăslău, Hălmagiu etc., de unde era apoi îndreptată spre satele de păstori ce urcau în munte [13].

TEHNICA EXTRAGERII ȘI A TRANSPORTĂRII SĂRII ÎN OLTENIA DE NORD

Pînă în secolul al XIX-lea, în Oltenia de nord, sarea se extrăgea din două surse naturale: din *slatine* și din *ocne*.

Sarea extrasă din slatine (sau terenuri salifere) era cea mai puțin căutată pentru că era în general impură. Extragerea sării din slatine se făcea în secolul al XIX-lea încă într-un mod primitiv. « Mulți din țăranii locuitori în părțile muntelui dintr-acel județ [Mehedinți] găsind izvorașe mici cu apă sărată, au început a merge de a săpa prin acele locuri făcînd gropi și deschizînd izvoarele» [14]. Din aceste gropi, apa sărată sau « murătura», cum i se mai spunea în popor, era strînsă în butoaie și transportată în care, pentru a putea fi « vîndută cu butoaiele» [15] prin sate.

Datele etnografice referitoare la utilizarea sării din slatinele mehedințene scot în evidență modul de extracție, de utilizare și difuzare a apei sărate în mediul rural într-o perioadă cînd sarea din ocne nu pătrunsese deplin în mediul rural și nu devenise un obiect de consum domestic.

Extracția sării din apa slatinelor se făcea în general prin evaporarea apei sărate, așezată în copăi de lemn. Apa sărată sau *murătura* era utilizată, în mod obișnuit, la prepararea mîncării, a murăturilor etc.

Sistemul de extragere a sării din slatine era combătut în Țara Romînească de organele statului feudal. Un exemplu: Dvornicia Mare scrie în secolul al XIX-lea către Ocîrmuirea Mehedinți, ca organele locale de stat să « oprească cu strășnicie» și « să înfunde gropile» cu apă sărată, pentru că vînzarea *sării din slatine* vatămă interesele statului în vînzarea *sării din ocne* [16].

În această perioadă sarea extrasă din ocne devenea din ce în ce mai căutată pentru că era mai pură și mai accesibilă transportului și utilizării ei imediate.

Extragerea sării din ocne în Oltenia se făcea, în mod mai mult sau mai puțin cunoscut după documentele vremii, cam în în același fel [17].

---

[12] Arhivele de Stat din Turnu Severin: Isprăvnicia Mehedinți, nr. 1833, Dos. 3, Delă dă pă Cartea fostei Căimăcănii sub nr. 181 pentru Otcupul Ocnelor 1831, martie 30, 171 file.

[13] Filiala Arhivelor Statului din Deva, Comitatul Hunedoara, Sec. XVIII, Dos. 10, nr. 317, 333, 337; Dos. 12, nr. 425, 447, 450 etc.; Romulus Vulcănescu: Plutașii sărari. Mss.

[14] Arhivele de Stat din Turnu Severin: op. cit., fila 79.

[15] Idem, fila 95.

[16] Ibidem.

[17] Aurora Ilieș: Știri în legătură cu exploatarea sării în Țara Romînească pînă în veacul al XVIII-lea. *Studii și materiale de istorie ~~veche~~*, vol. I, București, 1956: 169—186.

medie

Unele documente pomenesc de extragerea sării de la Ocnele Mari aducînd amănunte interesante asupra sistemului de extragere şi impunere exagerată pe transportul cu sare (impunere numită în limbajul vremii « stermetisire cu havaet » [18]).

Ciocănaşii şi *malgaşii* erau extractori de sare recrutaţi, în parte, dintre ţăranii din Rîmnicul Vîlcea şi Gorj şi dintre emigranţii din Transilvania. Ocupaţia de *tăetor* şi extractor al sării era pentru unii sezonieră şi auxiliară altor ocupaţii de la munte (aceştia erau sărarii agricultori, păstori sau pădurari, ca şi sărarii meşteşugari săteşti); pentru alţii era permanentă, aceştia erau malgaşii (denumire dată la început extractorilor de sare de origine maghiară), care prestau o muncă gratuită pentru domnul ţării. Ciocănaşii şi malgaşii erau organizaţi în grupe de extrăgători ce aveau în fruntea lor un *vătaf*, numit uneori *vătaful sărarilor*, alteori *vătaful malgaşilor*. Nu dispunem momentan de date suficiente spre a prezenta organizarea acestora într-o *breslă a sărarilor*. Fapt cert este însă că această breslă trebuie să-şi fi exercitat atribuţiile de vreme ce *Otcupul Ocnelor* avea în vedere şi organizarea sărarilor încă în secolul al XIX-lea.

Mai mare peste toţi vătafii sărarilor era *cămăraşul ocnei*, personaj pomenit mereu în documentele vremii referitoare la extragerea şi transportul sării în ţară.

Sarea sau *piatra de sare* se extrăgea din ocnă în *bulgări*, *bulzuri* sau *bolovani*. În secolul al XIX-lea ciocănaşii şi malgaşii marcau bulgării extraşi cu *semne de proprietate a muncii* [19] după care erau retribuiţi cu simbrie sau în natură de cămăraşul ocnelor.

Cămăraşul ocnei era reprezentantul legal al eforiei ocnelor care vindea sarea la gura ocnei, *contracciilor* (contractanţilor), *chirigiilor* şi *cetăţenilor*, în conformitate cu prevederile « Otcupului Ocnelor ».

Contraccii erau *antreprenorii sării*, ei făceau negoţ cu sarea fie direct, fie indirect prin chirigii sării. Preţul sării la gura ocnei, în prima jumătate a secolului al XIX-lea, era fixat în Oltenia la 15 parale ocaua [20], iar « căratura sării » prin oraşe şi tîrguri la 10 parale ocaua, « socotindu-se adaosul de 4 parale peste cele 6, hotărîte la gura ocnei drept chiria transportului şi cheltuiala înmagazinării » [21].

Chirigii sării se recrutau în general dintre « cine voia a merge la orice ocnă îi venea cu îndemînare ». În majoritatea lor chirigii erau recrutaţi din fostul judeţ al Rîmnicului Vîlcea, ca şi din satele pe unde treceau în mod obişnuit « drumurile sării ». În părţile de munte chirigii sării se recrutau şi dintre « locuitori ai satelor de munte », bărbaţi şi femei, din Gorj şi din Mehedinţi. Chirigii sării pot fi grupaţi în trei mari categorii: spătaşii sării, călăreţii sării şi căruţaşii sării.

Spătaşii sării cărau sarea pe spinare în desagi; *călăraşii sării* transportau sarea în plase sau coşuri de nuiele, pe cai de povară şi *căruţaşii sării* transportau sarea în căruţe (mici sau mari). Primele două categorii de chirigii ai sării sau *sărari*, în termeni mai populari, băteau drumurile pe sub munţi, în satele de la poalele munţilor, pe plaiuri şi pe poteci de munte, practicînd un negoţ semilegal al sării; ultima categorie de sărari, care transportau sarea cu carele, în sate spre schelele Dunării, erau, în general, chirigii legali ai sării. Circulaţia chirigiilor sării era reglementată, restrictiv pentru prima categorie şi liberă pentru ultima. Deoarece prima categorie de chirigii ai sării şi anume: *spătaşii sării* (cei ce făceau negoţ cu sarea purtată în spate) şi *călăreţii sărari* (cei ce făceau negoţ cu sarea purtată pe cai de povară) sînt mai necunoscuţi în literatura de specialitate, deşi reprezintă tocmai elementele esenţiale de transportare şi negociere a sării în Oltenia de nord, vom insista asupra descrierii lor.

Spătaşii sării sînt categoria cea mai oropsită de chirigii ai sării. Ei apar numai în condiţii excepţionale, acolo unde transportul sării nu se putea face decît cu piciorul în coclauri de munte, stufişurile pădurilor etc. Unele documente de arhivă [22] îi prezintă ca pe contrabandişti ai sării.

Condiţiile grele în care transportau şi negociau sarea sînt redate într-o plîngere a « lăcuitorilor satului Cloşani Sus Mehedinţi » către Cămăraşul Ocnelor în care se spune: « Cu lacrimi

---

[18] Arhivele de Stat din Turnu Severin: Otcupul Ocnelor, din 1831 (fila 5), din 1833, din 1834.

[19] Theodor Burada: Despre crestăturile şalgăilor pe droburile de sare. *Revista pentru istorie, arheologie şi filologie*, II, 1885, vol. V, Bucureşti: 173—174; Romulus Vulcănescu: Semne juridice populare în regiunea carpato-balcanică. Mss.

[20] Arhivele de Stat din Turnu Severin: op. cit., fila 3.

[21] Ibidem.

[22] Arhivele de Stat din Turnu Severin: Otcupul Ocnelor, 1831, fila 132, 141.

jeluim Cinstitei Cămărăşii, că noi mai înainte de venirea armiei duceam cîte 10—15 oca sare cu spinarea, în pămîntul nostru, şi venia cei din Ţara Nemţească şi o lua dela noi, iar din venirea armiei pînă la leatul 1831 am fost opriţi şi de la leat 1832 au venit vătaf un boer Alexandru Iconomu şi acela ne-a slobozit cu sare şi i-am plătit havaet, iar după ce au lipsit acel boeri, ni s-au închis plaiul. De-aceea ne rugăm Cinstitei Cămărăşii ca să ne sloboadă iarăşi cum *era obiceiul* (s.n.)...».

Se pare că spătaşii sării negociau clandestin sarea gemă peste munte, după cum o preluau de la călăreţii sărari. Spătaşii sării erau deobicei bărbaţi. Totuşi unele documente de arhivă,

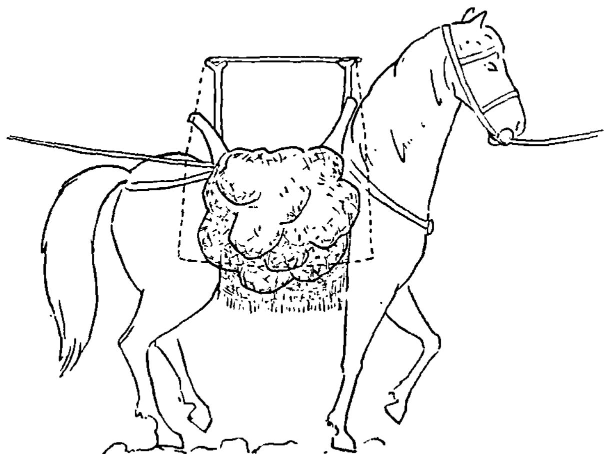

Fig. 3. — Cal de povară din caravana călăreţilor sărari. Desen de R. Pastior-Capesius după schiţa autorului.

cum vom constata în partea finală a studiului nostru, atestă şi prezenţa femeilor. Femeile purtau sarea mai ales pe cap, deşi în popor ele se numeau *spătăşiţe ale sării*.

Categoria cea mai dezvoltată de chirigii ai sării era însă aceea a *călăreţilor sărari*. Deoarece « Otcupul Ocnelor din 1831 » utilizează pentru chirigii sării, pe lîngă noţiunea de « călăreţi de sare » [23], care e ambiguă, şi noţiunea de « călăreţi sărari » [24], care e mai precisă şi totodată mai plastică, am preferat-o pe ultima. Călăreţii sărari transportau sarea de la ocnă, pe sub munte, în satele de la poalele munţilor pînă la stînele din munţi.

Transportarea sării se făcea pe drumuri mărunte, pe drumuri-poteci, în *bulzuri* sau *bulgări* purtaţi în *desagi*, în *lese de nuiele* sau în *plase de funie*, cumpănite pe cai de munte sau măgari. Plasele de purtat sarea, ca şi harnaşamentul animalelor de povară, erau acomodate transportului special. Şeile erau prevăzute dedesubt cu *limbi* mari alcătuite din piele sau din pîslă de capră, ca să nu rănească ventrele animalelor de transport. (fig. 3). Peste încărcătură se puneau ţoluri (simple sau cadrilate de tipul celor ungureneşti) ca să apere bulgării de sare de ploaie, burniţă, ceaţă, rouă.

Un cal transporta în medie între 60—80 kg de sare, cumpănită în două poveri egale. Uneori, greutatea sării creştea, cu rezistenţa calului. Sarea transportată de un cal era în medie unitatea de negociere pe piaţa internă şi externă a vînzării sării. În tradiţia locală se pomeneşte de *un cal de sare*, ca de o cantitate de sare relativ constantă care se putea transporta de un cal şi cu care se alimenta pe o anumită perioadă de timp o gospodărie, o stînă etc. În tranzacţiile dintre negustorii de sare, « calul de sare » era deci o unitate de măsură a greutăţii sării, care avea multiplii şi submultiplii ei. Printre multiplii «calului de sare» erau: *ciurda de cai* (3 pînă la 5 cai), iar printre submultiplii erau: *poverile* (cîte două de un cal), *jumătăţile de poveri* şi *sferturile de poveri*.

[23] Idem, fila 28.
[24] Idem, fila 36.

Pietrele de sare ce intrau într-o povară erau astfel drămuite încît greutatea lor să fie aproximativ egală, atît pentru uşurarea cumpănirii lor pe cal, cît şi pentru facilitatea schimbului în natură sau bani.

Cînd vindeau sarea, călăreţii sărari aveau în vedere aceste cantităţi simple şi practice. Transformarea lor în *ocale de sare* sau *cîntare de sare* era o operaţie complicată, şi care cerea un efort de calcul şi muncă, folosită foarte rar.

Transportul se făcea mai ales ziua. Sărarii mergeau în cete de cîte 8—10 inşi, fiecare avînd cîte 3—5 cai de povară, dintre care primul era călărit de sărar, iar ceilalţi încărcaţi cu poveri de sare. Pe drum aplicau *tehnica mersului în caravană.* La popasuri de noapte scoteau şeile de pe cai (deşelau) şi aşezau desagii cu sare în locuri uscate.

Încărcarea sării pe cai se făcea prin *metoda într-ajutorării reciproce între sărari.* Toţi călăreţii sărari ce făceau parte dintr-o ceată se ajutau între ei. Descărcarea poverilor de pe cai intra în atribuţiile fiecărui cetaş şi a cumpărătorilor.

Chirigii sării cu carele sau *căruţaşii sării* se bucurau de un regim privilegiat. În primul rînd în secolul al XIX-lea ocîrmuirea îndemna în general pe locuitorii judeţului Mehedinţi să se ocupe cu negoţul sării cu carele pe drumuri de şleauri. În mod particular proteja « satele de munte şi de pădure » [25] *să nu fie silite să-şi facă care de transportat sarea*, pentru că acestea pe de o parte erau inaccesibile drumurilor de munte, iar pe de altă parte costau foarte mult (60 de taleri un car). Pentru a evita efectele epidemiilor (« lipicioasa boală a holerei » etc.), carele cu sare ce ieşau din gura ocnei erau supuse acolo unui regim de lazaret, iar pe parcurs unui regim de carantină « pe toată marginea Oltului » sau « altor žătihniri » prin satele unde se vindea sarea. Otcupul sării opreşte să « intre carele prin sate, ci numai pe margine, ieşind singuri locuitorii ca să-şi cumpere sare de la dînsele » [26]. Dar pentru a evita efectele exploatării adică ale stermetisirii « stăpînilor şi epistaţilor moşiilor cu un havaet foarte nesuferit la trecerea apelor pe poduri şi poduşci » [27], precum şi alte «felurimi de chipuri de bîntuiri şi împiedecări care dau pricină de smintitoare pagube huzmetului » [28], unii cărători « hrăpesc huzmetul», adică încalcă dispoziţiile şi privilegiile fiscale feudale.

Neguţătorii de sare cu spinarea şi cei cu caii de povară care vindeau sarea cu mărunţişul spre deosebire de cărăuşii sărari care o vindeau cu toptanul, erau şi mai exploataţi decît căruţaşii sării. Pe de o parte ocîrmuirea vremii înţelegea necesitatea negoţului de sare efectuat de această categorie de chirigii, iar pe de altă parte, direct sau indirect, împiedeca negoţul sării să nu fie făcut de ei. Spătaşii sării şi călăreţii sărari erau « popriţi » de organele administraţiei locale, de căpitanii cordoanelor de plai, de păzitori, de potecaşi etc., *să preumble sarea prin satele de munte, pe plaiuri şi pe potecile de munte* spre a o vinde « austriecilor » (transilvănenilor şi bănăţenilor), organe care le « iau parale în numire de avaet » [29].

În această privinţă sînt importante relatările Otcupului Ocnelor din 1831. Pentru înţelegerea greutăţilor ce le întîmpinau sărarii, redăm două extrase. Primul: « Cinstita Eforie a Ocnelor, face cunoscut Dvorniciei după înştiinţările primite de la cămăraşii ocnelor, că cumpărătorii *călăreţi de sare* (s.n.) ce se preumblă cu dînsa de o vînd prin satele de munte s-ar fi supărînd de către orînduiţii păzitori în părţile locului hotarelor luîndu-le parale cu numire de havaet după ce s-au foarte mirat Vornicia de o asemenea ştiinţă » [30]. Al doilea: « Căpitanul cordoanelor plaiului Cloşani, comunică Ocîrmuirii că mulţi din paznicii graniţii or fi supărînd cu lovări [= luări] de bani pe *călăreţii sărari* (s.n.), zicînd că au avut obicei . . . [31] »

Sarea o vindeau pe alimente, ţesături, piei etc. sau bani. Schimbul se făcea mai des în natură. Schimbul în munţi se făcea pe galbeni austrieci, consideraţi pînă la primul război mondial moneta forte pentru pieţele clandestine sau libere ale sării, alături de moneta metalică romînească din aceeaşi perioadă istorică.

În fond, spătaşii sării erau numai o anexă a călăreţilor sărari, în momente critice, cînd călăreţii sărari erau împiedecaţi să treacă legal marfa peste graniţă. O dovadă concludentă în această privinţă este *răzvrătirea sărarilor din Cloşani şi Mărăşeşti* împotriva organelor locale administrative. La această răzvrătire contra nedreptăţilor administrative participă şi femeile

[25] Arhivele de Stat din Turnu Severin: op. cit., fila 6.
[26] Idem, fila 13.
[27] Idem, fila 5.
[28] Idem, fila 13.
[29] Idem, fila 28.
[30] Idem, fila 28.
[31] Idem, fila 36.

sărarilor. Documentele afirmă că « muerile se duc cu sare la graniță » [32], iar în urma lor bărbații luptă cu păzitorii schelelor și potecașii plaiurilor spre a facilita astfel trecerea sării peste graniță. Cărătorii sării cu spinarea practicau această îndeletnicire în perioadele de cumpănă pentru călăreții sărari ca « oameni ce vînd sarea peste graniță » împotriva ocîrmuirii.

După unele relatări inedite din « Otcupul sării » de pe anul 1831, putem reconstitui *drumurile locale ale sării efectuate de călăreții sărari în satele oltenești de sub munte și drumurile de derivație din satele de sub munte spre granița austro-ungară, în Transilvania și Banat.* Lista « *Potecilor închise* (s.n.) cu paznici din satele ce privesc la aceste poteci » [33] cuprinde numele următoare: Cloșani, Mărășești, Izverna, Costești, Gornenți, Podeni, Negrușa, Ilovița, Bahna și Șureșu (Cireșu). Din aceasta, mai ales Cloșanii și Mărășeștii « din vechime aveau *dreptul să cumpere și să prevîndă sarea în pămîntul Țării* (s.n.) » [34]. Cînd aceste drepturi li se încălcau, cloșenarii și mărășeștenii se răzvrăteau. De « răzvrătirea celor din Cloșani și Mărășești, împotriva plăeșilor, păzitori de graniță » pe tema sării, pomenește « Otcupul Ocnelor » [35]. După relatările otcupului situația se prezenta astfel: Comandirul roții I, Polcul 3 rumînesc raportează ocîrmuirii județului Mehedinți că « la 12 ale acestei luni sătenii din satul Cloșani și Mărășești întorcîndu-se de la cămărășia Ocnelor Mari, cu voe de a trece sarea prin poteci în țara nemțească, după jalba ce au fost dat acești săteni la Cămărășie, s-au abătut de satele lor și fără a adăsta ca să să arate logofătul din partea Cămărășiei Ocnelor Mari la Cinstita Ocîrmuire a acestui județ, cu cărțile în această pricină, ei au sculat aceste doă sate în picioare și cu un duh de răzvrătire au năvălit cu toți prin potecile plaiului asupra paznicilor potecași și plăiași și nu numai că i-au bătut și i-au legat fără milostivire, dar încă asupra căprarului acestor potecași, anume Dumitrașcu Dîrteș, au aruncat și cu focuri de armă, ca să-l prăpădească cu totul, neputîndu-l prinde ca pă ceilalți. Aflînd eu această răzvrătire, fără a pierde vreme m-am dus la Cloșani cu 12 soldați spre potolirea acești răzvrătiri și între ceilalți răzvrătitori am aflat că cei dintîi au fost Vulcan sătean din Cloșani și cu Radu Juratu [-l] care nu s-au putut prinde, decît doi săteni anume Constandin Ion moșu Radu și Martin Cotoiu, ce acum să trimit la Cinstita Ocîrmuire împreună cu Pătru Hîrjancă, ce s-au întors dela Cămărășie cu răspuns, iar plaiul era fără pază de potecași și plăiași din pricina fricii făgăduielii ce au dat sătenii, că ce-i vor prinde la arăturile lor îi vor omorî cu totul. Deci, după ce am așezat pe aceștia iarăși la posturile lor după căzuta orînduială, așezînd iarăși pe căprarul Dîrpeș, m-am întors aicea trimițînd la Cinstita Ocîrmuire pe cei mai sus prinși vinovați, cărora va face Cinstita Ocîrmuire ce se cuvine și tot într-această vreme va porunci a să despăgubi căprarul Dîrpeș de sfanți 63 ce i-au pierdut prin munți din fugă ca să scape dîndu-mi și mie răspuns de a lui pricinuire. Către aceasta fac cunoscut și aceasta că acum s-au slobozit voie a să trece sare prin poteci, după poruncile ce am, însă aceste sate să vor judeca pentru vina ce au făcut . . . ca niște răzvrătitori și călcători ai pravilelor graniții » [36].

CONCLUZII

Cum constatăm, din cele relatate de documentele de arhivă, « călăreții sărari » au jucat un rol important în transportul și difuzarea sării în satele oltenești de sub munte. Lor li se datorește de altfel și fixarea arterei principale și a celei de derivație a *drumului sării* din nordul și nord-vestul Olteniei.

Pe baza documentelor de arhivă din secolul al XVIII-lea și al XIX-lea și a informațiilor etnografice păstrate prin tradiție, identificarea pe teren și cartarea drumului sării, mai ales în partea de nord-vest a Olteniei s-a putut întreprinde. Cu această ocazie s-a scos în evidență un alt tip de « drum al sării »: un drum mărunt, un drum-potecă de munte pe care se aprovizionau cu sare satele submontane și îndeosebi turmele la vărat pe plaiuri și în goluri alpine și stînile cu mutări.

Acest izolat și vechi « drum al sării » care mergea paralel cu o bună parte din actualul drum rural de pe versantul sudic al Carpaților Meridionali, din depresiunea sud-carpatică, în structura și funcțiunea lui economică rurală era mai dificil și mai lung decît celelalte drumuri mari de comerț intern și extern ale sării cunoscute în sudul regiunii. El făcea legătura cu

---

[32] Idem, fila 129.
[33] Idem, fila 139.
[34] Idem, fila 131.
[35] Idem, fila 139, fila 141.
[36] Idem, fila 141.

aproape toate satele de sub munte, cu un pronunţat caracter pastoral, dintre Rîmnicu Vîlcea şi Cloşani şi în parte dintre Cloşani şi Cireşu. Cu toate acestea drumul sării din nord şi nord-vestul Olteniei nu se confunda cu drumurile de transhumanţă din această zonă. Probabil că în trecut serveau tot atît de mult păstoritul sedentar pe cît în ultimul secol a servit bazelor săteşti de aprovizionare economică a păstoritului transhumant oltenesc.

Transportul pe acest drum de munte al sării se făcea de spătaşi şi pe cai de povară. Călăreţii sărari au fost o categorie de chirigii ai sării care au îndeplinit un rol dublu, cînd de chirigii legali, cînd de chirigii clandestini după restricţiile şi libertăţile acordate de ocîrmuirea vremii. Ei alimentau toate satele de sub munte cu sarea necesară consumului domestic şi al turmelor de animale.

Prin ei se aprovizionau, direct sau indirect, peste graniţe, în primul rînd păstorii transilvăneni şi bănăţeni din imediata apropiere a graniţei şi în al doilea rînd unele sate cu caracter pastoral de pe versantul nordic şi vestic al Carpaţilor Meridionali dintre Jiu şi Dunăre.

CONSTRUCŢIILE VITICOLE DIN ZONA HUŞILOR

— Contribuţii la studiul etnografic al viticulturii —

N. AL. MIRONESCU şi PAUL PETRESCU

În mod inerent o dată cu raionarea viticulturii, cu trecerea acestei ocupaţii la forme de organizare şi de exploatare bazate pe criterii ştiinţifice necunoscute în trecut, ultimele vestigii ale viticulturii arhaice dispar cu repeziciune. De aceea consemnarea şi cercetarea formelor arhaice ale acestei străvechi ocupaţii constituie pentru specialiştii care se ocupă cu istoricul viticulturii, şi mai ales pentru etnografi, o sarcină extrem de urgentă [1].

Într-adevăr, prin vechimea pe care o are [2], prin rolul pe care l-a jucat în economia gospodăriilor ţărăneşti şi în cea a relaţiilor de schimb, prin formele de exploatare, mai ales în feudalism, cînd domnitorul, mănăstirile şi boierii acaparează în mare măsură viile, vinul devenind pentru clasa dominantă o importantă sursă de venituri şi de exploatare [3], cercetarea viticulturii interesează în mare măsură pe istorici. Tot la fel, prin tipurile de unelte, instalaţii şi construcţii, prin tehnicile de prelucrare vinicolă, modurile de proprietate a terenurilor, credinţele şi tradiţiile legate de această ocupaţie, viticultura prezintă pentru etnografie un deosebit interes, constituind ca atare un bogat şi variat fond de cercetare etnografică. Cu toate acestea, în raport cu vechimea, cu extensiunea şi importanţa pe care a avut-o această ocupaţie pentru poporul nostru, studiul etnografic al viticulturii este puţin dezvoltat.

Este incontestabil faptul că problemele de acest ordin, ale viticulturii, sînt numeroase, că îmbracă aspecte diferite, care însă nu pot fi incluse în cadrul unui articol. De aceea, în cele ce urmează ne propunem să prezentăm doar unele aspecte legate de problema construcţiilor viticole şi de inventarul mare cu care acestea sînt înzestrate, limitîndu-ne şi în acest caz la una din

---

[1] Mărturii care se cer păstrate cu grijă [Apelul Institutului de etnografie şi folclor pentru păstrarea pieselor de interes etnografic privitoare la viticultură]. *Agricultura socialistă*, Organ al Consiliului Superior al Agriculturii. 29 august, 1963.

[2] Vezi: B. P. Hasdeu : Originile viniculturii la romîni. *Columna lui Traian*, V (1874) nr. 4; Dr. A. Urbeanu: Istoricul băuturilor alcoolice în Romînia. Bucureşti, 1908; Prof. I. C. Teodorescu: Les vignobles de Roumanie. Bucureşti, 1929, Viticultura. Bucureşti, [1941], Podgoria Alba Iulia «Ţara Vinului». Bucureşti, 1946, Păreri şi discuţii în legătură cu originea viţei de vie şi a cultivării ei. [Bucureşti] f.a., La viticulture en Roumanie. f.l., f.a., Consideraţii în legătură cu introducerea culturii viţei de vie în Dacia preromană: Probleme actuale de biologie şi ştiinţe agricole. Lucrare dedicată acad. Prof. G. Ionescu-Siseşti . . . Academia R.P.R. Bucureşti, 1960, 723—728; M. Popescu-Spineni: Podgoria romînă . . . Bucureşti, [1945]; Prof. T. Martin: Viticultura. Bucureşti, 1960; C. Prisnea: Ţara vinurilor, Bucureşti, 1961; C. C. Giurescu: Istoria Romînilor. Vol. III, partea 2-a. Bucureşti, 1946, 547—549, 552.

[3] Dr. A. Urbeanu: op. cit., 13; Istoria Romîniei. Academia R.P.R., Vol. II, Bucureşti, [1962], 286—287, 576, 830 etc.; vezi şi : C. C. Giurescu: op. cit., vol. II, partea 2-a. Bucureşti, 1937, 472, 476; C. Prisnea: op. cit.; vezi şi: Documente privind istoria Romîniei . . . Academia R.P.R. Bucureşti, 1951.

zonele viticole ale ţării şi anume zona Huşilor, unde viticultura a constituit pentru locuitorii de aici o foarte veche[4] şi importantă ocupaţie, mai ales în feudalism, fapt dovedit cu prisosinţă de atestările documentare rămase[5]. Şi astăzi în această zonă, extrem de propice viţei de vie, se practică viticultura[6] dar formele arhaice devin vestigii ale trecutului fiind înlocuite cu forme de organizare şi de exploatare ştiinţifice, astfel încît randamentul acestor podgorii a crescut în mod considerabil.

Pentru a înţelege locul pe care l-au deţinut construcţiile viticole din zona Huşilor, în ansamblul acestui gen de construcţii din ţara noastră, considerăm util să facem o scurtă şi generală prezentare a acestora, cu atît mai mult cu cît nu sînt decît rareori amintite în lucrările de arhitectură populară[7].

După funcţia pe care o au construcţiile legate de cultura viţei de vie în Romînia se împart în trei mari categorii:

I. **Construcţii uşoare cu caracter mai mult sau mai puţin sezonier destinate pentru a asigura paza viei:** *a)* colibe pe sol, de planuri şi secţiuni diferite (rectangulare, circulare, prismatice, emisferice, conice), cu pereţi şi acoperiş separat sau numai acoperiş (de tipul cortului), *b)* pătuiage (suspendate în copaci, construite pe pari înalţi).

II. **Construcţii temeinice, pe sol, destinate a adăposti uneltele şi operatiile de prelucrare a strugurilor, servind şi pentru depozitarea vinului.** Construite din materiale diverse: lemn, nuiele împletite, chirpici, vălătuci, cărămidă, piatră. Acoperite cu trestie, corzi de viţă tăiată, şindrilă, tablă ori ţiglă, ele au diferite forme (închise, cu prispă, deschise) şi diferite planuri. Totodată poartă şi diferite denumiri: pimniţe, crame, căsoaie etc.

III. **Construcţii temeinice sub nivelul solului, destinate în principal depozitării şi conservării vinului dar putînd adăposti şi o parte din inventar: beciuri, pivniţe.** De dimensiuni foarte variate (de la cca. 4 m pînă la cca. 100 m), de planuri diferite (galerii unice sau multiple, ramificate), putînd fi construite în sisteme diferite (direct săpate în pămînt, cu bolţi de piatră de profile variate, cu tavane din bîrne de lemn ori bolţi de cărămidă), pivniţele pot fi împărţite în două mari categorii în ceea ce priveşte sistemul de săpare al galeriei: *a)* galeria este săpată sub nivelul solului, pe teren orizontal, accesul făcîndu-se pe o scară care coboară în pantă, mai mult sau mai puţin accentuată; *b)* galeria este săpată într-un mal, accesul făcîndu-se direct, în plan orizontal, deci fără coborîre. Aceste două ultime categorii pot fi combinate între ele, dînd naştere unor variante complexe. Este cazul zonei Huşilor unde, după cum vom vedea, există pivniţe adăpostite sub un acoperiş de cramă.

---

[4] Prezenţa lui *vitis silvestris qmel* în apropierea Huşilor şi în lunca Prutului denotă vechimea acestei plante aici, ştiut fiind că această plantă există încă din terţiar, cît şi faptul că viţa de vie a avut şi are condiţii extrem de prielnice pentru dezvoltare în această zonă.

[5] Vezi: I. Ghibănescu: Originea Huşilor. Bîrlad, 1888; Melchisedec: Cronica Huşilor ... Bîrlad, 1869; Ca menţiuni mai vechi vezi: Dimitrie Cantemir: Descrierea Moldovei. Bucureşti, 1956, 77, care afirmă că după vinul de Cotnari urmează imediat vinul de Huşi; V. A. Ureche: Marc Bandinus. Codex Bandinus. Memoriu asupra scrierii lui Bandinus de la 1646, urmat de text ... Analele Academiei Romîne. Bucureşti, 1895. Menţionînd viile Huşilor acesta afirmă că « vinul se face aici în abundenţă şi este de un gust blînd şi suav ...» p. XXXIII, 22. În afara documentelor publicate de Melchisedec în Cronica Huşilor ... vezi şi: Documentele din Arhivele Statului Bucureşti. Documentele Episcopiei Huşi. Pachet 11, 66, 71 etc., unde se vorbeşte de această podgorie menţionîndu-se vînzări, cumpărări, proprietăţi de vii, încă din sec. al XVII-lea.

[6] Vezi: I. Şandrul şi colaboratorii: Contribuţii geografice la studiul oraşului Huşi. *Probleme de geografie*, Academia R.P.R., vol. V., Bucureşti, 1957; I. Gugiuman: Depresiunea Huşi ... Bucureşti, 1959; Prof. T. Martin: Viticultura. Bucureşti, 1960, 39—40; Prof. T. Martin, G. Constantinescu, D. Bernaz ...: Cultura viţei de vie şi prepararea vinului. Bucureşti, 1959; C. Hogaş: Port-altoii pentru regiunea viticolă Huşi. Huşi, 1932.

[7] Astăzi despre aceste construcţii viticole se poate vorbi la trecut deoarece în majoritatea cazurilor au fost dărîmate creîndu-se suprafeţe întinse de vii, lucrate în mod ştiinţific, cramele de acest fel devenind o raritate.

În sfîrşit, trebuie să observăm că se poate face o clasificare şi după locul în care este amplasată construcţia: ultimele două categorii de construcţii viticole pot să se afle pe locul cultivat cu viţă de vie, situaţie caracteristică pentru regiunile cu plantaţii în masiv, sau pot să se afle în gospodăria din cuprinsul satului avînd rolul unui acaret, alături de celelalte. Există şi cazuri în care întîlnim construcţii viticole şi pe terenuri de cultură, şi în gospodărie. Bineînţeles trebuie să ţinem seama şi de faptul că uneori prezenţa unei construcţii viticole în incinta gospodăriei constituie o trecere a ocupaţiei viticole pe plan secundar, construcţia de lemn, «pimniţa», fiind adusă « de pe deal» în curte, aşa cum uneori se întîlneşte în Gorj, şi transformată în acaret pentru depozitat diferite lucruri.

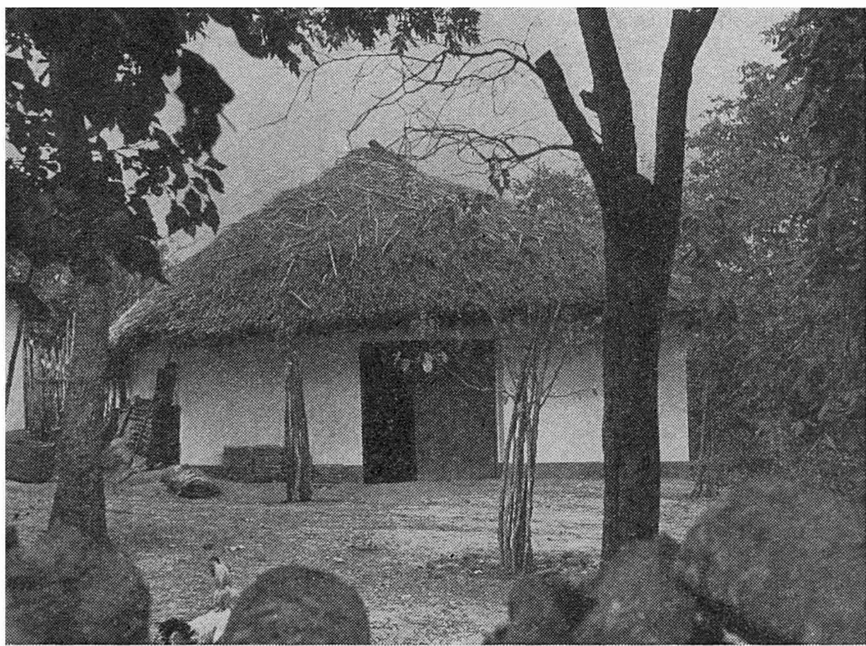
Beci din Bohotin. Foto C. Popescu

Distribuţia regională şi stabilirea formelor locale ale construcţiilor viticole în ţara noastră încă nu s-a făcut. În ceea ce priveşte prima categorie, a construcţiilor de pază, ea se întîlneşte, fireşte, pe tot teritoriul viticol al ţării, deosebirile regionale exprimîndu-se în materialele, tehnicile şi formele întrebuinţate. Cît priveşte celelalte două categorii de construcţii se poate observa că în Banat, Crişana şi în general în Transilvania, locul dominant, dacă nu exclusiv, îl deţine pivniţa sau beciul, în timp ce în Oltenia şi Muntenia de vest domină aproape în exclusivitate sistemul « pimniţelor» construite pe sol iar în Muntenia de est şi Moldova coexistă sistemul cramelor construite pe sol cu cel al pivniţelor săpate. Acestei clasificări regionale, făcute în linii foarte mari, îi trebuie aduse unele corective şi precizări. Astfel, în numeroase zone din sudul şi centrul Transilvaniei, ca şi din Oltenia, Muntenia şi Dobrogea, există pivniţe mici săpate sub casă formînd un fel de demisol şi constituind o caracteristică a arhitecturii populare locale. De fapt existenţa acestei pivniţe determină şi o înălţare a soclului casei contribuind la naşterea unei forme de casă care poate fi denumită ca fiind a podgoreanului. Vestita casă romînească cu foişor este, în unele cazuri, determinată de prezenţa gîrliciului pivniţei sub platforma foişorului. Pe de altă parte, în unele zone cum ar fi cele din sudul Moldovei (Panciu, Nicoreşti etc.) şi din Dobrogea, prelucrarea strugurilor se face, în unele cazuri, într-o încăpere care se află sub acelaşi acoperiş sub care se află şi camere de locuit, rezultînd astfel o construcţie complexă. Şi aici intervin diferenţieri: uneori, ca în sudul Moldovei, această încăpere este foarte mare, deschisă, pentru a permite carelor cu struguri să tragă aproape; această împrejurare determină un aspect specific al construcţiei; alteori, ca în Dobrogea, încăperea pentru prelucrarea strugurilor se inserează tot sub acelaşi acoperiş, dar fără să dobîndească o mare importanţă în ansamblul construcţiei.

Crame din zona viticolă a Huşului: Cramă cu cameră de locuit. Cramă cu o singură încăpere « tehnică »

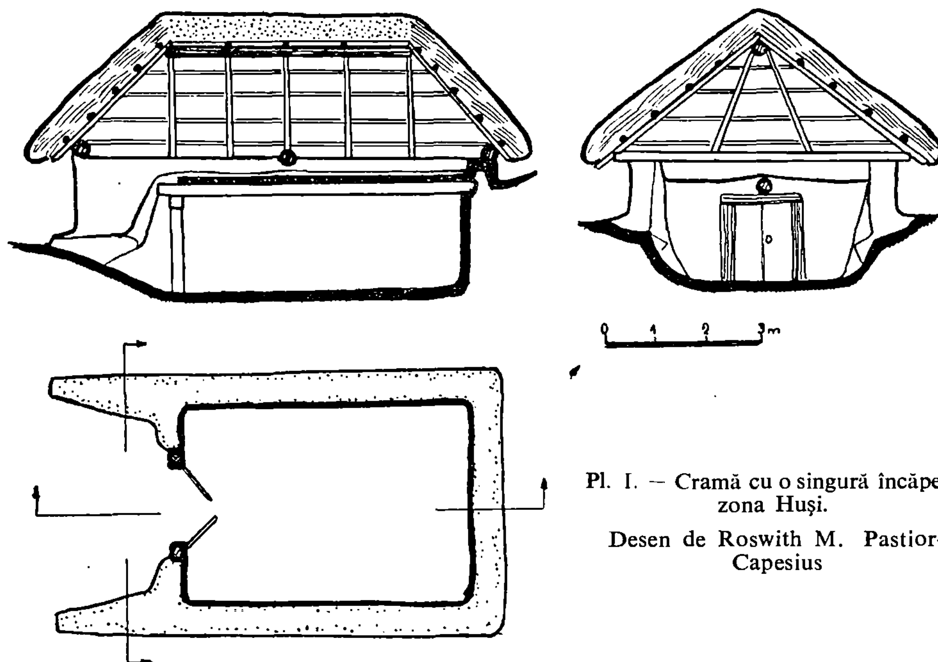

Cramă cu o singură încăpere « tehnică ». Cramă cu adăpost alăturat.

În zona Huşilor cele două principale categorii de construcţii viticole coexistă atît în forme separate cît şi, după cum am amintit, în forme combinate. Aceasta şi constituie o caracteristică a construcţiilor viticole din zona Huşilor, asemenea combinaţii fiind mai rar întîlnite, după cîte ştim, în alte părţi.

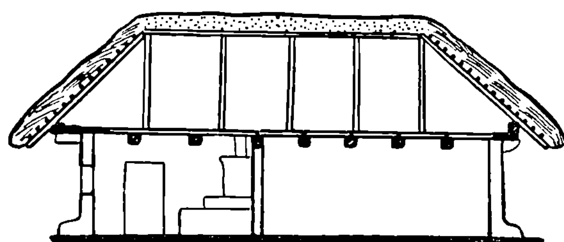
Cramele. Cramele din zona Huşilor sînt construite fie din nuiele împletite şi lipite, fie din vălătuci şi din chirpici, mult mai rar din lemn masiv de stejar sau din cărămidă. Pentru zonă primele două tehnici sînt cele mai vechi. În cazul lor se foloseşte sistemul furcilor de stejar care sînt înfipte la cele patru colţuri ale construcţiei. Uneori întîlnim furci intercalate şi în cuprinsul pereţilor. Tavanul din scînduri late se sprijină pe un sistem de grinzi groase aşezate perpendicular pe axul longitudinal al construcţiei. Grinzile se sprijină pe doi costorobi lungi, îngropaţi aproape pe jumătate în pereţii lungi ai construcţiei. Acoperişul în patru ape este format dintr-o şarpantă nu prea înaltă, simplă ca construcţie, alcătuită din căpriori. Nu există popi verticali de susţinere. În schimb există lemnul de culme de-a lungul coamei acoperişului. Uneori acest lemn este gros şi rotund. Pe căpriori sînt bătute leţuri subţiri care susţin învelitoarea groasă de 40—50 cm de stuf. Bătută foarte frumos, « solzită », învelitoarea de trestie este fixată la exterior de cîteva scînduri puse spre coama acoperişului. Coama însăşi este acoperită de un uluc lung făcut din scînduri prinse în unghi, pentru a preveni infiltrarea apei provenită din ploi şi zăpezi. Acoperişul de trestie, gros, este un bun izolator împotriva variaţiilor excesive de temperatură care în această zonă sînt frecvente. Baza pereţilor este protejată, de jur împrejurul construcţiei, de o prispă scundă cu marginile rotunjite. Este prispa de protecţie pe care am întîlnit-o aproape în toate zonele Moldovei şi care, prin evoluţie la case, a dat naştere cerdacului dezvoltat, cu stîlpi şi balustradă care, de asemenea, înconjoară casa pe toate cele patru laturi.

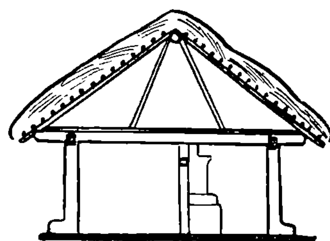
Perimetrul cramei este totdeauna de forma unui dreptunghi alungit, proporţia între laturile lungi şi cele scurte fiind aproximativ de 2/1. Planul şi distribuţia interioară a cramelor este unitară pe zonă, putîndu-se întîlni următoarele situaţii: *a)* crama constă dintr-o singură încăpere mare (planşa 1) servind ca spaţiu pentru prelucrarea strugurilor şi depozitarea vinului şi a uneltelor; *b)* din încăperea, s-o numim « tehnică », şi dintr-o încăpere mai mică de locuit planşa 2). Poziţia acestei încăperi poate fi diferită: ea se poate afla fie în fundul cramei, lungimea

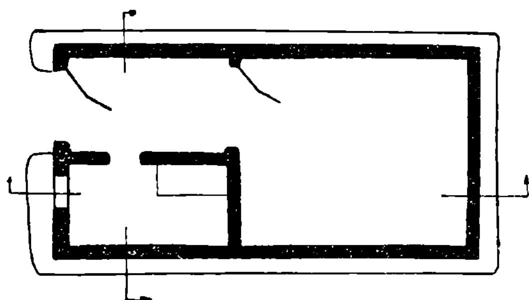

Pl. I. — Cramă cu o singură încăpere, zona Huşi.

Desen de Roswith M. Pastior-Capesius

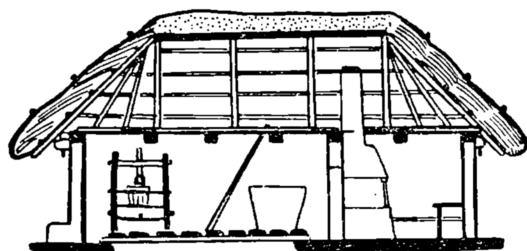

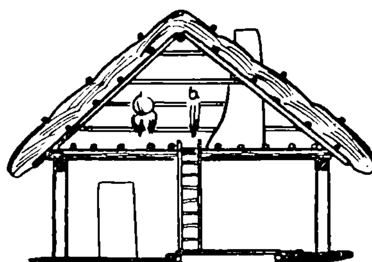

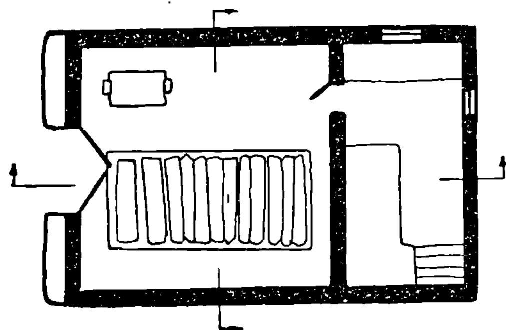

Pl. II. — Cramă cu cameră de locuit, zona Huşi.

Desen de Roswith M. Pastior-Capesius

Pl. III. — Cramă cu cameră de locuit şi pivniţă, zona Huşi.

Desen de Roswith M. Pastior-Capesius

MELODIA 1 *baladă-cîntec:* [*Meșterul Manole*]

mg. 2388 r'
culeg.: Radu Niculescu
26 sept. 1962
tr.: G. Habenicht

Singeorz-băi, rn. Năsăud, reg. Cluj
inf.: Ileana Poleac, 69 a

Rubato ♩ = cca. 52

x) II — 1) 2) 3) 4) 5) 6)
Dom - ne, dom - ne. še să fi - e

7) 8) 9) 10)
Că — lu - cra-rea nu — ne stă - re

11) 12) 13) 14) 15) 16)
Că lu - cra - rea nu ne stă - re

Variații

I — 3) 8) 12) 14)
lai Da s-o-n-še-put dară lu-cra-re lai lai la lai lai la re măi

III — 2) 6) 9) 10) 16)
Da-ră i s-o ho - tă -

IV — 1) 5) 6) 7)
m vi - tu — Că La

V — 6) ca III. 9) ca III; 12) 15)
lu - ste - ie

VI — 1) ca IV; 3) ca I; 6) ca III; 8) 12) ca V; 15)
Dar pa - le - ta - tu

VII — 3) ca I; 4) 6) ca III; 16) ca III;
a vi-

VIII — 2) 3) ca I; 6) ca III; 9) 12) ca V; 13) 15) ca V;
Dom- spîn în ca- nu vi - e

IX — 2) 3) ca I; 6) ca III; 9) ca III; 16) ca III;
Dă-i, Dom-

X — 2) ca IX; 3) ca I; 4) 6) ca III; 8) 9) ca VIII; 11) 15)
vai, zî- C-a să Da-ră ie ta-re di-tu

XI — 1) ca IV; 3) ca I; 6) ca III; 8) ca VI; 9) 10) ca III; 12) 15) ca X; 16) ca III;
u o por- -co-

XII — 1) 4) ca X; 6) ca III; 8) ca VI; 9) 10) ca III; 11) 12) ca XI; 13)
Dar Bu-nă zîu-a La min- n

XIII — 3) ca I; 4) ca IX; 6) ca III; 8) ca VI; 10) ca III; 16) ca XII;

XIV — 2) ca IX; 3) ca I; 4) ca IX; 7) 9) 11)
că o bă - zî - da -

XV — 2) ca IX, 3) ca I; 4) ca IX; 9) ca XIV; 10) ; 11) Lipsește complet rîndul melodic ultim (3)

XVI — 2) ca IX; 3) ca I; 4) ca IX; 6) ca III; 8) ca VI; 9) 12) ca V; 13) 14)
i-o ple- pe din-sa u-o bă-

F.R.:

x) Drept strofă melodică-etalon am ales a doua, prima fiind mai deosebită față de toate celelalte.

MELODIA II *baladă-cîntec:* [*Meșterul Manole*]

mg. 2516 c
culeg.: G. Habenicht
4 apr. 1963
tr.: G. Habenicht

Sîngeorz-băi, rn. Năsăud, reg. Cluj
inf.: Ileana Poleac, 70 a

I — A la lai lai lai lai lai lai lai

II — Doi-spre-dză-še mes teri mari — Doi-spre-dză-še meș-teri mari, măi — D-a-n-še-put-o ᵘo clă-dí-re. — D-a-n-še-put-o ᵘo clă-dí-re — Ș-o lu-crat oⁿ an de zî-le

Rubato ♩ = cca. 84

x) III — gis! — Și or-cît ii oʳ lu-crat — Vai, lu-cra-rea nu le-o stat, măi, măi — Ș-o lu-crat oⁿ an de dzî-le — Ș-o lu-crat oⁿ an de dzî-le — Și or-cît i oʳ lu-crat — Vai, lu-cra-rea nu le-o stat, măi

IV — Da-ră ei še. s-o gră-i-re — Da-ră ei še s-o gră-i-re măi, măi — Ș-o fă-cut oⁿ le-gă-mînt — Do-ră lu-cra-rea le-o sta-re măi

V — Ca-re mu-ie-re-a vi-ni-re — Ca-re mu-ie-re-a vi-ni-re — În zîd', vai, ńe u-om zî-dí-re — Vai, în zîd', vai, u-om zî-dí-re, măi

VI — Da-ră pa-le-ru šel ma-re — Da-ră pa-le-ru šel ma-re, măi, măi — Dă-i, dom-ńe, un lup în că-ra-re — Dă-i, dom-ńe-un lup în că-ra-re — oʳ să-ș rum-pă oᵐ pî-šor — Ca la mi-ńe să nu-m vi-e, măi

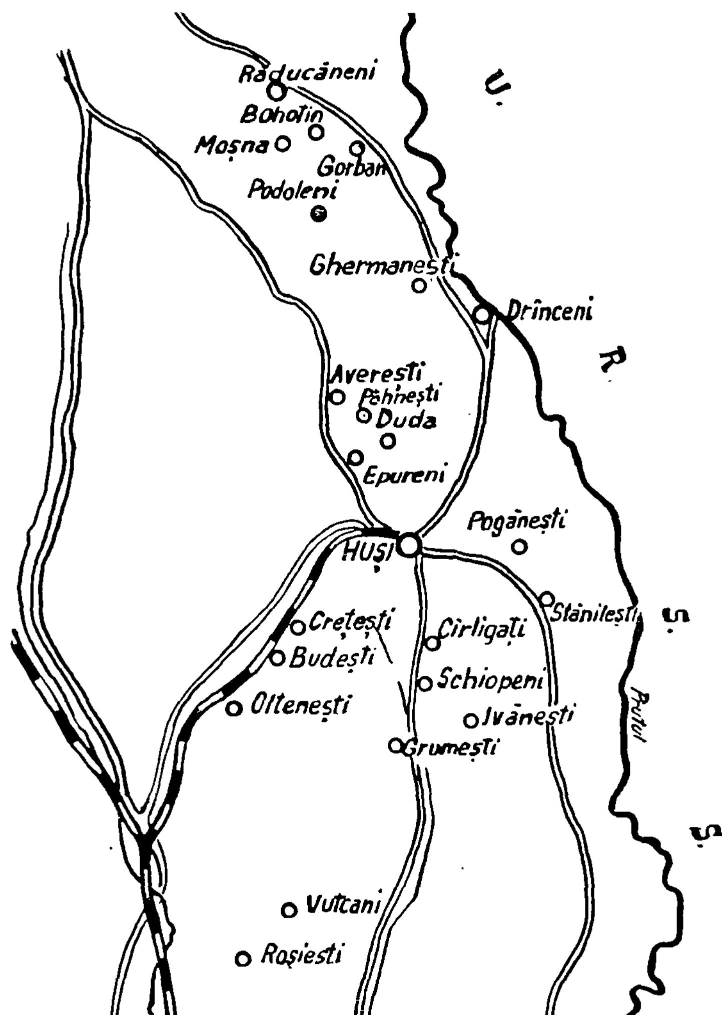
VII — Da-ră ie s-o mai pă-dzî-re — Și la băr-bat o so-sî-re, măi, măi — Și la băr-bat ᵘo so-sît — Și în zîd', vai, ᵘo zî-dít, măi

VIII — Doi co-pi, vai, o ră-mas — Și-n zî-diu, vai, u-o bă-gat, măi, măi — da La la la la la la lai — Lai, lai lai lai lai lai lai

FR: xx)

x) Toate variațiile se raportează la strofa melodică III
x x) Finala reală a strofei melodice I este a¹ (Informatoarea a distonat)

Desigur atestările documentare, cît şi reconstituirea şi observaţiile privitoare la crame şi la instrumentar, pe lîngă celelalte aspecte nemenţionate aici, încadrează zona Huşului în complexul foarte larg viticol al Moldovei care, la rîndul său, cu toate deosebirile pe care le putem întîlni, se leagă în mod organic de formele specifice de pe întregul cuprins al ţării.

Harta zonei Huşi cu localităţile viticole-pomicole.

Determinarea caracteristicilor zonei nu constă mai ales în diversificarea tipologică a materialelor prezentate, ci în multitudinea formelor tradiţionale care au coexistat pînă nu de mult alături de formele avansate de viticultură şi care au dispărut sau dispar cu repeziciune. Abandonarea formelor tradiţionale se face, ca pretutindeni în ţara noastră, în mod consecvent şi continuu. Din punct de vedere etnografic se impune de urgenţă o cercetare amănunţită precum şi o acţiune de colecţionare muzeală nu numai aici ci şi în restul zonelor viticole ale ţării.

CONTRIBUŢII LA PROBLEMA CONSERVĂRII MATERIALELOR ETNOGRAFICE ŞI FOLCLORICE ÎN COLECŢIILE MUZEALE (I)

Conservarea ouălor încondeiate prin aplicarea unor pelicule de polimeri înalţi

ING. M. MIHALCU

Una dintre problemele principale ale muncii muzeografilor – în general – este cea a conservării materialelor din colecţii.

În mod special, obiectele etnografice şi folclorice necesită o preocupare specială în această direcţie. Spre deosebire de alte profile muzeografice, muzeul etnografic se ocupă cu materiale perisabile prin excelenţă (obiecte de port, de lemn etc.)

În cadrul aceloraşi categorii de obiecte, ouăle încondeiate crează o serie de dificultăţi:

1) sînt foarte fragile, distrugerea lor ducînd la dispariţia unor documente unice, de neînlocuit;

2) porozitatea cojii precum şi eventualele fisurări ale acesteia reprezintă căi uşor accesibile pentru pătrunderea microorganismelor. Dintre acestea cele mai frecvent întîlnite la suprafaţa ouălor cît şi în interiorul lor sînt: mucegaiurile (Mucor şi Oidium, Penicillium Aspergillus), bacteriile (Proteus vulgaris [1], Bacterium faecalis alcaligenes, Bacterium pyocianeum [2]) stafilococi, enterococi, Salmonella [3], drojdiile (Sacharomyces).

Aceste microorganisme pătrunse în ou produc descompunerea substanţelor lui nutritive. Astfel, proteinele se dezintegrează trecînd în amoniac, scatol, indol etc., lipidele în acizi graşi etc.

Diferitele specii de microorganisme alterează preferenţial, în funcţie de temperatura la care sînt conservate ouăle, conţinutul acestora [4]. Astfel, în cazul ouălor păstrate la temperatura camerei, se dezvoltă mai bine o microfloră mezofilă (Proteus fiind mai ales întîlnit) în timp ce la temperatura frigiderului (+4°) se dezvoltă mai frecvent microorganismele psihrofile (genul Pseudomonas) [5]. Din datele prezentate rezultă că păstrarea ouălor la temperatură scăzută, condiţie destul de greu realizabilă în muzee, nu poate constitui o soluţie pentru conservarea lor.

Pe de altă parte, trebuie menţionat că acţiunea bactericidă pe care se pare că o are albuşul de ou [6], scade treptat pînă la dispariţie, pe măsură ce oul se învecheşte. Acest fapt

---

[1] Florian, M. L. F. şi Trussel, P. C.: Technologie. 1957: 11,56; Miles, A. A şi Halnan, E. T.: *Journal of Hygiene*, 1937: 37, 78.

[2] Rochaix, A., Tapernoux, A. şi Couture, E.: *Bulletin de la Sociéte Scientifique Vétérinaire de Lyon*, 1933, 36, 25.

[3] Hinshaw, A. şi Mc. Neil: *Advances in Food Reserche*, 1951: 3, 209; Rievel, H.: *Zeitschrift fur Hygiene und Infektionskvankheit*, 1939: 122, 41; Artiuh, I. A., Ostasevsky, A. G., Kalmîkov, K. V. şi Gurova, E. I.: *Ghighiena i Sanitarstvo*, 1954: 3, 49.

[4] Refrigeration Abstracts. 1952: 7, 191.

[5] Refrigeration Abstracts. 1950: 90, 5.

[6] Heines, B. R.: *Journal of Hygiene*: 1938: 38, 338; Allen's comercial analysis: IX, 1948, 566.

capătă o importanţă deosebită în cazul ouălor încondeiate, a căror vechime contribuie deci la mai uşoara lor infectare.

Infectarea ouălor cu microorganisme pătrunse fie prin porii cojii, fie prin fisurări ale acesteia, are, pentru colecţiile de ouă încondeiate, două consecinţe neplăcute:

1) apariţia unor spargeri a cojii, cu o uşoară explozie («împuşcare») fenomen datorit presiunii gazelor apărute ca urmare a descompunerii,

2) compromiterea definitivă a decoraţiei (încondeierii) propriei coji sau a altor ouă care se găsesc în apropiere, cu ajutorul lichidelor produse în urma descompunerii.

Colecţiile de ouă din ţara noastră s-au resimţit şi se resimt din cauza dificultăţilor semnalate. Mijloacele utilizate pînă în prezent: învelirea în celofan, păstrarea în rumeguş sau hîrtie etc., s-au dovedit cu totul nesatisfăcătoare.

Din datele existente în literatură şi din informaţiile pe care le avem, nu se cunosc metode mai eficiente, nici la noi şi nici în alte ţări, deşi există numeroase muzee dotate cu laboratoare bine utilate.

În lucrarea de faţă încercăm să aducem o contribuţie la rezolvarea acestei probleme dificile prin prezentarea unei metode de conservare a acestor obiecte uşor perisabile.

METODA DE LUCRU

Cercetările noastre au fost efectuate pe ouă aflate — în colecţii * — în una din următoarele situaţii:

1. ouă lucrate recent, cu coja intactă;

2. ouă foarte vechi care nu au suferit nici o deteriorare a cojii sau ouă la care nu s-au înregistrat fenomene de descompunere. Ne referim la acele ouă încondeiate care atunci cînd sînt clătinate lasă impresia existenţei, în interior, a unui corp solid, mobil. Ele sînt de asemenea foarte uşoare;

3. cazul ouălor cu coaja spartă la care a început sau nu descompunerea dar nu au desprinse fragmente mari de coajă;

4. ouă cu coaja spartă şi cu fragmente de coajă lipsă.

Tehnica de lucru a fost diferenţiată în funcţie de una din cele patru situaţii descrise mai sus. Astfel, pentru primul caz, al ouălor recente şi cu coaja intactă, s-a folosit tehnica de lucru pe care o prezentăm în cele ce urmează:

a) s-a efectuat o degresare a suprafeţei cojii în scopul îndepărtării urmelor de grăsimi de pe coajă. Aceste grăsimi provin fie de la manipulare, fie de la practica foarte răspîndită a ungerii ouălor încondeiate cu untdelemn pentru a le da un luciu. Ne-am folosit, după împrejurări şi după starea în care se afla oul, fie de o soluţie de săpun neutru în apă, fie de unii solvenţi organici ca benzina uşoară, acetona etc.;

b) s-a aşteptat ca oul să se usuce;

c) între timp s-au preparat trei soluţii diluate dintr-un polimer înalt într-un solvent organic adecvat (1:100; 1:500; 1:1 000) adăugîndu-se şi stabilizator;

d) s-a efectuat o probă pentru a se vedea dacă vreuna dintre culorile folosite la încondeiere nu este solvită de solvent. Pentru aceasta, se pun în contact toate culorile decoraţiei cu pensula muiată în solvent pur. Ulterior pensula este ştearsă uşor pe o coală de hîrtie albă pentru a se vedea dacă nu rămîn urme colorate pe hîrtie. În cazul cînd această probă era pozitivă, s-a schimbat fie solventul fie soluţia. Proba este simplă şi concludentă. În cursul lucrului nostru nu am întîlnit, însă, nici un caz în care proba să fi fost mai mult decît foarte slab pozitivă;

e) după uscarea menţionată la punctul *b)*, prin pensulare şi începînd cu soluţia cea mai diluată, s-a aplicat rînd pe rînd, cîte un strat de polimer pe întreaga suprafaţă a cojii. Între cele trei pensulări efectuate, s-a aşteptat 10—20 minute pentru ca stratul de polimer aplicat să se întărească;

f) ca şi înainte de a se trece la operaţia de degresare, urmează o examinare atentă cu lupa a stării în care se află coaja, după tratamentul efectuat.

---

* Tehnicile cercetate constituie obiectul unei cereri de brevet la O.S.I. din R.P.R.

În timp ce examinarea premergătoare operației de degresare a urmărit să se creeze certitudinea că oul are coaja intactă, că nu există nici o fisură, examinarea finală a urmărit starea peliculei fine depuse.

2. În cazul ouălor foarte vechi s-a procedat în același mod descris anterior.

3. În cazul ouălor cu coaja spartă, înaintea oricărui tratament, s-a efectuat inocularea ouălor cu soluții dezinfectante putermice în concentrații obişnuite bacteride. Pentru a nu slăbi mult rezistența mecanică a cojii, injectarea s-a făcut printr-un punct, maximum două, plimbînd acul seringii în interiorul conținutului oului.

După injectare s-a aşteptat 3—20 zile pînă cînd au existat semne certe că procesul de descompunere a fost oprit (lipsa oricărui miros de descompunere, oprirea curgerii unor lichide produse de descompunere etc.)

Ulterior s-a lucrat tot astfel cum s-a indicat anterior la punctul 1 *a-f*. S-a urmărit, în plus, ca locurile în care s-a introdus acul seringii să fie « încărcate » cu polimer.

4. În cazul ouălor la care, datorită spargerii, au lipsit fragmente, s-a utilizat aceeaşi metodă descrisă anterior numai pentru exteriorul decorat.

Restaurarea propriu-zisă s-a efectuat în două moduri, care prezintă fiecare avantajele şi dezavantajele sale.

4.1. Fragmentele de coajă au fost încorporate unui ou modelat din ipsos la dimensiunile oului intact *.

4.2. S-au spălat fragmentele de coajă cu solvenți organici sau o soluție de săpun neutru (vezi punctul 1 *a—b*), apoi s-a efectuat un atac preferențial cu o soluție slabă (3—5%) a unui acid anorganic urmată de o spălare cu apă curată şi uscare.

Atacul preferențial cu acid s-a făcut în scopul creării unei suprafețe care să asigure o cît mai bună aderență peliculei de polimer. După aceasta, restaurarea s-a efectuat prin lipirea în interior a unei bucăți de tifon îmbibată în soluție concentrată de polimer înalt (1: 20). Bucata de tifon înmuiată în polimer are rolul unei armături de consolidare a bucății de coajă a oului parțial sau integral restaurat. După ce bucata de tifon a aderat bine şi locul s-a uscat, s-a revenit cu un nou strat de soluție de polimer, depăşindu-se limitele fîşiei de tifon pentru a se crea o mai bună rezistență mecanică.

REZULTATE ŞI DISCUŢII

Metoda descrisă a permis ca pe un număr de cca. 1500 ouă, conservate în decurs de cca. 3 ani, să avem următoarele rezultate:

— Crearea unui strat protector impermeabil la suprafața ouălor, care împiedică contaminarea ulterioară cu microorganisme, cu toate consecințele sale negative descrise. Aceasta se realizează prin astuparea porilor şi a fisurilor cojii, înlăturînd astfel căile de acces ale germenilor în interiorul oului.

— Inocularea de soluții dezinfectante în interiorul ouălor intrate în descompunere, opreşte procesul de descompunere, manifestat prin miros, lichide fetide exprimate la exterior, crăparea cojii etc. Lipsa apariției acestor semne ale descompunerii au putut fi urmărite timp de cca. 24 luni.

— Încercări suplimentare au fost efectuate paralel pe ouă conservate şi neconservate, ținute în diferite condiții de temperatură.

Menținerea la termostat la 37^0 favorizează mai uşor pătrunderea germenilor şi dezvoltarea lor (Salmonella Breslau [7], Salmonella gallinarum [8], Pseudomonas [9] etc.). Deşi această temperatură nu se întîlneşte în muzeu, această experiență a confirmat eficacitatea metodei de conservare, în condiții mult mai aspre decît cele ce se pot întîlni în muzee.

— Metoda propusă, împiedecînd infectarea, realizează conservarea formei, desenului şi coloritului ouălor încondeiate, ceea ce din punct de vedere muzeistic este neapărat necesar unei bune conservări a respectivelor piese.

— Se obține totodată şi o mărire a rezistenței mecanice a cojii, dar numai într-o mică măsură, efectele neatenției în manipulare (şocuri mecanice etc.) neputînd fi evitate.

---

* Metodă similară cu cea utilizată la restaurările arheologice.

[7] Zagaevski, I. S.: Veterinaria. 1952, 34, 10; Artiuh, I. A., Ostasévski, A. G ş.a.: *Ghighiena i Sanitarstvo*, 1954, 3, 49.

[8] Stokes, J. L., Osborne, W. W. şi Bayne, H. G.: *Food Reserche*, 1956, 21, 510.

[9] Knothe, H. şi Burdach, F.: *Archiv für Hygiene und Bakteriologie*, 1952, 136, 574.

Menţionăm că în cursul încercărilor efectuate, modificînd concentraţia de polimer în solvent — la sugestia etnografilor şi muzeografilor care ne-au pus la îndemînă obiecte din colecţii — am realizat ca luciul conferit de stratul de polimer să nu depăşească pe cel pe care-l au ouăle atunci cînd artistul popular le unge cu untdelemn pentru a le da « adîncime » şi intensificare culorilor.

CONCLUZII

a. Metoda recomandată s-a dovedit a fi un preţios mijloc de conservare a obiectelor uşor perisabile, în starea în care s-au găsit în momentul tratamentului.

b. Prin tratarea prealabilă cu soluţii dezinfectante a ouălor sparte şi intrate în descompunere, metoda constituie un procedeu de recuperare a unor importante şi valoroase obiecte de artă de neînlocuit.

RECTIFICARE

La articolul: « **15 ani de folcloristică în R.P.R.** » de Adrian Fochi, apărut în *Revista de folclor*, 8 (1963) nr. 1–2, trimiterile nr. 51–56 de la pp. 134–135 se vor citi după cum urmează:

Errata	*Corrige*
51	55
52	56
53	51
54	52
55	53
56	54

ARTHUR SCHOTT ŞI CULEGERILE LUI DE POVEŞTI ROMÎNEŞTI[1]

ION TALOŞ

În anul 1845 apărea la Stuttgart şi Tübingen, în marea editură a lui I. G. Cotta, cea dintîi culegere de poveşti romîneşti. Era un volum de 400 pagini, care cuprindea 43 de texte, traduse în limba germană, comparate cu poveştile editate de fraţii Grimm şi însoţite de o bogată introducere despre originea şi limba romînilor, despre portul, jocul şi obiceiurile lor în ţinuturile bănăţene. Volumul acesta reprezenta rodul colaborării dintre Arthur Schott, care petrecuse vreo şase ani prin Banat, cu fratele său Albert, profesor de filologie la gimnaziul din Stuttgart, şi se intitula — cam prea cuprinzător pentru regiunea în care a fost făcută culegerea — *Walachische Märchen*[2].

Publicarea acestei lucrări în străinătate, unde folclorul romînesc era cu totul necunoscut, a produs surpriză şi a făcut pe mulţi cercetători să o remarce. Curînd după apariţie, lucrarea fraţilor Schott se bucură de o recenzie foarte elogioasă în revista « Allgemeine Zeitung, Beilage »[3], care o califică drept « comoară a adevăratei poezii » [« Schatz ächter Dichtung »]; o recenzie ceva mai rezervată, dar amănunţită, publică revista vieneză « Österreichische Blätter für Literatur und Kunst », semnată Melanopolitanus, pseudonim sub care se ascundea probabil gazetarul sas Joseph Marlin[4]. Acesta remarcă valoarea lucrării, dar arată că era bine ca ea să fi cuprins şi poveşti din Muntenia, Moldova, Bucovina, şi îndeamnă pe preoţii romîni să alcătuiască asemenea culegeri.

Periodicele săseşti din Ardeal manifestă un viu interes pentru lucrarea fraţilor Schott. O amplă recenzie — semnată « — r » — (probabil folcloristul I. K. Schuller) găsim în « Archiv des Vereins für Siebenbürgische Landeskunde »[5]. Ea reproşează învăţaţilor germani ardeleni că n-au fost ei aceia care să fi remarcat « comorile naţiunii valahe » şi să le fi prezentat ei străinătăţii. Relevînd valoarea culegerii, « Siebenbürger Bote »[6] reproduce cîteva superstiţii din capitolul al treilea. Culegerea a fost remarcată şi de « Magazin für Geschichte Literatur und alle Denk-und Merkwürdigkeiten Siebenbürgens »[7]. Încă de la apariţia lor, poveştile volumului au fost folosite apoi ca material comparativ în multe lucrări de folclor[8], iar în

---

[1] Comunicare ţinută în cadrul Sesiunii ştiinţifice a Academiei R.P.R., Filiala Cluj, la 26 III 1960.

[2] Arthur und Albert Schott: Walachische Märchen. Mit einer Einleitung über das Volk der Walachen und einen Anhang zur Erklärung der Märchen. Stuttgart und Tübingen, I. G. Cotta'scher Verlag, 1845.

[3] 1845, nr. 296, din 23 octombrie.

[4] *Österreichische Blätter für Literatur und Kunst*, Wien, 1846, 357.

[5] 1846, 496–505.

[6] 1846, nr. 4: 16.

[7] 1845, 440.

[8] Începutul l-a făcut, încă din 1846, Anton Kurz: Die Columbaczer Fliegen bei Deva, Dobra und in den Roskanyer Voralpen, în « Magazin für Geschichte, Literatur und alle Denk- und Merkwürdigkeiten Siebenbürgens », vol. II, nr. 1, Kronstadt, 1846, 86 ş. u., unde e citată în întregime povestea despre originea muştei columbace (nr. 36). Texte din culegerea fraţilor

1857 culegerea intră în circuitul internaţional datorită importanţei pe care i-o acordă fraţii Grimm, cînd compară variantele lui Păcală, cu întruchipările aceluiaşi personaj la alte popoare (Kinder-und Hausmärchen, prefaţă la ediţia din 1857).

Dintre romînii din Transilvania însă, singurul care a remarcat-o în timpul acela a fost G. Bariţ: « Noi recomandăm această carte cititorilor noştri — zicea el — ca pe una care de o parte ne face oareşcare cinste în ochii lumei, iar de alta ne ruşinează pe tăcute; căci asemenea product ar fi trebuit să iasă din condeiul unui romîn despre romîni. — De ne va ierta timpul, care ne este atît de scump măsurat, cugetăm a ne slobozi la o recenzie asupra întregii cărţi »[9]. După cunoscutele lui îndemnuri din 1838—1839, la adunarea poeziei populare, mustrările redactorului foilor braşovene constituiau, de fapt, o invitaţie la culegerea poveştilor. Păcat că Bariţ n-a publicat recenzia promisă! Pe lîngă consideraţiile de specialitate pe care i le-ar fi prilejuit, ea ar fi popularizat lucrarea în măsură mai mare şi ar fi atras mai serios atenţia romînilor asupra frumuseţii şi bogăţiei poveştilor noastre populare. Aşa, notiţa citată a fost prea puţin luată în seamă, iar îndemnul autorului ei n-a avut răsunetul dorit. De altfel, culegerea însăşi a pătruns într-un număr restrîns de exemplare la romînii transilvăneni, devenind astăzi extrem de rară.

Cu toate că la apariţia ei, culegerea fraţilor Schott s-a bucurat de aprecieri favorabile din partea specialiştilor, şi că, pînă în preajma veacului nostru, ea a fost singura lucrare de epică populară romînească în proză căreia i se adresa cercetătorul străin, romînii au utilizat-o prea puţin. Singur Şăineanu, în lucrarea sa monografică asupra basmelor romîne[10], a folosit întreg materialul acestei culegeri. Dar atît pentru el, cît şi mai tîrziu pentru Adolf Schullerus, ale cărui cunoştinţe despre Schott sînt ceva mai numeroase[11], cazul autorilor ei şi împrejurările în care a fost întocmită lucrarea au rămas necunoscute.

În 1956, într-un studiu privitor la primii culegători de poveşti romîneşti, Al. Bistriţeanu[12] oferă întîiul loc lucrării fraţilor Schott, traduce în rezumat şi caută variantele textelor ei. E întîia oară cînd colecţia Schott constituie obiectul unei cercetări serioase. Dar spre regretul nostru, Al. Bistriţeanu omite să se ocupe de bogata introducere a volumului de la 1845, ca şi de capitolul al treilea al lui — care cuprinde credinţe şi superstiţii (« Aberglauben ») — iar despre autorii culegerii nu aduce aproape nici o noutate; lui Al. Bistriţeanu i-au rămas necunoscute de asemenea poveştile culese de Arthur Schott în cursul celei de a doua şederi în Banat, o culegere alcătuită din peste douăzeci de texte, publicată în coloanele unei reviste germane, asupra căreia vom reveni mai jos.

Cine erau fraţii Schott şi ce împrejurări i-au apropiat de poveştile populare bănăţene? Culegător a fost, de fapt, numai unul din ei: *Arthur*. El s-a născut la 27 februarie 1814, la Stuttgart, într-o familie de funcţionari superiori, recunoscuţi pentru orientarea lor liberală[13]. Din copilărie dovedeşte o înclinaţie deosebită spre poezie şi muzică. Totuşi el se dedică agronomiei, absolvind Academia de agricultură din Hohenheim, după care începe să lucreze pe moşia colonelului Alexander von Würtemberg, în apropierea oraşului Eßlingen. De acesta îl despărţeau cinci ani ca vîrstă; îi uneau însă preocupările şi înclinarea amîndurora spre poezie.

Arthur Schott era prieten şi cu scriitori renumiţi din vremea sa: Uhland, Schwab Lenau, care apreciau mult talentul său poetic şi a căror influenţă se resimte în versurile sale[14]

Schott găsim şi în alte publicaţii; în « Siebenbürgisches Märchenbuch » (Hermannstadt, 1930, p. 95—99) Schullerus reproduce, de pildă, basmul « Die Ungeborene-Niegesehene » (Schott nr. 25).

[9] *Gazeta Transilvaniei*, 8 (1845), 356 şi 360.

[10] Basmele romîne..., Bucureşti, 1895.

[11] În: Verzeichnis der Rumänischen Märchen, *F. F. Comunications*, (nr. 78, Helsinki, 1928, 10) el vorbeşte şi despe cîteva poveşti culese de Schott, dar necuprinse în volumul de la 1845. De acestea ne vom ocupa mai jos.

[12] Primii culegători de basme romîneşti (Fraţii Schott, Obert, Kunisch). *Studii şi cercetări de istorie literară şi folclor*, 5 (1956), nr. 1—2: 13—40.

[13] Majoritatea datelor biografice de mai jos le dăm după lucrarea lui Felix Milleker: Arthur Schott. Mit Berücksichtigung seines Banater Aufenthaltes. Banater Bücherei, XXVII, Wrschatz, 1926. Negăsind lucrarea în ţară, aducem mulţumiri absolventei Facultăţii de romanistică a Universităţii din Leipzig, Hildegard Lorenz-Techtmeier, care a avut bunăvoinţa de a ne copia şi rezuma unele părţi din ea.

[14] A publicat şi un volum de poezii: Gedichte. Stuttgart, 1850.

Aceştia erau mari iubitori ai cîntecului popular; versurile lui Uhland, de pildă, sînt străbătute la tot pasul de elemente folclorice — el a publicat şi culegeri de poezii populare germane, iar Schwab era considerat, în acel timp, ca unul din cei mai buni cunoscători ai folclorului german. E neîndoios că interesul lui Schott pentru literatura populară bănăţeană poate fi pus în legătură cu preocupările acestui cerc de prieteni, dintre care Lenau era chiar bănăţean.

Prezenţa lui Arthur Schott în Banat este atestată începînd din 1836, dar nu se ştia pînă acum dacă acesta este anul sosirii lui aici, cum nu se cunoştea nici data la care s-a înapoiat în Germania. Noi am găsit că la 26 iunie 1841, el se mai afla încă la Oraviţa, unde boteza pe unul din copiii prietenului său Karl Knoblauch [15], farmacist al centrului minier. Ştiind apoi, din prefaţa volumului de poveşti, că şederea lui în Banat a durat şase ani, putem confirma că sosirea lui în această regiune trebuie să se fi petrecut în cursul anului 1836, iar înapoierea în Germania putea să aibă loc numai în a doua jumătate a anului 1841.

Arthur Schott, fotografie păstrată la Oraviţa (v. nota 18)

Schott venea în Banat la vîrsta de 22 de ani, ca administrator al moşiei Bissingen din Iam, un sat pe graniţa cu R.P.F. Iugoslavia. A locuit însă mai mult în Oraviţa — centru minier dezvoltat, cu o viaţă culturală remarcabilă pentru vremea aceea, unde locuiau mai toţi inginerii şi funcţionarii numeroaselor mine din jur. Natura din împrejurimi semăna mult — în sălbătăcia ei încîntătoare — cu cea în care copilărise Schott la Stuttgart, ceea ce făcea ca agronomul rătăcit în acest îndepărtat colţ de lume, să se simtă acasă [16]. A început să ia parte la manifestările populare ale bănăţenilor: la şezători, la clăci, la nedeie; îl interesează obiceiurile, limba, trecutul şi traiul romînilor. A călătorit prin numeroase regiuni din Transilvania şi Muntenia [17]. Era o fire de poet, puţin boem, receptiv la tot ceea ce îl înconjura, dornic de a cunoaşte, sensibil la greutăţile şi nevoile oamenilor.

La scurtă vreme după sosirea lui Schott în Banat, farmacistul orăviţean Karl Knoblauch [18] îi atrage atenţia asupra varietăţii şi frumuseţii poveştilor populare romîneşti. Schott începe să le culeagă folosindu-se mai întîi de traducerea lui Knoblauch, iar apoi, după ce a învăţat romîneşte, traducîndu-şi-le singur. Înainte de a fi apărut în volum, cîteva din ele au fost tipărite în periodice [19].

[15] Cf. Matricula Baptisatorum. Tomus III, 1802—1852, 253, 271 (la biserica reformată din Oraviţa).

[16] Într-una din poezii: « An der Bela Reka (In der Kraina im Banat) », el spune: Herrlich Thal in deinen Gründen / Mahnt's wie eine Heimat mich, / Schau ich dich, o dann entzünden / Jugend — Phantasien sich. / Deiner Wälder duft'ge Klause, / Deiner Felsen klüftig Heer, / Deiner Wasser frei Gebrause / Weckt mir ein Gedankenmeer. (Gedichte, Stuttgart 1850, 26—27).

[17] Aceste călătorii i-au inspirat o mare parte din versurile cuprinse în volumul de la 1850. Pe baza lui poate fi reconstituită lista localităţilor mai importante prin care a umblat: Sighet, Mehadia, Sasca, Motru, Filiaşi, Craiova, Bucureşti, Tîrgovişte, Piteşti, Rîmnicu-Vîlcea, Horezu, Tg.-Jiu, Tismana.

[18] Printre lucrurile rămase de la acesta am găsit fotografia pe care o publicăm, precum şi o scrisoare a lui Schott, din 1858, fără cuprins folcloric, aflătoare astăzi în posesia dr. Augustin Knoblauch din Oraviţa, căruia îi aducem viile noastre mulţumiri pentru amabilitatea de a ni le fi pus la dispoziţie, ca şi pentru interesul cu care a sprijinit cercetările noastre la Oraviţa.

[19] In: Zeitschrift für deutsche Mythologie und Sittenkunde, 1855, vol. II, p. 112, găsim următoarea informaţie despre povestea « Aus der Römer Zeit »: « Auch Osenbrüggen a.a.o.s.

Întors în Germania, în 1841, Arthur Schott lucrează din nou pe moșia lui Alexander von Würtemberg. Dar în anul 1844, în urma morții acestuia, el revine în Banat, stabilindu-se de data aceasta la Oravița, la « Bergkammer » (oficiul montanistic). Un an mai tîrziu, în 1845, îi apare volumul de povești, în colaborare cu fratele lui Albert.

Încurajat de primirea favorabilă de care s-a bucurat această culegere, el continuă să adune povești, pe care le-a publicat, între anii 1857—1859, în revista « Hausblätter », editată de Hackländer și Hoefer, la Stuttgart, și care au rămas pînă azi neutilizate de cercetătorii romîni.

A doua ședere în Banat a lui Arthur Schott durează pînă în vara anului 1850, cînd se întoarce la Stuttgart și își tipărește volumul de versuri amintit mai sus. În același an, el emigrează în America de Nord, unde face parte dintr-o comisie de stabilire a granițelor Statelor Unite. Moare la 26 iunie 1875 nu departe de Washington.

Am arătat însă că numai unul din autorii culegerii a cunoscut Banatul. Care este atunci aportul lui Albert Schott la această lucrare? Născut în anul 1809, acesta era, în vremea cînd pregătea culegerea pentru tipar, profesor de filologie și istorie la gimnaziul din Stuttgart. Cercetător apreciat [20], autor erudit [21], Albert Schott are meritul de a fi prelucrat materialul cules de Arthur și de a fi adunat, din publicațiile vremii, materialele privitoare la poporul romîn și la caracterul latin al limbii noastre. Avînd o pregătire științifică temeinică, el a adnotat basmele romînești și le-a comparat, în deosebi cu cele din colecția fraților Grimm, *Kinder — und Hausmärchen*, colecție care apăruse pînă atunci în două ediții, și care exercita o puternică influență asupra mișcării folcloristice europene. Albert Schott moare în 1847.

Culegerea de povești bănățene de la 1845 a fraților Schott este cea dintîi lucrare prin care folclorul romînesc trezește interesul străinătății.

Introducerea volumului prezintă pe « valahi ca popor », cu trecutul, obiceiurile și limba lor. Autorii discută, aducînd argumente istorice, filologice și etnografice, — așa cum n-o făcuse nici un străin pînă la ei — problema atît de controversată pe atunci a originii și drepturilor politice ale romînilor transilvăneni, susținîndu-le drepturile politice și naționale.

E remarcată hărnicia și gustul romîncei în confecționarea îmbrăcămintei, ca și frumusețea melodiilor « de tril » pe care le cîntă romînii.

Jocul, cu care romînul petrece nu numai în fiecare duminică, dar și la alegerile de judecători, în sărbătorile de primăvară etc., se obișnuește mai ales înaintea bisericii satului. Romînii au — spune introducerea — șase dansuri; Arthur Schott cunoscuse numai două din ele: « al naiente, dinnainte » [22] și « la loc » [23]. El a auzit și de un al treilea joc, numit « buffenesc » [24] pe care — evident greșit — îl consideră ardelenesc, fiindcă îi pune numele în legătură cu un erou care și-a dat viața pentru libertatea « nenorocosului său popor » [25].

Dintre obiceiurile romînilor bănățeni, descrise pe larg în introducerea lucrării fraților Schott, cele mai numeroase informații se referă la nuntă. Nu vom reține însă, cu acest

---

50 erinnert an dies märchen, welches *vor der veröffentlichung der ganzen walachischen märchensammlung* (1845) *schon im Auslande mitgetheilt war* » (s.n.).

[20] Cf. *Deutsche Viertels Jahrschrift*, 1848, nr. 3: 408.

[21] Iată cîteva din lucrările lui: Die Deutschen am Monte-Rosa mit ihren Stamm-genossen..., Zürich, 1840; Die deutschen Colonien im Piemont, ihr Land, ihre Mundart und Herkunft..., Stuttgart und Tübingen, 1842; Dichter des deutschen Mittelalters; (după Christian Gottlob Kayser): Volltändiges Bücher-Lexikon, vol. 7—8, p. 337, vol. 9, p. 324).

[22] Walachische Märchen, 70. După informațiile primite de la tovarășul Andrei Bucșan, cercetător la Institutul de etnografie și folclor din București, jocul face parte din categoria « purtatelor ». Un astfel de joc se află și azi în comuna Porumbacul de jos, raionul Sibiu.

[23] Walachische Märchen, 71. Jocul pare a fi un « brîu bănățean »; el se mai numește și « pe loc ».

[24] Walachische Märchen, 70; jocul trebuie să fie al oltenilor imigrați în Banat, numiți bufeni.

[25] Schott face aluzii la exploatarea și la condițiile grele în care trăiau romînii pe atunci. Într-un loc, el arată că acest popor, așa de vesel și de primitor din fire, își construiește casele cu ferestrele spre grădină și « se ascunde de autorități », iar în altă parte dă următoarea explicație căsătoriilor pretimpurii: tinerii se căsătoresc chiar și la 13—14 ani — zice el — pentru că, lucrînd pe un domeniu oarecare, li se plătește ziua întreagă, în timp ce, nefiind căsătoriți, li s-ar plăti doar jumătate sau trei sferturi din zi.

prilej, decît una dintre acestea, care lipseşte din lucrările mai vechi ale lui D. Ţichindeal [26] şi D. Bojinca [27] şi nu se află nici în marile monografii ale Elenei Sevastos [28] şi S. Fl. Marian[29]: la logodnă, tînărul oferă fetei un măr cu bani de argint înfipţi în el; dacă logodna se desface, fata are obligaţia să restituie mărul celui care i l-a dăruit.

Ultima parte a introducerii e consacrată informatorilor («Quellen der Märchen»). Sînt arătaţi aici informatorii cîtorva dintre poveştile culegerii. Lista ce s-ar putea întocmi pe baza însemnărilor lui Schott e departe de a fi completă. Am găsit însă, printre manuscrisele lui I. C. Hintz (Hinţescu), păstrate la arhiva de folclor-Cluj, un catalog al poveştilor bănăţene care completează lista lui Schott [30]. N-am putut afla care e sursa de informaţie a lui Hintz, dar ea pare demnă de încredere. Cunoaşterea informatorului fiecărei poveşti dă culegerii fraţilor Schott un mai pronunţat caracter ştiinţific, ridicînd-o deasupra lucrărilor similare dinaintea anului 1880.

Trebuie să arătăm aici că atît în catalogul lui Hintz, cît şi în introducerea culegerii, se arată că mai bine de jumătate din poveştile ei au fost culese de la Drăguescu (23 din 43!). În cercetările noastre la Oraviţa n-am reuşit să găsim ştiri mai numeroase despre acest mare iubitor şi cunoscător de poveşti; sîntem nevoiţi prin urmare să ne mulţumim cu informaţiile pe care ni le oferă Schott: Drăguescu se născuse la Oraviţa, unde, în timpul cunoştinţei cu Schott, profesa avocatura. Mai apoi s-a stabilit în Muntenia. Poveştile i le spunea, uneori singur, alteori le culegea, într-o germană nu prea clară — precizează Schott — apoi le povestea acestuia care corecta traducerea. O dată cu stabilirea sa în Muntenia, s-ar putea ca Drăguescu să fi dus şi ceva din dragostea sa pentru folclor, ca şi din experienţa cîştigată prin colaborarea cu Schott. De aceea considerăm posibil să aflăm cîndva că el a continuat să culeagă poveşti şi pe cont propriu.

Arthur Schott nu s-a mulţumit să culeagă din Banat numai poveşti. În introducere, el transcrie cîteva cîntece « populare », unele dintr-o lucrare a lui Eftimie Murgu [31], iar altele din gura lui Fridolin Nunny, lucrător în Oraviţa. Ele sînt însă în cel mai bun caz, semi-populare.

Al treilea capitol al lucrării, « Aberglauben » [32], rămas neexplorat de Al. Bistriţeanu, cuprinde credinţe despre fiinţe demonice şi obiceiuri. Ne oprim la cele mai interesante dintre ele.

Zmeul — explică Schott — este un spirit cu puteri miraculoase. Zburătorul este tot un zmeu [33]. El se îndrăgosteşte de fetele frumoase şi poate fi văzut deseori, în nopţi senine, intrînd pe hornurile caselor, cu iuţeala stelei căzătoare. Dacă fata se opune dragostei lui, acesta îşi scutură furios solzii cu care e acoperit. E interesant de remarcat că D. Cantemir. Eliade Rădulescu şi C. Bolliac notaseră credinţa despre zburător în acelaşi fel [34].

---

[26] Sfaturile a înţelegerii cei sănătoase prin înţeleptul Dositei Obradovici întocmite. Iară acum întîia dată întoarse de pre limba serbiască şi întru acest chip în limba daco-romînească aşezate [de D. Ţichindeal], Buda, 1802, 34—39.

[27] Anticile romînilor, I—II, Buda, 1832—1833.

[28] Nunta la romîni. Bucureşti, 1889.

[29] Nunta la romîni. Bucureşti, 1890.

[30] Arhiva de folclor a Academiei R.P.R., Filiala Cluj, ms. nr. 8. După catalogul lui Hintz, avocatul Drăguescu a servit ca informator pentru poveştile 1—5, 9—11, 13—20, 22—27, 43; Florica, pentru 6, 12; Mihăilă Popovici, pentru 8, 40—41; Fr. Nunny, pentru 21; Mihaly Lazăr, pentru 29; Maderspach, pentru 30—31, 33; Meilă Pup, pentru 32, 35, 37; George Stoian, pentru 34; Trăilă Stoian, pentru 34; Trăilă Salitraru, pentru 36; I. Popovici, pentru 38—39. Numele informatorilor poveştilor — 28, 42 — lipsesc şi din catalogul întocmit de Hintz.

[31] Widerlegung der Abhandlung, welche unter dem Titel vorkömmt: Erweis dass die Walachen nicht römischer Abkunft sind. Ofen, 1830.

[32] Walachische Märchen, 294—303.

[33] În Oltenia, Banat şi în unele regiuni din Muntenia, zburătorul e considerat zmeu. Cf. şi Răspunsurile la Chestionarul Hasdeu, vol. IV, p. 123, 162, 231, nr. 183; vol. XI, p. 251, 366, nr. 163, 386; vol. XVI, p. 16.

[34] Descrierea lui D. Cantemir se rezumă la: « ...o nălucă, un tînăr foarte frumos, care intră noaptea în casă şi mai ales la tinere măritate de curînd şi face cu ele lucruri necuviincioase». (Descrierea Moldovei. Tradusă de Gheorghe Adamescu, Bucureşti, 1942, 182); v. şi Eliade Rădulescu: Opere. Ediţie critică cu introducere, note şi variante de D. Popovici. Tomul I, Bucureşti, 1939, 189; C. Bolliac: Opere. Vol. I, Bucureşti, E.S.P.L.A., 1956, 354—355.

Dacă zmeul este uneori binevoitor, *balaurul* e conceput totdeauna ca monstru; el locuieşte în cratere vulcanice, în mlaştini etc., şi se naşte din voinţa unui vrăjitor sau din blestem [35].

Vîlva e o fiinţă din lumea norilor. Întrucît ea nu vine niciodată în legătură cu oamenii, nu e nici iubită, dar nici temută de ei. Întîlnirile vîlvelor sînt prieteneşti, cînd adună norii, sau duşmănoase, cînd îi fac să se ciocnească. Dacă ploaia vine din două părţi, se zice că se bat vîlvele [36].

Zînele sînt puternice mai ales la rusalii, cînd umblă să facă rău. Pentru a se feri de acţiunea lor vătămătoare, bănăţeanul poartă la brîu o bucată de tei, care n-a fost încă în apă, şi o ramură de boz [37].

Mama pădurii (« Die Waldmutter ») e cunoscută în folclorul nostru ca o fiinţă vătămătoare; ea poceşte, ia mana vacilor, alungă norii cînd plouă etc. [38]. În Banat — arată Schott — aceasta e cunoscută ca zînă binevoitoare. Ea vine în ajutorul copiilor care s-au rătăcit prin pădure.

Cînd scot oamenii apă dintr-o fîntînă sau dintr-un izvor, toarnă din vas îndărăt, pentru ca să nu se supere *zîna apei* (« Wasserfrau »). Dacă se ia apă dintr-un rîu, se ţine vasul în jos, după mersul apei, pentru ca să nu se supere stăpîna acesteia, care ar putea întoarce cursul rîului [39].

Celelalte credinţe despre fiinţe demonice sînt mai cunoscute. Ele se referă la moroi, strigoi, vampiri, pricolici, piticot.

În legătură cu zilele săptămînii, Schott arată că romîncele lucrează lunea şi miercurea pînă noaptea tîrziu. Atunci se adună în şezători, unde spun poveşti şi cîntă cîntece. Joile dintre paşti şi rusalii, în schimb, sînt ţinute chiar mai sever decît duminicile. Unele din zilele săptămînii sînt personificate: maica Miercuri, maica Vineri, maica Duminică.

Vorbind despre obiceiuri, Schott se opreşte, între altele, la cele din ziua Sfîntului Gheorghe. Aceasta e ziua număratului oilor; dacă cineva este nevoit să şi le numere în altă zi din an, poate să o facă fără pagubă, numai dacă le numără din zece în zece. La « Sîngiorz » se face împreunişul oilor; atunci se face un colac mare în formă de inel, căruia i se dă drumul pe pămînt, înaintea turmei. După distanţa pe care o parcurge acesta, se deduce norocul sau nenorocul turmei la păşunat. Mai mulţi inşi prind apoi colacul şi trag fiecare de el; cel care a rupt o bucată mai mare, va avea mai mult noroc [40]. Tot atunci se aruncă cununi de flori pe o apă curgătoare: acela va fi mai norocos a cărui cunună va străbate o distanţă mai mare, la suprafaţa apei.

Alte obiceiuri: romînul nu trece pe dinaintea unui om care a pornit la drum, pentru ca să nu-i rupă « firul norocului »; dacă bărbaţii discută despre alegerea unui judecător sau alte chestiuni de interes general, femeile prezente nu au voie să toarcă, pentru ca discuţiile să aibă curs liber, să nu formeze un cerc, ca mişcarea fusului; la margine de hotar, bănăţenii pun capete de berbeci, întoarse spre răsărit; ele îndepărtează bolile care s-ar putea apropia de sat. Tot aici vorbeşte Schott şi despre dansurile rituale pentru roadă la cînepă, la bucate, la vin etc., în legătură cu care avem aşa de puţine menţiuni în folcloristica noastră.

Sînt notate apoi şi cîteva obiceiuri de la înmormîntare, asupra cărora nu ne oprim, întrucît nu aduc informaţii noi faţă de lucrările citate ale lui Ţichindeal şi Bojinca.

Lucrarea fraţilor Schott — apreciată de Şăineanu, în 1895, ca « una din cele mai bune ce posedăm » [41] — era aşadar mai mult decît o culegere de poveşti. Ea cuprindea şi anecdote, snoave, legende, obiceiuri, credinţe, superstiţii, devenind pentru vremea aceea o mică enciclopedie folclorică a romînilor. Astăzi, ea are calitatea de a fi o monografie a prozei populare din jurul Oraviţei.

După cum am mai arătat, a doua şedere în Banat a lui Arthur Schott a avut ca rezultat o nouă culegere de poveşti romîneşti. Aceasta a fost cunoscută doar parţial de

---

[35] Cf. şi Răspunsurile la Chestionarul Hasdeu, vol. XVII, 140, nr. 85, 143, 337, nr. 51.

[36] Ov. Densusianu: Graiul din Ţara Haţegului. Text XXVIII, 102.

[37] Pentru efectul binefăcător al teiului şi bozului, cf. şi Artur Gorovei: Credinţe şi superstiţii ale poporului romîn. Bucureşti, 1915, p. 80, nr. 924, p. 323, nr. 3745—3746, p. 283, nr. 3297.

[38] Cf. Tudor Pamfile: Mitologie romînească. I, Bucureşti, 1916, 212—233.

[39] Idem, 284—287.

[40] Obiceiul pare să fie cunoscut şi lui Ath. Marienescu: De însemnătatea datinelor poporale pentru literatura dramatică. *Familia*, 9 (1873), 294.

[41] Lucr. cit., 187.

Hintz şi Schullerus, dar a rămas cu totul necunoscută celorlalţi cu toate că a fost publicată în paginile revistei « Hausblätter » din Stuttgart, între anii 1857—1859. În aceşti ani Arthur Schott se găsea în America iar fratele său Albert murise încă în 1847. Nu ştim deocamdată cine se îngrijea de editarea la Stuttgart a poveştilor lui Schott, poate cineva din familie, în special fratele său mai mic, Sigmund, care era jurist şi poet, sau poate însuşi culegătorul, care, înstrăinat acum pe alt continent, va fi fost cuprins de nostalgia anilor tinereţii, a ţinutului şi oamenilor pe care îi cunoscuse, şi va fi trimis el însuşi spre publicare poveştile.

Nu se află nicăieri în ţară o colecţie a revistei « Hausblätter » editată de Hackländer şi Hoefer la Stuttgart; noi am ajuns la materialul publicat de Schott în această revistă pe trei căi: mai întîi am cunoscut două dintre poveşti, pe care le-a reprodus revista germană din Sibiu « Transsilvania » [42]. Am aflat apoi şapte texte printre manuscrisele rămase de la I. C. Hintz; acesta le copiase prin 1879 în vederea editării unui corpus al poveştilor romîneşti [43]. Ştiind însă că pe Hintz îl interesau numai poveştile iar nu şi snoavele şi legendele care ar fi putut fi publicate de Schott în aceeaşi revistă, am rugat pe colega noastră Hildegard Lorenz-Techtmeier să ne facă un microfilm al întregului material publicat de Schott în « Hausblätter », după exemplarul Bibliotecii Universităţii din Leipzig. Din păcate, această bibliotecă n-a avut o colecţie completă (lipsesc volumele IV din anii 1857—1858). Am primit totuşi microfilme pentru 14 texte, în care sînt cuprinse şi cele reproduse de « Transsilvania ». Aşadar dispunem astăzi de 21 de poveşti, legende şi snoave din a doua culegere a lui Schott. Ele sporesc cu aproape încă o jumătate colecţia publicată în 1845.

A doua culegere a lui Arthur Schott a fost publicată în trei serii: *Neue walachische Märchen*, din care cunoaştem 7 texte, *Walachische Bauern*... din care dispunem de 13 texte, şi *Walachische Volkssagen*, din care ne este cunoscut un singur text.

Dăm în rezumat textele celor 21 de poveşti, snoave şi legende, trimiţînd la tipologia internaţională a lui Aarne-Thompson şi la cea romînească întocmită de Adolf Schullerus, în care se găsesc şi variantele lor.

I. **Noi poveşti romîneşti** [Neue walachische Märchen] [44].

[1] *Oaia cu lînă roşie* [Das bluthrote Seideschaf]. « Hausblätter », 1857, nr. 19. La Hintz, informator Trăilă Salitraru.

Un fecior orfan e angajat să păzească cinci oi pentru cinci galbeni; dacă la vremea simbriei va avea mai multe oi, el va primi cu atîţia galbeni mai mult. Îşi face stînă la loc bun de păşunat. Într-o seară, doi drumeţi (Christos şi Sf. Petru) îi cer găzduire; le taie o oaie şi-i ospătează bine, iar la sfatul unuia dintre ei, ciobanul îngroapă sîngele şi oasele oii într-un colţ al stînei. Dimineaţa, întreaga curte era plină de oi; între ele se afla şi una roşie, de care, îl sfătuieşte drumeţul pe cioban, să nu se despartă niciodată. La timpul fixat soseşte stăpînul, numără 5.000 de oi, plăteşte tot atîţia galbeni şi desface anagajarea slugii. Acesta pleacă la drum împreună cu oaia roşie; poposeşte la un popă, a cărui fată vrea să fure lîna oii, dar cînd pune mîna pe ea se lipeşte de oaie şi nu se mai poate desprinde; la fel păţesc şi cei care se străduiesc s-o deslipească. Feciorul se îndreaptă spre curtea împăratului care avea o fată bolnavă de tristeţe şi n-o putea face nimeni să rîdă. Văzînd însă acest ciudat convoi, ea rîde din toată inima, iar împăratul îl răsplăteşte pe fecior făcîndu-şi-l ginere.

ATh Mt 750 B combinat cu Mt. 571, II, III, a, e.

Schullerus Mt 571.

[2] *Peripeţiile lui Petru Săvoianţu* [Die Reiseabenteuer des Peter Săvoianzu]. « Hausblätter », 1857, nr. 19. La Hintz, informator Trăilă Salitraru.

În urma unei bătălii, Petru Săvoianţu e prins de englezi, împreună cu alţi nouă tovarăşi ai lui, ei sînt duşi pe o insulă unde trăiau căpcăuni şi sînt închişi într-o colibă păzită de femei. Scapă, ajung pe o corabie, de unde Săvoianţu e furat de o pasăre mare şi dus în cuibul ei; scapă cu greu de puii acesteia, ajunge pe pămînt într-o ţară în care muriseră toate femeile de ciumă: era în Germania. Dormind lîngă soba gazdei lui, noaptea i se arătă o babă şi o fată tare urîtă: ciuma şi fiica ei; ele scuipau sînge în foc şi se înţelegeau între

[42] E de mirare că ele au scăpat atît lui Şăineanu (lucr. cit.), cît şi lui Adolf Schullerus (lucr. cit.).

[43] Ion M u ş l e a: Un sas braşovean — folclorist romîn: I. C. Hintz-Hinţescu. Bucureşti, 1936.

[44] Primele şase texte le rezumăm după Hintz, care nu le numerotează şi indică informatorii fiecăruia; ultimul îl rezumăm după microfilm, unde poartă numărul 7.

ele că dacă Săvoianţu ar şti că o jumătate de picătură din scuipatul lor poate vindeca pe oricine de ciumă, ar ajunge bogat. Săvoianţu aude discuţia, reuşeşte să vindece mulţi oameni, se îmbogăţeşte şi se întoarce în satul lui.

(Conglomerat de elemente reale şi închipuite; unele se apropie de ATh Mt 613, II, III b).

[3] *Dumnezeu cumătru* [Herrgott Gevatter]. « Hausblätter», 1857, nr. 21. La Hintz, informator Trăilă Salitraru.

Dumnezeu şi Sf. Petru doresc să rămînă peste noapte la un ţăran bogat, dar sînt refuzaţi; îi primeşte un sărac, care le taie şi un miel. Soţia acestuia născuse un fecior chiar în noaptea aceea. Dumnezeu acceptă să-i fie cumătru, apoi pleacă şi lasă în locul lui o bîtă. Cînd feciorul sărac era de însurat, iar pe fata bogatului o cereau şapte feciori, apare un bătrîn zdrenţăros, care cere fata pentru feciorul săracului. Bogatul se împotriveşte, dar bătrînul propune o întrecere între peţitori: acela să ia fata, care va reuşi să facă mai repede să crească o viţă cu struguri, dintr-un pumn de pămînt şi o viţă uscată. Reuşeşte bătrînul, şi ia fata.

ATh Mt 750 A I a + Dumnezeu cumătru obţine fata bogatului pentru finul său.

Schullerus Mt 504*

[4] *Povestea lui Stanciu săracul* [Die Geschichte vom armen Stantschu]. « Hausblätter» 1857, nr. 22. La Hintz, informator Trăilă Salitraru.

În manuscrisul Hintz se păstrează doar coperta cu titlul şi indicaţia locului unde se află textul în revista din Stuttgart.

[5] *Împăratul porcar* [Der Kaiser Schweinehalter]. « Hausblätter» 1857, nr. 23. La Hintz informator Avram Pup.

Un împărat e învins şi izgonit din ţară împreună cu fiica lui. Cerşeşete, apoi se angajează porcar, pentru că nu cunoştea nici o meserie. Într-o zi feciorul împăratului, care stăpînea acum ţara, vede pe fata porcarului, se îndrăgosteşte de ea şi o cere în căsătorie. Părinţii se împotrivesc, dar văzînd marea dragoste a fiului său pentru fiica porcarului, împăratul cedează. În schimb, porcarul acceptă să-şi dea fiica abia după ce feciorul împăratului va învăţa o meserie. Acesta învaţă să împletească coşuri. Porcarul îşi dezvăluie originea, iar tinerii preiau domnia împărăţiei.

Schullerus Mt 856 *

[6] *Cei doi fraţi de cruce* [Die beiden Kreuzbrüder]. « Hausblätter», 1857, nr. 24. La Hintz, informator George Vulpe.

Un împărat avea o fată, care strica în fiecare noapte, în chip misterios, 12 perechi de cizme. Unui ţăran îi moare sluga; nu-l înmormîntează însă, pentru ca să nu facă cheltuială; îl ţine în pod. Noua lui slugă face pomană mortului, dar nu obţine şi permisiunea de a-l înmormînta. După un an, mortul vine la noua slugă şi-i propune să se facă fraţi de cruce. Se duc într-o pădure de fier şi de aramă prin care trecea în fiecare noapte fata împăratului pentru a petrece cu zmeii. Mortul se metamorfozează în pisică, urmăreşte pe fata împăratului, îi fură batista, o lingură şi un inel. Îl sfătuieşte pe slugă să le ducă împăratului şi să dezvăluie taina cizmelor rupte. În faţa celor trei zăloage fata recunoaşte, apoi cei doi se căsătoresc.

ATh Mt 306 I, II b var. (combinat cu 506 I a), d, III a.

[7] *Singurul leac* [Das einzige Mittel]. « Hausblätter», 1858, vol. III, p. 466—468.

Un împărat mare suferea de o tristeţe incurabilă. Neputînd fi vindecat de medici, sfetnicii susţin că singurul leac ar fi cămaşa unui om pe deplin fericit. Se trimit soli în toate colţurile împărăţiei pentru a aduce la curte un astfel de om, dar aceştia se întorc pe rînd fără rezultat. Doar unul dintre soli găseşte, pe un vîrf de munte, un cioban pe deplin mulţumit. El refuză să meargă la curte şi nu poate nici să-şi împrumute cămaşa, pentru că n-o are.

Schullerus Mt 949 *.

II. **Snoave despre romîni...** [Walachische Bauern...].

1. *Bau-bau ! Bau-bau ! Pitpalac ! Pitpalac !* [Baowao! Baowao! Pittpalak! Pittpalak!]. « Hausblätter», 1859, vol. I, p. 59—63; reproducere în « Transsilvania», 1859, nr. 2.

O hangiţă foarte frumoasă e asaltată de admiratori care-i cer întîlniri; ea îi refuză pe toţi. Doi dintre ei, care se lăudau pretutindeni cu averea de care dispuneau, erau neînduplecaţi în stăruinţa lor. Într-o bună zi, frumoasa hangiţă promite, în înţelegere cu soţul ei, fiecăruia cîte o întîlnire. Cu primul se înţelege ca, în ziua şi la ora stabilită, în timp ce ea se va ascunde în marginea de jos a unei holde şi va striga « pitpalac! pitpalac!» el să se ascundă în marginea de sus a holdei şi să răspundă « Bau-bau, bau-bau»; după ce îşi vor da aceste

semnale, să parcurgă distanţa dintre ei, în patru labe, pentru a se întîlni. Celui de al doilea îi dă consemnul invers, făcînd astfel să se întîlnească bogaţii curtezani.

Se apropie de ATh Mt 1730.

Schullerus Mt 1730 (?).

2. Snoava nr. 2 (reproducere în «Transsilvania» 1859, nr. 2), se apropie de ATh Mt 1060 + 1049 + 1115 + 1149 şi Schullerus Mt 1060—1097.

3. *Povestea fracului* [Geschichte des Fracks]. «Hausblätter», 1859, vol. I, p. 375.

Neamţul şi dracul se întrec la cîntat: neamţul îl ia în spinare pe drac, pentru ca să-i fie mai uşor să cînte; după ce acesta termină de cîntat, ia în spate pe neamţ, care cîntă foarte mult şi frumos. Dracul încearcă să-l împiedice prin şiretlicuri, dar nu reuşeşte şi, furios, îi prinde cele două colţuri ale hainei şi îl trînteşte; neamţul îşi caută colţurile hainei, dar nu le mai află; i-a rămas doar o coadă în spate, iar haina lui a devenit frac.

Schulerus Mt 1615 *. Totuşi, snoava nu pare să fie romînească.

4. Snoava nr. 4 («Hausblätter» 1859, vol. 1, p. 376), se apropie de ATh Mt 1281.

5. *Bucata cea bună* [Der gute Bissen]. «Hausblätter», 1859, vol. I, p. 376—377.

Un învăţător mîncăcios e invitat la masă, în familia unui elev al său. Cînd li se serveşte primul fel de mîncare, copilul exclamă: «Ah, domnule învăţător, dacă aţi şti ce avem noi în cuptor!» El repetă aluzia la fiecare fel de mîncare, iar învăţătorul gusta numai cîte puţin, rezervîndu-se pentru ceea ce era în cuptor. La sfîrşitul mesei, învăţătorul întreabă ce au în cuptor. I se răspunde că pisica lor a fătat nouă pui, care vieţuiesc acolo.

Schullerus Mt 1846 *.

Snoavele nr. 6, 7, 8, 9, 10, publicate în «Hausblätter» 1859, vol. I, p. 377—378, 378—379, 379, 447, 448—449, se apropie de ATh Mt 1586, Schullerus Mt 1331—46/4, Schullerus Mt 1654*, Schullerus Mt 1896* (?) şi ATh Mt 1610.

11. *Soţia cea isteaţă* [Das belehrte Weib]. «Hausblätter», 1859, vol. I, p. 449—450.

Discuţia între un bărbat şi soţia lui, care dispreţuia muncile bărbăteşti. Bărbatul o obligă să-l însoţească la coasă şi să-i poarte cutea, lucru care o obosea. Pînă la urmă ea se convinge că n-a avut dreptate.

Snoavele nr. 12 şi 13, publicate în «Hausblätter» 1859, vol. II, p. 124—125 şi vol. III, p. 464—465 se aseamănă cu Schullerus Mt anexa III 8—9 (?) şi ATh Mt 1319, Schullerus Mt anexa III 13.

III. **Legende populare romîneşti** [Walachische Volkssagen] [45].

3. *Legendă din timpul lui Traian* [Sage aus der Trajanszeit]. «Hausblätter», 1859, vol. I, p. 216.

Vrînd să schimbe cursul Dunării, Traian sileşte pe toţi locuitorii să participe la această lucrare. E luat şi un tînăr, de curînd însurat, a cărui nevastă şi copil rămîn singuri. Cînd se face mare, băiatul ajunge la aceeaşi lucrare. Tatăl său ia o piatră şi îl ucide, ca să nu mai suporte şi el aceleaşi greutăţi.

Analizînd poveştile acestei culegeri, nu putem să nu observăm că Schott şi-a îmbunătăţit mult metoda: cunoscînd acum mai bine limba romînă, el redă în mai mare grad autenticitatea poveştilor; îşi alege mai bine informatorii; deseori adnota basmele şi făcea referiri la credinţe, vrăji etc. (aşa procedează el în cazul poveştilor numerotate de noi 1—3,6—7). Prin urmare, sub raportul metodei de culegere, acest material e superior celui publicat în volum şi reprezintă a doua etapă în activitatea folcloristică a lui Arthur Schott.

Ar fi greşit să ne închipuim că între anii 1836—1841 şi 1844—1850, Arthur Schott era singurul care se îndeletnicea cu adunarea literaturii populare romîneşti din Transilvania. În 1838, Gh. Bariţ se dovedea un bun cunoscător al patrimoniului popular romînesc şi îndemna cu stăruinţă la colecţionarea lui; în acelaşi an, Nicolae Pauleti, vrednicul student, blăjean, culegea cu îndemînare «cîntări şi strigături de cari cîntă feciorii şi strigă jucînd» la Roşia de Secaş; Timotei Cipariu copia poezii şi poveşti populare, şi întreţinea o atmosferă prielnică dezvoltării interesului pentru folclor; la Arad, preparandul Dimitrie Ardelean copiase cu plăcere, alături de cîteva poezii culte, numeroase cîntece populare într-o formă apropiată de cea autentică. Fr. W. Schuster întocmise, înainte de 1848, o culegere de peste

---

[45] Legendele numerotate 1—2 nu ne sînt cunoscute.

200 de cîntece populare romîneşti din jurul Sebeşului [46]; I. Marlin publicase în 1846—1847, articole foarte elogioase despre cîntecul popular romînesc [47].

Totuşi, dintre cei amintiţi, singurul care a avut norocul să-şi poată tipări culegerile în acea vreme, şi încă într-o limbă de mare circulaţie, a fost Schott. E păcat că lucrarea lui s-a răspîndit prea puţin în Transilvania şi n-a trezit între romîni ambiţia de a-şi tipări lucrările. Dar dacă romînii s-au urnit mai greu în această privinţă, învăţaţii germani din Ardeal şi Bucovina l-au urmat mai curînd [48].

Meritul lui Arthur Schott este că s-a apropiat cu înţelegere şi dragoste de bunurile culturale ale populaţiei celei mai lipsite de drepturi din Banat. El merită recunoştinţa noastră în primul rînd pentru că, prin culegerile lui, a dezvăluit marea putere creatoare a poporului nostru, prezentînd-o străinătăţii ca pe o carte de vizită a noastră; el a făcut cunoscute, pentru prima oară, numeroase motive de poveşti romîneşti, dintre care unele au rămas pînă astăzi fără variante publicate. În al doilea rînd, pentru că introducerea volumului de la 1845, pune în mod răspicat problema drepturilor legitime ale romînilor transilvăneni.

Pentru modul ştiinţific în care au alcătuit şi tipărit cele două culegeri de poveşti bănăţene, ca şi pentru poziţia pe care au adoptat-o în problemele istoriei poporului romîn şi a limbii lui, intelectualilor progresişti Arthur şi Albert Schott li se cuvine un loc important în începuturile istoriei folcloristicii romîneşti, iar volumul de la 1845, întregit cu materialul publicat între anii 1857—1859, se impune să fie tradus şi pus la îndemîna cercetătorilor romîni într-o ediţie critică completă, pe care o pregătim şi care sperăm că va apărea într-un viitor apropiat.

---

[46] G. Bogdan-Duică: Alt folclorist saxo-romîn: Fr. Wilhelm Schuster. *Convorbiri literare*, 64 (1931), 604—609.

[47] G. Bogdan-Duică: Folcloristul saxo-romîn I. Marlin. *Convorbiri literare*, 64 (1931), 208—212.

[48] Al. Bistriţeanu (lucr. cit., p. 35) aminteşte culegerea manuscrisă a lui L. A. Staufe: Romänische Volksmärchen, din 1852, în Hofbibliothek din Viena, nr. 13.571; R. D. Waldburg publică poveşti bucovinene în « Zeitschrift für deutsche Mythologie und Sittenkunde » 1853, I, p. 358, iar Fr. Obert a publicat, începînd din 1856, mai ales în revista *Das Ausland* un mare număr de poveşti din Ardeal (Al. Bistriţeanu, lucr. cit., p. 35—38).

BIBLIOGRAFIA ETNOGRAFICĂ ŞI FOLCLORICĂ ROMÎNEASCĂ PE ANUL 1962

ADRIAN FOCHI

Principiile teoretice şi metodologice, în lumina cărora a fost întocmită lucrarea de faţă au rămas cele elaborate în « Proiect pentru schema de clasificare a « Bibliografiei generale a folclorului romînesc». *Revista de folclor*, 5 (1960) nr. 1—2: 140—150. S-au adus numai o sumă de îmbunătăţiri de ordin tehnic, rezultate din însăşi practica muncii bibliografice. Consemnarea materialelor mai vechi decît 1962, care nu ne-au fost — din diverse motive — accesibile la data întocmirii bibliografiilor anilor respectivi, s-a făcut ca şi pînă acum. De data aceasta, am reuşit să nu avem nici o lipsă în cuprinsul colecţiilor de publicaţii periodice despuiate. Au colaborat a despuierea materialelor *Dan Bugeanu*, *Rodica Fochi* şi *Leopold Voita*.

LISTA PERIODICELOR DESPUIATE

AGRIC. NOUĂ	1. *Agricultura nouă*. Organ al Ministerului Agriculturii şi Silviculturii din R.P.R. Bucureşti.
ALB.	2. *Albina*. Revistă săptămînală a Aşezămintelor culturale. Bucureşti.
	3. Analele Universităţii Bucureşti. Seria ştiinţe sociale. Filologie.
ANAL. ROM.-SOV. FIL.	4. *Analele romîno-sovietice*. Seria filozofie. Bucureşti.
ANAL. ROM.-SOV. IST.	5. *Analele romîno-sovietice*. Seria istorie. Bucureşti.
ARHITECT.	6. *Arhitectura R.P.R.* Organ al Uniunii arhitecţilor din R.P.R. şi al Comitetului de Stat pentru construcţii, arhitectură şi sistematizare. Bucureşti.
ART. R.P.R.	7. *L'Art dans la République Populaire Roumaine*. Bucureşti.
ARTA PLAST.	8. *Arta plastică*. Revistă editată de Ministerul Învăţămîntului şi Culturii şi Uniunea artiştilor plastici. Bucureşti.
AVÎNT.	9. *Avîntul*. Organ al Comitetului raional Bistriţa al P.M.R. şi al Sfatului popular raional.
AVÎNT. Tec.	10. *Avîntul*. Organ al Comitetului raional P.M.R. şi al Sfatului popular raional Tecuci.
BÁN. FÁK.	11. *Bányavidéki Fáklya*. Organ al Comitetului regional P.M.R. Maramureş şi al Sfatului popular regional. Baia Mare.
BIULLETEN	12. *Biulleten naucinoi informaţii*. Obşcestvennîe nauki. Academia R.P.R. I.S.R.S. Bucureşti.
BUL. INF.	13. *Buletin de informaţii*. Editat de Comitetul naţional romîn pentru Consiliul internaţional de muzică populară. Bucureşti. (rotaprint).
CĂL. BIBL.	14. *Călăuza bibliotecarului*. Publicaţie a Ministerului Învăţămîntului şi Culturii. Bucureşti.
CERCET. FILOZOF.	15. *Cercetări filozofice*. Academia R.P.R. Institutul de filozofie. Bucureşti.

CLOPOT.	16. *Clopotul.* Organ al Comitetului raional P.M.R. Botoşani şi al Sfatului popular raional.
CONTEMP.	17. *Contemporanul.* Săptămînal politic-social-cultural. Bucureşti.
CRAV. ROŞIE	18. *Cravata roşie.* Revista pionierilor şi şcolarilor editată de C.C. al U.T.M. Bucureşti.
CRIŞ.	19. *Crişana.* Organ al Comitetului regional P.M.R. şi al Sfatului popular regional Crişana. Oradea.
DOBR. NOUĂ	20. *Dobrogea nouă.* Organ al Comitetului regional P.M.R. Dobrogea şi al Sfatului popular regional. Constanţa.
DOLG. NÉP	21. *Dolgozó nép.* Gazeta Comitetului orăşenesc de Partid şi a Sfatului popular al oraşului Satu Mare.
DOLG. NÖ	22. *Dolgozó nö.* Revistă în limba maghiară a Comitetului femeilor democrate din R.P.R. Cluj.
DRAP. ROŞU	23. *Drapelul roşu.* Organ al Comitetului orăşenesc al P.M.R. şi al Sfatului popular orăşenesc Satu Mare.
DRAP. ROŞU Tim.	24. *Drapelul roşu.* Organ al Comitetului regional P.M.R. Banat şi al Sfatului popular regional Timişoara.
DRUM NOU	25. *Drum nou.* Organ al Comitetului regional P.M.R. Braşov şi al Sfatului popular regional.
DRUM. SOC.	26. *Drumul socialismului.* Organ al Comitetului regional P.M.R. Hunedoara şi al Sfatului popular regional. Deva.
DRUM. SOC. Sev.	27. *Drumul socialismului.* Organ al comitetelor raional şi orăşenesc P.M.R. Tr. Severin şi al sfaturilor populare raional şi orăşenesc.
DRUM. SOC. Tul.	28. *Drumul socialismului.* Organul Comitetului raional al P.M.R. şi al Sfatului popular raional. Tulcea.
DURCH RUM.	29. *Durch Rumänien.* Vezi şi ed. engleză: *Rumania four tourists* şi ed. spaniolă: *Rumanla turistica.* Bucureşti.
EL.	30. *Elöre.* Organ în limba maghiară al sfaturilor populare din R.P.R. Bucureşti.
FÁK.	31. *Fáklya.* Organ al Comitetului regional de Partid Crişana şi al Sfatului popular regional. Oradea.
FALV. DOLG.	32. *Falvak dolgozó népe.* Organ al ţărănimii muncitoare din R.P.R. Bucureşti.
FĂC.	33. *Făclia.* Organ al Comitetului regional Cluj al P.M.R. şi al Sfatului popular regional.
FEM.	34. *Femeia.* Revistă social-politică şi culturală editată de Consiliul naţional al femeilor din R.P.R. Bucureşti.
FLAC.	35. *Flacăra.* Revistă social-politică şi literar-artistică. Bucureşti.
FLAC. P. Neamţ	36. *Flacăra.* Organ al comitetelor raional şi orăşenesc ale P.M.R. şi al sfaturilor populare raional şi orăşenesc Piatra Neamţ.
FLAC. IAŞI	37. *Flacăra Iaşului.* Organ al Comitetului regional P.M.R. Iaşi şi al Sfatului popular regional.
FLAC. MOIN.	38. *Flacăra Moineştiului.* Organ al Comitetului raional P.M.R. şi al Sfatului popular raional Moineşti.
FLAC. ROŞIE	39. *Flacăra roşie.* Organ al comitetelor orăşenesc şi raional P.M.R. şi al sfaturilor populare orăşenesc şi raional Arad.
FLAC. SIB.	40. *Flacăra Sibiului.* Organ al comitetelor orăşenesc şi raional P.M.R. şi al sfaturilor populare orăşenesc şi raional Sibiu.
FLAM. PRAH.	41. *Flamura Prahovei.* Organ al Comitetului regional P.M.R. Ploieşti şi al Sfatului popular regional.
FLAM. ROŞIE	42. *Flamura roşie.* Organ al Comitetului orăşenesc de Partid Reşiţa şi al Sfatului popular orăşenesc.
GAZ. ÎNV.	43. *Gazeta învăţămîntului.* Organ al Ministerului Învăţămîntului şi Culturii şi al Uniunii sindicatelor din instituţiile de învăţămînt şi cultură. Bucureşti.
GAZ. LIT.	44. *Gazeta literară.* Organ săptămînal al Uniunii scriitorilor din R.P.R. Bucureşti.
IAŞUL LIT.	45. *Iaşul literar.* Revistă a Uniunii scriitorilor din R.P.R. Iaşi.
IFJÚMUNK.	46. *Ifjúmunkas.* Organ săptămînal al U.T.M. Bucureşti.

IGAZ SZÓ	47. *Igaz szó.* Revistă a Uniunii scriitorilor din R.P.R. Tg. Mureş.
IGAZSÁG	48. *Igazság.* Organ al Comitetului regional P.M.R. şi al Sfatului popular al regiunii Cluj.
INF. BUC.	49. *Informaţia Bucureştiului.* Organ al Comitetului orăşenesc Bucureşti al P.M.R. şi al Sfatului popular al oraşului Bucureşti.
ÎNAINTE	50. *Înainte.* Organ al comitetelor orăşenesc şi raional P.M.R. şi al sfaturilor populare orăşenesc şi raional Brăila.
ÎNAINTE Cr.	51. *Înainte.* Organ al Comitetului regional Oltenia al P.M.R. şi al Sfatului popular regional. Craiova.
ÎNDRUM. CULT.	52. *Îndrumătorul cultural.* Revistă lunară a Ministerului Învăţămîntului şi Culturii şi a Consiliului central al sindicatelor din R.P.R. Bucureşti.
KOR.	53. *Korunk.* Revistă socială, politică, ştiinţifică şi culturală. Cluj.
LIMBA ROM.	54. *Limba romînă.* Academia R.P.R. Institutul de lingvistică Bucureşti.
LIMBĂ LIT.	55. *Limbă şi literatură.* Societatea de ştiinţe istorice şi filologice din R.P.R. Bucureşti.
LUCEAF.	56. *Luceafărul.* Revistă a Uniunii scriitorilor din R.P.R. Bucureşti.
LUMIN.	57. *Luminiţa.* Revista celor mici editată de C.C. al U.T.M. Bucureşti.
LUPTA C.F.R.	58. *Lupta C.F.R.* Bucureşti.
LUPTA	59. *Lupta de clasă.* Organ teoretic şi politic al C.C. al P.M.R. Bucureşti.
LUPTA N.	60. *Lupta noastră.* Organ al comitetelor orăşenesc şi raional ale P.M.R. şi al sfaturilor populare ale oraşului şi raionului Giurgiu.
MAGAZIN	61. *Magazin.* Revistă săptămînală editată de ziarul « Romînia liberă ». Bucureşti.
MAT. CERCET. DIALECT.	62. *Materiale şi cercetări dialectale.* Cluj 1960.
MILCOV.	63. *Milcovul.* Organ al comitetelor orăşenesc şi raional P.M.R. Focşani şi al sfaturilor populare orăşenesc şi raional.
MIN. MUSC.	64. *Minerul muscelean.* Organul Comitetului de Partid şi al Comitetului sindicatului din bazinul carbonifer Cîmpulung Muscel. Pescăreasa — Muscel.
MUNCA	65. *Munca.* Organ al Consiliului central al sindicatelor din R.P.R. Bucureşti.
MUNCIT. FOREST.	66. *Muncitorul forestier.* Organ săptămînal al Ministerului Economiei Forestiere şi al Comitetului Central al Uniunii sindicatelor din întreprinderile economiei forestiere. Bucureşti.
MUNCIT. SAN.	67. *Muncitorul sanitar.* Organ al Ministerului Sănătăţii şi Prevederilor Sociale şi al C.C. al Uniunii sindicatelor din unităţile sanitare din R.P.R. Bucureşti.
MUNK.	68. *Munkás élet.* Foaie săptămînală a C.C.S. din R.P.R. Bucureşti.
MUZ.	69. *Muzica.* Revista Uniunii compozitorilor din R.P.R. şi a Ministerului Învăţămîntului şi Culturii. Bucureşti.
MÜVEL.	70. *Müvelödés.* Publicaţie a Ministerului Învăţămîntului şi Culturii. Bucureşti.
NAPSUG.	71. *Napsugár.* Revistă pentru copii a U.T.M. Bucureşti.
NEUE LIT.	72. Neue Literatur. Revistă a Uniunii scriitorilor din R.P.R. Bucureşti.
N. WEG	73. *Neuer Weg.* Organ al sfaturilor populare din R.P.R. Bucureşti.
NOV. JIV.	74. *Novi jivot.* Revistă a filialei Timişoara a Uniunii scriitorilor din R.P.R.
NOV. VIK.	75. *Novii vik.* Organ al Consiliului general A.R.L.U.S. pentru minoritatea ucraineană din R.P.R. Bucureşti.
ONEŞTI	76. *Oneştiul nou.* Organ al Comitetului de Partid şi al Comitetului sindical de pe complexul de şantiere Oneşti.

ORIZONT.	77. *Orizonturi.* Revista păcii. Bucureşti.
	78. *Pentru apărarea patriei.* Revistă lunară a U.C.F.S. din R.P.R. De la nr. 4: *Sport şi tehnică.* Bucureşti.
PT. APĂR. PĂCII	79. *Pentru apărarea păcii.* Revistă editată de Comitetul naţional pentru apărarea păcii din R.P.R. Bucureşti.
PT. SOC.	80. *Pentru socialism.* Organ al Comitetului regional al P.M.R. şi al Sfatului popular regional Maramureş. Baia Mare.
PIONÎR	81. *Pionîr.* Revistă a C.C. al U.T.M. Bucureşti.
PRAVDA	82. *Pravda.* Organul Comitetului regional Banat al P.M.R. şi al Sfatului popular regional. Timişoara.
PRESA	83. *Presa noastră.* Revista Uniunii ziariştilor din R.P.R. Bucureşti.
PROBL. ART. PLAST.	84. *Probleme de artă plastică.* Academia R.P.R. I.S.R.S. Bucureşti.
	85. *Probleme de istorie.* Academia R.P.R. I.S.R.S. Bucureşti.
PROBL. MUZ.	86. *Probleme de muzică.* Academia R.P.R. I.S.R.S. Bucureşti.
PROGR. RADIO	87. *Programul de radio şi televiziune.* Editat de Dir. generală a Radiodifuziunii şi Televiziunii de pe lîngă Consiliul de Miniştri al R.P.R. Bucureşti.
REV. ARH.	88. *Revista arhivelor.* Organ al Direcţiei generale a Arhivelor statului din R.P.R. Bucureşti.
REV. FIL. ROM. GERM.	89. *Revista de filologie romanică şi germanică.* Academia R.P.R. Subsecţia de limbă şi literatură. Bucureşti.
REV. FOLC.	90. *Revista de folclor.* Publicată de Institutul de folclor. Bucureşti
	91. *Revista de statistică.* Organ al Direcţiei centrale de statistică de pe lîngă Consiliul de Miniştri al R.P.R. şi al societăţii de ştiinţe economice din R.P.R. Bucureşti.
REV. ROUM.	92. *Revue roumaine.* Publicaţie literară trimestrială. Vezi şi ed. germană: *Rumänische Rundschau* şi cea engleză: *Rumanian Review.* Bucureşti.
ROMANOSLAV.	93. *Romanoslavica.* Asociaţia slaviştilor din R.P.R. Filologie. Bucureşti.
ROM. LIB.	94. *Romînia liberă.* Organul sfaturilor populare din R.P.R. Bucureşti
ROUM. AUJOURD'HUI	95. *La Roumanie d'aujourd'hui.* Vezi şi ed. germană: *Rumänien heute*, cea engleză: *Rumania today* şi cea spaniolă: *Rumania de hoy.* Bucureşti.
SĂT.	96. *Săteanca.* Revistă social-politică şi culturală editată de Consiliul naţional al femeilor din R.P.R. Bucureşti.
SCÎNT.	97. *Scînteia.* Organ al C.C. al P.M.R. Bucureşti.
SCÎNT. PIONIER.	98. *Scînteia pionierului.* Organ al C.C. al U.T.M. Bucureşti.
SCÎNT. TIN.	99. *Scînteia tineretului.* Organ central al U.T.M. Bucureşti.
SCRIS. BĂN.	100. *Scrisul bănăţean.* Revistă a Uniunii scriitorilor din R.P.R. Timişoara.
SEC. CIOC.	101. *Secera şi ciocanul.* Organ al Comitetului regional P.M.R. şi al Sfatului popular regional Argeş. Piteşti.
SOM.	102. *Someşul.* Organ al Comitetului raional Dej al P.M.R. şi al Sfatului popular raional.
ST. NOSTRU	103. *Steagul nostru.* Organ al comitetelor raional şi orăşenesc P.M.R. Tîrgu Jiu şi al sfaturilor populare raional şi orăşenesc.
ST. ROŞU Bac.	104. *Steagul roşu.* Organ al Comitetului regional al P.M.R. şi al Sfatului popular regional Bacău.
ST. ROŞU	105. *Steagul roşu.* Organul Comitetului regional Bucureşti al P.M.R. şi al Sfatului popular al regiunii Bucureşti.
ST. ROŞU Petr.	106. *Steagul roşu.* Organ al Comitetului orăşenesc P.M.R. Petroşani şi al Sfatului popular orăşenesc.
STEAUA	107. *Steaua.* Revistă a Uniunii scriitorilor din R.P.R. Cluj.
STEAUA R. Alba	108. *Steaua roşie.* Organ al Comitetului raional P.M.R. şi al Sfatului popular al raionului Alba. Alba Iulia.

STEAUA R. Rom.	109.	*Steaua roşie.* Organ al comitetelor raional şi orăşenesc P.M.R. şi al sfaturilor populare raional şi orăşenesc. Roman.
STEAUA R.	110.	*Steaua roşie.* Organ al Comitetului de Partid şi al Sfatului popular al regiunii Mureş-Autonomă Maghiară. Tîrgu Mureş.
STUDIA	111.	*Studia Universitatis Babeş-Bolyai.* Series philologia. Cluj.
STUD.	112.	*Studii.* Revistă de istorie. Bucureşti.
STUD. CERCET. IST. ART.	113.	*Studii şi cercetări de istoria artei.* Academia R.P.R. Institutul de istoria artei. Bucureşti.
STUD. CERCET. IST. LIT. FOLC.	114.	*Studii şi cercetări de istorie literară şi folclor.* Academia R.P.R. Institutul de istorie literară şi folclor. Bucureşti.
STUD. CERCET. LINGV.	115.	*Studii şi cercetări lingvistice.* Academia R.P.R. Institutul de lingvistică din Bucureşti.
STUD. CERCET. ŞT. FIL.	116.	*Studii şi cercetări ştiinţifice.* Filologie. Academia R.P.R. Filiala Iaşi.
STUD. CERCET. ŞT. IST.	117.	*Studii şi cercetări ştiinţifice.* Istorie. Academia R.P.R. Filiala Iaşi.
SZAB. SZÓ	118.	*Szabad szó.* Organ al Comitetului regional P.M.R. şi al Sfatului popular regional Banat. Timişoara.
TAN. ÚJ.	119.	*Tanügyi újsag.* Gazetă a Ministerului Învăţămîntului şi Culturii şi a C.C. a sindicatelor muncitorilor din învăţămînt. Bucureşti.
TEATRUL	120.	*Teatrul.* Revistă lunară editată de Ministerul Învăţămîntului şi Culturii şi de Uniunea scriitorilor din R.P.R. Bucureşti.
TIMP. NOI	121.	*Timpuri noi.* Revistă săptămînală de politică externă. Bucureşti.
TIN. LUM.	122.	*Tineretul lumii.* Revistă internaţională a tineretului editată de F.M.T.D. Bucureşti.
TÎN. LEN.	123.	*Tînărul leninist.* Revistă editată de C.C. al P.M.R. Bucureşti.
TRIB.	124.	*Tribuna.* Săptămînal de cultură. Cluj.
TURDA	125.	*Turda nouă.* Organ al comitetelor raional şi orăşenesc Turda al P.M.R. şi al sfaturilor populare raional şi orăşenesc.
ÚJ ÉLET	126.	*Új élet.* Revistă bilunară ilustrată, socială şi culturală. Tîrgu Mureş.
ÚTUNK	127.	*Útunk.* Organ al Uniunii scriitorilor din R.P.R. Cluj.
UZINA	128.	*Uzina noastră.* Organ al Comitetului orăşenesc P.M.R. Hunedoara şi al Sfatului popular orăşenesc.
UZINA OGOR.	129.	*Uzina şi ogorul.* Organ al Comitetului raional P.M.R. şi al Sfatului popular raional Tîrgovişte.
VEAC NOU	130.	*Veac nou.* Organ al Consiliului general A.R.L.U.S. Bucureşti.
V. BUZĂU	131.	*Viaţa Buzăului.* Organ al Comitetului raional P.M.R. şi al Sfatului popular raional. Buzău.
V. COOP. MEŞT.	132.	*Viaţa cooperaţiei meşteşugăreşti.* Organ al Uniunii centrale a cooperativelor meşteşugăreşti din R.P.R. Bucureşti.
V. LIB.	133.	*Viaţa liberă.* Organ al Comitetului raional al P.M.R. şi al Sfatului popular al raionului Sighet.
V. LIT. SOV.	134.	*Viaţa literară sovietică.* Academia R.P.R. I.S.R.S. Bucureşti.
V. MILIT.	135.	*Viaţa militară.* Revistă ilustrată de literatură şi artă editată de M.F.A., Direcţia superioară politică. Bucureşti.
V. NOUĂ Gal.	136.	*Viaţa nouă.* Organ al Comitetului regional P.M.R. şi al Sfatului popular regional Galaţi.
V. ROM.	137.	*Viaţa romînească.* Revistă a Uniunii Scriitorilor din R.P.R. Bucureşti.
V. STUD.	138.	*Viaţa studenţească.* Revistă a asociaţiilor studenţilor din R.P.R. Bucureşti.
V. NOUĂ	139.	*Viaţă nouă.* Organ al Comitetului raional Cîmpeni al P.M.R. şi al Sfatului popular raional.

VOLK KULT.	140.	*Volk und Kultur*. Revistă a Comitetului pentru cultură şi artă. Bucureşti.
VOLKSZEIT.	141.	*Volkszeitung*. Organ al Comitetului regional al P.M.R. şi al Sfatului popular al regiunii Braşov.
VÖR. LOB.	142.	*Vörös lobogó*. Organ al comitetelor orăşenesc şi raional P.M.R. şi al sfaturilor populare orăşenesc şi raional Arad.
VÖR. ZÁSZ.	143.	*Vörös zászló*. Organ al Comitetului regional P.M.R. şi al Sfatului popular regional Mureş-Autonomă Maghiară. Tîrgu Mureş.
WAHR.	144.	*Die Wahrheit*. Organ al Comitetului regional P.M.R. şi al Sfatului popular regional Banat. Timişoara.
ZORI NOI Med.	145.	*Zori noi*. Organ al Comitetelor raional şi orăşenesc P.M.R. şi al sfaturilor populare raional şi orăşenesc Mediaş.
ZORI NOI	146.	*Zori noi*. Organ al Comitetului regional P.M.R. Suceava şi al Sfatului popular regional.

SUMAR

I. *Baza tehnică de documentare științifică folclorică și etnografică.* Bibliografiii, indice, cataloage și alte instrumente de cercetare — I. *Техническая база фольклорной и этнографической научной документации.* Библиография, каталоги и другие исследовательские инструменты — I. *The technical basis of scientific, folklore and ethnographic documentation.* Bibliographies, indexes, catalogues and other research instruments .... Nr. 1—3

II. *Istorie folclorică și etnografică* — II. *Фольклорная и этнографическая история* — II. *History of folklore and ethnography*

1. Cercetători, culegători, prelucrători — Исследователи, собиратели, обработчики — Researchers, collectors, compilers .... Nr. 4—20
2. Publicații — Печатные издания — Publications .... Nr. 21—28
3. Instituții — Учреждения — Institutions .... Nr. 29—42

III. *Etnogeneză și etnografie* — III. *Этногенез и этнография* — III. *Ethnogenesis and Ethnography*.. Nr. 43—45

IV. *Artă plastică populară* — IV. *Народное изобразительное искусство* — IV. *Plastic Folk Arts*

1. Generalități și diversele ramuri ale artei plastice populare — Общие явления и различные отрасли народного изобразительного искусства — General priciples and various branches of plastic folk arts .... Nr. 46—67
2. Port popular — Народная одежда — Folk costumes................ Nr. 68—89

V. *Folclor* — V. *Фольклор* — V. *Folklore*

1. Studii cu caracter general, monografii tematice sau regionale, culegeri complexe — Статьи общего характера, тематические или областные монографии, комплексные записи — General studies. Thematic or regional monographs, complex collections.......................... Nr. 90 137
2. Obiceiuri și credințe: descrieri și texte rituale. Lupta contra superstițiilor — Обычаи и верования: описания обрядов и обрядовые тексты. Борьба с суевериями — Customs and beliefs: descriptions and ritual texts. Anti-superstition campaign .... Nr.138—164
3. Proză populară: basme și snoave, legende, tradiții, povestiri — Народная словесность: сказки, былички, сказания, легенды, рассказы — Folk prose: Tales, yarns, legends, traditions, stories........ Nr.165—192
4. Paremiologie (proverbe și zicători) și ghicitori — Паремиология (пословицы и поговорки) и загадки — Paremiology (proverbs and sayings) and riddles.. Nr.193—195
5. Folclor versificat și cîntat — Стихотворный и песенный фольклор — Folklore in verse and song
   a) Balade populare — *a)* Народные баллады — Folk ballads...... Nr.196—210
   b) Cîntece și doine — *б)* Песни и дойны — Songs and doinas...... Nr.211—412
   c) Strigături — *в)* Стригэтурь (выкрики) — Dance-cries............ Nr.413—434

6. Muzică populară şi instrumente muzicale populare — Народная музыка и народные музыкальные инструменты — Folk music and folk musical instruments .... Nr. 435—441

7. Coregrafie populară: descrieri, notaţii melodii de joc — Народная хореография: описания, нотация, танцевальные наигрыши — Folk choreography: descriptions, notations, dance tunes .... Nr. 442—455

VI. *Etnografia, arta plastică populară şi folclorul minorităţilor naţionale din R.P.R. şi al altor popoare — VI. Этнография, народное изобразительное искусство и фольклор проживающих в Румынии национальных меньшинств и других народов — VI Ethnography, plastic folk arts and folklore of the national minorities in the R.P.R. and of other nations.*

1. Minorităţile naţionale din R.P.R. — Национальные меньшинства в РНР — National minorities in R.P.R .... Nr. 456—476

2. U.R.S.S. şi ţările de democraţie populară — СССР и страны народной демократии — U.R.S.S. and The People's Democracies .... Nr. 477—578

3. Ţările capitaliste — Капиталистические страны — Capitalist countries Nr. 579—634

VII. *Acţiuni de valorificare a etnografiei, artei plastice populare şi folclorului în cadrul revoluţiei culturale din R.P.R. — VII. Мероприятия по использованию этнографии, народного изобразительного искусства и фольклора в культурной революции в РНР — VII. The promotion of ethnography, plastic folk arts and folklore as integral parts of the cultural revolution in the Rumanian People's Republic.*

1. Generalităţi privind valorificarea tradiţiilor populare — Общие сведения об использовании народных традиций — General principles regarding the promotion of folk traditions .... Nr. 635—647

2. Tradiţiile populare în opera scriitorilor şi poeţilor, a compozitorilor şi artiştilor plastici — Народные традиции в произведениях писателей и поэтов, композиторов и художников — Folk traditions in the works of writers and poets, composers and plastic artists .... Nr. 648 657

3. Interpreţi vocali şi instrumentali, dansatori; formaţii corale, instrumentale şi coregrafice de amatori — Исполнители — вокалисты и инструменталисты, танцоры, хоровые, инструментальные и хореографические самодеятельные ансамбли — Vocal and instrumental performers, dancers; amateur choral, instrumental and dance ensembles Nr. 658—670

4. Concursuri, festivaluri, spectacole folclorice — Смотры, фестивали, фольклорные спектакли — Contests, festivals, folklore performances Nr. 671—679

5. Discografie, filme etnografice şi folclorice, emisiuni radiofonice, alte modalităţi de valorificare — Грампластинки, этнографические и фольклорные кинофильмы, радиопередачи, другие пути использования Discography, ethnographic and folklore films, radio programmes, other means of propagation .... Nr. 680—693

6. Muzee etnografice şi de artă populară, case memoriale; expoziţii — Этнографические и краеведческие музеи, музеи народного искусства, дома-музеи, выставки — Ethnographic and folk art museums; memorial houses, exhibitions .... Nr. 694—721

7. Congrese, seminarii, sesiuni, consfătuiri, simpozioane; conferinţe, referate, comunicări — Съезды, семинары, сессии, совещания, симпозиумы, научные рефераты, сообщения и доклады — Congresses; seminars, sessions, conferences, symposia, lectures, reports, papers.... Nr. 722—734

I. BAZA TEHNICĂ DE DOCUMENTARE ŞTIINŢIFICĂ FOLCLORICĂ ŞI ETNOGRAFICĂ

Bibliografii, indice, cataloage şi alte instrumente de cercetare

Vezi şi: 485, 500, 513, 547, 627.

1. Din literatura noastră populară . . . LUCEAF. 5 (1962) nr. 13: [12]

Statistica titlurilor şi tirajului lucrărilor folclorice apărute în ultimii ani.

2. DEMOS. Volkskundliche Informationen. Herausgegeben vom Institut für deutsche Volkskunde an der Deutschen Akademie der Wissenschaften zu Berlin. [DEMOS. Informaţii etnografice şi folclorice. Editat de Institutul de etnografie şi folclor de pe lîngă Academia germană de ştiinţe din Berlin]. Berlin, 3 (1962) nr. 1—2, 254 col.

94 contribuţii documentare romîneşti, sub formă de referate bibliografice sau cronici, asupra unui număr egal de studii romîneşti de etnografie şi folclor, semnate de: Adăscăliţei V. (110, 218, 260), Alexandru T. (105, 156, 290), Amzulescu Al. (258, 259, 308), Bănăţeanu T. (41,222, 224), Bîrgu L. (109, 134), Bucşan A. (289, 291, 292, 293), Bugeanu D. (54, 55, 64), Bugnariu T. (53, 63, 101, 271), Butură V. (59, 226, 227, 228, 229, 230, 246, 247), Ciobanu V. (129, 136), Florescu Fl. B. (36, 42, 61, 83), Fochi A. (35, 43, 56, 60, 99, 179, 257), Focşa M. (33, 57, 62. 65), Georgescu Fl. (161), Georgescu L. (130, 133, 155), Habenicht G. (131, 132, 272, 273, 274, 275), Iliescu V. (186, 187), Ionescu-Nişcov V. (102, 103, 106, 108, 111, 112), Irimie C. (40, 223, 225), Micznik V. (159, 160, 162, 163, 164, 165), Nicolescu V. D. (135), Niculescu R. (107), Pop D. (138, 270), Pop M. (307), Rădulea M. (128), Stroescu S. C. (100), Taloş I. (256, 261), Vicol A. (104, 137, 157, 269), Vulcănescu R. (34, 58, 169), Zderciuc B. (32). Reprezintă 29,74% faţă de contribuţia celorlalte ţări participante.

3. Fochi, Adrian: Bibliografia folclorului romînesc pe anul 1961. REV. FOLC. 7 (1962) nr. 3—4: 121—191.

Adnotată, 984 titluri, indice de autori. Colaboratori: Dan Bugeanu, Virgil Cîndea, Rodica Fochi, Vasile Iliescu, Valeria Trifu şi Leopold Voita.

II. ISTORIE FOLCLORICĂ ŞI ETNOGRAFICĂ

1. CERCETĂTORI, CULEGĂTORI, PRELUCRĂTORI

Vezi şi: 458, 483, 502, 505, 507, 538, 545, 567, 569, 571, 580—581, 598, 604, 724.

4. B.B.: 150 de ani de la naşterea lui Gh. Bariţiu. STUD. CERCET. ŞT. IST. 13 (1962) fasc. 2: 291.

Dare de seamă asupra comunicărilor. Se menţionează şi activitatea sa de valorificare a creaţiei populare.

5. Bistriţeanu, Alex.: C. Negruzzi şi creaţia populară. LIMBĂ LIT. 6 (1962) 369—386.

6. Breazul, George: Gavriil Musicescu. Schiţă monografică. Bucureşti, Edit. muzicală, 1962. 224 p. cu il. + 2 f. pl.

Şi despre activitatea folclorică.

7. Chiţimia, I. C.: Activitatea de folclorist a lui Gr. G. Tocilescu. STUD. CERCET. IST. LIT. FOLC. 11 (1962) 1—29.

Cu bibliografia scrierilor sale.

8. C i o b a n u, Gh.: Prof. George Breazul (1887—1961). REV. FOLC. 7 (1961) nr. 1—2: 152—153.

Necrolog. Cu 1 portr.

9. C o s m a, Viorel: Giuseppe Verdi et les musiciens roumains. [G. V. şi muzicienii romîni]. ROUM. AUJOURD'HUI 1962, nr. 7: 24.

Date bibliografice despre Dimitrie Vulpian.

10. C u i b u ş, G.: Un mare povestitor popular. Petre Ispirescu. ALB. 64 (1962) nr. 777: 5.

Medalion. Cu 1 portr.

11. D e l a s a b a r, M. C.: 75 de ani de la moartea lui Petre Ispirescu. Un harnic culegător de basme şi snoave populare. ST. ROŞU Bac. 1962, nr. 3053.

Medalion.

12. D i n u, Ioan M.: Petre Ispirescu. 75 de ani de la moarte. SEC. CIOC. 12 (1962)nr. 2673.

Medalion.

13. F r u n z ă, Maria: G. Dem. Teodorescu, folclorist. STUD. CERCET. ŞT. FIL. 11 (1960) fasc. 2: 191—208.

14. I l i e s c u, Ioan: Folclorişti şi cercetători ai creaţiei noi populare de pe plaiurile Hunedoarei. DRUM. SOC. 14 (1962) nr. 2356.

15. L e o n t e, A.: Anton Pann în regiunea noastră. SEC. CIOC. 12 (1962) nr. 2396.

Date biografice. Cu 1 foto: Casa memorială din R. Vîlcea.

16. N i c o l e s c u, G. C.: Viaţa lui Vasile Alecsandri. [Bucureşti], Edit. ptr. lit., 1962. 609 [—612] p. + 12 f. pl.

Despre activitatea folclorică: 193—194, 204, 213—216, 321, 429—432.

17. R u s u, Mircea: Poşta literară. DRUM NOU 19 (1962) nr. 5501.

Despre culegerea textelor populare şi prelucrarea lor, către A. Dumitru din Sighişoara.

18. S p e r a n ţ i a, Eugeniu: Filologul Ovid Densuşianu. STEAUA 13 (1962) nr. 10:78—80.

Şi despre activitatea folclorică.

19. V î r g o l i c i, Teodor: Ion Creangă. REV. ROUM. 16 (1962) nr. 3: 7—10.

Şi despre inspiraţia folclorică.

20. 21 noembrie — 75 ani de la moartea lui Petre Ispirescu. V. LIT. SOV. 1962, nr. 9: 120.

Notă comemorativă.

2. PUBLICAŢII

Vezi şi: 1, 477, 514, 544, 555, 560,570, 587, 589—590, 599, 615—616.

21. A d ă s c ă l i ţ e i, V.: Însemnări despre revista «Şezătoarea». IAŞUL LIT. 13 (1962) nr. 3: 73—76.

22. Din comoara folclorului. PRESA 7 (1962) nr. 1: 47.

Recenzie la « Zori noi » Suceava, nr. 4379 din 6 ian. 1962.

23. C u i b u ş, G.: Bilanţ şi perspectivă. TRIB. 6 (1962) nr. 52: 2—3.

Valorificarea folclorului în cadrul E.P.L.

24. H a b e n i c h t, Gottfried: Forschungen zur Volks- und Landeskunde. (Revistă editată de Academia R.P.R. filiala Cluj, secţia pentru ştiinţe sociale Sibiu). Editura Academiei R.P.R., 1959, nr. 1, 250 [— 252] p. + 4 f. pl.; 1959, nr. 2, 194[—196] p. + 4 f. pl.; 1960, nr. 3,195 [— 199] p. + 1 f. pl. REV. FOLC. 7 (1962) nr. 1—2: 187—189.

Recenzie globală. Vezi şi: NEUE LIT. 13 (1962) nr. 1: 151—152; nr. 4: 152 — 153; N. WEG 14 (1962) nr. 3960, 4063; TRIB. 6 (1962) nr. 9:8: N. Dunăre.

25. În sprijinul formaţiilor de amatori. ZORI NOI 16 (1962) nr. 4457.

Planul editorial al Casei regionale a creaţiei populare: o culegere de melodii populare din regiune; organizarea unei ştafete a culegătorilor de folclor (care se va publica).

26. Papadima, Ovidiu: Aspecte folclorice din « Foaia poporului» (Poezia din anii 1892—1897). STUD. CERCET. IST. LIT. FOLC. 10 (1961) 661—701.

27. [Recenzii globale la Revista de folclor]. STUD. CERCET. ŞT. FIL. 11 (1960) nr. 2: 292—296: V. Adăscăliţei; BUL. INF. 1962, nr. 4: 13—14: N. Jula; IAŞUL LIT. 13 (1962) nr. 1: 90—91: V. Adăscăliţei; nr. 12: 114—115: P. Ursache; INF. BUC. 10 (1962) nr. 2772: H. Horşia.

28. Tiberian, I.: Cercetarea ştiinţifică oglindită în analele universităţilor (seriile de ştiinţe sociale). LUPTA 42 (1962) nr. 2: 70—83.

Şi despre M. Pop: Tradiţie şi înnoire în folclorul romîn contemporan (Anale, Buc., 15 (1959).

3. INSTITUŢII

Vezi şi: 600.

29. [Din activitatea de culegere a Institutului de folclor]. REV. FOLC. 7 (1962) nr. 1—2: 156—158: Al. Amzulescu; 158: A. Bucşan; 158—159: E. Balaci; 159—160: A. Bucşan; 160—161: E. Balaci; 161: Al. I. Amzulescu; 161—162: N. Rădulescu; 7 (1962) nr. 3—4: 108: G. Suliţeanu; 109: D. Truţă; 109—110: Sanda Golopenţia-Eretescu; 110: G. Habenicht; 110—111: G. Suliţeanu; INF. BUC. 10 (1962) nr. 2826; SCÎNT. TIN. 18 (1962) nr. 3991; ST. ROŞU 14 (1962) nr. 3937; ST. ROŞU Bac. 1962, nr. 3068.

30. Bucşan, A.: Colaborarea folcloriştilor cu antropologii. REV. FOLC. 7 (1962) nr.3—4: 112—113.

Cercetări comune în zona « mărginimii» Sibiu.

31. Dunăre, Nicolae: Cercetările etnografice pe teritoriul Transilvaniei în anii republicii. FĂC. 17 (1962) nr. 5026.

Cu 3 foto de port popular femeiesc.

32. Florea, I.: Valorificarea melodiei populare. FLAC. ROŞIE 19 (1962) nr. 5672.

Culegeri şi prelucrări în r. Arad.

33. Gherghel, Laura: Cu cercul de folclor pe Valea Drăganului. V. STUD. 7 (1962) nr. 1: 7.

34. Institutul de Istoria artei din Bucureşti la a cincisprezecea aniversare a Republicii Populare Romîne. STUD. CERCET. IST. ART. 9 (1962) nr. 2: 261—268.

Şi despre activitatea secţiilor de etnografie şi artă populară.

35. Ionescu, Doina: Legături internaţionale ale folcloriştilor romîni. BUL. INF. 1962, nr. 3: 12—15.

36. Leonte, Liviu: Lucrările secţiei de filologie la sesiunea ştiinţifică pe anul 1961 a Universităţii « A. I. Cuza». IAŞUL LIT. 13 (1962) nr. 1: 85—88.

Ideile principale ale comunicării « Probleme ale folclorului contemporan» de V. Adăscăliţei.

37. Moşoiu, Viorel: Culegere de folclor. DRUM NOU 19 (1962) nr. 5548.

Organizată de Complexul industrial de faianţă şi sticlă din Sighişoara.

38. Petroiescu, C. V.: Lucrări de cercetări etnografice. MUNCA 18 (1962) nr. 4424.

In reg. Hunedoara, organizate de Filiala Cluj a Academiei R.P.R. şi Muzeul regional Deva.

39. Ripan, Raluca: Un an rodnic în cercetări ştiinţifice. TRIB. 6 (1962) nr. 2: 8.

Filiala Cluj a Academiei R.P.R. în 1961. Şi lucrări de artă populară.

40. Taloş, Ion: Cercetări de folclor în zona lacului de acumulare Cinciş—Hunedoara. REV. FOLC. 7 (1962) nr. 3—4: 112.

41. T r u ţ ă, D. şi V ö ö G.: Din activitatea secţiei Cluj a Institutului de folclor. REV. FOLC. 7 (1962) nr. 3–4: 111.
42. U r s a c h e, P.: Cercul de folclor al Facultăţii de filologie din Iaşi. REV. FOLC. 7 (1962) nr. 3–4: 113–114.

III. ETNOGENEZĂ ŞI ETNOGRAFIE

Vezi şi: 459, 471, 494, 533, 535, 540, 565, 573–574, 588, 596, 602–603, 611, 614, 622–623, 628, 634.

43. C ă r ă b i ş, V.: Mori şi pive pe valea Jaleşului (Gorj) în sec. al XVII – XIX-lea. STUD. 15 (1962) 931–952.
44. F o c ş a, Gh.: Die Wohnungen. [Locuinţele]. DURCH RUM. 5 (1962) nr. 1: 15–18.
    Despre stilul arhitectonic romînesc. Cu 7 foto.
45. Ş t e f a n, Gh.: Formarea limbii şi a poporului romîn. Apariţia primelor state feudale pe teritoriul ţării noastre. Bucureşti, Edit. politică, 1962. 38 [–40] p.
    Material întocmit de... pe baza părţii III şi IV din « Istoria Romîniei», vol. I şi a părţii I din «Istoria Romîniei» vol. II, apărute în Edit. Acad. R.P.R.

IV. ARTA PLASTICĂ POPULARĂ

1. GENERALITĂŢI ŞI DIVERSELE RAMURI ALE ARTEI PLASTICE POPULARE

Vezi şi: 469, 493, 563, 584, 613, 641.

46. Arta populară din Valea Jiului. SEC. CIOC. 12 (1962) nr. 2630.
    Lucrare în curs de apariţie la edit. Acad. R.P.R.
47. A v r a m e s c u, Elena [şi] Florea B o b u F l o r e s c u: Broderiile la romîni. Bucureşti, E.S.I.P., 1959 50 p. +62 pl. color. + 8 schiţe + 2 h.
    Rec.: REV. ROUM. 16 (1962) nr. 1: 185–186: N. Pascu.
48. B ă n e s c u, Eugenia: Un interesant centru de ceramică populară din regiunea Argeş: Lungeşti. SEC. CIOC. 12 (1962) nr. 2455.
    Prezentare generală. Cu 2 foto.
49. Ceramică şi ţesături populare romîneşti. CRIŞ. 17 (1962) nr. 160: foto.
50. Cercul de artă populară. ST. ROŞU 14 (1962) nr. 9538 [recte: 3558].
    Din Săpunari, Lehliu. Cu 1 foto.
51. Cercuri de artă populară. SCÎNT. 31 (1962) nr. 5418.
    În r. Odorhei (ceramică la Corund, dantelă la Sîncrai, ţesut la Lupeni şi Petecu, gravură în lemn la Teleac).
52. D o c s ă n e s c u, N.:Faima artei populare romîneşti. V. COOP. MEŞT. 11 (1962) nr. 20.
    Despre ceramica neagră din regiunile secuieşti.
53. F o c ş a, Gh.: Die rumänische Volkskunst. [Arta populară romînească]. DURCH RUM. 5 (1962) nr. 2–3: 15–18.
    Generalităţi. Cu 7 foto.
54. Furcă de tors. ALB. 64 (1962) nr. 752: 6: foto.
55. Haben Sie Interesse für Volkskunst? [Vă interesează arta populară?]. DURCH RUM. 5 (1962) nr. 1: 27.
    Generalităţi. Cu 1 foto.
56. H [o r ş i a], H.: Creatori populari. Ceramică de Kuty. INF. BUC. 9 (1962) nr. 2759.
    Despre valorificarea de către Fondul plastic a creaţiei olarului Constantin Colibaba.

57. I r i m i e, Cornel: La nouvelle céramique populaire. [Noua ceramică populară]. ART. R.P.R. 1962, nr. 22: 48–54.

Centrele actuale, noile caracteristici, specializarea regională. Cu 13 foto.

58. Pe scurt despre Romînia. Bucureşti, Edit. Meridiane, 1961. 108 [–112] p.

Artă populară şi folclor: 70–71, cu 2 foto. Vezi şi ed. în lb. străine: Kleine Rumänien – Fibel; Rumania. Breve presentación; Rumania in Brief; Rumîniia. Kratkii spravocinik; la Roumanie en bref.

59. P e t r a r u, Şt.: Valorificarea tezaurului folcloric. DRUM NOU 19 (1962) nr. 5372.

Arta populară din Sălişte, r. Sibiu.

60. Eine «Plosca». [O ploscă]. DURCH RUM. 5 (1962) nr. 1: 26: foto.

61. R á c z, Nicolae: Dorinţa cioplitorului în lemn. V. LIB. 13 (1962) nr. 595.

Despre motivele ornamentale ale porţilor maramureşene.

62. Restaurarea bisericii de lemn din Plopiş [Maramureş]. ARHITECT. 10 (1962) nr. 4: 48.

63. Rumänische Volkskunst. [Artă populară romînească]. DURCH RUM. 5 (1962) nr. 4: 16–19.

Generalităţi. Cu 6 foto.

64. Rumänische Volkskunst. [Artă populară romînească]. DURCH RUM. 5 (1962) nr. 1: 1; nr. 2–3: 1; nr. 4: 1: foto.

65. S t a h l, Paul H.: Motive decorative la porţile ţărăneşti din raionul Reghin. STUD. CERCET. IST. ART. 9 (1962) nr. 2: 383–386.

66. S t r a t a n, Ioan: Aspecte noi în arta populară. DRAP. ROŞU Tim. 18 (1962) nr. 5394

Noi motive decorative în textilele populare. Cu 1 foto.

67. Tradiţia cusăturilor naţionale de la Muntenii de Sus, raionul Vaslui. FLAC. IAŞI 18 (1962) nr. 4801: foto.

Pentru cercul de cusături naţionale din aceeaşi localitate vezi şi: FLAC. IAŞI 18 (1962) nr. 4822.

2. PORT POPULAR

Vezi şi: 31, 148, 461–462, 475, 595, 631, 718.

68. Arta cusăturilor, atît de legată de frumuseţile portului popular romînesc, are vechi tradiţii şi în Banat. FLAC. ROŞIE 19 (1962) nr. 5437: foto.

69. Artă şi măiestrie. Port popular de la Bran. DRUM NOU 19 (1962) nr. 5565: foto.

70. Costum naţional din regiunea Craiova. FLAC. ROŞIE 19 (1962) nr. 5538.

71. Costume cu cusături naţionale din comuna Tătăruşi, raionul Paşcani, regiunea Iaşi. FLAC. IAŞI 18 (1962) nr. 5047: foto.

72. [Costume populare din Bodeşti, r. P. Neamţ]. ST. ROŞU Bac. 1962, nr. 2961: foto.

73. Costume régional de femme executé par Maria Corbeanu (Mămăieşti, Argeş). ART. R.P.R. 1962, nr. 22: 66: foto.

74. F l o r e s c u, Florea Bobu: Portul popular romînesc. Scurt istoric. [Bucureşti, Casa centrală a creaţiei populare 1961]. 34 p. litografiat.

75. Din frumosul port local. AVÎNT. 12 (1962) nr. 602–604, 606, 608–613.

10 foto: port femeiesc de pe valea Bîrgăului; port femeiesc săsesc din Ghinda, Unirea şi Slătiniţa; costum bărbătesc de iarnă din Dorolea, Iad şi Slătiniţa; costume femeieşti şi bărbăteşti de pe valea Şieului; costume bărbăteşti şi femeieşti din Sintioana; port bărbătesc din Mărişelu; costume femeieşti maghiare din Şintereag; costume femeieşti şi bărbăteşti din Şieuţ; port femeiesc de pe valea Măgheruşului; tineri şi tinere din Josenii Bîrgăului.

76. Un grup de tineri colectivişti din comuna Certeza, raionul Oaş, regiunea Maramureş, în frumoasele lor porturi naţionale. MUNCA 18 (1962) nr. 4527: foto.

77. P e t r e s c u, Paul: Costumul popular romînesc din Transilvania şi Banat. Bucureşti, Edit. de stat didactică şi pedagogică, 1959, 138 [–144] p. cu 32 pl. color h.t.
Rec.: REV. ROUM. 16 (1962) nr. 2: 176–177: N. Pascu.

78. P e t r e s c u, Paul: Studiul costumului popular. TRIB. 6 (1962) nr. 27: 11.
79. P o p, Mircea: Însemnări folclorice. Un sat din țara Chioarului. PT. SOC. 13 (1962) nr. 2630.

Port, dans, valorificări diverse, în Curtuiușu Mare.

80. [Port popular din Gherăești — Roman]. ST. ROȘU Bac. 1962, nr. 3060: foto.
81. Portul național alcătuiește și el una dintre comorile artei noastre populare. ZORI NOI 17 (1962) nr. 4589.

Foto: *port femeiesc.*

82. Portul țărancelor din Avrig ... FLAC. SIB. 19 (1962) nr. 3208: foto.
83. Schön und farbenprächtig sind die Banater Trachten ... [Frumoase și colorate sînt porturile bănățene]. WAHR. 6 (1962) nr. 722: foto.
84. Tinere fete, în frumoase costume naționale moldovenești. ZORI NOI 17 (1962) nr. 4597: foto.
85. Tineri din satul Solduba (Satu Mare) în port de sărbătoare. PT. SOC. 13 (1962) nr. 2689: foto.
86. T u r c u, Aurora: Știri despre portul popular din Moldova de acum o sută de ani. IAȘUL LIT. 13 (1962) nr. 5: 84—86.
87. Ünneplöbe öltözött szelistyei lányok. [Fete din Săliște în port popular]. EL. 16 (1962) nr. 4459: foto.
88. V u i a, Romulus: Portul popular din Țara Hațegului. Bazinul de la Hațeg. [Supracoperta: Iuliana Dancu. Fotografii: Denis Gallovay și Romulus Vuia. Desene: Cella Neamțu și Roswith Pastior-Capesius]. [București], Edit. Meridiane, [1962]. 84 [—88] p.: Caiete de artă populară.

Cu 1 h., 56 il. din care una color. Glosar: 77—82. Note bibl.: CONTEMP. 1962, nr. 39: 6; ROM. LIB 20 (1962) nr. 5574.

89. V u l c ă n e s c u, Romulus: Caractere înrudite între portul popular romîn și cel slovac. STUD. CERCET. IST. ART. 9 (1962) nr. 2: 307—333.

V. FOLCLOR

1. STUDII CU CARACTER GENERAL, MONOGRAFII TEMATICE SAU REGIONALE, CULEGERI COMPLEXE

Vezi și: 486, 498, 510—511, 522—523, 526—527, 531, 552, 554, 564.

90. A d ă s c ă l i ț e i, V.: Despre folclorul nostru muncitoresc. SCRIS. BĂN. 13 (1962) nr. 2: 77—81.
91. A d ă s c ă l i ț e i, V.: Despre lărgirea bazei documentare a folcloristicii. TRIB. 6 (1962) nr. 28: 7.

Constituirea unei arhive de documente manuscrise.

92. A d ă s c ă l i ț e i, V.: Din problemele folclorului contemporan. IAȘUL LIT. 13 (1962) nr. 2: 62—67.
93. A d ă s c ă l i ț e i, V.: Note asupra specificului poeticii folclorice. IAȘUL LIT. 13 (1962) nr. 11: 52—56.
94. A m z u l e s c u, Al.: Cercetările de folclor în R.P.R. BUL. INF. 1962, nr. 1: 10—12.
95. A m z u l e s c u, Al.: Perspectivele folclorice ale satului colectivizat. REV. FOLC. 7 (1962) nr. 3—4: 7—18.
96. B a c i u, P.: Pe strunele poeziei populare. ST. ROȘIE 11 (1962) nr. 196.

Actul eliberării de la 23 August 1944 în cîntecul popular.

97. B r a d u, Ioan: Florile marii prietenii. CRIȘ. 17 (1962) nr. 268.

Prietenia romîno-sovietică oglindită în folclor. Cu 4 fragm. de cîntece în text.

98. B r ă t u l e s c u, Monica: Contribuţii la studierea mijloacelor de compoziţie şi stil în folclorul nou. REV. FOLC. 7 (1962) nr. 3—4: 39—50.

99. Bucureştii în literatură. Texte alese şi adnotate, cu un cuvînt înainte de Radu Albala. Bucureşti, Edit. ptr. lit., 1962. 747 p. cu il.

Cap. Folclor (p. 1—18): 8 texte, balade şi cîntece. Cîntece muncitoreşti: p. 332, 358.

100. Bucurie, mîndră floare. Culegere de folclor poetic contemporan din regiunea Suceava. Suceava, Casa regională a creaţiei populare, 1962. 66 [—69] p. cu ilustr.

30 texte cîntece, 25 strigături, 9 ghicitori. Detaliile de culegere în mod inconsecvent incomplete. Şi material neautentic. Rec.: ZORI NOI 16 (1962) nr. 4537: F. Bratu.

101. B u r a d a, Teodor T.: O călătorie în Dobrogea. Ediţie îngrijită şi prefaţată de Marin Bucur. Bucureşti, Edit. tineretului, 1962. 181 [—182] p.

Reproduce din ediţia de la 1880, 14 balade, 8 doine, 8 « hore » (cîntece), 1 pluguşor; cap. « Diverse» cuprinde poezie de ritual (bocete şi colinde) selectată din revistele vremii.

102. C ă l i n e s c u, G.: Folclor. CONTEMP. 1962, nr. 30: 1, 7: Cronica optimistului.

Generalităţi teoretice despre frumosul folcloric.

103. C ă l i n e s c u, G.: Volumul I. CONTEMP. 1962, nr. 3: 1, 7: Cronica optimistului.

Al Istoriei literaturii romîne. Şi despre cap. de folclor.

104. C h i ţ i m i a, I. C. : O cercetare folclorică în Dobrogea. STUD. CERCET. IST. LIT. FOLC. 10 (1961) 703—718.

Material complex, cu o prezentare.

105. C h i ţ i m i a, I. C.: Folclor din Muntenia şi Oltenia. STUD. CERCET. IST. LIT. FOLC. 11 (1962) 131—173.

7 basme, 5 balade şi cîntece, strigături, ghicitori şi recitative copilăreşti.

106. C i o b a n u, Gh.: Despre legăturile folclorice ale popoarelor balcanice. REV. FOLC. 7 (1962) nr. 3—4: 102—103.

107. D e s m i r e a n u, I. : Cine a făcut horile... Folclor din regiunea Cluj. [Coperta şi ilustraţiile de Felicia Andraşiu Avram]. Culegere întocmită de... [Cluj], Casa regională a creaţiei populare, 1961. 240 [—244] p, Cîntece sociale din trecut: 29—48, cîntece sociale noi: 49—61, cîntece de dragoste şi dor: 63—120. cîntece satirice şi de lume: 121—127, strigături: 129—157, cîntece bătrîneşti: 159—173, creaţii tradiţionale cu tema muncii: 175—184, creaţii de nuntă: 185—218, bocete: 219—227. Glosar: 229—232, tabelul informatorilor: 233—240:. Rec.: FĂC. 17 (1962) nr. 4841: Iosif E. Naghiu; IAŞUL LIT. 13 (1962) nr. 9: 89—90: V. Adăscăliţei; STEAUA 13 (1962) nr. 4: 125—126: D. Florea-Rarişte. Notă bibl.: AVÎNT. 12 (1962) nr. 601—602.

108. D e s m i r e a n u, Ion: Unele aspecte ale vieţii sociale în folclor. TRIB. 6 (1962) nr. 1: 11.

Cu numeroase texte de cîntece şi strigături noi.

109. D o b r e s c u, Ion: Din folclorul nou. ÎNAINTE Cr. 17 (1962) nr. 5443.

Generalităţi despre tematica folclorului nou.

110. F i l i m o n, Valeriu: Trăsături noi în folclorul satului colectivizat. CERCET. FILOZOF. 9 (1962) 1047—1060.

111. F l e g o n t, Olga: Arta teatrală populară romînească. BUL. INF. 1962, nr. 5: 9—11.

112. F l e g o n t, Olga: Contribuţii la cercetarea formelor vechi de artă teatrală populară. STUD. CERCET. IST. ART. 9 (1962) nr. 2: 347—359.

113. F o c h i, Adrian: Cercetările de folclor balcanic în ţara noastră după 23 August 1944. BUL. INF. 1962, nr. 4: 10—12.

114. Folclor din Transilvania. Texte alese din colecţii inedite. Ediţie îngrijită de Ioan Şerb. Cu un cuvînt înainte de Mihai Beniuc. Bucureşti, Edit. pentru literatură, 1962. XIX+ 573 [—580] p. (I); 696 [—700] p. (II).

3254 texte de balade, cîntece, colinde, bocete, strigături, oraţii de nuntă din Zărand, Bihor, Oaş, Sălaj. Maramureş Năsăud, Lăpuş, Cluj, Tîrnave, Făgăraş, Mărginime. Orăştie, Banat, culese de Ioan Şerb şi Domiţian Cesereanu (300), Gheorghe Vornicu (188), Dumitru Pop (199), N. I. Dumitraşcu (131), Petre Lenghel-Izanu (263), Vasile T. Doniga (291), Ion Desmireanu (341), Gheorghe Cernea (506), Ion

Bogdan (224), Aureliu Millea (336), Nicolae Jula (196) Nichifor Mihuţă (198). 80 cîntece populare noi din culegerile tuturor. Fiecare culegere e însoţită de o notă explicativă. Vol. II: glosar: 605—621; indicele informatorilor: 623—660; indice de variante, temati: de motive, metafore: 661—697. Rec.: DRAP. ROŞU 2 (1962) nr. 144; GAZ. LIT. 9 (1962) nr. 36: 1; 37: 3; 38: 6: Perpessicius: INF. BUC. 9 (1962) nr. 2721; LIMBA ROM. 11 (1962) nr. 3: 330—333: V. Rusu; N. WEG 14 (1962) nr. 4197: G. Muntean; PT. SOC. 13 (1962) nr. 2613: N. Dumbravă; PROGR. RADIO 12 (1962) nr. 551: 1; TRIB. 6 (1962) nr. 47: 3: I. Taloş; ZORI NOI 16 (1962) nr. 4531: G. Jucan. Note bibl.: AVÎNT. Tec. 6 (1962) nr. 568; INF. BUC. 9 (1962) nr. 2707; NEUE LIT. 13 (1962) nr. 3: 157.

115. Gh. B.: Cîntece de azi ale poporului. FLAC. ROŞIE 19 (1962) nr. 5479.

Generalităţi despre tematica nouă a folclorului local. Cu 3 texte de cîntece noi.

116. H a g i u, Grigore: Poporul cîntă socialismul. DRUM NOU 19 (1962) nr. 5530.

Despre tematica folclorică nou.

117. I l i e s c u, I.: Versul popular — cîntec al bucuriei colective. DRUM. SOC. 14 (1962) nr. 2427.

Despre oglindirea în folclor a noilor realităţi socialiste din patria noastră. Cu numeroase exemple de cîntece în text.

118. I z s á k, Ştefan: Primii paşi spre teatru în voievodatele din Transilvania. ST. ROŞIE 11 (1962) nr. 298.

Despre « igriţi » şi începuturile teatrului, după cercetările lui Ladislau Kocziá de la Baza de cercetări ştiinţifice a Academiei R.P.R. din Tg. Mureş. Cu 1 foto.

119. J u c a n, Graţian: Viaţa nouă oglindită în folclorul regiunii. ZORI NOI 16 (1962) nr. 4582.

Studiu. Numeroase texte de cîntece noi.

120. M a r m e l i u c, D.: Etimologii. Maiglicel s.m. LIMBA ROM. 11 (1962) 402—403.

1 cîntec şi 5 fragmente de cîntec (republicări).

121. M u n t e a n, George: Cum edităm folclorul? CONTEMP. 1962, nr. 42: 3.

122. Nép müvészetünk gazdasága. [Bogăţia artei noastre populare]. FÁK. 17 (1962) nr. 296.

Despre conţinutul folclorului nou şi valorificarea lui.

123. P e r p e s s i c i u s: Alte menţiuni de istoriografie literară şi folclorică (1957—1960). E.P.L. 1961.

Rec.: V. ROM. 15 (1962) nr. 3: 168—170: Al. Săndulescu; LUCEAF. 5 (1962) nr. 4: 10: G. C. Nicolescu; PROGR. RADIO 12 (1962) nr. 530: 1; REV. ROUM. 16 (1962) nr. 2: 162—163: Teodor Vîrgolici; ROM. LIB. 20 (1962) nr. 5359: Teodor Vîrgolici; TRIB. 6 (1962) nr. 5: 3: D. Florea-Rarişte; ZORI NOI 16 (1962) nr. 4370: Ilie Dan.

124. P o p, Dumitru: Problema procesului de formare a folclorului muncitoresc. STUDIA 1961, fasc. 2: 139—150.

Şi extras, Cluj 1962.

125. P o p, Mihai: Folclorul romîn contemporan. BUL. INF. 1962, nr. 3: 3—12.

126. P o p, Mihai: Organizarea cercetărilor de etnografie şi folclor în Republica Populară Romînă. BUL. INF. 1962, nr. 5: 3—5.

127. P o p, Mihai: Studierea legăturilor folclorice romîno-maghiare. REV. FOLC. 7 (1962) nr. 1—2: 166.

Culegerile Secţiei din Cluj a Institutului de folclor în com. Braniştea, r. Dej.

128. P o p e a n g ă, V.: Elogiul muncii în folclorul bănăţean. FLAC. ROŞIE 19 (1962) nr. 5622.

129. P o p e a n g ă, V.: Poporul cîntă munca şi viaţa nouă. FLAC. ROŞIE 19 (1962) nr. 5515.

Generalităţi despre tematica muncii în folclorul local. Cu 6 fragmente de cîntece populare şi strigături

130. P o p e s c u, Ion Apostol: Relaţii folclorice romîno-maghiare în părţile Trascăului. STEAUA 13 (1962) nr. 8: 102—103.

Analiza tematică a unei legende din localitatea Rimetea.

131. R o b e a, Mihail: Imaginea partidului în creaţia populară contemporană. REV. FOLC. 7 (1962) nr. 1—2: 7—21.

Reprodus rezumativ în BIULLETEN 1962, nr. 2: 138—140.

132. R u x ă n d o i u, P.: Învăţămîntul folcloric în R.P.R. BUL. INF. 1962, nr. 5: 12—13.

133. S i m o n e s c u, Dan: Metodica şi mijloacele muncii ştiinţifice în istoria literară romînă şi în folclor. LIMBĂ LIT. 6 (1962) 23—45.

Cap. V: Folclorul şi folcloristica: dezvoltarea folcloristicii în ultimii ani, propuneri pentru studierea folclorului în şcoală.

134. T o d o r a n, Romulus: Materiale dialectale. Graiul din Vîlcele (raionul Turda). MAT. CERCET. DIALECT. I (1960) 31—126.

37 texte de cîntece, 24 de strigături, 30 de cîntece de ospăţ, 4 de balade, 19 de colinde, proverbe şi descîntece.

135. U r s u, Nicolae: Lirica populară bănăţeană. Noul în cîntecul ţărănesc şi muncitoresc. SCRIS. BĂN. 13 (1962) nr. 5: 71—76.

Cu 4 exemple de cîntece noi (text şi melodie). Marga, r. Caransebeş, Cărbunari, r. Moldova-Nouă şi Sasca-Oraviţa.

136. Viaţă nouă, cîntec nou. STEAUA R. Rom. 17 (1962) nr. 970.

Despre colectivizare şi oglindirea ei în cîntecul nou. Cu 2 texte.

137. Z o t t o v i c e a n u, Elena: O revoliuţionnih pesneah rumînskogo proletariata. BIULLETEN 1962, nr. 2: 149—153.

Reproducere rezumativă din STUD. CERCET. IST. ART. 1961/1.

2. OBICEIURI ŞI CREDINŢE: DESCRIERI ŞI TEXTE RITUALE. LUPTA CONTRA SUPERSTIŢIILOR

Vezi şi: 101, 107, 114, 134, 206, 548, 579, 609, 618—620, 625.

138. A d ă s c ă l i ţ e i, V.: Elemente laice în colinda romînească. STUD. CERCET. ŞT. FIL. 13 (1962) nr. 1: 65—76.

139. Aspect de la sărbătoarea « Sîmbrei » ce a avut loc recent la Budeşti. PT. SOC. 13 (1962) nr. 2607: foto.

140. A babona a butaság ikertestvére. [Superstiţia e soră geamănă cu prostia]. DOLG. NŐ 18 (1962) nr. 1: 24.

Combaterea credinţei că este folositoare expunerea găinilor moarte în urma unei epidemii pentru « înfricoşarea » calamităţii.

141. B ă l a j, Teofil: Sărbătoare pe Muntele Găina. FĂC. 17 (1962) nr. 4896.

Descrierea obiceiurilor. Cu 3 foto.

142. Călăuza ateistului. [Traducere din limba rusă]. Bucureşti, Edit. politică, 1962. 669 p. cu il., portr. şi facs. + 1 f. + 24 f. pl.

Rec.: CONTEMP. 1962, nr. 2:7: O. Cheţan; V. STUD. 7 (1962) nr. 2:3: M. Florian.

143. C i u d a n, George: Începînd de sîmbătă seara... MAGAZIN 6 (1962) nr. 270: 1,3.

Descrierea unei nunţi făgărăşene. Cu 7 strigături în text şi 3 foto.

144. C î n t e c, N.: Căiuţii din Tudora. ZORI NOI 16 (1962) nr. 4550.

Descrierea dansului respectiv, cu strigături caracteristice în text.

145. Culegere de pluguşoare şi jocuri. [Bucureşti], Editată de C.C. al U.T.M., 1962. 64 p. cu il.

146. D o m ş a, A.: Nuntă-n Bărăgan. ST. ROŞU 14 (1962) nr. 3931.

Descriere romanţată a ceremonialului. Cu 5 foto.

147. Formaţiile artistice din Biniş combat superstiţiile. FLAM. ROŞIE 14 (1962) nr. 1326.

148. La Iscroni, ca şi în celelalte localităţi din Valea Jiului, nedeile sînt mult apreciate de ţărani. ST. ROŞU Petr. 14/19 (1962) nr. 3960.

Grup de participante în port local.

149. Kernbach, Victor: Intinerirea Vrancei. FLAC. 11 (1962) nr. 42: 18—20.

Obiceiuri de înmormîntare, balada «Voinicul şi calul» şi fragmente de cîntece satirice. Cu 2 foto.

150. Leapşa în grup. SCÎNT. PIONIER. 14 (1962) nr. 28: 3.

Joc de copii, descriere.

151. Marcovici, I.: Sărbătoarea moţilor. CRIŞ. 17 (1962) nr. 179.

Despre «Tîrgul de fete» de la Găina. Cu 3 foto.

152. Mezei József: Új láthatár a Găina — rol. [Perspectivă nouă pe muntele Găina]. IGAZSÁG 23 (1962) nr. 174.

153. Oprescu, Vasile: Cînd şi de ce a apărut religia? Bucureşti, [Edit. ştiinţifică], 1962. 56 p.

154. Orbán Lajos: Az élet örömét zengi a havasi kürt a Găina csucsan. [Tulnicele de pe vîrful Găina cîntă bucuria vieţii]. EL. 16 (1962) nr. 4590.

155. Popa, Atanasie: Tîrgul colectiviştilor. STEAUA R. 11 (1962) nr. 162.

Vechiul «tîrg al cireşelor» din Brîncoveneşti în interpretare contemporană. Cu 3 foto.

156. Seară de clacă la căminul cultural din satul Breaza din comuna Bîrgăoani. FLAC. P. Neamţ 14 (1962) nr. 1143: foto.

157. Sicol, M.: Şezătoare. V. NOUĂ 12 (1962) nr. 524.

Conferinţa prof. Augustin Iancu: Despre vrăji, doftoroaie şi leacuri băbeşti, la Cărpiniş, Cîmpeni.

158. Tache, Aurelian: Originea creştinismului. Ediţia a II-a revăzută şi completată. Bucureşti, 1962. 48 p. cu il.: Societatea pentru răspîndirea ştiinţei şi culturii.

159. Taxil, Leo: Biblia hazlie. [Traducere]. Bucureşti, Edit. politică, 1962. 552 p. cu il.

Rec.: CĂL. BIBL. 15 (1962) nr. 12: 32—33: P. Gavrilescu; V. STUD. 7 (1962) nr. 17: 3: E. Iordăchescu.

160. Tomşa, Mihai: Viaţă nouă, obiceiuri noi. ST. ROŞIE 11 (1962) nr. 283.

Interpretarea modernă a obiceiului «cununii» de secerat în Rîpa de Jos, r. Topliţa. Cu fragmente de texte noi.

161. Unele superstiţii şi adevărata lor explicaţie. ST. ROŞU Petr. 14/19 (1962) nr. 3840.

Combaterea unor credinţe referitoare la originea unor boli şi la pronostice de moarte. Vezi şi: PT. SOC. 13 (1962) nr. 2552; ÎNAINTE Cr. 19 (1962) nr. 5469.

162. Vadászkolinda. [Colindă de vînătoare]. ÚTUNK 17 (1962) nr. 26.

Traducere de Béla Bartók.

163. Zaharia, Romulus: Pe muntele Găina. Să ne cunoaştem patria. SCÎNT. TIN. 18 (1962) nr. 4127.

Reportaj despre «tîrgul de fete» din 1962.

164. Zöld Lajos: Leányvásár Găinan. [Tîrgul de fete de pe Găina]. IFJUMÚNK. 6 (1962) nr. 48: 5—6.

3. PROZĂ POPULARĂ: BASME ŞI SNOAVE, LEGENDE ŞI TRADIŢII, POVESTIRI

Vezi şi: 105, 130, 327, 457, 463—465, 468, 470, 472, 476, 480, 482, 484, 490, 509, 512, 519, 521, 524, 530, 534, 536, 539, 541, 543, 551, 556, 561, 568, 575, 579, 586, 610, 612, 626, 630, 633—634, 682, 684, 693.

165. Creangă, Ion: Amintiri din copilărie. Poveşti şi povestiri. Prefaţă de Zoe Dumitrescu — Buşulenga. [Bucureşti], Edit. tineretului, 1962. 226 [—232] p. cu portr.: Biblioteca şcolarului 30.

Antologie întocmită de Virgiliu Ene, după ediţia G.T. Kirileanu. 10 texte : 21—220.

166. C r e a n g ă, Ion: Amintiri din copilărie şi Povestea lui Harap Alb. [Prefaţă de Ion Rotaru]. Ilustraţiile de A. Demian. [Bucureşti]. Edit. ptr. lit., 1962. XVII + 162 [—166] p. + 11 f. il.

Povestea: 87—147. Reproduce textul ediţiei G. T. Kirileanu.

167. C r e a n g ă, Ion: Capra cu trei iezi. Ilustraţii: Dem. [Bucureşti], Edit. tineretului, 1962. 8 p. + anexă (8 f. pl.).

168. C r e a n g ă, Ion: Dănilă Prepeleac. Ilustraţii de Noël Roni. [Bucureşti], Edit. tineretului, 1962. 19 [—24] p.

169. C r e a n g ă, Ion: Fehér szerencsen. Sütö András forditása. Illusztralta: Noël Roni. Bucureşti, Edit. tineretului, [1962]. 80 p. cu il. + 5 f. pl.

170. C r e a n g ă, Ion: Harap Alb. Ilustraţii de Roni Noël. [Bucureşti], Edit. tineretului, [1962]. 77 p. + 1 f.

171. C r e a n g ă, Ion: A keeske és a három gidó. Illusztralta: Dem. [Bucureşti, 1962]. 8 f. pl. + anexă 8 p. text.

172. C r e a n g ă, Ion: Két leány. Vigh Károly forditása. Ioana Constantinescu rajzaival. Bucureşti, Edit. tineretului, 1962. 24 p. cu il.

Fata babei şi fata moşneagului.

173. C r e a n g ă, Ion: Poveşti. Ilustraţii de Noël Roni. [Bucureşti], Edit. tineretului, 1962. 202 [—207] p. cu il. şi portr. + 14 f. il.

10 texte. Rec.: CĂL. BIBL. 15 (1962) nr. 10: 27.

174. C r e a n g ă, Ion: Punguţa cu doi bani. Ilustraţii de Ioana Olteş. [Bucureşti]. Edit. tineretului, 1962. 16 p. nenum. cu il.

175. C r e a n g ă, Ion: Punguţa cu doi bani. Ilustraţii de Ioana Olteş. [Bucureşti], Edit. tineretului, 1962. 8 f. cu il.

176. C r e a n g ă, Ion: Válogatott munkái. [Válogatott frások. Mesék. Fordította: Kiss Jenö, Sütö András és Vigh Karoly]. Bucureşti, Ifjusági könyvkiadó, 1962, 256 p. cu portr.: Tanulók könyvtára 8.

Basme, 8 texte: 125—245.

177. «De din vale de Rovine». Culegere de legende, nuvele şi evocări istorice. [Bucureşti], Edit, ptr. lit., 1961 XV + 370 [—372] p.
Rec.: DRAP. ROŞU 2 (1962) nr. 107: I.R.

178. F i l i m o n, Nicolae: Táltos Román. Forditotta: Delnei B. József. Anastase Demian rajzaival. Bucureşti, Edit. tineretului, 1962. 60 p. nenum. cu il.

2 texte.

179. I s p i r e s c o, P.: La jeunesse et la vie sans fin. Traduit du roumain par F. Crainic Illustré par Ioana Olteş. Bucureşti, Edit. Meridiane, 1962. 36 p. nenum. cu il.

Vezi şi ed. în lb. străine: Molodost vecinaia i jizn beskonecinaia, Jugend ohne Alter und Leben ohne Tod, Jouth without age and life without death, Ifjúsának ifjusága, élet, amely nem ér véget.

180. I s p i r e s c u, Petre: A furfangos kiscsobán [Ciobănaşul cei isteţ]. Bucureşti, Irodalmi Könyvkiadó 1961. 286[—288[p.
Rec.: EL. 16 (1962) nr. 4465: E. Lukács.

181. I s p i r e s c u, P.: Prîslea cel voinic şi merele de aur. [Prefaţă de Ion Stăvăruş]. Coperta şi ilustraţiile de Val. Munteanu. [Bucureşti], Edit. ptr. lit., 1962. XVI + 304 p. cu il.

22 texte.

182. M i t r u, Al.: Furfangos Pacála. Forditotta: József Margit. A rajzokat készítette: Eugen Taru. Bucureşti, Edit. tineretului, 1962. 68 [—72] p.

4 texte. Versiunea maghiară a lucrării de la nr. 270, Bibl. folcl. rom. pe 1961.

183. N i c u l e s c u, Radu: Unele observaţii asupra lui Pintea Viteazul ca personaj istoric. REV. FOLC. 7 (1962) nr. 1—2: 58—71.

Şi raportul personajului cu legenda.

184. O d o b e s c u, Alexandru I.: Basmul bisoceanului. În: Alexandru I. Odobescu povestind copiilor. [Prefaţă de Zoe Dumitrescu—Buşulenga. Ilustraţii de Mihăilescu Adriana]. [Bucureşti], Edit. tineretului, 1962, p. 126 — 158: Scriitorii patriei povestind copiilor.

185. P î r c ă l a b u, C.: Glume, snoave. SEC. CIOC. 12 (1962) nr. 2437.

3 texte. Turia, r. Slatina; Crîmpoia, r. Drăgăneşti Olt; Priboeni, r. Găieşti.

186. S l a v i c i, Ioan: Păcală în satul lui. Basme. [Prefaţă de Eufrosina Molcuţ]. Ilustraţiile de Benedict Gănescu. [Bucureşti], Edit. ptr. lit., 1962. XIV+247 [—250] p.cu il.

12 texte. Vezi şi ed. cu altă paginaţie: XVI + 261 [—264] p. + 12 f. pl. Rec.: ZORI NOI 16 (1962) nr. 4495

187. Snoave. ZORI NOI 16 (1962) nr. 4547.

2 texte. Fără detalii de culegere.

188. Tinereţe fără bătrîneţe. Basme populare romîneşti. [Bucureşti], Edit. ptr. lit., 1961. XXX + 520 p. + 5 f. catalog: Biblioteca pentru toţi 100.

Rec.: STEAUA 13 (1962) nr. 1: 104—105: D. Florea — Rarişte.

189. T o d o r a n, Eugen: Timpul în basmul romînesc. LIMBĂ LIT. 6 (1962) 397—421.

Dialectica timpului şi a spaţiului; timpul din basm ca ficţiune artistică; ironia, formă de apreciere calitativă a timpului din basm; corespondenţa timpului din basm cu timpul istoric social; basmul timpului nostru.

190. Ţ o i u, Constantin: Comori maramureşene. GAZ. LIT. 9 (1962) nr. 21: 4.

Legendă despre Pintea Viteazul şi despre zaua sa păstrată la Budeşti, Maramureş.

191. V a s i l e s c o, I.: La féerie blanche de Ruşchiţa. [Feeria albă de la Ruşchiţa]. ROUM. AUJOURD'HUI 1962, nr. 1: 7—8.

Legenda carierei de marmoră.

192. Vöö, Gabriela: Mesemondás a kollektiv gazdaságban. [Povestitul basmelor în gospodăriile colective]. KOR. 21 (1962) nr. 9: 1107—1109.

4. PAREMIOLOGIE (PROVERBE ŞI ZICĂTORI) ŞI GHICITORI

Vezi şi: 105, 134, 274, 327, 529, 558, 579, 601, 607, 624.

193. Din înţelepciunea populară. ALB. 64 (1962) nr. 770: 6.

6 proverbe, fără detalii de culegere sau trimiteri bibliografice.

194. N a n d o, I.: Ghicitori. SEC. CIOC. 12 (1962) nr. 2437.

16 texte noi. Leşile Teiu, r. Costeşti.

195. Proverbe şi zicale. SEC. CIOC. 12 (1962) nr. 2437.

13 texte fără detalii de culegere.

5. FOLCLOR VERSIFICAT ŞI CÎNTAT

a) Balade populare

Vezi şi: 99, 101, 105, 107, 114, 134, 149, 224, 327, 506, 525, 537, 546, 550, 557, 723.

196. Balade şi cîntece populare romîneşti în limba maghiară. GAZ. LIT. 9 (1962) nr. 12: 2.

Vol. « Foaie verde foi de fag», antologie întocmită de V. Andras Ianos şi Domokos Ianos, cu prefaţă de Ortutay Gyula. După o recenzie din « Nép Szabadság» (13 mart. 1962) de Domokos Sámuel. Notă bibl.: TRIB. 6 (1962) nr. 9: 12. Rec.: EL. 16 (1962) nr. 4481; IGAZ SZÓ 10 (1962) nr. 7: 146—147: Sepsi Miklós; ÚTUNK 17 (1962) nr. 26: 2: Bodor Pál.

197. B e k e, György: Az Argeş mentén [Pe Argeş în sus]. IGAZ SZÓ 10 (1962) nr. 4: 500—504.

Fragment din « Meşterul Manole»: 501.

198. C i o p r a g a, Constantin: Introducere în poezia romînă. GAZ. LIT. 9 (1962) nr. 20: 8.

Recenzie la « Introduction à la poésie roumaine », colecţia Messidor — Paris, alcătuită de Hubert Juin: Şi balade pop. (Mioriţa, Manole) în traducerea lui Alecsandri. Vezi şi: LUCEAF. 5 (1962) nr. 4: 12. Gabriela Dolgu.

199. C o m i ş e l, Emilia: Contribuţie la cunoaşterea eposului popular cîntat. (Recitativul epic). REV. FOLC. 7 (1962) nr. 3—4: 19—38.

Cu numeroase exemple muzicale.

200. D r ă g o i, S. V.: Memoriei lui Mihail Sadoveanu, închinare. REV. FOLC. 7 (1962) nr. 1—2: 149—151.

Mioriţa: varianta poetică a lui Sadoveanu, potrivită la o melodie bănăţeană. Cu o scrisoare a compozitorului către redacţie. Materialul în facsimil.

201. Legszebb Román Népballadák. Szerkesztette és a bevezetöt irta Faragó Jószef. [Cele mai frumoase balade populare romîneşti. Redactat şi cu o introducere de F. J. J. Bucureşti, Edit. tineretului, 1960. 254 [—257] p.: Vadrózsák (Mioriţa).
25 balade populare romîneşti în traducere maghiară, cu indicarea surselor bibliografice. Traducători: Fényi István, Illes Gyula, Jékely Zoltán, Kiss Jenö, Majtényi Erik, Szemlér Ferenc, Tóth István, Veress Zoltán.

202. M a r i n c a, Felicia: O variantă a baladei călătoria fratelui mort (motivul Lenore). LIMBĂ LIT. 6 (1962) 387—395.

Cu analiza motivelor principale.

203. Mica antologie a literaturii romîne în limba maghiară. CONTEMP. 1962, nr. 18: 3.

Recenzie de Beke György. Şi despre partea folclorică: traducerile lui Acs Károly şi culegerile lui B. Bartók. Altă rec.: CRIŞ. 17 (1962) nr. 12: Mircea Ţoca.

204. M i h a i l Tudor: Oşteanul de la Baia. (Pintea Viteazul). [Bucureşti], Edit. tineretului, 1962. 437 [—440] p.

Romanţare după legendele populare. Cu fragmente de baladă: 111, 291. Rec.: FLAM. ROŞIE 14 (1962) nr. 1320: Gh. Dinteanu.

205. Mioriţa. Balade populare. Ediţie îngrijită şi prefaţată de I. D. Bălan. [Bucureşti], Edit. tineretului, [1961]. 386 [—388] p.: Colecţia Mioriţa.
Rec.: TRIB. 6 (1962) nr. 12: 8: V. Adăscăliţei.

206. P a p a d i m a, Ovidiu: Neagoe Basarab, Meşterul Manole şi « vînzătorii de umbre ». REV. FOLC. 7 (1962) nr. 3—4: 68—78.

207. P o p i ţ i, Gr.: Poezia romînească în colecţia « Perlele literaturii universale ». SCRIS. BĂN. 13 (1962) nr. 1: 80—83.

Antologia « Román költök antologiája, de Köpeczi Béla, Budapesta, Ed. Mora Ferenc, 1961. 606 p. Recenzie, reproducîndu-se şi probe din traducerea unor piese folclorice romîneşti în limba maghiară (Meşterul Manole, Doina). Alte rec.: STEAUA 13 (1962) nr. 1: 103: a.r.; TRIB. 6 (1962) nr. 4: 8: Pálfy Endre.

208. T a l o ş, Ion: Balada Meşterului Manole şi variantele ei transilvănene. REV. FOLC. 7 (1962) nr. 1—2: 22—57.

18 texte versificate şi în proză, unele şi cu melodie, cu 1 tabel tematic şi cu 3 hărţi.

209. T a l o ş, Ion: Pe marginea unor noi variante romîneşti ale cîntecului Meşterului Manole. BUL. INF. 1962, nr. 4: 7—9.

210. V r a b i e, Gh.: Mijloace artistice în balada noastră populară. LIMBĂ LIT. 6 (1962) 423—439.

b) Cîntece şi doine

Vezi şi: 99—101, 105, 107—108, 114—115, 117, 119—120, 129, 134—136, 149, 196, 207, 489, 499, 566, 591, 597, 617, 629.

211. A d ă s c ă l i ţ e i, V.: Din cîntecele colectivizării. IAŞUL LIT. 13 (1962) nr. 5: 39—44.

19 texte cîntec (Gorban-Huşi, Plopi-Avereşti-Huşi, Stroieşti-Huşi, Valea Glodului-Fălticeni, Arborea-Dorohoi, Ţigănaşi-Iaşi, Creţeştii de Sus-Huşi, Gugeşti-Huşi, Cristineşti-Dorohoi, Frumosul-C. Lung Mold., Păltinoasa-Gura Humorului, Olteneşti-Huşi, Dăneşti-Vaslui, Budăi-Podu Iloaie, Moşna-Huşi) şi 11 strigături (aceleaşi local. plus Cozmeşti-Huşi, Bivolari-Iaşi, Trifeşti-Iaşi, Boţeşti-Huşi). Rec.: TRIB. 6 (1962) nr. 27: 12: Nic. Stoe.

212. A l e x a n d r e s c u, I. I.: Bucurie am aflat. ALB. 64 (1962) nr. 783: 5.

Text. Voiceşti, reg. Argeş.

213. A n g h e l, Dumitru: Codrule cu frunză multă. SEC. CIOC. 12 (1962) nr. 2563.

Text. Gliganu de jos, r. Costeşti.

214. A n g h e l, Dumitru: Drumul tău, lumina ta. SEC. CIOC. 12 (1962) nr. 2676.

Text. Gliganu de jos, r. Costeşti.

215. A n g h e l, Dumitru: Pe drumul lui Lenin. ALB. 64 (1962) nr. 756: [8].

Text cîntec. Hîrşeşti, reg. Argeş. Vezi şi: SEC. CIOC. 12 (1962) nr. 2640.

216. A p e t r o a e, I.: Cîte averi am. ALB. 64 (1962) nr. 783: 4.

Text. Petricani, reg. Bacău.

217. A p e t r o a e, Ioan: Stelele se ţin de mînă. ALB. 64 (1962) nr. 783: 5.

Text, Petricani, reg. Bacău.

218. A r c a ş, Ion: Din folclorul nou. Albă foaie colilie. STEAUA R. 11 (1962) nr. 148.

Text cîntec. Material neautentic.

219. « Bade-al meu e tractorist». DRUM NOU 19 (1962) nr. 5384.

Geneza cîntecului nou. Cu 3 fragmente de cîntece.

220. B a l a c i, Ştefan: Folclor dobrogean. Cîntece noi. DOBR. NOUĂ 15 (1962) nr. 4373.

2 texte. Valea Neagră.

221. B a r o a n ă, Nelu: Azi, la pomul pătulat. ALB. 64 (1962) nr. 739: [3].

Text cîntec. Drăcşănei, r. Roşiorii de Vede.

222. B o b e i, Gh.: Bucură-te inimioară. Versuri din folclorul nou. Cules de... SEC. CIOC. 12 (1962) nr. 2521.

Text şi melodie de cîntec. Fără detalii de culegere.

223. B o t e z, D. D. şi P o p e s c u, N.: Culegere de coruri pentru şcoli medii şi pedagogice. Bucureşti, Edit. muzicală, 1962. 180 p.

Prelucrări de folclor: 101—137.

224. B r a d u, Mircea: Mîndre-s horele la noi Culegere de folclor din regiunea Crişana. Întocmită de... [Oradea], Casa regională a creaţiei populare Crişana, 1961. 162 [—164] p.

Cîntece din trecutul întunecat: 5—17, de nuntă şi căsătorie: 19—24, strigături: 25—39, de cătănie şi război: 41—57, baladă: 59—67, de viaţă nouă: 69—112, cîntece noi de cătănie: 113—116, în cinstea partidului: 117—124, din programul brigăzilor artistice de agitaţie: 125—145, melodii populare: 147—155 (11 texte şi melodiile corespunzătoare). Informatorii: 157—163. Cu detalii de culegere.

225. B r a g h e ş, I.: Cîntec drag de pe la noi. SCÎNT. TIN. 18 (1962) nr. 4098.

Text cîntec nou. Voila, r. Făgăraş. În nr. 4104, acelaşi text însoţit de melodia sa, transcrisă de Teodor Bratu.

226. B r a g h e ş, I.: Din folclorul nou. DRUM NOU 19 (1962) nr. 5471.

2 texte cîntec; Şercaia, r. Făgăraş; Cincul, r. Agnita. Vezi şi: SCÎNT. TIN. 18 (1962) nr. 4089.

227. B r a g h e ş, I.: Dorul meu e-un mare dor. ALB. 64 (1962) nr. 771: 8.

Text Făgăraş.

228. B r a g h e ş, I.: I-am zis regelui gîngav... ALB. 64 (1962) nr. 783: 5.

Text. Cincul, reg. Braşov.

229. B r a g h e ş, I.: Mîndră-i azi comuna noastră. ALB. 64 (1962) nr. 740: [4].

Text cîntec. Ghimbav, reg Braşov.

230. B r a g h e ş, I.: Privesc astăzi ţara mea. ALB. 64 (1962) nr. 783: 4.

Text. Şercaia, reg. Braşov.

231. B r a g h e ş, I.: Stih de pace. ALB. 64 (1962) nr. 765: 6.
Text. Şanca Veche (sic!), r. Făgăraş, reg. Braşov.

232. B r a g h e ş, I.: Visul ni s-a făcut faptă. ALB. 64 (1962) nr. 740: [5].
Text cîntec. Cristian, reg. Braşov.

233. B r a g h e ş, I.: Viu mîndruţo. ALB. 64 (1962) nr. 771: 8.
Text. Olteţ, r. Făgăraş.

234. B r a z d e ş, Manole: Cîntăreţii Vrancei. V. NOUĂ Gal. 18 (1962) nr. 5563.
Prezentarea creatoarei populare Marica Şuşu din Năruja. Cu 3 fragm. de cîntec în text.

235. C a z a n, Ioan: Cucuruz cu foaia-n sus. ST. ROŞIE 11 (1962) nr. 255.
Text cîntec fără detalii de culegere.

236. C ă l i m a n, Lazăr: Al lui Ilici viu cuvînt. ALB. 64 (1962) nr. 748: [8].
Text cîntec. Buftea, Bucureşti.

237. C ă n ă v o i u, I.: Unde se naşte cîntecul. STEAGUL 13 (1962) nr. 4.
Cu 1 text de cîntec popular în cuprinsul reportajului.

238. Ce mi-i drag. SCÎNT. 32 (1962) nr. 5628.
Text cîntec din culegerea de folclor « Spune Argeş, spune tu, cum a fost şi cum e-acu ».

239. C e r b u l e s c u, Petre: Din folclorul nou. Cîntec de gospodărie. Bine-i în gospodărie. DRUM. SOC. Sev. 14 (1962) nr. 656.
2 texte cîntece. Peri, r. T. Severin.

240. C h i r a, Vera: Asta-i mîndra noastră ţară. MUNCA 18 (1962) nr. 4485.
Text cîntec nou. Văleni, r. Lăpuş.

241. C h i r a, Vera: Cîntă mai cu foc. ALB. 64 (1962) nr. 738: [3].
Text cîntec. Dealul Mare, reg. Maramureş.

242. C h i r a, Vera: Cîtu-i Maramureşu. SCÎNT. TIN. 18 (1962) nr. 4185.
Text cîntec nou. Văleni, r. Lăpuş.

243. C h i r a, Vera: Din folclorul nou al regiunii. PT. SOC. 13 (1962) nr. 2546.
2 texte cîntece. Lăpuş şi Văleni.

244. C h i r a, Vera: Din folclorul nou al regiunii. Zboară cîntec. PT. SOC. 13 (1962) nr. 2683
Text cîntec. Văleni, r. Lăpuş.

245. C h i r a, Vera: Dragu-mi-i mie să cînt. ALB. 64 (1962) nr. 750: [8].
Text cîntec. Lăpuş, reg. Maramureş.

246. C h i r a, Vera: Mălinaş, floare albastră. ALB. 64 (1962) nr. 761: 4.
Text. Rogoz, reg. Maramureş.

247. C h i r a, Vera: Mîndră-i lelea. ALB. 64 (1962) nr. 732: [6].
Text cîntec. Libotin, Baia Mare.

248. C h i r a, Vera: Pită aleasă. ALB. 64 (1962) nr. 783: 5.
Text. Tg. Lăpuş, reg. Maramureş.

249. C h i r a, Vera: Stau de vorbă cu partidul. ALB. 64 (1962) nr. 783: 4.
Text. Rogoz, reg. Maramureş.

250. C h i r a, Vera: Şi soţ miner mi-oi lua. MUNCA 18 (1962) nr. 4527.
Text cîntec nou. Poiana Botizii, reg. Maramureş.

251. C h i r a, Vera: Ţară nouă să-nfloreşti. ALB. 64 (1962) nr. 780: 1.
Text. Suciu de jos, reg. Maramureş.

252. C i s t e i a n u, Virgil S.: Tîrnavă ce curgi la vale. DRUM SOC. 14 (1962) nr. 2439.

Text cîntec. Cistei.

253. Cîntec de slavă Republicii. Versuri primite la redacţie de la Institutul de folclor. SCÎNT. TIN. 18 (1962) nr. 4233.

20 texte cîntece noi, fără detalii de culegere. Cu o prezentare de Mihai Beniuc şi un fragment de cîntec.

254. Cîntec drag partidului. Înc-un soare strălucit. Că pacea ne este dragă. MAGAZIN 6 (1962) nr. 255: 6.

3 texte din culegerea « Spune Argeş, spune tu! Cum a fost şi cum e-acu », editată de Casa regională a creaţiei populare Argeş, 1962.

255. Cîntec pentru eliberatori. (Culegere din folclor). TURDA 14 (1962) nr. 940.

1 text fără detalii de culegere.

256. Cîntece de ieri şi de azi. STEAUA R. Rom. 17 (1962) nr. 935.

2 texte cîntec. Bozieni, Roman.

257. Cîntece pentru tineret. Bucureşti, Edit. muzicală, 1962. 137 [—139] p.

10 cîntece populare: 86—105.

258. Cîntu-i nou că şi viaţa-i nouă. CRIŞ. 17 (1962) nr. 306.

Foto-reportaj de Gavril Pop; folclor cules de Vitalie Munteanu. Cu numeroase fragmente de cîntece în text.

259. C l e m e n t e, Constantin: Folclor nou. Fata care-mi place mie. DRUM. SOC. 14 (1962) nr. 2379.

1 text, Dobra, r. Ilia.

260. Colectivă, mîndră floare. ÎNAINTE Cr. 17 (1962) nr. 5292.

Text cîntec. Flămînda.

261. C o n s t a n t i n e s c u, Gheorghe: Cînd se desprimăvăra. SEC. CIOC. 12 (1962) nr. 2449.

Text cîntec. Buzoeşti, r. Costeşti.

262. C o s t e a, Ion: Rapsozii recoltelor de aur. Popas la Institutul de folclor. V. MILIT. 15 (1962) nr. 5: 18—19.

Despre cercetările Institutului de folclor. Cu 7 cîntece (şi fragmente de cîntece) populare în cuprinsul reportajului. 5 foto.

263. C r ă c i u n, V. V.: Hai cu toţi. ZORI NOI 16 (1962) nr. 4370.

Text cîntec nou. Osoi-Valea Glodului, r. Fălticeni.

264. C r e ţ e a, Felicia: Din folclorul nou. Cetină verde de brad. ST. ROŞIE 11 (1962) nr. 225.

Text cîntec fără detalii de culegere.

265. C r o i t o r u, Ştefan: Am unit şi hat şi viaţă. MUNCA 18 (1962) nr. 4472.

Text cîntec nou. Hărman, Braşov.

266. C r u c e a n ă, Ion: Am pornit la seceriş. MUNCA 18 (1962) nr. 4563.

Text cîntec nou. Babaroaga-Mozăceni Deal, r. Costeşti.

267. C r u c e a n ă, Ion: Fluier, fluieraş. ALB. 64 (1962) nr. 740: [4].

Text cîntec. Slobozia, r. Găeşti.

268. C r u c e a n ă, Ion: Mai la vale de Piteşti. ALB. 64 (1962) nr. 783: 5.

Text. Ştefăneşti, reg. Argeş. Vezi şi: SEC. CIOC. 12 (1962) nr. 2676.

269. C r u c e a n ă, I.: Rucăreancă. SEC. CIOC. 12 (1962) nr. 2449.

Text cîntec nou. Rucăr, r. Muscel.

270. C r u c e a n ă, Ion: Tot cîmpu-i doar un lot. MUNCA 18 (1962) nr. 4503.

Text cîntec nou. Mozăceni Deal, r. Costeşti.

271. Culegere de cîntece pentru coruri mixte. Timişoara, Casa regională a creaţiei populare Banat, 1962. 36 p.

Prelucrări de cîntece noi de Gh. Bazavan (9—14), Vasile Ijac (19—21), N. Ursu (22—26), I. Crişan (27—30), Sava Ilici (31—35).

272. Culegere de materiale artistice pentru formaţiile de amatori închinată celei de a 40-a aniversări a partidului, Galaţi, Casa regională a creaţiei populare, 1961.150 [—152] p.

Folclor contemporan: 109—119 (8 cîntece şi 4 strigături). Jocuri populare: 137—150 (3 jocuri prezentate, descrise şi însoţite de melodiile corespunzătoare de Grigore Băcanu). Cu detalii de culegere.

273. De la noi din regiune lucruri multe, lucruri bune. Culegere de texte literare pentru brigăzile artistice de agitaţie. Craiova, Casa regională a creaţiei populare, 1962. 132 p.

Cap. II: Din folclorul poetic contemporan. 7 texte cîntece, cu detalii parţiale de culegere. Craiova Turnu Severin, Gogoşu, r. Vînju Mare, Peşteana-Jiu, r. Tg. Jiu. Rec.: ÎNAINTE Cr. 17 (1962), nr. 5392: C. Gheorghe.

274. De spus la şezători. CRAV. ROŞIE 1962, nr. 2: [14].

3 cîntece, 4 strigături, 5 ghicitori. Fără detalii de culegere.

275. D e r i e ţ e a n u, George — M u n t e a n u Ion: Pe plaiuri hunedorene. Cîntece populare prelucrate pentru cor. [Deva], Casa regională a creaţiei populare Hunedoara, 1962. 87 p.

21 cîntece cu texte şi melodii (armonizate). Uneori cu detalii de culegere; şi prelucrări după teme folclorice. Rec.: ROM. LIB. 20 (1962) nr. 5572; SCÎNT. TIN. 18 (1962) nr. 4146.

276. Din folclorul local. Cîntec vechi, cîntec nou. ZORI NOI 16 (1962) nr. 4413.

2 texte cîntec. Arborea.

277. Din folclorul mineresc. Sus, la gura galeriei, la fîntîna bucuriei; Jiule, măi Jiule. CRAV. ROŞIE 1962, nr. 8: 30.

2 texte. Ghelar şi Petrila, Hunedoara.

278. Din folclorul nou. LUMIN. 1962, nr. 4: [11].

3 texte fără detalii de culegere.

279. Din folclorul nou. ZORI NOI 17 (1962) nr. 4672.

3 texte. Boroaia, r. Fălticeni şi Teioasa-Darabani, r. Dorohoi. Culese de Luminiţa Roman şi C. Barbacaru.

280. Din folclorul nou al regiunii. Doină. AGRIC. NOUĂ 8 (1962) nr. 823.

Text cîntec. Văleni, r. Lăpuş.

281. Din folclorul nou al regiunii. SCÎNT. 31 (1962) nr. 5464.

2 texte cîntec. Fără detalii de culegere. Reg. Argeş.

282. (Din folclorul regiunii Cluj). V. MILIT. 15 (1962) nr. 6: 22.

Text cîntec nou. Fără detalii de culegere.

283. Din noul folclor al Crişanei. CRIŞ. 17 (1962) nr. 60.

Text cîntec, fără detalii de culegere.

284. D o b r e s c u, Petre: Cîntă astăzi tot Muscelul. SEC. CIOC. 12 (1962) nr. 2469.

Cu 4 fragmente de cîntece noi în reportaj.

285. D o b r e s c u-M u s c e l, I.: Doina ciobănaşului. SEC. CIOC. 12 (1962) nr. 2563.

Text. Zboghiţeşti — Nucşoara, r. Curtea de Argeş.

286. Dobroge, mîndră grădină. DRAP. ROŞU Tim. 18 (1962) nr. 5594.

Text cîntec nou. « Dintr-o culegere a Institutului de folclor ».

287. D o r a n, Liana şi Gh.: Folclor din Cărbunari. DRAP. ROŞU Tim. 18 (1962) nr. 5472.

2 texte cîntece noi, cu o prezentare generală a folclorului din localitate.

288. Dumitraşcu, A.: Urzicenii de ieri şi de azi. ST. ROŞU 14 (1962) nr. 4096.

Cu 1 fragm. cîntec în reportaj.

289. Dumitru, A.: Din folclorul nou. Dacă-aş fi o păsărea. DRUM NOU 19 (1962) nr. 5405.

Text cîntec. Fără detalii de culegere.

290. Emil, D.: Colectivă, mîndră floare. ALB. 64 (1962) nr. 740: [5].

Text cîntec. Cerneţi, reg. Oltenia.

291. Firescu, Al.: Cîntec din satul Radului de la Giubega. ÎNAINTE Cr. 17 (1962) nr. 5248.

4 cîntece, vechi şi noi, în cuprinsul reportajului.

292. « Flueraş de fag, mult zice cu drag. . . » INDRUM. CULT. 15 (1962) nr. 12: 32—33.

4 cîntece şi 3 strigături noi. Rociu şi Gliganu de Jos, r. Costeşti; Brăieşti, r. Dorohoi; Văleni, r. Lăpuş.

293. Folclor nou. DRUM. SOC. 14 (1962) nr. 2457.

4 texte cîntece. Haţeg; Pricaz, r. Orăştie; Vingard, r. Sebeş.

294. Folclor nou. Închinăm partidului veselia cîntului. Cununia cu belşugul. Zestrea mea. ZORI NOI 16 (1962) nr. 4428.

3 texte cîntece. Ibăneşti şi Horodiştea, r. Dorohoi; Mitoc, r. Săveni. Culegeri de B. Constantin şi G. Tănăsescu.

295. Folklor — csokor. [Buchet folcloric]. FÁK. 17 (1962) nr. 65.

Trei texte de cîntece noi în traducerea lui Toth István. Fără indicaţii bibliografice.

296. Fometescu, Gh.: Versuri cu inima scrise. Din comoara folclorului gorjenesc. ST. NOSTRU 13 (1962) nr. 1.

Cu 10 fragmente de cîntece populare în cuprinsul reportajului.

297. Frunzuliţă de negară. (Prelucrare de Emanoil Popescu). Versuri populare culese de G. Breazu. SEC. CIOC. 12 (1962) nr. 2592.

Text şi melodie. Fără detalii de culegere.

298. Gavriş, Emil: Cîntece populare din repertoriul lui. . . Bucureşti, Edit. muzicală, 1962. 40 p.

Culegeri de cîntece, texte şi melodii: 23—40; prelucrări: 6—14.

299. Gătej, Ion: Toată lumea să audă. FLAM. PRAH. 15 (1962) nr. 3126.

Text cîntec nou, fără detalii de culegere.

300. Ghiţan, Teodor şi Dumitru Pop: Un vechi cîntec năsăudean. REV. FOLC. 7 (1962) nr. 3—4: 89—91.

301. Gogoţ, Ştefan: Cîntecul unei colectiviste. V. NOUĂ Gal. 18 (1962) nr. 5556.

Text. Raionul Focşani.

302. Habenicht, G. şi L. Bîrgu: « Cît e lumea şi ţara. . . » Asupra genezei şi circulaţiei unui cîntec nou. REV. FOLC. 7 (1962) nr. 1—2: 128—137.

303. « Ici în valea de cărbune/Mi-am făcut şi eu un nume ». SCÎNT. TIN. 18 (1962) nr. 4120.

2 texte cîntece minereşti vechi şi 8 noi. Reg. Hunedoara. Culese de Ana Şoit şi Ion Iliescu şi comentate de Ion Meiţoiu.

304. Iliescu, Ion: Eminescu şi plaiurile Hunedoarei. DRUM. SOC. 14 (1962) nr. 2314.

Şi despre poeziile populare culese de el în regiune. Cu 1 text cîntec.

305. Ionescu, G.: Cîmp unit şi cîmp bogat. ALB. 64 (1962) nr. 750: [8].

Text cîntec. Ciorogîrla, reg. Bucureşti.

306. Ionescu, G.: Mulţămim, partid iubit. ALB. 64 (1962) nr. 738: [4—5].

Text cîntec. Jimbolia, reg. Banat.

307. I s p ă ş o i u, Vasile: Cîntă mierlă tare, cîntă. SEC. CIOC. 12 (1962) nr. 2462.

Text cîntec nou. Noapteş, r. Curtea de Argeş.

308. J u c a n, Graţian: Folclor. Rîd în juru-ne minuni. Mîndră-i colectiva mea. ZORI NOI 16 (1962) nr. 4463.

2 texte cîntece noi. Părhăuţi, r. Gura Humorului.

309. J u c a n, Graţian: Mulţumim, partid iubit! Azi în sat e sărbătoare. ZORI NOI 16 (1962) nr. 4559.

2 texte cîntec. Rădăuţi.

310. J u c a n, Graţian: O poetă populară: Viorica Molodeţchi. ZORI NOI 17 (1962) nr. 4648.

Prezentare. Două texte.

311. J u c a n, Graţian: Poeta satului. ZORI NOI 16 (1962) nr. 4370.

Cîntece din producţiile poetei populare Elisabeta Ţimpău din Valea Seacă. Cîmpulung.

312. K e r n b a c h, Victor: Un laborator de urbanistică modernă. ST. ROŞU Bac. 1962, nr. 2901.

În text 2 fragmente de cîntece populare.

313. La noi în gospodărie. Cîntec din folclorul nou. LUMIN. 1962, nr. 4: [11].

Text şi melodie. Fără detalii de culegere.

314. La noi în gospodărie. Cîntec din folclorul nou. SCÎNT. PIONIER. 13 (1962) nr. 10: 4.

Text şi melodie. Fără detalii de culegere.

315. Laudă vieţii noi. Din creaţia folclorică actuală. ZORI NOI 17 (1962) nr. 4683.

2 texte. Darabani.

316. L e n g h e l — I z a n u, Petre: « Republica-n sărbătoare». R.P.R. în folclorul maramureşean. V. LIB. 13 (1962) nr. 636.

Texte de cîntece noi, cu o scurtă notă de prezentare.

317. Maramureş. Culegere din lucrările membrilor cercurilor literare din Regiunea Maramureş. Baia Mare, Casa reg. a creaţiei pop., 1962. 75 [—79] p. + erata.

Din folclorul regiunii. 3 cîntece: 11—15, 17—20; 8 cîntece noi: 29—42; 1 strigătură: 43—44. Cu detalii de culegere. Culegători: Vera Chira, P. Lenghel-Izanu şi Isidor Rîpă. Rec.: PT. SOC. 13 (1962) nr. 2660: Mihai Negulescu.

318. M a r i n, A.: Mărturii. ÎNAINTE Cr. 17 (1962) nr. 5307.

5 fragmente de cîntece din r. Vînju Mare.

319. M a r i n e s c u, I.: Dă-mi tu soare. ALB. 64 (1962) nr. 750: [8].

Text cîntec. Băiţa, reg. Hunedoara.

320. M a r i n e s c u, Ion: Folclor hunedorean. Drag îmi este pe ogor. DRUM. SOC. 14 (1962) nr. 2260.

Text cîntec. Băţălar, r. Haţeg.

321. M a r i n e s c u, I.: Mîndru mi-s. ALB. 64 (1962) nr. 748: [8].

Text cîntec. Cioclovina, reg. Hunedoara.

322. M i h a i, V. şi N. S t o i a n: E primăvară în satele raionului Cislău. FLAM. PRAH. 15 (1962) nr. 3133.

Cu numeroase fragmente de cîntece vechi şi noi în text. Foto: echipa de fluieraşi din Cătina.

323. M i r o n, N.: Frunzişoară de molid. ALB. 64 (1962).nr. 748: [8].

Text cîntec. Oteşani, reg. Argeş. Republicat şi în ALB. 64 (1962) nr. 750: [8].

324. M i r o n, N.: Pe Luncavăţ, lîngă munte. SEC. CIOC. 12 (1962) nr. 2569.

Text şi melodie. Oteşani.

325. Mîine plec în Uniune. FLAM. PRAH. 15 (1962) nr. 3343.

Text cîntec, din culegerea de folclor « Cîntece de luptă și de viață nouă », aflată sub tipar la Casa regională a creației populare.

326. Mîndra mea Mărie. DRUM. SOC. 14 (1962) nr. 2439.

Text cîntec. « Creator Maria Dragosin », Vințul de Jos.

327. Munteanu, Romul: Rumänische Anthologie. Culegere de texte din literatura romînă. Cu un glosar alcătuit de Hartmut Stübs. Haale (Saale), VEB Max Niemeyer Verlag, 1962. 134 [—136] p.

Miorița: 7—9; cîntece și doine: 9—10; ghicitori: 10; zicători și proverbe: 11; Ileana Simziana (fragm. de basm): 11—14.

328. Munteanu, Vitalie: Din folclorul lui 23 August. CRIȘ. 17 (1962) nr. 197.

2 texte. Sebiș.

329. Mureșan, Dumitru D.: Vino, floricea gingașă. ALB. 64 (1962) nr. 748: [8].

Text cîntec. Tg. Lăpuș, reg. Maramureș.

330. Mureșan, Dumitru D.: Someș, Someș, rîu frumos. ALB. 64 (1962) nr. 748: [8].

Text cîntec. Fără detalii de culegere.

331. Naghiu, Iosif E.: La Luna — cîntece noi. FĂC. 17 (1962) nr. 4726.

Creația poetică nouă din această comună. Caracterizare generală. Numeroase fragmente de texte.

332. Nania, I.: Cîntece populare despre 23 August. SEC. CIOC. 12 (1962) nr. 2582.

2 texte. Căpățîneni, reg. Argeș.

333. Nania, I.: Din cîntecele noi ale poporului. SEC. CIOC. 12 (1962) nr. 2401.

4 texte cîntec. Pitești; Leșile Teiu și Teiu, r. Costești; Curtea de Argeș.

334. Negură, Dumitru: Munca ne merge cu spor. ZORI NOI 16 (1962) nr. 4392.

Text cîntec nou. Frumosul, r. Cîmpulung.

335. Nicolescu, George Cristea: Spune Argeș, spune tu. Cum a fost și cum e-acu: Culegere de folclor vechi și nou îngrijită de... [București], Casa reg. a creației pop. Argeș, 1962. 138 [—141] p. cu il.

Cîntece tradiționale (11 texte): 13—35, cîntece noi (43 texte): 41—117, strigături (25 texte): 119—127. Detalii de culegere: 129—135. Rec.: SEC. CIOC. 12 (1962) nr. 2538: G.T.; TRIB. 6 (1962) nr. 40: 12: Vasile Lucaciu.

336. Nicolescu, Vasile D.: Din materialele premiate la concursul de cîntece noi și cîntece muncitorești revoluționare. REV. FOLC. 7 (1962) nr. 1—2: 72—93.

51 cîntece și strigături, majoritatea cu text și melodie. Cu detalii de culegere complete.

337. « Noi cu țara ne mîndrim și pe August îl slăvim ». Versuri inedite din folclorul contemporan. SCÎNT. TIN. 18 (1962) nr. 4128.

7 texte cîntece, fără detalii de culegere, « selectate » de Ioan Meițoiu.

338. Pagini literare inspirate din viața nouă a satului. PROGR. RADIO 12 (1962) nr. 532: 3.

2 texte cîntece noi, în reportajul despre emisiune.

339. Patria mi-e azi grădină. Prelucrări de cîntece din folclorul nou. București, Casa centrală a creației populare, 1962. 96 p.

340. Pauleti, Nicolae: Cîntări și strigături romînești de cari cîntă fetele și feciorii jucînd scrise de... în Roșia, în anul 1838. Ediție critică, cu un studiu introductiv de Ion Mușlea. [București], Edit. Acad. R.P.R., [1962]. 141 [—144] p. cu facs.

Studiu introductiv: 3—41, grafia și transcrierea textelor: 42—45, bibliografia la variante: 46—49. 319 texte: 51—138, anexă (2 texte): 139, glosar: 140—141. Rec.: STEAUA 13 (1962) nr. 10:88: Ion Taloș; N. WEG 14 (1962) nr. 4197: G. Muntean.

341. Pîrcălabu, Constantin: Cîntul meu, partidului. FLAC. ROȘIE 19 (1962) nr. 5601.

Text cîntec. Priboieni.

342. P î r c ă l a b u, C.: Doină, doină, doinişoară. SEC. CIOC. 12 (1962) nr. 2462.

Text cîntec nou. Topoloveni, r. Găieşti.

343. P î r c ă l a b u, C.: Poporul îşi cîntă viaţa nouă. Mulţumim, partid iubit. SEC. CIOC. 12 (1962) nr. 2437.

Texte cîntec nou. Topoloveni.

344. Poezia muncii unite. FLAM. PRAH. 15 (1962) nr. 3191.

Cu 2 fragmente de cîntec nou în cuprinsul reportajului.

345. P o p, Mihai: Viaţă nouă, cîntec nou. Pagini de folclor. SCÎNT. TIN. 18 (1962) nr. 4021.

10 cîntece populare noi, fără detalii de culegere. Cu o introducere lirică.

346. P o p, Simion: Cîtu-i Maramureşu... GAZ. LIT. 9 (1962) nr. 11: 1,4.

Cu un fragment de cîntec popular în text.

347. P o p a, Petre: Azi în sat e sărbătoare. ALB. 64 (1962) nr. 780: 1.

Text. Oporelu, reg. Argeş.

348. P o p a, Petre: Badea-al meu e decorat. ALB. 64 (1962) nr. 733: [4—5].

Text cîntec. Mogoşeşti, reg. Iaşi.

349. P o p a, Petre: Paşte turma Radului. ALB. 64 (1962) nr. 734: [3].

Text cîntec. Sîrbi, reg. Iaşi.

350. P o p e s c u, Viorel: Din folclorul nou. Viaţă nouă la pădure. DRUM NOU 19 (1962) nr. 5435.

Text cîntec. Fără detalii de culegere.

351. Poporul îşi cîntă viaţa nouă. Cîntece. SEC. CIOC. 12 (1962) nr. 2437.

17 texte cîntece noi. Leşile Teiu, Teiu Vale şi Buzoieşti, r. Costeşti; Răteşti, Budişteni şi Priboieni, r. Găieşti; Băbeni, r. Vîlcea; Domneşti şi Muşeteşti, r. Curtea de Argeş; Bascov, r. Piteşti; Tigveni, Tătuleşti. Culegeri de C. Pîrcălabu, I. Nando şi Titi Radu.

352. P o t o p i n, Ion: Trandafir din abataj. ALB. 64 (1962) nr. 763: 1.

Text. Dobrun, reg. Oltenia.

353. R a u l i u c, Teodor: Floare de la noi. ZORI NOI 16 (1962) nr. 4415.

Text cîntec nou. Ştefăneşti, r. Botoşani.

354. R a u l i u c, Teodor: Fluier, fluieraş. [Din folclorul nou]. ZORI NOI 16 (1962) nr. 4559.

Text. Stînca Ştefăneşti, r. Botoşani.

355. R o g o b e t e, Nicolae: Din folclorul nou. Simt că-mi creşte inima. MUNCA 18 (1962) nr. 4448.

Text cîntec. Sovarna, r. Baia de Aramă.

356. R u p e a, Radu: În căutarea cîntecelor. FLAC. 11 (1962) nr. 2: 18—19.

Cercetările de teren ale Institutului de folclor. Cu 5 foto şi 4 fragmente de cîntece.

357. S a f i r, I.: Avem un trai luminos. ALB. 64 (1962) nr. 767: 3.

Text. Stănileşti, r. Huşi.

358. S a f i r, I.: Fără regi, fără-mpilare. ALB. 64 (1962) nr. 783: 5.

Text. Oţeţoaia, reg. Iaşi.

359. S a f i r, I.: Mîndră-i toamna. ALB. 64 (1962) nr. 748: [8].

Text cîntec. Giubega, reg. Oltenia.

360. S a f i r, I.: Trăiască Republica. ALB. 64 (1962) nr. 783: 5.

Text. Lunca Banului, reg. Iaşi.

361. S o c o l, I.: Adie un vînt pe lume. ALB. 64 (1962) nr. 758: 4.
Text. Dorna, reg. Suceava.

362. S o c o l, Ion: Bucură-te țară dragă. FLAC. ROȘIE 19 (1962) nr. 5601.
Text cîntec. Giulești, r. Sighet.

363. S o c o l, Ion: Ca lumina lîngă pleoape. ALB. 64 (1962) nr. 750: [8].
Text cîntec. Bretea Romînă, reg. Hunedoara.

364. S o c o l, Ion: Ce să fac? ALB. 64 (1962) nr. 771: 8.
Text. Brănişca, reg. Hunedoara.

365. S o c o l, Ion: Cîntec de pace. ALB. 64 (1962) nr. 758: 4.
Text. Tăuții Măgheruş, reg. Baia Mare.

366. S o c o l, Ion: Cîntecele țării. Prelucrări din folclorul poetic contemporan. [Bucureşti], Edit. pentru literatură, 1962. 254 [—256] p.
Cu un cuvînt înainte de Mihai Pop: 5—7. 188 texte cîntece: 8—241; cu un indice al publicațiilor unde au apărut anterior: 243—248.

367. S o c o l, Ion: Cum ne-o fost gîndul trăim. ALB. 64 (1962) nr. 750: [8].
Text cîntec. Berivoi, reg. Braşov.

368. S o c o l, Ion: Curg izvoare de belşug. ALB. 64 (1962) nr. 783: 4—5.
Text. Vlădeni, reg. Suceava.

369. S o c o l, Ion: Dragoste înaripată. ALB. 64 (1962) nr. 775: 1.
Text. Brănişca, reg. Hunedoara.

370. S o c o l, Ion: Erai floare din vîlcele. ALB. 64 (1962) nr. 771: 8.
Text. Berivoi, reg. Braşov.

371. S o c o l, Ion: Folclor. Eu nu ştiu nimic. mai drag. MUNCA 18 (1962) nr. 4587.
Text cîntec. Cerna, r. Măcin.

372. S o c o l, Ion: Frate Vanea... ALB. 64 (1962) nr. 771: 4.
Text. Argetoaia, reg. Oltenia.

373. S o c o l, Ion: Grăia țară către țară. ALB. 64 (1962) nr. 771: 4.
Text. Dorna, reg. Suceava.

374. S o c o l, Ion: [Măi cumnate de la munte]. ALB. 64 (1962) nr. 771: 8.
Text. Ibăneşti, reg. Mureş-Autonomă Maghiară.

375. S o c o l, Ion: Mîndră-i calea țării mele. ALB. 64 (1962) nr. 783: 4.
Text. Burjuc, reg. Hunedoara.

376. S o c o l, Ion: 'Naltu-i badea. ALB. 64 (1962) nr. 771: 8.
Text. Metaş, reg. Hunedoara.

377. S o c o l, Ion: O pății cu măritatul. ALB. 64 (1962) nr. 771: 8.
Text. Brînceni, reg. Bucureşti.

378. S o c o l, Ion: Ochii mei multe văzură. ALB. 64 (1962). nr. 758: 4.
Text. Dobric, reg. Cluj.

379. S o c o l, Ion: Omul cîte gînduri are... ALB. 64 (1962) nr. 758: 4.
Text. Orleşti, reg. Argeş.

380. S o c o l, Ion: Partidu-a făcut dreptate. ALB. 64 (1962) nr. 748: [8].
Text cîntec. Dăbuleni, r. Bechet.

381. S o c o l, Ion: Povestea mea. ALB. 64 (1962) nr. 771: 8.
Text. Țifeşti, reg. Galați.

382. S o c o l, Ion: Roua bucuriei. ALB. 64 (1962) nr. 771: 8.

Text. Găuriciu, reg. Bucureşti.

383. S o c o l, Ion: Snop de raze trece-n zbor. ALB. 64 (1962) nr. 756: [8].

Text cîntec. Şieu,, r. Bistriţa.

384. S o c o l, Ion: Stoluri, albe stoluri. ALB. 64 (1962) nr. 758: 4.

Text. Şoimuş, reg. Hunedoara.

385. S o c o l, Ion: Şi de-i bine şi de-i soare. ALB. 64 (1962) nr. 783: 4.

Text. Sărata, reg. Cluj.

386. S o c o l, Ion: Ţara mea cu brazi umbroşi. ALB. 64 (1962) nr. 750: [8].

Text cîntec. Scărişoara, reg. Cluj.

387. S o c o l, Ion: Ţara mea, frumoasă ţară. ALB. 64 (1962) nr. 783: 5.

Text. Pîrscov, reg. Ploieşti.

388. S o c o l, Ion: Văsălie, Văsălie... ALB. 64 (1962) nr. 771: 8.

Text. Dragomireşti, reg. Maramureş.

389. S o c o l, Ion: Versuri din folclorul nou. MUNCIT. FOREST. 16 (1962) nr. 440.

Două texte. Războieni, r. Piatra Neamţ şi Cucu, r. Vedea.

390. Spicuiri din folclorul nou al raionului nostru. Bine-i în gospodărie. În gospodăria noastră. DRUM. SOC. Sev. 14 (1962) nr. 648.

2 texte cîntece. Hinova şi Şişeşti, r. T. Severin.

391. S t o i a, Achim: 10 coruri pe melodii populare din Moldova. Versuri populare. Bucureşti, Edit. muzicală, 1962. 27 p.

392. Szabod vagy büszke országunk, drága Népköztársaságunk. [Liberă eşti mîndra noastră ţară, scumpă Republică Populară]. IFJÚMUNK. 6 (1962) nr. 51 (399): 5.

8 texte de cîntece populare romîneşti traduse de Kányádi Sándor. Fără indicaţii bibliografice.

393. Şi la şut ca şi la joc. Text: după culegeri de Ana Şoit şi Ion Iliescu. Muzica: Şt. Răduţ. ST. ROŞU Petr. 14/19 (1962) nr. 3871.

Prelucrare.

394. Ş o i t, Ana şi Ion I l i e s c u: Cîntă să răsune valea. Folclor mineresc cules de... DRUM. SOC. 14 (1962) nr.2230.

6 texte cîntec şi 2 strigături. Cu detalii de culegere parţiale.

395. Ş o i t, Ana şi Ion I l i e s c u: Folclor mineresc cules de... DRUM. SOC. 14 (1962) nr. 2368.

4 cîntece (Ghelar, Brad) şi 2 strigături (Crişcior). Cu detalii de culegere.

396. T a c h e, Nicolae: Pentru-al nostru viitor. MUNCA 18 (1962) nr. 4503.

Text cîntec nou. Bucureşti.

397. T a c u, Sandu: Floare-am zis. ALB. 64 (1962) nr. 748: [8].

Text cîntec. Zeletin, reg. Bacău.

398. T a c u, Sandu: Pădure, pădure dragă. ALB. 64 (1962) nr. 761: 4.

Text. Unţeşti, reg. Iaşi.

399. T ă n ă s e s c u, G.: Partidului meu. ZORI NOI 16 (1962) nr. 4370.

Text cîntec nou. Vlăsineşti, r. Săveni.

400. T ă t a r u, Virgil: Folclor nou în comuna Lupşa. ÎNAINTE Cr. 17 (1962) nr. 5289.

Generalităţi, cu 2 cîntece în text.

401. T o m o z e i, Gheorghe: Liberă eşti, mîndră ţară, Republică populară. Poetul popular cîntă Republica. SCÎNT. TIN. 18 (1962) nr. 4209.

Cu 8 texte de cîntece noi şi 4 fragmente. Fără detalii de culegere.

402. Ţara mea e ţară dragă. Cîntec popular. SCÎNT. PIONIER. 13 (1962) nr. 12: 3.

Text şi melodie. Fără detalii de culegere.

403. Ţăranii cîntă Revoluţia. Floare cum a vrut Lenin. Lenin vieţuieşte-n toate. AGRIC. NOUĂ 8 (1962) nr. 890.

2 texte cîntece noi, culese de Iliuţă Popescu (Cătina, reg. Ploieşti) şi de Ion Socol (Dagîţa, reg. Iaşi).

404. Uj román népdalok. [Cîntece populare romîneşti noi]. FALV. DOLG. 1962, nr. 39 (799): 3.

Cinci cîntece populare noi în traducerea lui Kányádi Sándor. Fără indicaţii bibliografice.

405. Un mănunchi de versuri populare. ÎNAINTE Cr. 17 (1962) nr. 5248.

Selecţiuni din producţiile poeţilor populari Gh. N. Ungureanu, cioban din Muşeteşti, Tg. Jiu şi Opriş P. Ion din Corabia.

406. U r s u, Nicolae: Suită bănăţeană pentru cor mixt a cappella şi soli. Versuri populare. Bucureşti, Edit. muzicală, 1962. 21 p.

407. V a s i l a c h e, Tache: Cîntecele noastre. Scrisoare din Cîndeşti-Bacău. ALB. 64 (1962) nr. 752: 5.

Despre cîntecele şi strigăturile noi din sat. Cu fragmente numeroase în text.

408. Versuri din folclorul nou. Doină nouă. Mîndră floare. STEAGUL 13 (1962) nr. 11.

2 texte cîntec. Fără detalii de culegere.

409. V i n ţ e a n u, N.: Doină. Culeasă de... ÎNAINTE Cr. 17 (1962) nr. 5457.

Text, fără detalii de culegere.

410. V î n t u, Victor: Cîntec din Săsar. SCÎNT. 31 (1962) nr. 5407.

Reportaj, cu 3 fragmente de cîntece minereşti.

411. V î r t i c, Dumitru: Viaţă nouă, cîntec nou. FĂC. 17 (1962) nr. 4774.

Creaţia poetică nouă în Beudiu, r. Dej. Numeroase fragmente de cîntece în text.

412. Zi de scumpă sărbătoare. ALB. 64 (1962) nr. 765: 8.

8 texte cîntec, culese de Ion Socol ; Chira Vera şi I. Marinescu.

c). *Strigături*

Vezi şi: 100, 105, 107—108, 114, 129, 134, 143—144, 211, 224, 272, 274, 292, 317, 335—336, 340, 394—395, 407, 448, 572.

413. C ă l i m a n, Lazăr: Strigături. ALB. 64 (1962) nr. 750: [8].

2 texte. Buftea, reg. Bucureşti.

414. C h i r a, Vera: Din folclorul nou al regiunii. PT. SOC. 13 (1962) nr. 2624.

6 texte strigături în 2 suite intitulate « Uite-aşa » şi « Măgheran plecat de vînt ». Suciu de Sus şi Văleni

415. D a n, V.: Strigături. UZINA 13 (1962) nr. 1026.

3 texte fără detalii de culegere.

416. G h e o r g h i u, Steliana: Strigături. FLAC. IAŞI 18 (1962) nr. 5071.

2 texte, Duda, r. Huşi.

417. G h e r ă e ş t e a n u, V.: Strigături la hora colectiviştilor. ST. ROŞU Bac. 1962, nr. 2822.

4 texte fără detalii de culegere.

418. I s p ă ş o i u, Vasile: Strigături. SEC. CIOC. 12 (1962) nr. 2462.

2 texte. Băiculeşti, r. Curtea de Argeş.

419. I s t r a t i, Ion: « Cîtu-i Maramureşu' ». ALB. 64 (1962) nr. 749: [11].
În text, 1 strigătură.

420. [J u c a n, Graţian şi C. B a r b a c a r u]: Strigături de viaţă nouă. ZORI NOI 17 (1962) nr. 4595.
8 texte. Cîmpulung şi Teioasa, r. Darabani.

421. Materiale culturale pentru formaţiile artistice. Bucureşti, 1961. (Uniunea centrală a cooperativelor de consum). 7 texte: 77–79.

422. M ă r g i n e a n u, I.: Strigătură. FLAC. SIB. 19 (1962) nr. 3206.
Fără detalii de culegere.

423. N a n d o, I.: Strigături. SEC. CIOC. 12 (1962) nr. 2437.
7 texte. Leşile Teiu, r. Costeşti.

424. N a n i a, I.: În zi de sărbătoare. SEC. CIOC. 12 (1962) nr. 2688.
3 texte strigături noi. Chilia, r. Vedea.

425. N i ţ ă, G.: Cîntec de bucurie. (Strigături pentru echipele de dansuri populare şi brigăzile artistice de agitaţie). ÎNAINTE Cr. 17 (1962) nr. 5334.
3 strigături. Vînju Mare.

426. O s t a f i, George L.: Strigături pentru brigăzile artistice de agitaţie săteşti. ZORI NOI 16 (1962) nr. 4506.
7 texte din culegerea « Am dat glas belşugului » editată de Casa regională a creaţiei populare Suceava.

427. P î r c ă l a b u, C.: Strigături. SEC. CIOC. 12 (1962) nr. 2437.
3 texte, Priboeni.

428. R a d u, Titi: Strigături. SEC. CIOC. 12 (1962) nr. 2449.
Text. Vlaici.

429. S c r i p c ă, Mircea: Nuntă în Oaş. Instantanee maramureşene. MAGAZIN 6 (1962) nr. 234: 1, 3.
Reportaj. Cu 4 strigături în text.

430. Strigături. ÎNDRUM. CULT. 15 (1962) nr. 11: 32.
6 texte. Almaj, r. Craiova.

431. Strigături. SEC. CIOC. 12 (1962) nr. 2437.
4 texte. Tătuleşti, r. Vedea.

432. T. S.: Strigături noi la nunta colectiviştilor. FLAC. P. Neamţ 14 (1962) nr. 1107.
Satul Cuţ, comuna Dumbrava Roşie, r. P. Neamţ.

433. T e o d o r, R.: Strigături. ZORI NOI 16 (1962) nr. 4559.
4 texte. Stînca Ştefăneşti, r. Botoşani.

434. V l ă d u ţ, Vlad N.: Folclor popular. FLAC. ROŞIE 19 (1962) nr. 5461.
Macea, r. Arad. 3 strigături.

6. MUZICĂ POPULARĂ ŞI INSTRUMENTE MUZICALE POPULARE

Vezi şi: 100, 481, 578.

435. A p o s t o l, M.: Din trecutul muzical al oraşului Ploieşti. REV. ARH. 5 (1962) nr. 1: 239–254.
Despre « corporaţia » lăutarilor, în sec. XIX.

436. B e n t o i u, Pascal: Cîteva aspecte ale armoniei în muzica populară din Ardeal. MUZ. 12 (1962) nr. 1: 13–16; 25–29.
Cu 4 melodii de jocuri transilvănene.

437. Comes, Liviu: Contribuţii la studiul procesului de creaţie în cîntecul popular romînesc. MUZ. 12 (1962) nr. 2: 17–22.

Cu numeroase exemple muzicale.

438. Foni, Fernanda: Apariţia formelor instrumentale şi de cameră în arta muzicală romînească. STUD. CERCET. IST. ART. 9 (1962) nr. 2: 361–378.

Lăutarii şi repertoriul lor în dezvoltarea acestora.

439. Instruments musicaux populaires des Xe –XIIe siècles. [Instrumente muzicale populare din sec. X–XII]. REV. ROUM. 16 (1962) nr. 2: 178.

Descoperite în săpăturile de la Garvăn.

440. Din trecutul muzicologiei noaste. Un studiu inedit asupra muzicii romîneşti de T. T. Burada. MUZ. 12 (1962) nr. 11: 35–39.

Reproducerea studiului, cu 1 portret al autorului, 7 alte fotografii şi 2 facsimile. Despre muzica populară, lăutari, dezvoltarea muzicii culte din muzica folclorică.

441. Vancea, Zeno: Procesul istoric de formare a limbajului muzicii noastre profesionale. MUZ. 12 (1962) nr. 10: 1–10.

Şi despre cîntecul popular şi orăşenesc. Cu exemplificări muzicale folclorice.

7. COREGRAFIE POPULARĂ: DESCRIERI, NOTAŢII, MELODII DE JOC

Vezi şi: 79, 272, 473–474, 487, 532, 562, 591–594, 605, 631, 637, 642–643, 686, 691.

442. Călinescu, G.: Dans, joc şi balet. CONTEMP. 1962, nr. 12: 1: Cronica optimistului.

Şi despre dansul popular.

443. Connaissez-vous la danse populaire roumaine «Perinița»? [Cunoaşteţi dansul popular romînesc « Perinița »?]. ROUM. AUJOURD'HUI 1962, nr. 7: 14.

Despre popularitatea dansului. Cu 1 foto.

444. Costea, Constantin: Jocuri fecioreşti din Ardeal. Bucureşti, Edit. muzicală, 1961. 166 p., 41 foto, notaţii coregrafice.

Rec.: REV. FOLC. 7 (1962) nr. 1–2: 183–186: Anca Giurchescu.

445. La danse populaire « Geamparalele». [Dansul popular « Geamparalele»]. ROUM. AUJOURD'HUI 1962, nr. 12: 26: foto.

446. [Fotografii reprezentînd momente coregrafice]. ALB. 64 (1962) nr.764: 2; BÁN. FÁK. 5 (1962) nr. 1536; DOBR. NOUĂ 15 (1962) nr. 4326; DOLG. NÉP 14 (1962) nr. 6,44; EL. 16 (1962) nr. 4465, 4483, 4615; FÁK. 17 (1962) nr. 28:3; IGAZSÁG 23 (1962) nr. 191; PIONÎR 13 (1962) nr. 14; SZABAD SZÓ 19 (1962) nr. 214; VOLK KULT. 14 (1962) nr. 12: 9; VÖR. LOB. 18 (1962) nr. 5394; VÖR. ZÁSZ. 11 (1962) nr. 149.

447. Giurchescu, Anca: Ocazii de joc pe valea Mureşului superior. BUL. INF. 1962, nr. 5: 6–8.

448. Giurchescu, A. şi C. Costea: Aspecte folclorice noi şi tradiţionale din raionul Topliţa. REV. FOLC. 7 (1962) nr. 3–4: 97–101.

Folclorul coregrafic, indiciu despre procesul de contemporaneizare în Ruşii-Munţi. Strigături noi în text. Cu notaţii coregrafice.

449. Giurchescu, A. şi C. Costea: Haidăul. REV. FOLC. (1962) nr. 1–2: 94–117.

Descrierea şi transcrierea coregrafică a jocului. Cu melodia dansului.

450. Instruirea tinerilor dansatori. STEAGUL 13 (1962) nr. 714.

La Casa r. cult. Tg. Jiu. Mărirea repertoriilor.

451. Micznik, V.: Antologia «40 dansuri populare». REV. FOLC. 7 (1962) nr. 3–4: 114–115.

Alcătuită în cadrul secţiei de coregrafie a Institutului de folclor.

452. Pentru serbările pionierești. Poezii, cîntece, jocuri, ghicitori, piese de teatru, dansuri. Ediție îngrijită de Elisabeta Suciu. [București], Edit. tineretului, [1962]. 138 [—140] p.

Dans moldovenesc. Aranjament muzical: Lidia Baidan Ștefănescu. Coregrafie: Mihailovici Alexandru: 86—117 (Ruseasca, Bătaia, Surugiul, Coșerul, Vîntul, Ruseasca bătută); Suită de pe valea Mureșului. Coregrafia: Székely Dionisie. Muzica: Szer Gavril (Korcsos-dans romîn și maghiar, de-a prinsa): 118—138.

453. Proca — Ciortea, Vera: Cîteva documente grafice privind jocul popular romînesc. REV. FOLC. 7 (1962) nr. 3—4: 79—88.

Cu 11 foto.

454. [Sîrbu, Gh.: Sună strună și răsună. 37 jocuri populare din regiune. Suceava, Casa regională a creației populare].

Notă bibl.: ROM. LIB. 20 (1962) nr. 5651: Culegeri de folclor. Materialul nu a fost văzut.

455. Suita de jocuri populare din Jijia. Montare: Dumitru Pîrvu. Aranjament muzical: George Botez. Descrierea: Sever Tita. Desene: Gheorghe Găman. București, Casa centrală a creației populare, 1961. 73 p. cu fig. și note muz.

Rec.: TRIB. 6 (1962) nr. 35: 12: Ioan Florian.

VI. ETNOGRAFIA, ARTA PLASTICĂ POPULARĂ ȘI FOLCLORUL MINORITĂȚILOR NAȚIONALE DIN R.P.R. ȘI AL ALTOR POPOARE

1. MINORITĂȚILE NAȚIONALE DIN R.P.R.

Vezi și : 75.

456. «Ein Abend jüdischer Volksmusik». [Seară de muzică populară evreiască]. NEUE LIT. 13 (1962) nr. 6: 154.

457. Argyilus Kiralyfi. Mesék. A szines melléklet Szántó Piroska müve. A szöveg között, rajzokat Artner Tivadar készítette. Budapest, Móra Ferenc Könyvkiadó; Cluji Nyomdaripari Vallalat, 1962. 208 p. cu il.

Basme. Apărută în cadrul convenției culturale dintre R.P.R. și R.P.U. Vezi și ed. din Oradea: A hét holló. Mesék

458. Binder, Pál: Emlékezés egy hazai Afrika-kutatóra. [Amintirea unui explorator din țara noastră al Africii]. KOR. 21 (1962) nr. 7—8: 964—970.

Ferenc Binder (1824—1875) a cărui colecție etnografică se află la muzeul Brukenthal.

459. Capesius, Bernhard: Die Landler in Siebenbürgen. Geschichte und Mundart. București, Edit. Acad. R.P.R., 1962. 195 p.

« Landlerii » din Transilvania. Istorie și grai.

460. Ciric i, Voislav: Zabeleșke o radu Srpskog drjavnog ansambla pesama i igara. [Note despre activitatea ansamblului de stat sîrb de cîntece și jocuri]. NOV. JIV. 6 (1962) nr. 1: 92—94.

Vezi și: DRAP. ROȘU Tim. 18 (1962) nr. 5527; FLAC. ROȘIE 19 (1962) nr. 5476; WAHR. 6 (1962) nr. 735.

461. Costume hongrois executé par Elizabeta Szolcös (Huedin, Cluj). [Costum unguresc executat de E. Sz.]. ART R.P.R. 1962, nr. 22: 66: foto.

462. Costume szeckler executé par Maria Mentzer (Cîmpu, Brașov). [Costum secuiesc executat de M.M.]. ART R.P.R. 1962, nr. 22: 66: foto.

463. Cum a ajuns lupul cîntăreț. Povești populare săsești. Ilustrații de A. Alexe. [București], Edit. tineretului, [1962]. 60 [—64] p.: « Traista cu povești ».

10 texte. Vezi și ed. germană și maghiară: Wie der Wolf zum Sänger wurde, Hogyan lett a farkasból énekes. Notă bibl.: N. WEG 14 (1962) nr. 4208.

464. Faragó József: Farkas barkas. Magyar népmesék. București, Ifjúsági könyvkiadó, 1962. 132 [—136] p. cu ilustr.

32 texte.

465. F a r a g ó József: Petőfi a kercsedi fogadobán. [Petöfi la hanul din Kercsed]. KOR. 21 (1962) nr. 7—8: 979—982.
Tradiţie populară despre Petöfi. Necesitatea culegerii producţiilor folclorice despre Petöfi.

466. [Formaţii vocale, instrumentale şi coregrafice ale minorităţilor naţionale]. AGRIC. NOUĂ 8 (1962) nr. 844; DOBR. NOUĂ 15 (1962) nr. 4272; DRAP. ROŞU Tim. 18 (962) nr. 5483; FLAC. ROŞIE 19 (1962) nr. 5449; PRAVDA 19 (1962) nr. 2016, 2030, 2035, 2039, 2044, 2054, 2083; VOLKSZEIT. 6 (1962) nr. 271, 276, 291.

467. H e i n z, Franz: Für die Freunde der Volkslieder. [Pentru prietenii cîntecelor populare]. N.WEG 14 (1962) nr. 4019.
Înregistrări de muzică populară germană pe discuri.

468. L i e b h a r d t, Hans und Dieter R o t h: Der Eisenhans. Siebenbürgisch-sächsische Märchen. Nach J. Haltrich. Ausgewählt und bearbeitet von... Bucureşti, Edit. tineretului, 1962. 141 [—144] p.
26 texte, alese şi prelucrate, din colecţia J. Haltrich. Rec.: NEUE LIT. 13 (1962) nr. 6: 125—129: D. Schlesak; N. WEG 14 (1962) nr. 4213: I. Brantsch; VOLKSZEIT. 6 (1962) nr. 282: I. Brantsch.

469. L u p u, Viorel: Maeştri ai artei populare. Cel mai bătrîn cioplitor în lemn. O familie de sculptori. Fetele de la cercul de cusut. MAGAZIN 6 (1962) nr. 235: 1, 3.
Cu 3 foto. Arta populară maghiară în Izvorul Crişului.

470. Nunta tătîne-meu. Basme şi povestiri populare secuieşti. Antologie Faragó József. În romîneşte de Ion Crişan. Prefaţă de Corneliu Bărbulescu. Bucureşti, Edit. tineretului, 1962. 209 [—212] p.
24 texte din colecţii mai vechi. Rec.: IAŞUL LIT. 13 (1962) nr. 12: 105—107: V. Adăscăliţei.

471. Sächsische Bauernstube. [Interior de casă ţărănească săsească]. VOLK KULT. 14 (1962) nr. 10: 43: foto.

472. Sächsische Volksmärchen aus Siebenbürgen. [Basme populare săseşti din Transilvania] Zeichnungen von Helmut Arz und Kathrin Hienz. Bucureşti, Edit. tineretului, [1962]. 147 [—150] p.
Basme cu animale (36 texte): 3—80; basme (10 texte): 81—148. Din vechi colecţii săseşti.

473. Székely tánc. [Dans secuiesc]. PIONÍR 13 (1962) nr. 14: foto.

474. «Şapte paşi» — Siebenschritt. Suită de dansuri populare germane. Coregrafia şi descrierea de Octavian Stroia. Aranjament muzical: Tiberiu Molnar şi Norbert Reschner. Desene: Gheorghe Găman. Bucureşti, Casa centrală a creaţiei populare, 1961. 53 p. cu il.

475. Volkstrachten von Ada-Kaleh. [Port popular din Ada-Kaleh]. DURCH RUM. 5 (1962) nr. 2—3: 9: foto.

476. Zwei sächsiche Volksmärchen. Die Igel und der Fuchs. Lügenmärchen. [Două basme populare săseşti. Ariciul şi vulpea. Povestea minciunilor]. NEUE LIT. 13 (1962) nr. 6: 90—92.
Culese de Gisela Richter de la Secţia din Sibiu a Filialei Cluj a Academiei R.P.R.

2. U.R.S.S. ŞI ŢĂRILE DE DEMOCRAŢIE POPULARĂ

Vezi şi: 2, 89, 142, 162, 491, 598, 601, 609, 725.

477. A d ă s c ă l i ţ e i, V.: Drujba narodov otrajennaia v folklore. [Prietenia popoarelor oglindită în folclor]. IAŞUL LIT. 13 (1962) nr. 7: 83—84.
Recenzie.

478. Ansamblul artistic de amatori din R. P. Bulgaria. ÎNAINTE Cr. 17 (1962) nr. 5380: foto.

479. [Ansambluri folclorice din ţările de democraţie populară şi din U.R.S.S. în R.P.R.]. *Ansamblul Moiseev:* DOBR. NOUĂ 15 (1962) nr. 4292; DRAP. ROŞU Tim. 18 (1962) nr. 5400; EL. 16 (1962) nr. 4523; FĂC. 17 (1962) nr. 4840; FLAC. 11 (1962) nr. 19: 7—8; FLAC. IAŞI 18 (1962) nr. 4890, 4894—4895; FLAC. ROŞIE 19 (1962) nr. 5514; IFJÚMUNK. 5 (1962) nr. 20: 5; INF. BUC. 9 (1962) nr. 2729; ÎNAINTE 18 (1962) nr. 5421; MAGAZIN 6 (1962) nr. 240; MUNCA 18 (1962) nr. 4516, 4518—4519, 4522, 4525, 4533; MUZ. 12 (1962) nr. 6: 35—38; ROM. LIB. 20 (1962) nr. 5466, 5468, 5474—5475, 5478, 5481, 5483; SCÎNT. 31 (1962) nr. 5525—5526, 5528, 5530, 5535, 5537, 5544; SCÎNT. TIN.

18 (1962) nr. 4047, 4053, 4056, 4058; VEAC NOU 18 (1962) nr. 4: 2; 8: 10; 19: 1, 10; 20: 2; V. NOUĂ Gal. 14 (1962) nr. 3986, 4013, 4020; WAHR. 6 (1962) nr. 773; ZORI NOI 16 (1962) nr. 4500; *Beriozka:* FLAC. 11 (1962) nr. 25: 12—13; *Piatnițki:* PROGR. RADIO 12 (1962) nr. 553: 3; VEAC NOU 18 (1962) nr. 26: 2; *Slask:* ART R.P.R. 1962, nr. 22: 104; *Hajdu:* DRAP. ROȘU Tim. 18 (1962) nr. 5456, 5458; FLAM. ROȘIE 14 (1962) nr. 1324; *mongol:* DRUM NOU 19 (1962) nr. 5497—5498; INF. BUC. 10 (1962) nr. 2821.

480. Bajov, P.: Floarea de piatră. Ilustrații: T. Bogoi. [București], Edit. tineretului, 1962. 88 p. cu il.: Traista cu povești.

481. Barna, Iván: A népi Kuba zenéje. [Muzica Cubei populare]. KOR. 21 (1962) nr. 12: 1510—1512.

Și despre muzica populară cubană.

482. Bărbulescu, Corneliu: A. N. Afanasiev: Narodnîe ruskie skazki. [Povești populare rusești]. Îngrijirea textelor, prefața și notele, V. I. Propp. Moscova, 1958, 3 volume. REV. FOLC. 7 (1962) nr. 1—2: 190—192.

Recenzie.

483. Bărbulescu, Corneliu: Oaspeți de peste hotare [la Institutul de folclor]. REV. FOLC. 7 (1962) nr. 3—4: 104—105.

Ortutay Gyula.

484. Belik, A. P.: Motivele etice și estetice în basmul popular rus. ANAL. ROM.-SOV. FIL. 16 (1962) nr. 2: 42—69.

Specificul basmului ca obiect de studiu, oglindirea în basm a vieții reale a oamenilor, binele și frumosul în basm, idealul basmului — fapta vitejească a eroului.

485. Bibliografie. I. Cărți sub tipar. II. Cărți apărute. V. LIT. SOV. 1962, nr. 6: 121—127; 7: 129—135.

Folclor: nr. 6: 123, 127; nr. 7: 134—135.

486. Bigaev, R. I., P. A. Danilov et M. V. Umarov (Tachkent): Aspects du folklore des gagaouzes de l'Asie Centrale. București, Edit. Meridiane, 1961—1962. [14 p.].

Extr.: Studia et acta orientalia III. Société des sciences historiques et philologiques de la R.P.R. Section d'études orientales.

487. A Bolgár népköztársaság. [Republica populară Bulgaria]. TAN. ÚJ. 6 (1962) nr. 31: 8.

Foto: dans popular.

488. Brănișteanu, Bucur: În vizită la ansamblul «Mazowsze». ST. ROȘU 14 (1962) nr. 4037.

Generalități. Cu 1 foto.

489. Brîul muncii. (Din poezia populară croată). ALB. 64 (1962) nr. 761: 4.

Text în traducere, fără indicarea surselor bibliografice.

490. Broscuța cea înțeleaptă. Basme populare rusești. Ilustrator A. Mihăilescu. Traducere de M. Calmîcu. [București], Edit. tineretului, [1962]. 68 [—72] p.: Traista cu povești.

5 texte.

491. Bugnariu, Teofil: Cercetările etnografice privitoare la minoritățile naționale din R. P. Ungară. REV. FOLC. 7 (1962) nr. 3—4: 120.

492. Din R. P. Bulgaria. Echipa de dansuri a colectivului de artiști amatori din comuna Tenovo, raionul Iambol. AGRIC. NOUĂ 8 (1962) nr. 817: foto.

493. Butnik-Siverski, B.: Arta populară și contemporaneitatea. PROBL. ART. PLAST. 1962, nr. 6: 49—55.

Din *Dekorativnoe iskusstvo SSSR* 1962, nr. 4: Narodnoe iskusstvo i sovremennost.

494. Buzilă, Boris: În întîmpinarea soarelui. (Note de drum din R. P. Mongolă). [București], Edit. tineretului, 1962. 189 [—192] p. + 10 f. il.

Date etnografice generale.

495. La Casa de cultură a studenţilor din Sofia (R. P. Bulgaria). FLAC. P. Neamţ 14 (1962) nr. 1091.

Echipă de dansuri, foto.

496. Chiţimia, Ion Const.: Cercetări de onomastică, dialectologie şi etnografie în Polonia. ROMANOSLAV. 6 (1962) 249—259.

Cercetări în domeniul culturii carpatice: 257—259.

497. Ciobanu, Valeriu: Studii sovietice de folcloristică. STUD, CERCET. IST. LIT. FOLC. 10 (1961) 573—581.

Prezentare generală.

498. Cistov, K. V.: Folcloristica şi contemporaneitatea. V. LIT. SOV. 1962, nr. 12: 13—30.

Din *Sovetskaia etnografia*, 1962, nr. 3: Folkloristica i sovremennost.

499. Cîntec de leagăn. (Din poezia populară sîrbă). ALB. 64 (1962) nr. 761: 4.

Text în traducere, fără indicarea surselor bibliografice.

500. Cîntecul popular rus. Indice bibliografice 1735—1945 alcătuit de F. M. Sidelnikov, Izd. AN, SSSR, 1962, 170 p. V. LIT. SOV. 1962, nr. 12: 120—124.

Extras din bibliografie, cuprinzind 44 titluri de culegeri şi 39 titluri de studii.

501. Cîteva păreri ale oaspeţilor la festival. MAGAZIN 6 (1962) nr. 252: 8.

Interviuri cu Ghinca Peeva (R.P. Bulgaria), Orlando Savioli (Italia), Selman Kasapi (R. P. Albania) şi Dragoslav Antowievici (R. P. F. Iugoslavia)

502. [Colecţia de jucării chinezeşti a folcloristului Starikov din Leningrad]. TRIB. 6 (1962) nr. 21: 12.

503. Concert de « Khen be » dat de un ansamblu artistic din regiunea nord-vest a R. D. Vietnam. DRAP. ROŞU Tim. 18 (1962) nr. 5443: foto.

504. Consfătuirea folcloriştilor. V. LIT. SOV. 1962, nr. 2: 121.

Conferinţa unională a folcloriştilor la Rostov pe Don. După « Literaturnaia gazeta » nr. 149, 19.XII. 1961

505. Costea, C.: [Oaspeţi de peste hotare (la Institutul de folclor)]. REV. FOLC. 7 (1962) nr. 3—4: 105.

Novac Ferencs.

506. Dánielisz Endre: Kalevipoeg. IGAZ SZÓ 10 (1962) nr. 9: 472—474.

507. Deák Tamás: Kodály Zoltán 80 eves. [Octogenarul K. Z.]. ÚJ ÉLET 1962, nr. 23: 15.

508. Dmitrieva, S. I.: Conferinţa ştiinţifică în problema creaţiei populare a cazacilor de pe Don. V. LIT. SOV. 1962, nr. 12: 114—117.

Din *Sovetskaia etnografiia* 1962, nr. 4: Naucinaia Konferenţiia po narodnomu tvorcestvu donskogo kazacestva.

509. Dobre, A.: Astahova A. M., Narodnîe skazki o bogatîriah russkogo eposa (Poveşti populare despre voinicii cîntecului epic rus), Izd. AN, SSSR, 1962, 115 p. V. LIT. SOV. 1962, nr. 12: 91—92.

Recenzie.

510. E. Ş.: Gaghen-Torn N., Folclorul contemporan şi literatura, « Russkaia literatura », 1960. nr. 2, p. 164—167. V. LIT. SOV. 1962, nr. 12: 97—98.

Recenzie.

511. E. Ş.: Poteavin V., Despre specificul folclorului contemporan. « Russkaia literatura », 1960, nr. 2, p. 173—177. V. LIT. SOV. 1962, nr. 12: 96—97.

Recenzie.

512. « Fata cea isteaţă ». Basm popular ucrainean. În romîneşte de Mihail Calmîcu. V. LIT. SOV. 1962, nr. 12: 81—84.

Din *Ukrainskie narodnîie skazki* sub redacţia lui M. Rîlski, Detghiz, 1954.

513. F o c h i, Adrian: Noi bibliografii de folclor şi etnografie. REV. FOLC. 7 (1962) nr. 1—2: 178—182.

Prezentare a 12 bibliografii (2 sovietice, 3 maghiare, 3 greceşti şi 4 argentiniene).

514. « Folclorul rus » — Materiale şi cercetări. V. LIT. SOV. 1962, nr. 2: 126.

Sumară prezentare a sumarului. După « Voprosî literaturi », nr. 12/1961.

515. Fondul muzeului etnografic din Novosibirsk. ANAL. ROM.-SOV. IST. 16 (1962) nr. 1: 141.

516. G a r d o n i, E.: Liszt şi muzica populară. PROBL. MUZ. 1962, nr. 1: 55—60.

Din « Sovetskaia muzika », nr. 10/1961.

517. G e o r g e s c u, Florin: Cercetări de etnografie, folclor şi dialectologie întreprinse de specialişti cehi în R.P.R. REV. FOLC. 7 (1962) nr. 3—4: 92—96.

518. G e o r g e s c u, Magda: Conferinţa de la Gorki despre genuri. REV. FOLC. 7 (1962) nr. 3—4: 117—118.

Participanţi, tematica referatelor.

519. G r i m m, Fraţii: Motanul încălţat. Ilustraţii de Val Munteanu. [Bucureşti], Edit. tineretului, 1962. 16 p. nenum. cu il.

520. G r i m m, Testvérek: Hamupipöke. Illusztrálta: Ana Balin. Bucureşti, Edit. tineretului, 1962, 42 [—48]p. cu il.

Cenuşăreasa.

521. Der Holzfäller und der Khan. Ein Märchen aus der Sowjetunion. [Tăietorul de lemne şi hanul. O poveste din U.R.S.S.]. WAHR. 6 (1962) nr. 708.

Fără indicarea surselor bibliografice.

522. I. P.: Emelianov L., Noţiunea de « folclor », în folcloristica sovietică. « Russkiî folklor », Izd. AN. SSSR, 1961, p. 5—33. V. LIT. SOV. 1962, nr. 12: 99—101.

523. I. P.: Zemlianova L., Lupta dintre forţele progresiste şi cele reacţionare în folcloristica contemporană din S.U.A. « Sovetskaia etnografiia », 1962, nr. 4, p. 191—197. V. LIT. SOV. 1962, nr. 12: 107—109.

524. I a r o s l a v s k i, Em.: Cum se nasc, trăiesc şi mor zeii şi zeiţele. Bucureşti, Edit. politică, 1962. 320 p.

Geneza şi circulaţia legendelor religioase la popoarele antice, la creştini. evrei şi mahomedani.

525. I l i e s c u, N.: Lihaciov D., « Pesnia o polku Igore » — gheroiceskii prolog russkoi literaturî (« Cîntec despre oastea lui Igor » — prolog eroic al literaturii ruse) M. L., gospolitizdat, 1961. V. LIT. SOV. 1962, nr. 12: 89—91.

Recenzie.

526. Un interesant studiu despre folclorul chinez. V. LIT. SOV. 1962, nr. 1: 125.

Despre lucrarea lui B. L. Riftin: Povestiri despre zidul chinezesc şi problema genului în folclorul chinez, după recenzia lui I. Lisevici din « Voprosî literaturî » nr. 11/1961.

527. « Izvoarele populare ale creaţiei lui Puşkin ». V. LIT. SOV. 1962, nr. 1: 124.

Despre monografia cu acest titlu a lui R. M. Volkov, după o recenzie din « Russkaia literatura », nr. 3, 1961, de V. Rudenko şi I. Ţukerman. Originea folclorică a basmelor lui Puşkin.

528. Între 4 şi 11 aprilie 1961. ANAL. ROM.-SOV. IST. 16 (1962) nr. 2: 135.

Sesiunea institutelor de arheologie şi etnografie din U.R.S.S.

529. Din înţelepciunea popoarelor. ST. ROŞU Petr. 14/19 (1962) nr. 3846.

9 proverbe (mongol, rusesc, arabe, slovac, francez, gruzin, vietnameze).

530. Înţeleptul şi copilul. Poveşti populare chinezeşti. Culese de Emi Sziao. Traducere: Kiss Ianos. Bucureşti, Edit. tineretului, 1961, 64 p.
6 texte. Vezi şi ed. maghiară: A gyermek és a bölcs. Kínai népmesék.

531. K e r - O g l î, H.: Osnovnie kulturnîe tradiţii v turkmenskom folklore. [Principalele tradiţii culturale în folclorul turcmen]. ANAL. ROM.-SOV. IST. 16 (1962) nr. 1: 178.

Notă bibliografică.

532. A kis müveszek... [Micii artişti]. FÁK. 17 (1962) nr. 64.

Foto: Dans popular rusesc.

533. Kolobova, K. M. şi E. L. Ozereţkaia: Cum trăiau vechii greci. Ed. a II-a [Sub îngrijirea ştiinţifică a prof. univ. D. Tudor. Coperta de Brînză Trofim]. Bucureşti, Edit. ştiinţifică, 1962. 202 [–208] p.

Date etnografice generale.

534. Kriveliov, I. A.: Legendele evanghelice şi semnificaţia lor. Ed. a II-a. Bucureşti, Edit. ştiinţifică, 1962. 123 p. cu il. + 1 f. pl.

535. L. W.: Jiri Hanzelka, Miroslav Zikmund: Südamerika. Bei den Kopfjägern. Verlag Volk und Welt, Berlin. NEUE LIT. 13 (1962) nr. 5: 152–153.

Recenzie.

536. Die Legende vom Steinernen Riesen. [Legenda uriaşului de piatră]. WAHR. 6 (1962) nr. 720.

Legendă siberiană.

537. O lucrare fundamentală despre epopeea kirghiză «Manas». PT. SOC. 13 (1962) nr. 2695.

A lui Bolot Iunusaliev. Prezentare.

538. Malek, Rudolf: Božena Němcová, o strălucită reprezentantă a culturii cehe. PT. APĂR. PĂCII 1962, nr. 3: 22–23.

Şi despre activitatea sa folclorică (culegătoare de basme) şi de prelucrare a folclorului (legendele populare).
Cu 1 portr.

539. Mănuşa. Poveste populară ucraineană. [Bucureşti], Edit. tineretului, 1962. 16 p. cu il.

Vezi şi ed. germană: Der Fäustling. Ukrainisches Volksmärchen şi rec.: WAHR. 6 (1962) nr. 812: Grete Gross.

540. Milescu, Spătarul Nicolae: Jurnal de călătorie în China. [Ediţie îngrijită, traducere, note şi prefaţă de Corneliu Bărbulescu]. [Bucureşti], Edit. ptr. lit., 1962. XXXVI + 450 [–452]p.

541. Mitru, Al.: Mateiaş gîscarul. Basm maghiar povestit de... [Ilustraţii de M. Rogozeanu şi Gh. Motora]. [Bucureşti], Edit. tineretului, [1962]. 82 [-86] p. + 1 f.: Traista cu poveşti.

542. Muzeul de etnologie din Leipzig. FLAM. PRAH. 15 (1962) nr. 3: 303.

Prezentare generală. După *Neues Deutschland.*

543. Z narodnogo gumoru. [Din umorul popular]. NOV. VIK. 13 (1962) nr. 237.

6 snoave ucrainene. Fără detalii de culegere.

544. Nedelcu, M.: Probleme de folclor în revistele «Sovetskaia etnografiia» şi «Russkaiă literatura». V. LIT. SOV. 1962, nr. 12: 85–89.

545. Nestiev, I.: Béla Bartók în Rusia. PROBL. MUZ. 1962, nr. 2: 51–59.

Din «Sovetskaia muzîka» nr. 12/1961. Şi despre valorificarea folclorului în opera sa.

546. Das Nibelungenlied. Aus dem Mittelhoch deutschen übertragen von H. A. Junghans. Vorwort und Texterläuterungen: Mihai Isbăşescu. Band I–II. Bucureşti, Edit. Tineretului, [1961]. 330[–332] p. (I); 264 p. (II): Kleine Schulbücherei 3–4.
Rec.: NEUE LIT. 13 (1962) nr. 1: 149: H. H.

547. Note bibliografice. Cărţi apărute. PROBL. MUZ. 1962, nr. 5: 104–106; 6: 112–115.

Şi materiale de folclor sovietic: 105, 112–113.

548. O nunţă ţărănească în regiunea Zakopane, R. P. Polonă. Prieteni ai ginerelui improvizează un cîntec liric pentru mireasă. PT. SOC. 13 (1962) nr. 2589: foto.

Vezi şi: V. NOUĂ Gal. 18 (1962) nr. 5388; CRIŞ. 17 (1962) nr. 82.

549. Oprescu, G.: Goethe şi geniul popular. STUD. CERCET. IST. ART. 9 (1962) nr. 1: 11–16.

550. Ortutay Gyula: Balada populară romînească. GAZ. LIT. 9 (1962) nr. 33: 8.

Fragment din prefaţa volumului «Román népballadák és népdalok».

551. Petre istețul. Basme populare bulgărești. [Ilustrații de Boțan Gheorghe]. [București], Edit. tineretului, [1962]. 64 p.: Traista cu povești.

9 texte, povești și snoave.

552. P o l e v o i, V.: Conținutul contemporan și tradițiile naționale. PROBL. ART. PLAST. 1962, nr. 6: 21—26.

Din *Hudojnik* 1962, nr. 3: Sovremennoe soderjanie i naționalnîe tradiții.

553. P o l i ș c i u k, N. S.: Consfătuirea unională în problemele creației poetice populare contemporane. V. LIT. SOV. 1962, nr. 12: 110—113.

Din *Sovetskaia etnografiia* 1962, nr. 3: Vsesoiuznoe soveșceanie po voprosam sovremennogo narodnogo poeticeskogo tvorcestva.

554. P o p, M.: Probleme și realizări ale folcloristicii sovietice. V. LIT. SOV. 1962, nr. 12: 3—12.

555. P o p a, P. V.: Russkii folklor (Folclorul rus), Studii și materiale, volumul V. Editura Academiei de Științe a U.R.S.S., Moscova—Leningarad, 1962, 472 pagini. STUD. CERCET. ȘT. 13 (1962) nr. 1: 138—143.

Recenzie.

556. Prăvalefag și frumoasa țigancă. Povești populare cehe. În romînește de I. Circo, V. Dinescu. Ilustrații: Tia Peltz. [București], Edit. tineretului, [1962]. 50 [—52] p.: Traista cu povești.

4 texte.

557. P r o p p, V.: Cu privire la caracterul istoric al eposului rus. (Răspuns academicianului V. A. Rîbakov). V. LIT. SOV. 1962, nr. 12: 55—60.

Din *Russkaia literatura* 1962, nr. 2: Ob istorizme russkogo eposa.

558. Din proverbele popoarelor sovietice. INF. BUC. 9 (1962) nr. 2627.

14 texte fără indicarea sursei bibliografice.

559. Pușkin și folclorul romînesc. SEC. CIOC. 12 (1962) nr. 2634.

560. R e b u ș a p c ă, I.: [Răsfoind revistele de specialitate]. REV. FOLC. 7 (1962) nr. 1—2: 169—171.

Publicația slovacă « Slovensky národopis ». Recenzie globală.

561. R o g o v, Alexandr: Kumranistica și legendele despre Hristos. V. STUD. 7 (1962) nr. 3: 7.

562. A Román-Szovjet Barátsági hónap. [Luna prieteniei romîno-sovietice]. DOLG. NÉP 14 (1962) nr. 83.

Foto: dans popular maghiar.

563. S. M.: Anikin V., Forme ale artei populare contemporane, « Voprosî literaturî », 1959, nr. 12, p. 158—166. V. LIT. SOV. 1962, nr. 12: 93—95.

Recenzie.

564. S. M.: Samarin G., Despre unitatea dintre literatură și folclor, « Voprosî literaturî », 1959, nr. 12, p. 166—174. V. LIT. SOV. 1962, nr. 12: 95—96.

Recenzie.

565. S i m o n o v, K.: Note de drum din Japonia. [În romînește: Mihail Leicand]. [București], Edit. tineretului, 1962. 124 [—128] p. + 8 f. il.

Date etnografice generale.

566. Soseau partizanii. Creanga de măslin. (Din poezia populară bulgară). ALB. 64 (1962) nr. 761: 4.

2 texte în traducere, fără indicarea sursei bibliografice.

567. S z e g ö Julia: Kodály Zoltán nyolcvanéves. [K.Z. octogenar]. ÚTUNK 17 (1962) nr. 50: 8.

568. A szerencsés nyúl. Koreai nép mesék. Forditotta: Kerekes György. Illusztrálta: Gh. Adoc. Bucureşti, Edit. tineretului, 1962. 68 [—72] p. cu il.

Iepurele cel norocos. 3 texte.

569. T u d o r a n - G e o r g e s c u, M.: La a 70-a aniversare a lui V. M. Jirmunski. REV. FOLC. 7 (1962) nr. 1—2: 154.

570. T u d o r a n - G e o r g e s c u, Magdalena: [Răsfoind revistele de specialitate]. REV. FOLC. 7 (1962) nr. 1—2: 167—169.

Publicaţii periodice şi neperiodice de folclor din U.R.S.S. Recenzii globale.

571. V. R.: Bazanov V., Dobroliubov şi folcloristica. « Russkaia literatura», 1962, nr. 2, p. 52—75. V. LIT. SOV. 1962, nr. 12: 101—104.

572. V. R.: Kviatkovski A., Ritmologia creaţiilor populare « ceastuşka», «Russkaia literatura», 1962, nr. 2, p. 92—117. V. LIT. SOV. 1962, nr. 12; 104—106.

573. V i l c e v s k i, O: Kurdî. [Curzii]. ANAL. ROM.-SOV. IST. 16 (1962) nr. 1: 178.

Notă bibliografică.

574. V i n ţ e l e r, Alla: V. E. Gusev, Marksism i russkaia folcloristika konţa XIX naciala XX veka (Marxismul şi folcloristica rusă de la sfîrşitul sec. XIX şi începutul sec. XX). Izdatelstvo AN SSSR, Moskva—Leningrad, 1961, 177 p. STUDIA 1962, nr. 1: 118—120.

Recenzie.

575. Vitéz Iános. Mesék. A színes melléklet Szanto Piroska müve a szöveg közötti rajzokat Artner Tivadar Készitette. Budapesta, Móra Ferenc könyvkiadó; Oradea, Nyomdaipari Vállalat, 1962. 232 p. cu il. + 1 f. il.

Basme. Apărută în cadrul convenţiei culturale dintre R.P.R. şi R.P.U.

576. V î h o d ţ e v, P.: Poezia contemporană şi tradiţiile folclorice. V. LIT. SOV. 1962, nr. 12: 31—54.

Din *Russkaia literatura* 1962, nr. 2: Poeziia naşih dnei i folklornîe tradiţii.

577. Z a l î g h i n, S.: Măiestria scriitorului folclorist. V. LIT. SOV. 1962, nr. 9: 3—13.

Despre creaţia în stil popular a lui A. A. Misiurev.

578. Z e m ţ o v s k i, I.: Un studiu despre polifonie. PROBL. MUZ. 1962, nr. 3:71—72.

Recenzie la: Berşadskaia T.: Osnovnîe kompoziţionnoe zakonomernosti mnogogolosiia russkoi narodnoi krestianskoi pesni. Moscva, Muzghiz, 1961. 156 p. După « Sovetskaia muzîka» nr. 12/1961.

3. ŢĂRILE CAPITALISTE

Vezi şi : 9, 501, 524, 529, 639, 726.

579. Al. C.: Din zicalele, obiceiurile şi legendele popoarelor. Ţara insulelor fără număr. MUNCA 18 (1962) nr. 4569.

Zicători şi obiceiuri indoneziene.

580. A l e x a n d r u, Tiberiu: Oaspeţi de peste hotare la Institutul de folclor. REV. FOLC. 7 (1962) nr. 1—2: 165—166, 1 facsimil.

581. Andersen en Roumanie. [Andersen în Romînia]. ROUM. AUJOURD'HUI 1962, nr. 8: 44.

582. Ansamblul folcloric din Cipru. SEC. CIOC. 12 (1962) nr. 2575: foto.

583. [Ansambluri folclorice străine în turneu în R.P.R.]. *Ansamblul senegalez:* CONTEMP. 1962, nr. 14: 5; CRIŞ. 17 (1962) nr. 70; DOBR. NOUĂ 15 (1962) nr. 4241, 4244; INF. BUC. 9 (1962) nr. 2678, 2680; MUNCA 18 (1962) nr. 4472, 4481; N. WEG 14 (1962) nr. 4018, 4023; REV. ROUM. 12 (1962) nr. 3: 125—126; SCÎNT. 31 (1962) nr. 5476, 5482; SCÎNT. TIN. 18 (1962) nr. 3997, 4002; ST. ROŞU 14 (1962) nr. 3967; ÚTUNK 17 (1962) nr. 16; *ansamblul « Singgruppe»* din Zürich: REV. FOLC. 7 (1962) nr. 3—4: 105; ROM. LIB. 20 (1962) nr. 5536;

SCÎNT. TIN. 18 (1962) nr. 4110; *ansamblul chilian* « *Cuncumen* »; ART. R.P.R. 1962, nr. 22: 105; *ansamblul nigerian:* ÚJ ÉLET 1962, nr. 10: 16.

584. Arta popoarelor negre. CONTEMP. 1962, nr. 39: 6.

Notă bibliografică la volumul semnat de Elsy Lenzinger.

585. Baltag, Valentin: Africa creatoare. Baletul național din Senegal. MAGAZIN 6 (1962) nr. 234: 3.

Cu 1 foto.

586. Der Bauer und seine Ziege [Țăranul și capra sa]. WAHR. 6 (1962) nr. 828.

Snoavă orientală.

587. Bărbulescu, C.: [Răsfoind revistele de specialitate]. REV. FOLC. 7 (1962) nr. 1—2: 174—175.

Publicația engleză « Folklore » vol. 71. Recenzie globală.

588. Bozbici, C.: Papuași — sec. XX. FLAC. 11 (1962) nr. 6: 19—21.

Date etnografice generale. Cu 6 foto.

589. Bucșan, A.: [Răsfoind revistele de specialitate]. REV. FOLC. 7 (1962) nr. 1—2: 175.

« Revista columbiană de folclor » nr. 5/1960. Recenzie globală.

590. Calude, G.: Volum omagial închinat folcloristului brazilian Renato Almeida. REV. FOLC. 7 (1962) nr. 1—2: 176—177.

Recenzie globală.

591. Cristureanu, T.: Călătorie în India. CONTEMP. 1962, nr. 4: 8.

Și despre cîntecul și dansul popular. Cu 1 foto.

592. Dans național sudanez. DRUM. SOC. 14 (1962) nr. 2481: foto.

593. Dans popular din insula Bali. MAGAZIN 6 (1962) nr. 248: 2: foto.

594. Dans tradițional ruandez. ALB. 64 (1962) nr. 747: [8]: foto.

595. Dansatoare indiene în port tradițional. MAGAZIN 6 (1962) nr. 227: foto.

596. Dubois, Pierre: Africa: Un continent care se trezește la o viață nouă. ORIZONT. 11 (1962) nr. 131: 4—14, 12 foto.

Problema căsătoriei și a poligamiei; despre maternitate, medici și vrăjitori; glasul tam-tamului. Note etnografice generale.

597. Fata și soarele. (Din poezia populară greacă). ALB. 64 (1962) nr. 761: 4—5.

Texte în traducere, fără indicarea surselor bibliografice.

598. Festivalul de folclor al țărilor balcanice și din zona Mării Adriatice. ALB. 64 (1962) nr. 762: 5.

Interviurile lui A. E. Cherbuliez (Elveția), Giorgio Nataletti (Italia) și Iaroslav Markl (R. S. Cehoslovacă) în legătură cu manifestările din cadrul festivalului.

599. Fochi, Adrian: Buletinul Societății grecești de folclor. REV. FOLC. 7 (1962) nr. 1—2: 171—173.

Vol. 18 din «Laografia». Recenzie globală.

600. Fochi, Adrian: Cincizeci de ani de la înființarea societății grecești de folclor și etnografie. REV. FOLC. 7 (1962) nr. 1—2: 154—155.

601. Din folclorul popoarelor. PT. SOC. 13 (1962) nr. 2678.

4 proverbe (olandez, argentinian, afgan și egiptean), 1 zicală arabă și din «umorul gruzin» (1 proverb).

602. Ghana. Casă țărănească în stil clasic vest-african, reconstruită în curtea Muzeului Național din Accra. ÎNAINTE 19 (1962) nr. 5586: foto.

603. Holan, Adrian: Nigeria. București, Edit. științifică, 1962. 198 [—200] p. + 1 h + 12 pl. h. t.

Note etnografice generale. Mai ales capitolul « Din folclorul nigerian » p. 79—90, cuprinzînd « O sculptură uimitoare », « Muzica și dansul », « Literatura nigeriană », « Mituri și credințe ».

604. Impresiile oaspeţilor. CONTEMP. 1962, nr. 31: 6.

Interviuri cu A. E. Cherbuliez (Elveţia), Dora Stratou (Grecia), B. Ivanovschi (R. P. F. Iugoslavia). Giorgio Nataletti (Italia), Maud Karpeles (Anglia), Eddie Nadel (S.U.A.) şi A. Aboul Enein (R. Arabă Unită), participanţi la festivalul de folclor al ţărilor balcanice şi din zona Mării Adriatice.

605. Ivaşcu, George: Itinerar indonezian. CONTEMP. 1962, nr. 41: 1—2.

Dansul popular din insula Bali.

606. În curînd se va deschide... TRIB. 6 (1962) nr. 26: 12.

Muzeul de artă populară africană la Cairo.

607. Din înţelepciunea popoarelor. ST. ROŞU Petr. 14/19 (1962) nr. 3816, 3822.

7 proverbe (rus, japonez, camerunez, bengalez, turcesc, persan, indian).

608. Kramer, Samuel Noah: Istoria începe la Sumer. Traducere de Cornel Sabin [Introducere de acad. Emil Condurachi]. Bucureşti, Edit. ştiinţifică, 1962. 318 p. cu h. + 22 f. pl. + erată.

609. Kuriţîn, I.: În ţara Kachinilor. TIMP. NOI 1962, nr. 30: 26—28.

Serbări populare tradiţionale birmane: 26.

610. Legendă argentiniană. ORIZONT. 11 (1962) nr. 130: 72—73.

611. Livingstone, D.: Călătorii şi cercetări în Africa de Sud. În romîneşte de Lucian Rennert. [Prefaţă de Sergiu Fărcăşan]. Bucureşti, Edit. ştiinţifică, 1962. 397 p. cu il., portr. + 1 f. h.

Rec.: FLAC. ROŞIE 19 (1962) nr. 5478: I. Mistor.

612. Marian, Eugen B.: Zidul nepieritor al lui Ticatlun. Basme ale indienilor din America de Sud, povestite de... Ilustraţii: Silvia Cambir. [Bucureşti], Edit. tineretului, 1962, 76 p. cu il.: Traista cu poveşti.

613. [Mască africană din arta Benin]. CONTEMP. 1962, nr. 15: 7: foto.

614. Mountford, Charles P.: Oameni negri şi nisipuri roşii. Călătorii prin deşertul Australiei. În romîneşte de Viorica Dănilă. Coperta de Al. Avramescu. Bucureşti, Edit. ştiinţifică, 1962. 198 [—200] p. + 1 h. + 24 f. pl.

Date etnografice generale.

615. Niculescu, Radu: Le Folklore Brabançon. REV. FOLC. 7 (1962) nr. 1—2: 173.

Recenzie globală.

616. Niculescu, Radu: New-York Folklore Quarterly. Vol. XXI, nr. 3 (autumn 1960). REV. FOLC. 7 (1962) nr. 1—2: 175—176.

Recenzie globală.

617. Noi semănăm într-una. (Din poezia populară italiană). ALB. 64 (1962) nr. 761: 4—5.

Text în traducere, fără indicarea surselor bibliografice.

618. Obiceiuri matrimoniale la unele popoare. SEC. CIOC. 12 (1962) nr. 2396.

La indienii brazilieni, populaţia Bantu şi în Sudan.

619. Obiceiuri şi datini matrimoniale. DRUM. SOC. Sev. 15 (1962) nr. 687.

La indienii brazilieni, în Filipine şi la populaţia Bantu din Africa.

620. Obiceiuri şi datini matrimoniale la unele popoare. ST. ROŞU Petr. 14/19 (1962) nr. 3888.

Amazonia, Bantu, Sudan.

621. Orchestră de muzică populară senegaleză. ÎNAINTE Cr. 17 (1962) nr. 5428: foto.

622. Pigafetta, A.: Cu Magellan în jurul lumii. Ed. a 2-a. Bucureşti, Edit. ştiinţifică, 1962. 258 [—263] p. + 7 f. il., portr., facs. + 1 f. h.

Date etnografice generale.

623. Pora, Eugen A.: Populaţia aborigenă a Australiei. TRIB. 6 (1962) nr. 40: 6.

Note etnografice generale. Cu 3 foto.

624. Proverbe arabe. ÎNAINTE Cr. 17 (1962) nr. 5356.

7 texte fără indicarea surselor bibliografice.

625. R e i t e r, Helga: Geschäft mit Aberglauben. [Comerț cu superstițiile]. N. WEG 14 (1962) nr. 3989.

Plaga superstițiilor în Germania de vest.

626. Das Rotkäppchen. [Bearbeitet nach dem Märchen von Charles Perrault]. Mit Illustrationen von Angi Petrescu-Tipărescu. [Scufița roșie. Prelucrare după basmul lui Ch. P.]. București, Edit. tineretului, 1962. 8 p. nenum. cu il.

Vezi și ed. maghiară: Piroska és a farkas.

627. S a l a, Marius: Atlasul lingvistic și etnografic al Columbiei. REV. FIL. ROM. GERM. 6 (1962) 378—382.

Recenzie.

628. S i c h r o v s k y, Harry: India își șterge lacrimile. Țară veche pe făgaș nou. [În romînește de Mihai Isbășescu]. [București], Edit. tineretului, 1962. 317 [—320] p. + 8 f. pl.

Date etnografice generale.

629. Um spanische Volkslieder zu Sammeln . . . [Pentru a culege cîntece populare spaniole . . .] NEUE LIT. 13 (1962) nr. 2: 155—156.

Despre culegerea și studiile colectivului format din S. Liberovici, M. Straniero și M. Galanto-Garrone. Folclor antifranchist. Vezi și: CONTEMP. 1962, nr. 5: 8.

630. S t o i a n o v i c i, Maria Lileta: Mitul vîrstei de aur în literatura greacă de la origini la Xenofanes din Colofon. Autoreferat la lucrarea de dizertație. București, 1962. 38 p. (Ministerul Învățămîntului și Culturii. Universitatea București. Facultatea de filologie. Secția clasică).

631. În Sudan. TIMP. NOI 1962, nr. 2: cop. II int.

Foto: Dansatori în costume naționale și port nupțial specific. Vezi și: DOBR. NOUĂ 15 (1962) nr. 4194.

632. S u l i ț e a n u, G., M. S e c o ș a n: [Oaspeți de peste hotare (la Institutul de folclor)]. REV. FOLC. 7 (1962) nr. 3—4: 105.

Ansamblul « Singgruppe » din Zürich, Elveția.

633. U r e, Jean: Des Thèmes variés. [Teme diverse]. REV. ROUM. 16 (1962), nr. 1: 152—154.

Sumare note despre basmul folcloric și basmul pentru copii în R.P.R.

634. V a l d e r r a m a, Fernando: Djerba, insula lotofagilor. ORIZONT. 11 (1962) nr. 131: 65—68, 3 foto.

Date etnografice generale și legenda homerică a lotofagilor din « Odiseea ».

VII. ACȚIUNI DE VALORIFICARE A ETNOGRAFIEI, ARTEI PLASTICE POPULARE ȘI FOLCLORULUI ÎN CADRUL REVOLUȚIEI CULTURALE DIN R.P.R.

1. GENERALITĂȚI PRIVIND VALORIFICAREA TRADIȚIILOR POPULARE

Vezi și: 79, 133.

635. A d ă s c ă l i ț e i, V.: Folclorul și mișcarea artistică de amatori. IAȘUL LIT. 13 (1962) nr. 1: 66—70.

636. A n g h e l, Dumitru: Folosind folclorul local. GAZ. ÎNV. 13 (1962) nr. 654: 5.

În școlile de opt ani.

637. B a c i u, Gheorghe: Dansul cu subiect. MUNCA 18 (1962) nr. 4456.

Și despre valorificarea folclorului coregrafic.

638. Călinescu, Matei şi Eugen Simion: Probleme ale literaturii pentru cei mici. V. ROM. 15 (1962) nr. 9: 128—139.

Un cap. «Folclorul şi poezia pentru copii»: 138—139.

639. Dincă, Marin: Cîntece noi la Dobra. DRUM. SOC. 14 (1962) nr. 2379.

Activităţi de valorificare a folclorului local, în trecut şi prezent, la Dobra.

640. Drăgoi, Sabin V.: Mişcarea artistică de amatori în Republica Populară Romînă. BUL. INF. 1962, nr. 2: 3—7.

641. Georgescu, N.: Arta plastică şi arta populară la nivelul celorlalte genuri artistice. ÎNAINTE 18 (1962) nr. 5440.

Principii de valorificare.

642. Luca, Ştefan: Dansul cu temă. ALB. 64 (1962) nr. 778: 5.

Cu 1 foto.

643. Luczai Károly: A népi táncok szinpadra alkalmazása. [Transpunerea dansurilor populare pe scenă]. FÁK. 17 (1962) nr. 123.

Problemele valorificării folclorului coregrafic.

644. Popescu, Tr.: Preocupare pentru ridicarea măiestriei interpretative a formaţiilor de muzică populară. ST. ROŞU 14 (1962) nr. 3947.

Despre valorificarea folclorului muzical. Cu 1 foto: orchestra de muzică populară «Orzişorul» din Roşiori.

645. Popovici, Doru: Folclorul şi muzica noastră contemporană. TRIB. 6 (1962) nr. 13: 10.

Despre valorificare în creaţia cultă.

646. Vicol, A.: Consfătuirea cu dirijorii şi soliştii de muzică populară romînească. REV. FOLC. 7 (1962) nr. 1—2: 162—164.

Din vara anului 1961.

647. Vicol, A. şi L. Alexandrescu-Mazilu: Pentru un înalt nivel artistic al concertelor orchestrei «Barbu Lăutaru». REV. FOLC. 7 (1962) nr. 1—2: 138—145.

2. TRADIŢIILE POPULARE ÎN OPERA SCRIITORILOR ŞI POEŢILOR, A COMPOZITORILOR ŞI ARTIŞTILOR PLASTICI

Vezi şi: 5, 576—577.

648. Coman, Nicolae: Elemente de creaţie populară în cvartetul Nr. 1 în do major (închinat păcii) de Ion Dumitrescu. REV. FOLC. 7 (1962) nr. 3—4: 51—67.

Cu numeroase exemple folclorice muzicale.

649. Cosma, Viorel: Folclorul romînesc în creaţia muzicală universală. BUL. INF. 1962, nr. 2: 7—9.

650. Fanache, V.: Aspecte folclorice în poezia lui M. Beniuc. STEAUA 13 (1962) nr. 7: 68—81.

651. Florea, Rodica: Real şi fantastic în poveştile şi basmele lui I. L. Caragiale. V. ROM. 15 (1962) nr. 6: 232—236.

652. Martin, M.: Elemente de viziune populară în poezia lui Mihai Beniuc. REV. FOLC. 7 (1962) nr. 1—2: 118—125.

653. Niculescu, Ş.: Elementî folklora v tvorcestve George Enescu. BIULLETEN 1962, nr. 2: 155—158.

Reproducere rezumativă din STUD. CERCET. IST. ART. 1961/1.

654. Pop, Dumitru: Ion Agîrbiceanu şi patrimoniul popular. STEAUA 13 (1962) nr. 9: 104—113.

655. P o p e s c u, Ion Apostol: Interesul pentru folclor al lui Ion Agîrbiceanu. STEAUA 13 (1962) nr. 9: 118–125.
656. P o p e s c u, Ion D.: Der Volksheld Păcală. [Eroul popular Păcală]. N. WEG 14 (1962) nr. 4062.

Despre opera comică «Păcală» de Sabin Drăgoi.

657. T a l o ş, Ion: Motive folclorice. STEAUA 13 (1962) nr. 6: 87–91.

În opera lui I. L. Caragiale.

3. INTERPREŢI VOCALI ŞI INSTRUMENTALI, DANSATORI; FORMAŢII CORALE, INSTRUMENTALE ŞI COREGRAFICE DE AMATORI

Vezi şi: 118, 460, 466, 478–479, 488, 492, 495, 582–583, 585, 621, 632, 644, 647.

658. [Ansamblul «Rapsodia romînă», în ţară şi peste hotare]. BÁN. FÁK. 5 (1962) nr. 1521; CONTEMP. 1962, nr. 41: 6; 43: 6; 44: 8; 49: 1; CRIŞ. 17 (1962) nr. 305; DOBR. NOUĂ 15 (1962) nr. 4436; DRAP. ROŞU Tim. 18 (1962) nr. 5576, 5531, 5553, 5560; DRUM NOU 19 (1962) nr. 5580; EL. 16 (1962) nr. 4638; FĂC. 17 (1962) nr. 4965, 5026; FLAC. IAŞI 18 (1962) nr. 5055, 5071; FLAC. ROŞIE 19 (1962) nr. 5646, 5667, 5669, 5690; FLAM. PRAH. 15 (1962) nr. 3309, 3357, 3366; FLAM. ROŞIE 14 (1962) nr. 1344; IFJÚMUNK. 6 (1962) nr. 41: 5; INF. BUC. 10 (1962) nr. 2915, 2921; ÎNAINTE 19 (1962) nr. 5571, 5599; ÎNAINTE Cr. 19 (1962) nr. 5531, 5536; MAGAZIN 6 (1962) nr. 265: 8; MUNCA 18 (1962) nr. 4669, 4676, 4684, 4687, 4691–4692, 4697, 4699, 4708; N. WEG 14 (1962) nr. 4223, 4245; PT. SOC. 13 (1962) nr. 2763; PIONÍR. 13 (1962) nr. 51; ROM. LIB. 20 (1962) nr. 5598, 5620, 5642; SCÎNT. 32 (1962) nr. 5665, 5672, 5727, 5731, 5742, 5751, 5753; SCÎNT. TIN. 18 (1962) nr. 4164, 4172, 4222, 4227, 4233; ST. ROŞU 14 (1962) nr. 4119, 4132, 4151, 4169, 4177, 4182, 4185, 4190, 4195, 4203, 4206; ST. ROŞU Petr. 14 (1962) nr. 4030, 4078, 4088; ST. ROŞIE 11 (1962) nr. 278, 288; ÚTUNK 17 (1962) nr. 39: 8; V. NOUĂ Gal. 19 (1962) nr. 5554, 5615; VÖR. LOB. 18 (1962) nr 4653.
659. B i r o u, Virgil: Drumuri şi popasuri bănăţene. [Reportaje]. [Bucureşti], Edit. ptr. lit., 1962. 301 [–304] p.

Corul de la Chizătău.

660. [Fanfare populare. Organizare, istoric, activitate]. AGRIC. NOUĂ 8 (1962) nr. 844; CRIŞ. 17 (1962) nr. 10, 19; DRAP. ROŞU Tim. 18 (1962) nr. 5316; DRUM NOU 19 (1962) nr. 5343; DRUM. SOC. 14 (1962) nr. 2326; FLAC. IAŞI 18 (1962) nr. 4804; ST. ROŞU 14 (1962) nr. 3905; ST. ROŞU Petr. 14/19 (1962) nr. 3829.
661. [Formaţii corale de amatori. Activitate, repertoriu]. AGRIC. NOUĂ 8 (1962) nr. 883, 884, 895; ALB. 64 (1962) nr. 734: 6; 771: 2; AVÎNT. 12 (1962) nr. 577; AVÎNT. Tec. 6 (1962) nr. 479, 483, 490–491, 504; CLOPOT. 18 (1962) nr. 1504, 1507–1508, 1514, 1517, 1524, 1536, 1554, 1562; CRIŞ. 17 (1962) nr. 10, 19, 38, 95, 117, 122, 226; DOBR. NOUĂ 15 (1962) nr. 4179, 4187, 4216, 4237, 4254; DRAP. ROŞU Tim. 18 (1962) nr. 5314, 5338, 5411, 5418, 5430; DRUM NOU 19 (1962) nr. 5295, 5327, 5409; DRUM. SOC. 14 (1962) nr. 2193, 2208, 2211, 2251, 2254, 2260, 2282, 2408–2410; DRUM. SOC. Sev. 14 (1962) nr. 654; FÁK. 17 (1962) nr. 292; FĂC. 17 (1962) nr. 4726, 4864; FLAC. IAŞI 18 (1962) nr. 4906, 4923; FLAC. MOIN. 9 (1962) nr. 564; FLAC. ROŞIE 19 (1962) nr. 5439, 5473, 5509, 5539, 5549; FLAC. SIB. 19 (1962) nr. 3234, 3242; FLAM. PRAH. 15 (1962) nr. 3100; LUPTA C.F.R. 18 (1962) nr. 880; LUPTA N. 7 (1962) nr. 321; MILCOV. 6 (1962) nr. 586; MIN. MUSC. 1 (1962) nr. 1, 5; MUNCA 18 (1962) nr. 4640; MUNCIT. FOREST. 4 (1962) nr. 409; MUNCIT. SAN. 13 (1962) nr. 10; MUZ. 12 (1962) nr. 6: 4–5, 9; MÜVEL. 15 (1962) nr. 2: 37; NOV. VIK. 14 (1962) nr. 260; PT. SOC. 13 (1962) nr. 2582; PRAVDA 19 (1962) nr. 2093; PROGR. RADIO 12 (1962) nr. 533, 535, 539, 543, 555; SEC. CIOC. 12 (1962) nr. 2682; ST. NOSTRU 13 (1962) nr. 2; ST. ROŞU 14 (1962) nr. 4163, 4169, 4200; ST. ROŞU Bac. 1962, nr. 2794, 2818, 3010; ST.

ROȘU Petr. 14/19 (1962) nr. 3860; STEAUA R. Alba 13 (1962) nr. 645, 651; STEAUA R. 11 (1962) nr. 65, 88, 97, 153; TÎN. LEN. 12 (1962) nr. 3: 42–46, 68–71; TURDA 14 (1962) nr. 885; V. NOUĂ 12 (1962) nr. 527, 570; V. NOUĂ Gal. 18 (1962) nr. 5320, 5382, 5451; VOLKSZEIT. 6 (1962) nr. 271; ZORI NOI 17 (1962) nr. 4590, 4596, 4603, 4605, 4636.

662. [Formații coregrafice de amatori. Activitate, repertoriu]. AGRIC. NOUĂ 8 (1962) nr. 813, 844, 868, 899; ALB. 64 (1962) nr. 746, 765–766, 774; AVÎNT. 12 (1962) nr. 597, 601; AVÎNT. Tec. 6 (1962) nr. 469–470, 475, 479, 483, 490, 493, 499, 504, 531, 534; BÁN. FÁK. 5 (1962) nr. 1476; CLOPOT. 18 (1962) nr. 1494, 1504–1505, 1511, 1514, 1517, 1539, 1548, 1576; CRIȘ. 17 (1962) nr. 3, 5, 16, 19, 38, 110, 117, 122, 136–137, 159, 164, 166; DOBR. NOUĂ 15 (1962) nr. 4173, 4179, 4186–4187, 4201, 4208, 4216, 4228, 4237, 4254; DOLG. NÉP. 14 (1962) nr. 82; DOLG. NŐ 18 (1962) nr. 2: 13; DRAP. ROȘU 2 (1962) nr. 123, 133, 172, 184, 193, 202; DRAP. ROȘU Tim. 18 (1962) nr. 5292, 5295, 5297, 5313–5314, 5327, 5330, 5357, 5411, 5487, 5513; DRUM NOU 19 (1962) nr. 5295, 5315, 5354, 5409, 5411, 5494, 5578, 5600; DRUM. SOC. 14 (1962) nr. 2193, 2222, 2251, 2254, 2305, 2308; DRUM. SOC. Sev. 14 (1962) nr. 645, 655; DRUM. SOC. Tul. 16 (1962) nr. 47; FÁK. 17 (1962) nr. 57, 102; FALV. DOLG. 1962, nr. 29: 3; FĂC. 17 (1962) nr. 4726, 4781, 4801, 4815, 4837, 4864, 4921, 5025; FLAC. P. Neamț 14 (1962) nr. 1050, 1062, 1148; FLAC. IAȘI 18 (1962) nr. 4781, 4792, 4804, 4810–4811, 4814, 4823, 4842, 4844, 4850, 4855, 4857, 4867, 4875, 4887, 4898, 4906–4907, 4911, 4948, 5060, 5064; FLAC. MOIN. 9 (1962) nr. 554, 578, 618; FLAC. ROȘIE 19 (1962) nr. 5403, 5413, 5446, 5459, 5461, 5473, 5491, 5499, 5531, 5536, 5563; FLAC. SIB. 19 (1962) nr. 3228, 3234, 5256; FLAM. PRAH. 15 (1962) nr. 3100, 3118, 3156, 3276; FLAM. ROȘIE 14 (1962) nr. 1286, 1298, 1302; GAZ. ÎNV. 13 (1962) nr. 654, 685; IFJÚMUNK. 6 (1962) nr. 43; IGAZSÁG 23 (1962) nr. 157; INF. BUC. 10 (1962) nr. 2653, 2675, 2740, 2759, 2778, 2798, 2806–2807, 2910; ÎNAINTE 19 (1962) nr. 5336, 5342, 5349, 5367, 5371–5372, 5383, 5404, 5413, 5515; ÎNAINTE Cr. 17 (1962) nr. 5259, 5330, 5334, 5374, 5383, 5455; LUPTA N. 7 (1962) nr. 355; MILCOV. 6 (1962) nr. 510, 539, 582; MIN. MUSC. 1 (1962) nr. 1–2; MUNCA 18 (1962) nr. 4407, 4424, 4430, 4432, 4437, 4440, 4453, 4459, 4465, 4471, 4485, 4489, 4491, 4498, 4523, 4542, 4560, 4616, 4636, 4662; MUNCIT. FOREST. 4 (1962) nr. 409, 448; MUNCIT. SAN. 13 (1962) nr. 10; NOV. VIK. 14 (1962) nr. 256; PT. SOC. 13 (1962) nr. 2609–2610; PRAVDA 19 (1962) nr. 2088, 2119; PROGR. RADIO 12 (1962) nr. 550, 559; ROM. LIB. 20 (1962) nr. 5405, 6409, 5436, 5470; SCÎNT. 31/32 (1962) nr. 5409, 5442, 5469, 5476, 5502, 5612, 5648; SCÎNT. PIONIER. 13 (1962) nr. 1: 7; SCÎNT. TIN. 18 (1962) nr. 3980, 3993, 3996, 3998, 4011–4012, 4014, 4016, 4018, 4022, 4047, 4053, 4214; SEC. CIOC. 12 (1962) nr. 2466, 2610–2611; SOM. 7 (1962) nr. 287, 304; ST. NOSTRU 13 (1962) nr. 2; ST. ROȘU 14 (1962) nr. 3966, 3981, 4014, 4054, 4106, 4146, 4203; ST. ROȘU Bac. 1962, nr. 2783, 2786, 2814, 2835, 2849, 2884, 2891, 2899, 2964, 2966, 2968, 3019, 3045; ST. ROȘU Petr. 14/19 (1962) nr. 3802, 3905; STEAUA R. 11 (1962) nr. 36–37, 62, 105–106, 110, 153, 178, 193, 209; STEAUA R. Alba 13 (1962) nr. 651, 663, 668, 676; STEAUA R. Rom,. 17 (1962) nr. 923, 933; SZAB. SZÓ 19 (1962) nr. 125, 150; TÎN. LEN. 12 (1962) nr. 3: 42–46, 68–71; TURDA 14 (1962) nr. 885, 944; ÚJ ÉLET 1962, nr. 10: 8; UZINA OGOR. 14 (1962) nr. 646; V. BUZĂU 14 (1962) nr. 1265; V. COOP. MEȘT. 11 (1962) nr. 11, 42; V. LIB. 13 (1962) nr. 596, 625; V. MILIT. 15 (1962) nr. 4, cop. II ext.; 6: 24; V. NOUĂ 12 (1962) nr. 520, 527, 541, 554; V. NOUĂ Gal. 18 (1962) nr. 5320, 5334–5335, 5352, 5358, 5364, 5367, 5370, 5376, 5388, 5392, 5442, 5476, 5525, 5600, 5618; V. STUD. 7 (1962) nr. 5: 4; VOLKSZEIT. 6 (1962) nr. 276; VÖR. LOB. 18 (1962) nr. 5404; ZORI NOI 16/17 (1962) nr. 4389, 4400, 4423, 4457, 4460, 4472, 4518, 4572, 4579, 4582, 4592–4593, 4598, 4602, 4617, 4626; ZORI NOI Med. 9/16 (1962) nr. 456, 459.

663. [Formații instrumentale]. *Echipe de fluierași:* FLAC. IAȘI 18 (1962) nr. 4886; ÎNAINTE Cr. 19 (1962) nr. 5478; MILCOV 6 (1962) nr. 523; PROGR. RADIO 12 (1962) nr. 575: 5; SEC. CIOC. 12 (1962) nr. 2547; ST. ROȘU Petr.

14/19 (1962) nr. 3823; STEAUA R. 11 (1962) nr. 45, 162, 216; V. BUZĂU 14 (1962) nr. 1245; *echipe de tulnicărese:* ALB. 64 (1962) nr. 759: 5; V. NOUĂ 12 (1962) nr. 543.

664. [Interpreţi de muzică şi jocuri populare]. ALB. 64 (1962) nr. 741: [4–5]; 744: 2; AVÎNT. Tec. 6 (1962) nr. 502; CLOPOT. 18 (1962) nr. 1508, 1539; CRIŞ. 17 (1962) nr. 10; DRAP. ROŞU Tim. 18 (1962) nr. 5338, 5351, 5353, 5357, 5407; DRUM NOU 19 (1962) nr. 5315, 5330, 5397, 5406, 5415, 5419; DRUM. SOC. 14 (1962) nr. 2254, 2408; DRUM. SOC. Sev. 14 (1962) nr. 675; FĂC. 17 (1962) nr. 4726, 4762, 4837; FLAC. 11 (1962) nr. 30: cop. I ext.; FLAC. IAŞI 18 (1962) nr. 4792, 4816, 4906; FLAC. MOIN. 9 (1962) nr. 564, 574; FLAC. ROŞIE 19 (1962) nr. 5467, 5473, 5610; FLAC. SIB. 19 (1962) nr. 3228; IFJÚ-MUNK. 6 (1962) nr. 30: 5; INF. BUC. 9 (1962) nr. 2769; ÎNAINTE 18 (1962) nr. 5336, 5423; ÎNAINTE Cr. 17 (1962) nr. 5255; MAGAZIN 6 (1962) nr. 265: 8; MILCOV. 6 (1962) nr. 523; MUNCA 18 (1962) nr. 4440; PRAVDA 19 (1962) nr. 2026; PROGR. RADIO 12 (1962) nr. 531, 535, 537–538, 548, 555, 563, 571, 580; SCÎNT. TIN. 18 (1962) nr. 4004; SOM. 7 (1962) nr. 283; ST. NOSTRU 13 (1962) nr. 16; ST. ROŞU 14 (1962) nr. 3922, 3939, 3942, 3945, 3983, 4014, 4054, 4178; ST. ROŞU Bac. 1962, nr. 2886; ST. ROŞU Petr. 14/19 (1962) nr. 3886, 3913; STEAUA R. 11 (1962) nr. 124; STEAUA R. Alba 13 (1962) nr. 641; WAHR. 6 (1962) nr. 701; ZORI NOI 16/17 (1962) nr. 4460, 4463, 4488, 4604.

665. [Mari ansambluri folclorice: activitate, repertoriu etc.]. *Ansamblul S.P.C.:* ART. R.P.R. 1962, nr. 22: 103; CONTEMP. 1962, nr. 8: 6; CRIŞ. 17 (1962) nr. 107; DURCH RUM. 5 (1962) nr. 2–3: 4; FĂC. 17 (1962) nr. 4880; IGAZSÁG 23 (1962) nr. 158; INF. BUC. 10 (1962) nr. 2649, 2652, 2685, 2783, 2906; MAGAZIN 6 (1962) nr. 226: 8; MUZ. 12 (1962) nr. 4: 43; PT. SOC. 13 (1962) nr. 2625; ROM. LIB. 20 (1962) nr. 5392; ROUM. AUJOURD'HUI 1962, nr. 7: 25–28; SCÎNT. 31/32 (1962) nr. 5433, 5446, 5693; SZAB. SZÓ 19 (1962) nr. 65; ZORI NOI 16 (1962) nr. 4495; *Ansamblul C.C.S.:* INF. BUC. 9 (1962) nr. 2765; MAGAZIN 6 (1962) nr. 235: 8; MILCOV. 6 (1962) nr. 561; MUNCA 18 (1962) nr. 4406, 4413, 4430, 4436, 4442, 4448, 4479, 4485, 4556, 4559, 4561, 4564, 4566, 4569, 4572–4573, 4601, 4606, 4609, 4613, 4617, 4674, 4679; PROGR. RADIO 12 (1962) nr. 551: 9; ROM. LIB. 20 (1962) nr. 5506; ST. ROŞU 14 (1962) nr. 4068; STEAUA R. 11 (1962) nr. 157; ZORI NOI 16 (1962) nr. 4561; *Ansamblul M.F.A.:* FĂC. 17 (1962) nr. 4892; FLAC. ROŞIE 19 (1962) nr. 5557; IGAZSÁG 23 (1962) nr. 170; INF. BUC. 9 (1962) nr. 2621, 2635, 2742, 2879; MAGAZIN 6 (1962) nr. 246: 3; MUZ. 12 (1962) nr. 7: 42–43; PROGR. RADIO 12 (1962) nr. 542: 11; ST. ROŞU 14 (1962) nr. 3974; ST. ROŞU Bac. 1962, nr. 2843; STEAUA R. 11 (1962) nr. 163, 169; V. MILIT. 15 (1962) nr. 5: 16–17, 22, 26; *Ansamblul U.T.M.:* DRAP. ROŞU Tim. 18 (1962) nr. 5370; FLAC. 9 (1962) nr. 31: 2–3; GAZ. LIT. 9 (1962) nr. 31; NOV. VIK. 14 (1962) nr. 251; PT. APĂR. PĂCII 1962, nr. 7: 31; PROGR. RADIO 12 (1962) nr. 555: 5; ROUM. AUJOURD'HUI 1962, nr. 10: 10–12; 12: 19; SCÎNT. 32 (1962) nr. 5601; SCÎNT. TIN. 18 (1962) nr. 4052; V. NOUĂ Gal. 18 (1962) nr. 5488; *Ansamblul «Ciocîrlia»:* CRIŞ. 17 (1962) nr. 221, 225; DRUM NOU 19 (1962) nr. 5502, 5506; FĂC. 17 (1962) nr. 4939, 4941; FLAC. SIB. 19 (1962) nr. 3268; IGAZSÁG 23 (1962) nr. 248; INF. BUC. 10 (1962) nr. 2891; MUZ. 12 (1962) nr. 4: 42 –43; PROGR. RADIO 12 (1962) nr. 540: 13; ROM. LIB. 20 (1962) nr. 5403; SCÎNT. 31 (1962) nr. 5456; ST. ROŞU 14 (1962) nr. 3957; ST. ROŞU Bac. 1962, nr. 2925; *Ansamblul S. P. Maramureş:* ALB. 64 (1962) nr. 740; BÁN. FÁK. 5 (1962) nr. 1539; CRIŞ. 17 (1962) nr. 301; EL. 16 (1962) nr. 4485; PT. SOC. 13 (1962) nr. 2591, 2604, 2608, 2726; SCÎNT. 31 (1962) nr. 5458; SCÎNT. TIN. 18 (1962) nr. 4224; *Ansamblul S. P. Tg. Mureş:* BÁN. FÁK. 5 (1962) nr. 1395; DRUM NOU 19 (1962) nr. 5543; EL. 16 (1962) nr. 4570, 4595; FÁK. 17 (1962) nr. 167; FLAC. ROŞIE 19 (1962) nr. 5579, 5581; IGAZSÁG 23 (1962) nr. 159; STEAUA R. 11 (1962) nr. 10, 20, 34, 53, 105–106, 137, 148, 152; VÖR. LOB. 18 (1962) nr. 5411; *Ansamblul «N. Bălcescu»:* DOBR. NOUĂ 15 (1962) nr. 4374; ÎNAINTE Cr. 17 (1962) nr. 5319, 5367; PROGR. RADIO 12 (1962) nr. 550: 3; ROM. LIB. 20 (1962)

nr. 5564; SCÎNT. 31(1962) nr. 5538; SCÎNT. TIN. 18 (1962) nr. 4050; STEAUA R. 11 (1962) nr. 227; *Ansamblul «C. Porumbescu»:* DOBR. NOUĂ 15 (1962) nr. 4326; MAGAZIN 6 (1962) nr. 232: 8; PROGR. RADIO 12 (1962) nr. 532: 7; SCÎNT. 31 (1962) nr. 5529; ZORI NOI 17 (1962) nr. 4385, 4403, 4415, 4424, 4441, 4458, 4463, 4466, 4623, 4643, 4648, 4672, 4679; *Ansamblul S.P. Cluj:* FĂC. 17 (1962) nr. 4734, 4746—4747; *Ansamblul «Doina Moldovei»:* DOBR. NOUĂ 15 (1962) nr. 4326; *Ansamblul «Brîulețul» Constanța:* DOBR. NOUĂ 15 (1962) nr. 4326, 4346; *Ansamblul «Țapina» Nehoiu:* ROM. LIB. 20 (1962) nr. 5598.

666. M a r i a n, Sandu: Tinerețea folclorului. MAGAZIN 6 (1962) nr. 227: 8.

Petre Bodeuț și Aurel Ioniță despre frumusețea folclorului nostru.

667. [Orchestre de muzică populară. Organizare, istoric, activitate]. CRIȘ. 17 (1962) nr. 3, 23, 52, 107, 110, 125; DOBR. NOUĂ 15 (1962) nr. 4204; DRAP. ROȘU Tim. 18 (1962) nr. 5311, 5316, 5327, 5330, 5338, 5357, 5367, 5421, 5467, 5476, 5487, 5490, 5550; DRUM NOU 19 (1962) nr. 5320; DRUM SOC. 14 (1962) nr. 2214, 2291; EL. 16 (1962) nr. 4525; FĂC. 17 (1962) nr. 4792, 5052; FLAC. IAȘI 18 (1962) nr. 4774, 4792, 4817, 4826, 4838, 4840, 4857, 4878, 4883, 4915—4916, 5014; FLAM. PRAH. 15 (1962) nr. 3114, 3304; FLAC. ROȘIE 19 (1962) nr. 5479, 5515, 5527, 5541, 5649; FLAM. ROȘIE 14 (1962) nr. 1281, 1322; INF. BUC. 10 (1962) nr. 2631, 2635, 2644, 2657, 2675, 2713, 2720, 2759, 2837; ÎNAINTE 18 (1962) nr. 5396, 5423; ÎNAINTE Cr. 17 (1962) nr. 5307, 5322, 5397, 5441; LUPTA N. 7 (1962) nr. 347; MAGAZIN. 6 (1962) nr. 255: 8; MIN. MUSC. 1 (1962) nr. 3; MUNCA 18 (1962) nr. 4479, 4665; PROGR. RADIO 12 (1962) nr. 533, 548, 552, 561, 571, 575; ROM. LIB. 20 (1962) nr. 5470; SCÎNT. 31/32 (1962) nr. 5435, 5442, 5456, 5482, 5524, 5741; SCÎNT. TIN. 18 (1962) nr. 3968; SEC. CIOC. 12 (1962) nr. 2494, 2542, 2564, 2678, 2680; ST. ROȘU 14 (1962) nr. 3915—3916, 3930, 3934, 3939, 3942, 3946, 3951, 4010, 4012, 4051, 4087, 4101; ST. ROȘU Bac. 1962, nr. 2801, 2855, 2867, 2891, 2948, 3060, 3074; ST. ROȘU Petr. 14/19 (1962) nr. 3875, 3913; STEAUA R. 11 (1962) nr. 65, 124, 231; TRIB. 6 (1962) nr. 28: 12; V. STUD. 7 (1962) nr. 3: 4; VÖR. LOB. 18 (1962) nr. 5445; WAHR. 6 (1962) nr. 701, 719; ZORI NOI 16 (1962) nr. 3496, 4483, 4485, 4493, 4536, 4543.

668. P r i s n e a, Constantin: Sărbătoarea de la Dobra. ALB. 64 (1962) nr. 770: 1, 4—5

Despre a 75-a aniversare a corului local. Cu 1 fragm. cîntec în text. Vezi și: CONTEMP. 1962, nr. 39: 1—2; ROM. LIB. 20 (1962) nr. 5582.

669. S ă v e s c u Sultănica, V a n a u c e c Nicolae: Succesul studenților romîni la Lille. V. STUD. 7 (1962) nr. 15: 8.

Festivalul cultural internațional studențesc. Programul coregrafic. Cu 1 foto.

670. [Tarafuri de muzică populară. Organizare, istoric, activitate]. AVÎNT. Tec. 6 (1962) nr. 502, 538, 542, 556; CLOPOT. 18 (1962) nr. 1509, 1567; DRAP. ROȘU Tim. 18 (1962) nr. 5339—5340, 5365; DRUM. SOC. 14 (1962) nr. 2417; DRUM. SOC. Sev. 14 (1962) nr. 679; FĂC. 17 (1962) nr. 4925; FLAC. 11 (1962) nr. 31: 16; FLAC. IAȘI 18 (1962) nr. 4772, 4816, 4833; INF. BUC. 9 (1962) nr. 2730; ÎNAINTE Cr. 17 (1962) nr. 5330, 5426; MUNCA 18 (1962) nr. 4448, 4556, 4572; MUNCIT. SAN. 13 (1962) nr. 9—10; PROGR. RADIO 12 (1962) nr. 531: 7; 552: 7; REV. FOLC. 7 (1962) nr. 1—2: 164; ROM. LIB. 20 (1962) nr. 5488; SCÎNT. 31 (1962) nr. 5440; SCÎNT. TIN. 18 (1962) nr. 4002; SEC. CIOC. 12 (1962) nr. 2453, 2624; ST. ROȘU 14 (1962) nr. 3925, 3931, 4054, 4154; ST. ROȘU Bac. 1962, 2795, 2912, 2960, 2981; STEAUA R. Alba 13 (1962) nr. 641; TIN. LUM. 1962, nr. 11: 19; TURDA 14 (1962) nr. 884; UZINA OGOR. 14 (1962) nr. 647, 653, 668; V. BUZĂU 14 (1962) nr. 1269; V. NOUĂ Gal. 18 (1962) nr. 5526—5527; ZORI NOI 17 (1962) nr. 4587, 4599.

4. CONCURSURI, FESTIVALURI, SPECTACOLE FOLCLORICE

Vezi şi: 501, 503.

671. Alexandru, Tiberiu: Festivalul de folclor al ţărilor balcanice şi din zona Mării Adriatice. REV. FOLC. 7 (1962) nr. 3–4: 116–117.

Dare de seamă. Vezi şi: ALB. 64 (1962) nr. 761: 4–5. Pentru alte informaţii: KOR. 21 (1962) nr. 9: 1122–1123: J. Faragó; MUZ. 12 (1962) nr. 9: 26–28: I. Herţea; SCRIS. BĂN. 13 (1962) nr. 11: 74–78: N. Ursu. *Reportaje*: ALB. 64 (1962) nr. 762: 1; BUL. INF. 1962, nr. 1: 5–9; CONTEMP. 1962, nr. 29: 6; nr. 31: 2, 6; nr. 32: 2; CRIŞ. 17 (1962) nr. 185, 188; DRAP. ROŞU Tim. 18 (1962) nr. 5465, 5470; DRUM. SOC. 14 (1962) nr. 2361, 2367; EL. 16 (1962) nr. 4573, 4586–4588, 4591–4593; FÁK. 17 (1962) nr. 185; FĂC. 17 (1962) nr. 4909; FEM. 1962, nr. 9: 22; FLAC. 11 (1962) nr. 30: 22; 31: 3; FLAC. IAŞI 18 (1962) nr. 4945; IGAZSÁG 23 (1962) nr. 166, 184; INF. BUC. 10 (1962) nr. 2786, 2791–2792, 2794–2795, 2797; MAGAZIN 6 (1962) nr. 247: 1–3: 252: 8; MUNCA 18 (1962) nr. 4582–4584, 4587; MUNK. 1962, nr. 275: 8; MUZ. 12 (1962) nr. 8: 25, cop. I ext.; N. WEG 14 (1962) nr. 4123, 4125–4126, 4128, 4151; PT. APĂR. PĂCII 1962, nr. 8: 25–26; PT. SOC. 13 (1962) nr. 2660; PROGR. RADIO 12 (1962) nr. 558: 9; REV. ROUM. 16 (1962) nr. 4: 150; ROM. LIB. 20 (1962) nr. 5520, 5533, 5537–5539; ROUM. AUJOURD'HUI 1962, nr. 4: 20; 7: 14; 10: 19–21; 12: 29; SĂT. 1962, nr. 9: 17; SCÎNT. TIN. 18 (1962) nr. 4106–4110, 4113–4114; ST. ROŞU 14 (1962) nr. 4075, 4080, 4082, 4084; STEAUA R. 11 (1962) nr. 178, 184; TÎN. LEN. 12 (1962) nr. 8: cop. I int.; TRIB. 6 (1962) nr. 33: 11; ZORI NOI 16 (1962) nr. 4554–4555, 4571.

672. [Concerte de muzică populară]. DOBR. NOUĂ 15 (1962) nr. 4353, 4408; DRAP. ROŞU 2 (1962) nr. 159, 179, 184; DRUM NOU 19 (1962) nr. 5519; FĂC. 17 (1962) nr. 4904; FLAC. IAŞI 18 (1962) nr. 5064; FLAM. ROŞIE 14 (1962) nr. 1339; IGAZSÁG 23 (1962) nr. 182; ÎNAINTE Cr. 19 (1962) nr. 5504; MILCOV. 6 (1962) nr. 603; ROM. LIB. 20 (1962) nr. 5388.

673. Concurs de creaţie folclorică nouă. PROGR. RADIO 12 (1962) nr. 554: 3;557: 7; 562: 3.

Organizat de Direcţia muzicală a Radioteleviziunii şi Casa centrală a creaţiei populare în cinstea colectivizării totale a agriculturii. Vezi şi: AVÎNT. 12 (1962) nr. 606; AVÎNT. Tec. 6 (1962) nr. 532; CRIŞ. 17 (1962) nr. 155, 179, 209; DOBR. NOUĂ 15 (1962) nr. 4352; DRAP. ROŞU 2 (1962) nr. 166; DRAP. ROŞU Tim. 18 (1962) nr. 5516; DRUM. SOC. 14 (1962) nr. 2368; FLAC. IAŞI 18 (1962) nr. 4920; FLAC. ROŞIE 19 (1962) nr. 5634; FLAM. ROŞIE 14 (1962) nr. 1344; ÎNAINTE 18 (1962) nr. 5461; MUNCA 18 (1962) nr. 4557; PT. SOC. 13 (1962) nr. 2669–2671; SCÎNT. 31 (1962) nr. 5575; SOM. 7 (1962) nr. 313; ST. ROŞU Petr. 14/19 (1962) nr. 4014; V. LIB. 13 (1962) nr. 618; WAHR. 6 (1962) nr. 794; ZORI NOI 16 (1962) nr. 4529.

674. Concursul literar « Construim o viaţă nouă ». DRUM. SOC. 14 (1962) nr. 2427.

Premierile. Şi pentru « Creatori şi culegători de folclor ».

675. [Concursuri şi festivaluri, republicane sau regionale, pentru valorificarea cîntecului, dansului şi portului popular]. *Elevi:* CRIŞ. 17 (1962) nr. 16, 20, 37, 39, 83, 85–87; DOBR. NOUĂ 15 (1962) nr. 4180, 4185, 4190, 4204, 4252; DRAP. ROŞU 2 (1962) nr. 126; DRUM NOU 19 (1962) nr. 5303, 5309, 5316–5317, 5330; DRUM. SOC. 14 (1962) nr. 2219, 2247, 2295, 2298; DRUM. SOC. Tul. 16 (1962) nr. 7–8; FĂC. 17 (1962) nr. 4834, 4842; FLAC. P. Neamţ 14 (1962) nr. 1052; FLAC. IAŞI 18 (1962) nr. 4801; FLAC. MOIN. 9 (1962) nr. 557; FLAC. SIB. 19 (1962) nr. 3201, 3203–3204, 3242, 3245; FLAM. PRAH. 15 (1962) nr. 3137, 3150; GAZ. ÎNV. 13 (1962) nr. 654: 7; INF. BUC. 9 (1962) nr. 2634, 2651–2652; ÎNAINTE 18 (1962) nr. 5378, 5380, 5403, 5416; LUPTA N. 7 (1962) nr. 320; MILCOV. 6 (1962) nr. 523; PT. SOC. 13 (1962) nr. 2552; PIONÍR 13 (1962) nr. 5; PRAVDA 19 (1962) nr. 2038; SCÎNT. 31 (1962) nr. 5415–5416, 5431, 5461; SCÎNT. PIONIER. 13 (1962) nr. 2: 8; 4: 7; SCÎNT. TIN. 31 (1962) nr. 3952, 4016, 4020; ST. NOSTRU 13 (1962) nr. 1; ST. ROŞU 14 (1962) nr. 4015, 4024; ST. ROŞU Bac. 1962, nr. 2804, 2809, 2834, 2904; ST. ROŞU Petr. 14/19 (1962) nr. 3820, 3825; STEAUA R. 11 (1962) nr. 2, 8, 18, 72, 76; STEAUA R. Rom. 17 (1962) nr. 903; TURDA 14 (1962) nr. 896; UZINA 13 (1962) nr. 1016; UZINA OGOR. 14 (1962) nr. 644, 650; V. LIB. 13 (1962) nr. 600; V. NOUĂ 12 (1962) nr. 525 (recte 526), 528, 530, 532; V. NOUĂ Gal. 18 (1962) nr. 5389; VOLKSZEIT. 6 (1962) nr. 258; ZORI NOI Med. 9/16 (1962) nr. 457; ZORI NOI 16 (1962) nr. 4410, 4424, 4427, 4430, 4445–4446; *studenţi:* CONTEMP. 1962, nr. 13: 6; DRAP. ROŞU Tim. 18 (1962) nr. 5358; DRUM NOU 19 (1962) nr. 5372; INF. BUC. 9 (1962) nr. 2677; MUNCA 18 (1962) nr. 4468, 4475; SCÎNT. 31 (1962) nr.

5476, 5478, 5481–5482; SCÎNT. TIN. 18 (1962) nr. 3998–4000; V. NOUĂ Gal. 18 (1962) nr. 5422; V. STUD. 7 (1962) nr. 1, 3–4, 6–7; *militari:* CONTEMP. 1962, nr. 25: 2; INF. BUC. 9 (1962) nr. 2749, 2756; V. MILIT. 15 (1962) nr. 6: 16–17; *diverse formații artistice de amatori:* CLOPOT. 18 (1962) nr. 1545, 1548, 1553; DRAP. ROȘU Tim. 18 (1962) nr. 5356, 5366, 5370, 5387, 5401, 5408, 5414, 5417, 5420, 5424, 5445, 5472, 5483, 5486; FÁK. 17 (1962) nr. 156; FLAC. MOIN. 9 (1962) nr. 583, 586, 611; FLAC. ROȘIE 19 (1962) nr. 5434, 5449, 5479, 5491, 5495, 5509, 5514, 5521, 5527, 5533, 5541, 5549, 5593; FLAC. SIB. 19 (1962) nr. 3264; FLAM. PRAH. 15 (1962) nr. 3361; ONEȘTI 1962, nr. 131; PIONÍR 13 (1962) nr. 13; PRAVDA 19 (1962) nr. 2147; SCÎNT. 31/32 (1962) nr. 5451, 5734; SCÎNT. PIONIER. 13 (1962) nr. 3: 2; SEC. CIOC. 12 (1962) nr. 2430, 2446, 2456, 2472, 2475, 2515; ST. ROȘU 14 (1962) nr. 3961; ST. ROȘU Bac. 1962, nr. 2867, 2971; STEAUA R. Rom. 17 (1962) nr. 918, 989, 991; SZÁB. SZÓ 19 (1962) nr. 208; TURDA 14 (1962) nr. 969–970, 972; UZINA OGOR. 14 (1962) nr. 687; V. NOUĂ Gal. 18 (1962) nr. 5434; WAHR. 6 (1962) nr. 744; ZORI NOI 16 (1962) nr. 4533, 4566, 4573; *al III-lea festival al cîntecului, jocului și portului popular din regiunea București:* AGRIC. NOUĂ 8 (1962) nr. 879; ALB. 64 (1962) nr. 770: 1, 4; EL. 16 (1962) nr. 4635; FEM. 1962, nr. 11: 20–21; IFJÚMUNK. 6 (1962) nr. 39: 5; INF. BUC. 10 (1962) nr. 2840; LUPTA N. 7 (1962) nr. 345, 348–349, 351; MUNCA 18 (1962) nr. 4631; MUNK. 1962, nr. 283: 4; MUZ. 12 (1962) nr. 11: 11–13; REV. FOLC. 7 (1962) nr. 1–2: 146–148; ROM. LIB. 20 (1962) nr. 5581–5582; SCÎNT. TIN. 18 (1962) nr. 4154, 4160; ST. ROȘU 14 (1962) nr. 4108, 4113, 4115, 4120–4121, 4126–4127, 4129, 4136, 4139; *festivalul «Pe plaiurile Hunedoarei»:* DRUM. SOC. 14 (1962) nr. 2312, 2316, 2318, 2321, 2329, 2343, 2355, 2371, 2377, 2402; MUNCA 18 (1962) nr. 4568; ROM. LIB. 20 (1962) nr. 5446; SCÎNT. 32 (1962) nr. 5577; ST. ROȘU Petr. 14/19 (1962) nr. 3913, 3937, 3963; STEAUA R. Alba 13 (1962) nr. 658, 664, 667, 674; *festivalul «Cu cîntecul și dansul pe plaiuri bănățene»:* DRAP. ROȘU Tim. 18 (1962) nr. 5444–5446; FLAC. ROȘIE 19 (1962) nr. 5488, 5497; FLAM. ROȘIE 14 (1962) nr. 1288–1289, 1297; TÎN. LEN. 12 (1962) nr. 1: 84–85; WAHR. 6 (1962) nr. 724, 739–740, 756; *«Cu cîntecul și jocul pe meleagurile Gorjului»:* ST. NOSTRU 13 (1962) nr. 8; *«Cu cîntece și jocuri pe plaiurile maramureșene»:* V. LIB. 13 (1962) nr. 621; *«Cîntec, joc și voie bună pe ogorul înfrățit»:* AVÎNT. Tec. 6 (1962) nr. 491, 494; ÎNAINTE 18 (1962) nr. 5368, 5379–5380, 5387, 5393, 5506; MILCOV. 6 (1962) nr. 531; ROM. LIB. 20 (1962) nr. 5511; SCÎNT. TIN. 18 (1962) nr. 4087; V. NOUĂ Gal. 18 (1962) nr. 5376, 5382, 5385–5386, 5397, 5403–5404, 5421, 5436, 5531; *«Cîntăm viața nouă ce-o clădim»:* DRUM NOU 19 (1962) nr. 5428, 5440, 5479, 5481, 5492, 5497; FLAC. SIB. 19 (1962) nr. 3251; MUNCA 18 (1962) nr. 4584; ZORI NOI Med. 10/17 (1962) nr. 485; *«Cînt azi țara mea bogată»:* FLAC. SIBIU 19 (1962) nr. 3287; *«Răsună Crișana de cîntec și voie bună»:* CRIȘ. 17 (1962) nr. 155–156; ROM. LIB. 20 (1962) nr. 5511; *«Ziua cîntecului, dansului și poeziei»:* AGRIC. NOUĂ 8 (1962) nr. 862; FLAM. PRAH. 15 (1962) nr. 3208, 3242; TÎN. LEN. 12 (1962) nr. 8: 48–51; UZINA OGOR. 14 (1962) nr. 654, 659; *«Cămin cultural fruntaș»:* AVÎNT. 12 (1962) nr. 576–578, 582–583; FĂC. 17 (1962) nr. 4742, 4745–4746, 4749, 4820, 4906, 4920; SCÎNT. 31 (1962) nr. 5440; SOM. 7 (1962) nr. 283, 286, 291; TURDA 14 (1962) nr. 882, 894; V. NOUĂ 12 (1962) nr. 524, 529, 534, 536; *alte festivaluri:* AVÎNT. 12 (1962) nr. 608; FĂC. 17 (1962) nr. 4929, 5000, 5024; FLAM. PRAH. 15 (1962) nr. 3362; FLAC. P. Neamț 14 (1962) nr. 1110; ÎNAINTE 19 (1962) nr. 5558, 5612; SOM. 7 (1962) nr. 331; *concurs de artă populară:* DRUM NOU 19 (1962) nr. 5334.

676. [Lecturi de basme în grup: ore, dimineți, după amieze și seri de basme pentru copii]. AVÎNT. Tec. 6 (1962) nr. 489, 494; CLOPOT. 18 (1962) nr. 1508, 1579; DOBR. NOUĂ 15 (1962) nr. 4205; DRAP. ROȘU Tim. 18 (1962) nr. 5362; DRUM. SOC. 14 (1962) nr. 2305; DRUM. SOC. Tul. 16 (1962) nr. 25; FLAC. P. Neamț 14 (1962) nr. 1087; FLAC. IAȘI 18 (1962) nr. 4769, 5046; FLAC. ROȘIE 19 (1962) nr. 5696, 5708; FLAM. ROȘIE 14 (1962) nr. 1350;

PT. SOC. 13 (1962) nr. 2699; V. LIB. 13 (1962) nr. 596; V. NOUĂ Gal. 18 (1962) nr. 5395.

677. M a n t u, D.: O seară a folclorului romînesc. FLAC. IAȘI 18 (1962) nr. 4799.

La Podul Iloaiei. Referat și lecturi interpretative (povești, balade, ghicitori) ca și cîntece populare corale și instrumentale.

678. P o p, M.: Folclorul la al VI-lea concurs al formațiilor artistice de amatori. REV. FOLC. 7 (1962) nr. 1–2: 126–127.

679. [Spectacole folclorice complexe]. CLOPOT. 18 (1962) nr. 1556, 1561; DOBR. NOUĂ 15 (1962) nr. 4372, 4381, 4390; DRAP. ROȘU 2 (1962) nr. 169, 178; DRAP. ROȘU Tim. 18 (1962) nr. 5507; DRUM. SOC. Sev. 14 (1962) nr. 671, 673; DRUM. SOC. Tul. 17 (1962) nr. 90, 98, 101; FLAC. P. Neamț 14 (1962) nr. 1067, 1146, 1148; FLAC. IAȘI 18 (1962) nr. 5048, 5067; FLAC. MOIN. 9 (1962) nr. 615, 644; FLAC. ROȘIE 19 (1962) nr. 5571, 5583, 5604, 5628; FLAC. SIB. 19 (1962) nr. 3255, 3266; FLAM. PRAH. 15 (1962) nr. 2247; FLAM. ROȘIE 14 (1962) nr. 1267–1269, 1286, 1293, 1315, 1327, 1329, 1334, 1337, 1361; INF. BUC. 9/10 (1962) nr. 2704, 2714, 2861, 2872, 2878; ÎNAINTE Cr. 17 (1962) nr. 5399, 5418, 5435, 5441, 5446, 5452, 5458, 5465; 19 (1962) nr. 5470, 5476; LUPTA N. 7 (1962) nr. 346; MAGAZIN 6 (1962) nr. 250: 8; MILCOV. 6 (1962) nr. 574–575, 594, 605; MUNCA 18 (1962) nr. 4596, 4644, 4655, 4685; PT. SOC. 13 (1962) nr. 2764; PRESA 7 (1962) nr. 1: 42; SCÎNT. 32 (1962) nr. 5591, 5617, 5623, 5626; SEC. CIOC. 12 (1962) nr. 2583, 2586; SOM. 7 (1962) nr. 322; ST. NOSTRU 13 (1962) nr. 37 (711); ST. ROȘU 14 (1962) nr. 4146, 4164, 4187; ST. ROȘU Petr. 14/19 (1962) nr. 3967, 4002; STEAUA R. 11 (1962) nr. 166,201, 219, 306; STEAUA R. Rom. 17 (1962) nr. 962, 991; V. NOUĂ 12 (1962) nr. 565; ZORI NOI 16 (1962) nr. 4537, 4548.

5. DISCOGRAFIE, FILME ETNOGRAFICE ȘI FOLCLORICE, EMISIUNI RADIOFONICE, ALTE MODALITĂȚI DE VALORIFICARE

Vezi și: 467.

680. A n t o n i u, F.: Noi discuri de muzică populară romînească. ST. ROȘU 14 (1962) nr. 4089.

Amplă prezentare critică. Vezi și: FLAC. IAȘI 18 (1962) nr. 4837–4838; INF. BUC. 9 (1962) nr. 2652, 2866; MAGAZIN 6 (1962) nr. 235: 4; MUNCA 18 (1962) nr. 4529; PROGR. RADIO 12 (1962) nr. 531, 544, 552; ST. ROȘU 14 (1962) nr. 4038, 4101.

681. Balade populare romînești. PROGR. RADIO 12 (1962) nr. 573: 1.

Emisiune radiofonică.

682. Basmul în creația de operă a lui Rimski-Korsakov. PROGR. RADIO 12 (1962) nr. 580: 10.

Montaj muzical – literar.

683. Din comoara folclorului nostru. PROGR. RADIO 12 (1962) nr. 530: 16; 568: 16.

Emisiune în cadrul ciclului « Prietena noastră cartea » și emisiune de texte folclorice tradiționale și noi.

684. Eroi populari îndrăgiți. PROGR. RADIO 12 (1962) nr. 578: 16.

Emisiune din snoavele popoarelor despre Păcală, Nastratin Hogea, Till Eulenspiegel, Mateiaș Gîscarul.

685. Fluieraș de soc. PROGR. RADIO 12 (1962) nr. 573: 16.

Emisiune de foclor oșan.

686. G r i g o r e s c u, Ion: Săptămîna filmului romînesc în Indonezia. CONTEMP. 1962, nr. 40: 8.

Menționat filmul: « Trei dansuri romînești ».

687. N u ș i, Mariana: Clasicii romîni ilustrați. CONTEMP. 1962, nr. 41: 2.

Aprecieri și asupra ilustrațiilor la cărțile de basme.

688. Pentru filateliști. MUNCA 18 (1962) nr. 4405.

Emisiune de timbre poștale « Muzeul satului ».

689. « Săptămîna muzicii polone ». PROGR. RADIO 12 (1962) nr. 556: 5.

Și 2 emisiuni de muzică populară.

690. S p e r a n ț i a, Eugeniu: Antologie muzicală. STEAUA 13 (1962) nr. 12: 98.

Despre « Antologia muzicii populare romînești » pe discuri Electrecord. Vezi și: CONTEMP. 1962, nr. 8: 6; INF. BUC. 9 (1962) nr. 2839; ÎNAINTE 19 (1962) nr. 5586; SCÎNT. 32 (1962) nr. 5616.

691. Știri filatelice. « Întreguri poștale ». INF. BUC. 9 (1962) nr. 2627.

Cu « Jocuri populare romînești » din diferite regiuni ale țării (« Sălăjana », « Măzărichea », « Mărănghiile », « Gioc », « Ca la Breaza », « Trei păzește », « Perinița »).

692. « Tainele Insulei Paștelui ». Dramatizare după cartea lui Thor Heyerdhal. PROGR. RADIO 12 (1962) nr. 529: 7.

Emisiune radiofonică în ciclul « Roza vînturilor ».

693. În traista lui moș Poveste. PROGR. RADIO 12 (1962) nr. 570: 16.

Transmisiuni radiofonice: o legendă indiană și cîte o poveste canadiană, franceză și japoneză.

6. MUZEE ETNOGRAFICE ȘI DE ARTĂ POPULARĂ, CASE MEMORIALE; EXPOZIȚII

Vezi și: 515, 542, 606, 688.

694. Noi achiziții la Muzeul etnografic al Moldovei. ROM. LIB. 20 (1962) nr. 5540.

695. B ă n ă ț e a n u, Tancred: Din activitatea Muzeului de artă populară al R.P.R. BUL. INF. 1962, nr. 4: 3–6.

Vezi și: INF. BUC. 9 (1962) nr. 2662, 2829; N.WEG 14 (1962) nr. 4035; ROM. LIB. 20 (1962) nr. 5418,5644; SCÎNT. 31 (1962) nr. 5470.

696. București. Ghid. [Coperta și vignetele: Val Munteanu]. [București], Edit. Meridiane, 1962.

Muzee de etnografie și artă populară: 163–164.

697. C h i ș, Vasile: Muzeul sătesc. PT. SOC. 13 (1962) nr. 2774.

Din Săliștea, r. Vișeu.

698. D r o s t, Anton: Noutățile Brukenthalului. ROM. LIB. 20 (1962) nr. 5552.

Activitatea în domeniul valorificării colecțiilor etnografice și de artă populară.

699. E. F.: Un muzeu neglijat. SCÎNT. TIN. 18 (1962) nr. 4095.

Casa memorială Anton Pann din R. Vîlcea.

700. Erstes ethnographisches Museum auf dem Land. WAHR. 6 (1962) nr. 819.

Muzeul din Lupșa, Baia Mare. Vezi și: ÎNDRUM. CULT. 15 (1962) nr. 9: 61; 11: 56.

701. Expoziție de artă populară din provincia Hunan (R. P. Chineză). DRUM NOU 19 (1962) nr. 5317.

La Brașov.

702. [Expoziții de artă populară romînească] . *În țară:* AVÎNT. 12 (1962) nr. 599; CONTEMP. 1962, nr. 24: 6; nr. 40: 6; DRAP. ROȘU Tim. 18 (1962) nr. 5357; DRUM NOU 19 (1962), nr. 5347; EL. 16 (1962) nr. 4490; FLAC. ROȘIE 19 (1962) nr. 5468, 5475; INF. BUC. 9 (1962) nr. 2682, 2690; ÎNAINTE Cr. 17 (1962) nr. 5335, 5465, 5548; LUPTA N. 7 (1962) nr. 321; N. WEG 14 (1962) nr. 4025; PT. SOC. 13 (1962) nr. 2605; PRAVDA 19 (1962) nr. 2034; ROM. LIB. 20 (1962) nr. 5400; SCÎNT. 31 (1962) nr. 5475, 5477, 5573; SCÎNT. TIN. 18 (1962) nr. 3953; ST. ROȘU 14 (1962) nr. 3923, 3925; WAHR. 6 (1962) nr. 714; ZORI NOI 16 (1962) nr. 4443; *în străinătate:* ART.

R.P.R. 1962, nr. 22: 99; 102–104; 23: 96; CRIŞ. 17 (1962) nr. 39, 76; NEUE LIT. 13 (1962) nr. 1: 157; N. WEG 14 (1962) nr. 3950; ROM. LIB. 20 (1962) nr. 5411; SCÎNT. 31 (1962) nr. 5555; ST. ROŞU 14 (1962)nr. 3941.

703. Filimon, M.: Muzeul etnografic din Reghin. Scurt istoric. Cîteva cuvinte despre exponate. Despre importanța muzeului. STEAUA R. 11 (1962) nr. 149.

Cu 1 foto.

704. Focşa, Gheorghe: Muzeul satului din Bucureşti. [Album]. Text de... Bucureşti, Edit. Meridiane, 1962. 64 p. cu il. + 1 f. pl.

Rec.: CONTEMP. 1962, nr. 46: 6: G. Oprescu. Vezi şi edițiile în limbi străine: Muzei sela v Buhareste, Das Museum des Dorfes in Bukarest, The Village Museum in Bucharest, Le Musée du village à Bucarest, A Bukaresti Falu-múzeum, Museum vesnice v Bukarešti.

705. Irimie, Cornel: Viitorul Muzeu etnografic din Dumbrava Sibiului. FLAC. SIB. 19 (1962) nr. 3294.

Vezi şi: MAGAZIN 6 (1962) nr. 230: 4; VOLKSZEIT. 6 (1962) nr. 246.

706. Izsák, Ştefan: Noutăți de la muzeul regional. STEAUA R. 11 (1962) nr. 179.

Şi despre un muzeu etnografic în aer liber, pe lîngă secția etnografică a muzeului regional.

707. Kiss Jenö: Egy muzeum. [Un muzeu]. DOLG. NÖ 18 (1962) nr. 1: 19.

Şi despre exponatele de artă populară de la muzeul din Mogoşoaia.

708. Koch, Maria: A Csik rajoni múzeum. [Muzeul raional din Ciuc]. VÖR. ZÁSZ. 11 (1962) nr. 7.

Şi despre secția etnografică.

709. Kónya Ádám: Népi müemlékek helyszíni örzése. [Protecția locală a monumentelor populare]. KOR. 21 (1962) nr. 7–8: 961–963.

710. Micuț, Ion: Este necesar un muzeu raional. SEC. CIOC. 12 (1962) nr. 2570.

Pentru înfiinţarea unui muzeu istorico-etnografic în oraşul Curtea de Argeş. Vezi şi: nr. 2591.

711. Muzee etnografice în comune. SCÎNT. 32 (1962) nr. 5730.

Despre muzeele din Orlea, reg. Oltenia; Lupşa din Munții Apuseni şi Săcueni, reg. Crişana.

712. Un muzeu al ținutului natal. CRAV. ROŞIE 1962, nr. 8: 16.

Bistrița, r. Piatra Neamț. Artă populară şi documente etnografice locale.

713. Muzeul etnografic din Săcueni. ROM. LIB. 20 (1962) nr. 5596.

Date generale. Reg. Crişana.

714. De la Muzeul de istorie şi etnografie. MILCOV. 6 (1962) nr. 533.

Din Focşani. Activitatea în 1961.

715. Muzeul de istorie şi etnografie Goleşti. [Ghid]. [Bucureşti, 1962]. 32 p. nenum. cu il. şi portr. (Sfatul popular al regiunii Argeş).

716. [Muzeul satului: activitatea ştiințifică şi muzeală]. BÁN. FÁK. 5 (1962) nr. 1393, 1399; BUL. INF. 1962, nr. 2: 10–11; CRIŞ. 17 (1962) nr. 94; DRAP. ROŞU Tim. 18 (1962) nr. 5371; DRUM NOU 19 (1962) nr. 5559; EL. 16 (1962) nr. 4422; FÁK. 17 (1962) nr. 28: 6; FLAC. IAŞI 18 (1962) nr. 4861, 5028; FLAC. ROŞIE 19 (1962) nr. 5663; INF. BUC. 9 (1962) nr. 2740, 2782, 2806, 2884, 2890; ÎNAINTE 18 (1962) nr. 5390; ÎNDRUM. CULT. 15 (1962) nr. 10: 53; MAGAZIN 6 (1962) nr. 260: 7; MUNCA 18 (1962) nr. 4486, 4583; NEUE LIT. 13 (1962) nr. 6: 155; N. WEG 14 (1962) nr. 4034, 4181; PT. SOC. 13 (1962) nr. 2559, 2628, 2630; ROM. LIB. 20 (1962) nr. 5437; SCÎNT. 32 (1962) nr. 5710; ST. ROŞU 14 (1962) nr. 4026, 4144; VOLK KULT. 14 (1962) nr. 10: 42; ZORI NOI 16 (1962) nr. 4461.

717. Pascu, Viorica: Muzeul etnografic al Transilvaniei. STUD. 15 (1962) 441–443.

Colecții, activitate. Vezi şi: FĂC. 17 (1962) nr. 4730, 4768, 4889; ROM. LIB. 20 (1962) nr. 5404; TRIB. 6 (1962) nr. 6: 8; VÖR. LOB. 18 (1962) nr. 5422.

718. Petrescu, Paul: Observații pe marginea expoziției «Portul popular romînesc». STUD. CERCET. IST. ART. 9 (1962) nr. 2: 379–383.

Vezi şi reportajul: ARTA PLAST. 9 (1962) nr. 4: 34.

719. S.D.: Noutăţi de la Muzeul regional al Banatului. DRAP. ROŞU Tim. 18 (1962) nr. 5492.

Şi despre secţia de etnografie şi grădina etnografică (secţie muzeală în aer liber).

720. Secţia de etnografie a Muzeului raional unde sînt expuse costume naţionale, obiecte de uz casnic, obiecte de ornament etc. SEC. CIOC. 12 (1962) nr. 2571: foto.

721. Zderciuc, B.: Muzeul Argeş. TRIB. 6 (1962) nr. 34: 10.

Din satul Goleşti. Cu 2 foto. Vezi şi: ART R.P.R. 1962, nr. 23: 96; ARTA PLAST. 9 (1962) nr. 5: [40—41]; MUNCA 18 (1962) nr. 4422; SEC. CIOC. 12 (1962) nr. 2438.

7. CONGRESE, SEMINARII, SESIUNI, CONSFĂTUIRI, SIMPOZIOANE; CONFERINŢE, REFERATE, COMUNICĂRI

Vezi şi: 157, 504, 508, 518, 528, 553.

722. Ciobanu, Gh. şi R. Niculescu: Sesiunea ştiinţifică a tinerilor folclorişti. REV. FOLC. 7 (1962) nr. 3—4: 106—108.

723. Comunicare pe teme de folclor. INF. BUC. 10 (1962) nr. 2857.

Al. Amzulescu: Balade populare din colecţia Institutului de etnografie şi folclor.

724. [Comunicări despre folclorul romînesc şi audiţii de muzică populară romînească în străinătate]. ART. R.P.R.1962, nr. 22: 98—100, 102—104; N. WEG 14 (1962) nr. 4055.

A. L. Lloyd, Matts Rying, Cesare Valabrega, Alfeo Gigli, Lobsiger Delenbach, Toshiaki Wada.

725. Festivalul internaţional de folclor. ROM. LIB. 20 (1962) nr. 5521.

Şi a 15-a conferinţă C.I.M.P. în R. S. Cehoslovacă.

726. Herţea, Iosif: A 14-a conferinţă anuală I.F.M.C. REV. FOLC. 7 (1962) nr. 3—4: 118—119.

727. Jiga, C. T.: Sesiune ştiinţifică. TRIB. 6 (1962) nr. 26:12.

A Acad. R.P.R. la aniversarea lui G. Bariţiu; o comunicare a lui *A. Millea*: G. Bariţiu şi folclorul muzical.

728. Naucinîe kongressî, sessii i soveşceaniia, sostoiavşiesea v R.N.R. BIULLETEN 1962, nr. 2: 170.

Comunicarea *Rodica Florea*: Caragiale i folklor, la sesiunea din iunie 1962 a Inst. de ist. lit. şi folclor al Acad. R.P.R.

729. Pop, M.: Folclorul la cursurile de vară de limbă, literatură, istorie şi artă a poporului romîn. REV. FOLC. 7 (1962) nr. 1—2: 164—165.

730. St. E.: Colocviul internaţional de civilizaţii balcanice de la Sinaia. STUD. 15 (1962 1000—1004.

Şi despre tematica folclorică şi etnografică.

731. Sesiune ştiinţifică de antropologie. SCÎNT. 31 (1962) nr. 5569.

732. Şedinţă de referate etnografice la Filiala Academiei R.P.R. FĂC. 17 (1962) nr. 4820.

Comunicări: N. Dunăre: Cercetările etnografice din zona lacului de acumulare Cinciş-Hunedoara; Valeriu Butură: Mineritul — ocupaţie tradiţională la Cinciş; Mircea Homorodeanu: Aspecte din toponimia satelor Cinciş şi Valea Ploştii; Ion Taloş: Folclorul literar.

733. Tudorică, Olga: Cursurile de vară ale Universităţii Bucureşti. STUD. CERCET. LINGV. 13 (1962) 81—83.

Prelegeri cu conţinut folcloric: Mihai Pop: Cîntecul Meşterului Manole şi referinţele lui balcanice; Zoe Dumitrescu: Un realist original de inspiraţie folclorică, Ion Creangă; Tancred Bănăţeanu: Arta populară romînească.

734. Z. B. şi L. Şt.: Sesiunea metodico- ştiinţifică interregională de la Ploieşti, 17—19 dec. 1961 a Societăţii de ştiinţe istorice şi filologice din R.P.R. STUD. 15 (1962) nr. 1: 195—197.

Comunicarea lui Ion Iliescu: Creaţia poetică orală a minerilor. Vezi şi: GAZ. ÎNV. 13 (1962) nr. 643: 8: Mircea Brătucu şi Mihail Dragomirescu.

INDICE DE PERSOANE LA BIBLIOGRAFIE

Adăscăliței V. 2, 21, 27, 36, 90—93, 107, 138, 205, 211, 470, 477, 635
Afanasiev A. N. 482
Agîrbiceanu I. 654—655
Alecsandri V. 16
Alexandrescu I. I. 212
Alexandrescu-Mazilu L. 647
Alexandru T, 2, 580, 671
Almeida R. 590
Amzulescu Al. 2, 29, 94—95, 723
Andersen H. Ch. 581
Anghel D. 213—215, 636
Anikin V. 563
Antoniu F. 680
Antowievici D. 501
Apetroae I. 216—217
Apostol M. 435
Arcaş I. 218
Astahova A. M. 509
Avramescu E. 47

Baciu Gh. 637
Baciu P. 96
Bajov P. 480
Balaci E. 29
Balaci Şt. 220
Baltag V. 585
Barbacaru C. 279, 420
Bariţiu G. 4, 727
Barna I. 481
Baroană N. 221
Bartók B. 162, 203, 545
Bazanov V. 571
Bazavan Gh. 271
Băcanu G. 272
Bălaj T. 141
Bănăţeanu T. 2, 695, 733
Bănescu E. 48
Bărbulescu C. 482—483, 540, 587
Beke G. 197, 203
Belik A. P. 484
Beniuc M. 253
Bentoiu P. 436
Berşadskaia T. 578
Bigaev R. I. 486
Binder F. 458
Binder P. 458
Birou V. 659
Bistriţeanu Al. 5
Birgu L. 2, 302
Bobei Gh. 222
Bodor P. 196
Bogdan I. 114
Botez D. D. 223
Bozghici C. 588
Bradu I. 97
Bradu M. 224
Braghes I. 225—233
Brantsch I. 468
Bratu F. 100
Bratu T. 225
Brazdeş M. 234
Brănişteanu B. 488
Brătulescu M. 98
Brătucu M. 734
Breazu G. 297
Breazul G. 6, 8
Bucşan A. 2, 29—30, 589
Bugeanu D. 2—3
Bugnariu T. 2, 491
Burada T. T. 101, 440
Butnik-Siverski B. 493
Buturã V. 2, 732
Buzilă B. 494

Calude G. 590
Capesius B. 459
Caragiale I. L. 657, 728
Cazan I. 235
Căliman L. 236, 413
Călinescu G. 102—103, 442
Călinescu M. 638
Cănăvoiu I. 237
Cărăbiş V. 43
Cerbulescu P. 239
Cernea Gh. 114
Cesereanu D. 114
Cherbuliez A. E. 598, 604
Chira V. 240—251, 317, 412, 414
Chiş V. 697
Chiţimia I. C. 7, 104—105, 496
Ciobanu Gh. 8, 106, 722
Ciobanu V. 2, 497
Ciopraga C. 198
Cirici V. 460
Cisteianu V. S. 252
Cistov K. V. 498
Ciudan G. 143
Cîndea V. 3
Cîntec N. 144
Clemente C. 259
Coman N. 648
Comes L. 437
Comişel E. 199
Constantin B. 294
Constantinescu Gh. 261
Cosma V. 9, 649
Costea C. 444, 448—449, 505
Costea I. 262
Crăciun V. V. 263
Creangă I. 19, 165—176
Creţea F. 264
Cristureanu T. 591
Crişan I. 271
Croitoru Şt. 265
Cruceană D. 266—270
Cuibuş G. 10, 23

Dan I. 123
Dan V. 415
Dánielisz E. 506
Danilov P. A. 486
Deák T. 507
Delasabar M. C. 11
Delenbach L. 724
Densuşianu O. 18
Derieţeanu G. 275
Desmireanu I. 107—108, 114
Dincă M. 639
Dinteanu Gh. 204
Dinu I. M. 12
Dmitrieva S. I. 508
Dobre A. 509
Dobrescu I. 109
Dobrescu P. 284
Dobrescu-Muscel I. 285
Docsănescu N. 52
Dolgu G. 198
Domokos S. 196
Domşa A. 146
Doniga V. T. 114
Doran Gh. 287
Doran L. 287
Dragomirescu M. 734
Drăgoi S. V. 200, 640, 656
Drost A. 698
Dubois P. 596
Dumbravă N. 114
Dumitraşcu A. 288
Dumitraşcu N. I. 114
Dumitrescu Z. 733
Dumitru A. 17, 289
Dunăre N. 24, 31, 732

Emelianov L. 522
Emil D. 290
Enein A. A. 604

Fanache V. 650
Faragó J. 201, 464—465, 470, 671
Filimon M. 703
Filimon N. 178
Filimon V. 110
Firescu Al. 291
Flegont O. 111—112

Florea I. 32
Florea R. 651, 728
Florea-Rarişte D. 107, 123, 188
Florescu Fl. B. 2, 47, 74
Florian I. 455
Fochi A, 2—3, 113, 513, 599—600
Fochi R. 3
Focşa Gh. 44, 53, 704
Focşa M. 2
Fometescu Gh. 296
Foni F. 438
Frunză M. 13

Gaghen-Torn N. 510
Galanto-Garrone M. 629
Gardoni E. 516
Gavrilescu P. 159
Gavriş E. 298
Gătej I. 299
Georgescu Fl. 2, 517
Georgescu L. 2
Georgescu M. 518
Georgescu N. 641
Gheorghe C. 273
Gheorghiu Şt. 416
Gherăeşteanu V. 417
Gherghel L. 33
Ghiţan T. 300
Gigli A. 724
Giurchescu A. 444, 447—449
Goethe 549
Gogoţ Şt. 301
Golopenţia-Eretescu S. 29
Grigorescu I. 686
Grimm, fraţii 519—520
Gross Gr. 539
Gusev V. E. 574

Habenicht G. 2, 24, 29, 302
Hagiu Gr. 116
Haltrich J. 468
Hanzelka J. 535
Heinz Fr. 467
Herţea I. 671, 726
Heyerdhal T. 692
Holan A. 603
Homorodeanu M. 732
Horşia H. 27, 56

Iancu A. 157
Iaroslavski E. 524
Ijac V. 271
Ilici S. 271
Iliescu I. 14, 117, 303—304, 393—395, 734
Iliescu N. 525
Iliescu V. 2—3
Ionescu D. 35
Ionescu G. 305—306
Ionescu-Nişcov V. 2
Iordăchescu E. 159
Irimie C. 2, 57, 705
Ispăşoiu V. 307, 418
Ispirescu P. 10—12, 20, 179—181
Istrati I. 419
Iunusaliev B. 537
Ivanovski B. 604
Ivaşcu G. 605
Izsák St. 118, 706

Jiga C. T. 727
Jucan Gr. 114, 119, 308—311, 420,
Jula N. 27, 114

Karpeles M. 604
Kasapi S. 501
Ker-Oglî H. 531
Kernbach V. 149, 312
Kirileanu G. T. 165—166
Kiss J. 707
Koch M. 708
Kocziá L. 118
Kodály Z. 507, 567
Kolobova K. M. 533
Kónya A. 709
Köpeczi B. 207
Kramer S. N. 608
Kriveliov I. A. 534
Kuriţîn I. 609
Kviatkovski A. 572

Lenghel—Izanu P. 114, 316—317
Leonte A. 15
Leonte L. 36
Leuzinger E. 584
Liberovici S. 629
Liebhardt H. 468
Lihaciov D. 525
Lisevici I. 526
Livingstone D. 611
Lloyd A. L. 724
Luca Şt. 642
Lucaciu V. 335
Luczai K. 643
Lukács E. 180
Lupu V. 469

Malek R. 538
Mantu D. 677
Marcovici I. 151
Marian E. B. 612
Marian S. 666
Marin A. 318
Marinca F. 202
Marinescu I. 319—321, 412
Markl I. 598
Marmeliuc D. 120
Martin M. 652
Mărgineanu I. 422
Mezei J. 152
Micuţ I. 710
Micznik V. 2,451
Mihai V. 322
Mihail T. 204
Mihuţă N. 114
Milescu N. Spătarul 540
Millea A. 114, 727
Miron N. N. 323—324
Mitru Al. 182, 541
Moşoiu V. 37
Mountford Ch. P. 614
Muntean G. 114, 121, 340
Munteanu I. 275
Munteanu R. 327
Munteanu V. 258, 328
Mureşan D. D. 329—330
Musicescu G. 6
Muşlea I. 340

Nadel E. 604
Naghiu I. E. 107, 331
Nania I. 332—333, 424
Nando I. 194, 351, 423
Nataletti G. 598, 604
Nedelcu M. 544
Negruzzi C. 5
Negulescu M. 317
Negură D. 334
Němcová B. 538
Nestiev I. 545
Nicolescu G. C. 16, 123, 335
Nicolescu V. D. 2, 336
Niculescu R. 2, 183, 615—616, 722
Niculescu Ş. 653
Niţă G. 425
Novac F. 505
Nuşi M. 687

Odobescu Al. I. 184
Oprescu G. 549, 704
Oprescu V. 153
Orbán L. 154
Ortutay G. 196, 483, 550
Ostafi G. L. 426
Ozereţkaia E. L. 533

Pálfy E. 207
Pann A. 15, 699
Papadima O. 26, 206
Pascu N. 47
Pascu V. 717
Pauleti N. 340
Peeva Gh. 501
Perpessicius 114, 123
Perrault Ch. 626
Petraru Şt. 59

Petrescu P. 77—78, 718
Petroiescu C. V. 38
Pigafetta A. 622
Pîrcălabu C. 185, 341—343, 351, 427
Polevoi V. 552
Polişciuk N. S. 553
Pop D. 2, 114, 124, 300, 654
Pop M. 2, 28, 125—127, 345, 366, 554, 678, 729, 733
Pop M. 79
Pop S. 346
Popa A. 155
Popa P. 347—349
Popa P. V. 555
Popeangă V. 128—129
Popescu I. 403
Popescu I. A. 130, 655
Popescu I. D. 656
Popescu N. 223
Popescu Tr. 644
Popescu V. 350
Popiţi Gr. 207
Popovici D. 645
Pora E. A. 623
Poteavin V. 511
Potopin I. 352
Prisnea C. 668
Proca-Ciortea V. 453
Propp V. I. 482, 557
Puşkin 559

Rácz N. 61
Radu T. 351, 428
Rauliuc T. 353—354
Rădulea M. 2
Rădulescu N. 29
Rebuşapcă I. 560
Reiter H. 625
Richter G. 476
Riftin B. L. 526
Ripan R. 39
Rîbakov V. A. 557
Rîlski M. 512
Rîpă I. 317
Robea M. 131
Rogobete N. 355
Rogov Al. 561
Roman L. 279
Roth D. 468
Rudenko V. 527
Rupea R. 356
Rusu M. 17
Rusu V. 114
Ruxăndoiu P. 132
Rying M. 724

Sadoveanu M. 200
Safir I. 357—360
Sala M. 627
Samarin G. 564
Savioli O. 501
Săndulescu Al. 123
Săvescu S. 669
Schlesak D. 468
Scripcă M. 429
Secoşan M. 632
Sepsi M. 196
Sichrovsky H. 628
Sicol M. 157
Sidelnikov F. M. 500
Simion E. 638
Simionescu D. 133
Simonov K. 565
Sîrbu Gh. 454
Slavici I. 186
Socol I. 361—389, 403, 412
Speranţia E. 18, 690
Stahl P.H. 65
Starikov 502
Stoia A. 391
Stoian N. 322
Stoianovici M. L. 630
Straniero M. 629
Stratan I. 66
Straton D. 604
Stroescu S. C. 2
Suliţeanu G. 29, 632
Szegö J. 567
Sziao E. 530

Şerb I. 114
Şoit A. 303, 393—395
Ştefan Gh. 45

Tache A. 158
Tache N. 396
Tacu S. 397—398
Taloş I. 2, 40, 114, 208—209, 340, 657, 732
Taxil L. 159
Tănăsescu G. 294, 399
Tătaru V. 400
Teodor R. 433
Teodorescu G. Dem. 13
Tiberian I. 28
Tita S. 455
Tocilescu Gr. G. 7
Todoran E. 189
Todoran R. 134
Tomozei Gh. 401
Tomşa M. 160
Trifu V. 3
Truţă D. 29, 41
Tudoran-Georgescu M. 569—570
Tudorică O. 733
Turcu A. 86

Ţoca M. 203
Ţoiu C. 190
Ţukerman I. 527

Umarov M. V. 486
Ure J. 633
Ursache P. 27, 42
Ursu N. 135, 271, 406, 671

Valabrega C. 724
Valderrama F. 634
Vanancec N. 669
Vancea Z. 441
Vasilache T. 407
Vasilesco I. 191
Verdi G. 9
Vicol A. 2, 646—647
Vilcevski O. 573
Vinţeanu N. 409
Vinţeler A. 574
Vîhodţev P. 576
Vîntu V. 410
Vîrgolici T. 19,123
Vîrtic D. 411
Vlăduţ V. N. 434
Voita L. 3
Volkov R. M. 527
Vornicu Gh. 114
Vöö G. 41,192
Vrabie Gh. 210
Vuia R. 88
Vulcănescu R. 2, 89
Vulpian D. 9

Wada T. 724

Zaharia R. 163
Zalîghin S. 577
Zemlianova L. 523
Zemţovski I. 578
Zderciuc B. 2, 721
Zikmund M. 535
Zottoviceanu E. 137
Zöld L. 164

Lei 15